

PARICHART
JOURNAL
THAKSIN UNIVERSITY

บทความวิชาการจากเวทีประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 25

ปาริชาต

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ)

วารสาร ปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 28 ฉบับที่ 3

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Parichart Journal, Thaksin University

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ

● ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

● เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

● ที่ปรึกษา

อธิการบดี (รศ.ดร.วิชัย ชำนิ) มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
(รศ.เกษม อัครศิริรัตนกุล) มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
(รศ.ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย) มหาวิทยาลัยทักษิณ
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(รศ.ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์) มหาวิทยาลัยทักษิณ

● บรรณาธิการประจำฉบับ

อ.ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น มหาวิทยาลัยทักษิณ
(E-mail : patchalinj@hotmail.com)

● กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ศ.ดร.อรธจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.อานวย ยัลโยธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รศ.ดร.สมยศ พุ่มหวั	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รศ.ดร.ชินสัศ สุวรรณอัจฉริย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.ดร.ฐิราณี เสนาคำ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
อ.ดร.ศิริรัตน์ สีนประจักษ์ผล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ	มหาวิทยาลัยทักษิณ

● กองจัดการ

นางสาวพิมพ์ผดมา มณีวงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวอรกมล ไกรวงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสุมาลี จันทร์ผลึก	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวขวัญใจ นิ้มดวง	มหาวิทยาลัยทักษิณ

Parichart Journal, Thaksin University

● วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณและหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์

● กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ (ต.ค.-มี.ค. และ เม.ย.-ก.ย.)

● จำนวนพิมพ์ 300 ฉบับ

● การเผยแพร่ จัดจำหน่ายและสมัครสมาชิกมอบเป็นอภินันทนาการแก่ห้องสมุดของหน่วยงานรัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา

● การบอกรับเป็นสมาชิก ค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท แจ้งชื่อที่อยู่พร้อมธนาคัติหรือเช็คไปรษณีย์ส่งจ่าย กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ทำการไปรษณีย์ ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210

● การติดต่อ กองจัดการวารสารปาริชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210 โทรศัพท์/โทรสาร 0-7460-9654-5

E-mail : research.tsu@gmail.com

ออกแบบและจัดพิมพ์ เชน กราฟิกสตูดิโอ
55 ม.9 ต.ควนมะพร้าว อ.เมือง จ.พัทลุง 93000

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
อนึ่ง ทศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารปาริชาติ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 28 ฉบับนี้ เป็นฉบับพิเศษที่นำผลงาน/บทความวิชาการจากเวทีประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 25 ประจำปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมหาวิทยาลัยทักษิณร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สวทช.) และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 10-12 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ณ หอประชุมปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยได้รับการตอบรับจากนักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา ประชาชน อย่างล้นหลาม มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมมากกว่า 600 คน มีบทความวิจัยเข้าร่วมนำเสนอทั้งภาคบรรยาย และภาคโปสเตอร์ มากถึง 220 บทความ

ในโอกาสนี้กองบรรณาธิการเห็นว่าน่าจะมีการนำบทความวิชาการที่นำเสนอในเวทีประชุมวิชาการดังกล่าวมาเผยแพร่ในวารสารปาริชาตอีกช่องทางหนึ่งด้วย จึงได้คัดสรรบทความที่น่าสนใจทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มาตีพิมพ์ในวารสารฉบับพิเศษนี้ จำนวน 19 เรื่อง ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนในกล้ามเนื้อภายหลังการตายของปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ของ ตฤาคุณ นนทพุทธ การุณ ทองประจุแก้ว สมรักษ์ รอดเจริญ วรภารณ ห่าหอ การประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างเพื่อประเมินผลโครงการประชุมเชียร์และรับน้องปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยพะเยา ของ สุรศักดิ์ วงศ์ษา รูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจฉาสีลลิมย์” เพื่อพัฒนาการศึกษาอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ ฟาติฮะห์ จะปะกียา มูมินะห์ บูหอดาหยง อาหะมะ หะยีสะมะแอ การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี ของ ศรือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ การพัฒนารูปแบบการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับมหาวิทยาลัยเสมือน ของ ปริญญญา บรรณเกสัช การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ ของ เสริมศักดิ์ ขุนพล คริสต์มาส : การเปิด

เผยแพร่งานของชุมชนคริสต์ปัตตานี ของ ศันสนีย์ จันทน์อานุกาญ การจัดการความขัดแย้งจากโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและสตูล ของ ไชยา เกษารัตน์ อิศรัญธุ์ รินไธสง คณิน ไตรจันทร์ การวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย ของ พรณัฏ์พิเชฐ แห่งหน อิศรัญธุ์ รินไธสง วิจัยร่วมกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ของ ซาอิดะห์ เกษา ศรีสมภพ จิตรภิมมย์ศรี มาตรฐาน วิถีการ ปัญหา และทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ของ สกล บุญสิน ภูมิหลังทางครอบครัวคู่สมรสสมรสที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ของ นูรโสภา หลังปุเต๊ะ เกษตรชัย และหิมา ตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ : กรณีศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ของ สานิตย์ ศรีชูเกียรติ สมพงศ์ พรหมสะอาด นิจกานต์ หนูอุไร ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลองค์ประกอบกำไรและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของ กฤตพงศ์ วิษระนุกุล กนกอร แก้วประภา พัฒนาการทางการผลิตและราคากับการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย ของ ปรียากร บุญส่ง สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อยุธยา นิสสกา การออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหม ของ สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์ สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ ชิดชัย สายเชื้อ การพยากรณ์ความต้องการสินค้าสำหรับการวางแผนการผลิต : กรณีศึกษาการผลิตชุดสะอาด ของ ลักขณา ฤกษ์เกษม การเปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในการทำสวนยางพาราระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ของไทย ของ เตือนรุ่ง ช่วยเรือง นัทธิหทัย หลงสง และการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต ของ ศุภชัย ศรีขวัญแก้ว

ในการประชุมวิชาการครั้งนี้ ครั้งที่ 26 ประจำปี พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยทักษิณคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการตอบรับที่อบอุ่นเช่นที่ผ่านมา และเตรียม “ที่ทาง” สำหรับบทความจากการประชุมไว้แล้วอย่างเต็มใจ

อาจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ

บรรณาธิการประจำปี

การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนในกล้ามเนื้อภายหลังการตายของปลานิล
(*Oreochromis niloticus*)

● ตุลาคุณ นนทพุท การุณ ทองประจุแก้ว สมรักษ์ รอดเจริญ วารสารณ์ ท่าทอง	10
การประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างเพื่อประเมินผลโครงการประชุมเชียร์และรับ น้องปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยพะเยา	
● สุรศักดิ์ วงศ์ษา	24
รูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจฉาสอนใจ” เพื่อพัฒนาการศึกษาอิสลามของ สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	
● ชลธิษะห์ หะยีสมะแอ ฟาติฮะห์ จะปะเกีย มุมีนะห์ บูหงอตาหยง อาหะมะ หะยีสมะแอ	36
การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี	
● เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ	50
การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเนคตวิซิมสำหรับ มหาวิทยาลัยเสมือน	
● ปริญา บรรณเภสัช	64
การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ	
● เสริมศักดิ์ ขุนพล	82
คริสต์มาส : การเปิดเผยตนต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี	
● คันสนีย์ จันทอรานุภาพ	104
การจัดการความขัดแย้งจากโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและสตูล	
● ไชยา เกษารัตน์ อิศรัญฐ์ รินโสสง คณน ไตรจันทร์	120
การวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบ ระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย	
● พนงค์พิเชฐ แห่หน อิศรัญฐ์ รินโสสง	132

วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

● **ชาอิตะห์ เกษา ศรีสุมภาพ จิตรภิรมย์ศรี**.....154

มาตรฐาน วิธีการ ปัญหา และทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย

● **สกล บุญสิน**.....168

ภูมิหลังทางครอบครัวคู่สมรสสมรสใหม่ ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

● **นุรไลลาห์ หลังปูเต๊ะ เกษตรชัย และหิม**.....190

ตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ : กรณีศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

● **सानิตย์ ศรีชูเกียรติ สมพงศ์ พรหมสะอาด นิจกานต์ หนูอุไร**.....214

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลองค์ประกอบกำไรและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

● **กฤตพงศ์ วัชรานุกุล กนกกร แก้วประภา**.....230

พัฒนาการทางการผลิตและราคากับการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

● **ปริยากร บุญส่ง สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อยุธยา นิสสภ**.....250

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหม

● **สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์ สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ ชิตชัย สายเชื้อ**.....268

การพยากรณ์ความต้องการสินค้าสำหรับการวางแผนการผลิต : กรณีศึกษาการผลิตชุดเสอา

● **ลักขณา ฤกษ์เกษม**.....290

การเปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในการทำสวนยางพาราระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ของไทย

● **เดือนรุ่ง ช่วยเรือง นัทธิหทัย หลงสะ**.....306

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต

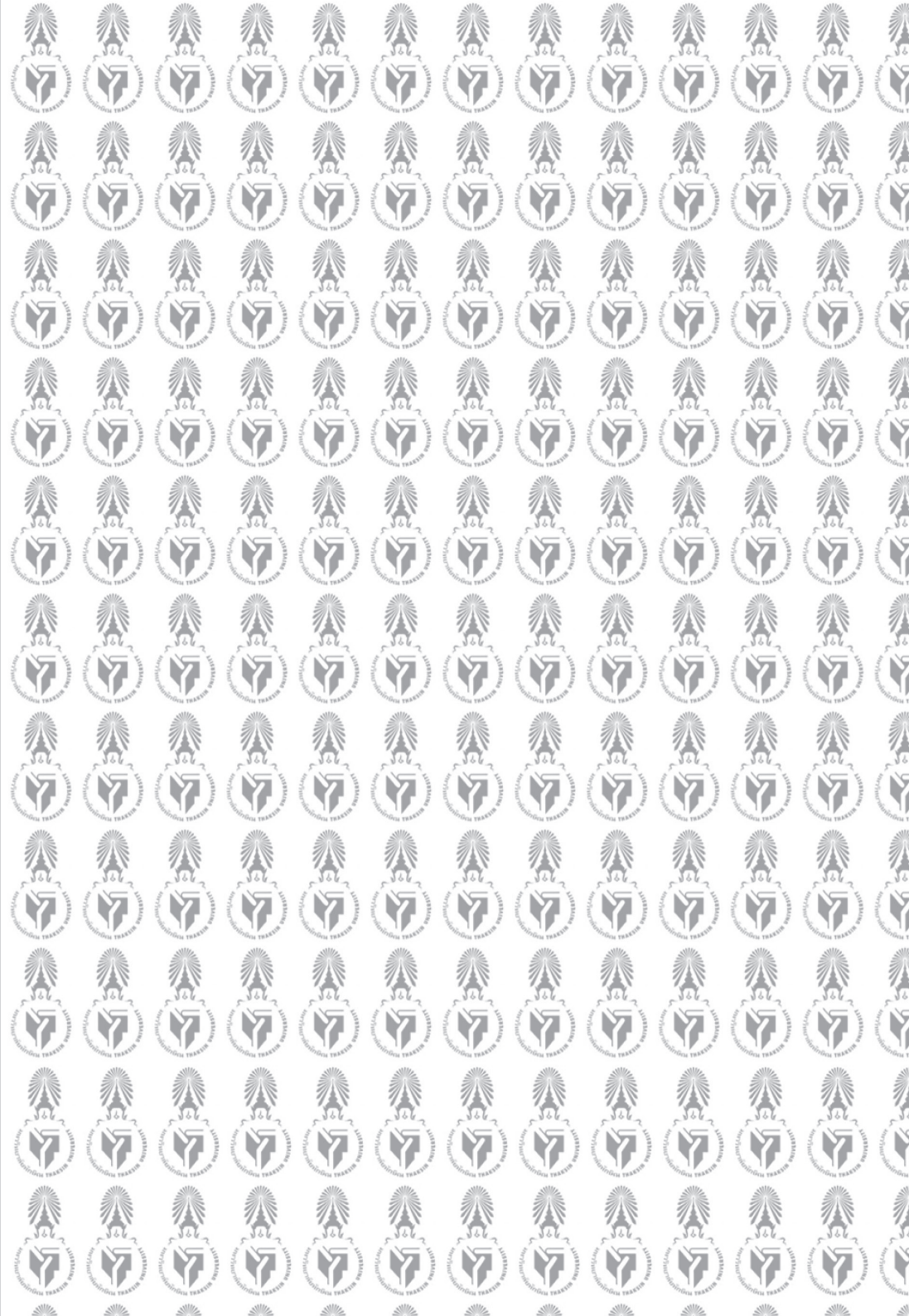
● **ศุภชัย ศรีขวัญแก้ว**.....326

มหาวิทยาลัยยังมุ่งแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้
ด้วยการวิจัยจากปัญญา ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญา
ตะวันออก เพื่อบูรณาการร่วมกับภูมิปัญญาสากล
และถ่ายทอดสู่ชุมชนผ่านระบบบริการวิชาการที่
หลากหลาย รวมทั้งทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
เพื่อสืบสานดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและ
ของชาติ

(คัดจาก บางส่วนของพันธกิจมหาวิทยาลัย)

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Parichart Journal, Thaksin University

การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อน ในกล้ามเนื้อภายหลังการตายของปลาไน (*Oreochromis niloticus*)

Postmortem Changes in Thermal Property of
Nile Tilapia (*Oreochromis niloticus*) Muscle

ตุลาคูณ นนทพุท¹ การุณ ทองประจุแก้ว^{2*}

สมรักษ์ รอดเจริญ³ และวราภรณ์ ห่าหอ¹

Tulakhun Nonthaput¹, Karun Thongprajukaew^{2*},
Somrak Rodjaroen³ and Waraporn Hahor¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขานิติวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90112
²ผศ.ดร., ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90112
³อ.ดร., สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ตรีัง 92150

บทคัดย่อ

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนในกล้ามเนื้อแดงของปลานิลแปลงเพศ (*Oreochromis niloticus*) ภายหลังการตายที่ระยะเวลา 0, 1, 2, 4, 8, 12, 24 และ 48 ชั่วโมง โดยใช้ดิฟเฟอเรนเชียลสแกนนิ่งแคลอริมิเตอร์ ผลการศึกษาพบโปรตีนไมโอซินและแอกทินในช่วง 24 ชั่วโมงแรกหลังการตาย แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงของโปรตีนทั้ง 2 ชนิด ในเวลา 48 ชั่วโมง คุณลักษณะเชิงความร้อนของไมโอซินและแอกทิน ได้แก่ อุณหภูมิเริ่มต้น อุณหภูมิพีคอุณหภูมิสุดท้าย และเอนทัลปี รวมทั้งการแสดงออกของโปรตีน สามารถจำแนก ระยะเวลาหลังการตายได้ 3 ช่วง คือระยะก่อนเกร็งตัว (ภายใน 1 ชั่วโมง) ระยะเกร็งตัว (1 ถึง 24 ชั่วโมง) และระยะหลังเกร็งตัว (หลัง 24 ชั่วโมง) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของกล้ามเนื้อสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการ ประเมินระยะเวลาหลังการตายของสัตว์น้ำได้

คำสำคัญ : ไมโอซิน แอกทิน การเปลี่ยนแปลงหลังการตาย

Abstract

Postmortem changes (0, 1, 2, 4, 8, 12, 24 and 48 h) in muscle thermal transition property were investigated in sex reversed Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*) using a differential scanning calorimeter. Myosin and actin were observed in the first 24 h postmortem times but not at 48 h. Thermal transition property of myosin and actin (onset, peak and conclusion temperatures, and enthalpy) as well as expression of other proteins can divide these postmortem changes into 3 intervals, including pre-rigor mortis (within 1 h after death), rigor mortis (1 to 24 h after death) and post-rigor mortis (exceeding 24 h after death). The findings suggest that the thermal changes of muscle can serve as primary data for the estimation of time of death of an aquatic animal.

Keywords : Myosin, Actin, Postmortem Change

บทนำ

ภายหลังการตายของสิ่งมีชีวิต โกลโคเจนที่ร่างกายสะสมไว้ที่ตับและกล้ามเนื้อจะถูกขับออกมา ผ่านกระบวนการสลายในสภาวะที่ไม่มีออกซิเจน เกิดเป็นกรดแลคติกสะสมในกล้ามเนื้อ ทำให้ค่าพีเอชของกล้ามเนื้อลดต่ำลง [1] ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนเกร็งตัว (Pre-rigor mortis) โดยกล้ามเนื้อจะอ่อนตัว มีรอยเขียวช้ำและยืดหยุ่น [2] ระยะเกร็งตัว (Rigor mortis) กล้ามเนื้อจะเกิดการเกร็ง แข็งทื่อ และขาดความยืดหยุ่น และระยะหลังเกร็งตัว (Post-rigor mortis) ซึ่งเนื้อจะนิ่ม ไม่ยืดหยุ่น และเสื่อมคุณภาพ [3-4] การเปลี่ยนแปลงหลังการตายเหล่านี้ขึ้นอยู่กับโปรตีนไมโอซิน (Myosin) และแอกทิน (Actin) ซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของกล้ามเนื้อสัตว์ที่ทำหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการหดและคลายตัว [5-6] เมื่อสัตว์ตาย เซลล์กล้ามเนื้อขาดพลังงานจากการหายใจ แอกทินกับไมโอซินจะจับกันแน่น รวมตัวกันเป็นแอกโทไมโอซิน กล้ามเนื้อจึงหดตัว แต่ไม่คลายตัวเนื่องจากขาด ATP ทำให้ซากสัตว์แข็งทื่ออยู่ระยะหนึ่งหลังจากตาย [6] ซึ่งโปรตีนทั้งสองจะสลายตัวหลังการตายโดยเอนไซม์ คาเทปซิน (Cathepsin) [7-8] และสามารถตรวจสอบได้โดยใช้ดิฟเฟอเรนเชียลสแกนนิ่งแคลอริมิเตอร์ (Differential scanning calorimeter) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนที่แสดงถึงการเสียสภาพธรรมชาติของโปรตีนได้ [9-12]

การศึกษาการสลายตัวของโปรตีนในกล้ามเนื้อภายหลังการตายส่วนใหญ่เน้นในสัตว์บก เช่น ไก่ สุกร และวัว รวมทั้งในมนุษย์ [13-16] สำหรับในสัตว์น้ำมีเฉพาะการศึกษาในตัวอย่างที่เก็บในอุณหภูมิต่ำเพื่อประยุกต์ใช้ในการยืดอายุการเก็บรักษา หรือคงสภาพผลิตภัณฑ์เป็นหลัก [17] การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสลายตัวของโปรตีนไมโอซินและแอกทินในกล้ามเนื้อภายหลังการตายในสภาพใกล้เคียงธรรมชาติโดยใช้ปลานิลแปลงเพศ (*Oreochromis niloticus*) เป็นต้นแบบ เนื่องจากปลานิลนี้มีข้อมูลพื้นฐานทางด้านชีววิทยาค่อนข้างมาก [18-20] อีกทั้งเป็นปลาที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติได้ง่าย กินอาหารได้หลายชนิด เจริญเติบโตเร็ว และเป็นปลาน้ำจืดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจระดับโลก [21-22] ข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการจำแนกระยะเวลาหลังการตาย (Postmortem interval) ของสัตว์น้ำ รวมทั้งอาจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการงานนิติวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (Environmental forensics) เพื่อระบุช่วงเวลาของการปล่อยสารที่ทำให้เกิดพิษ (มลสาร) ลงในแหล่งน้ำ หรืออาจใช้สำหรับสืบสวนและสอบสวนคดีความที่เกี่ยวข้องกับการตายของสัตว์น้ำในฟาร์มเลี้ยง (Fisheries forensics)

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวอย่างปลาไนล์

นำตัวอย่างปลาไนล์แปลงเพศอายุ 4 เดือน มาเลี้ยงเพื่อปรับสภาพในบ่อเป็นเวลา 15 วัน โดยให้อาหารที่มีโปรตีน 30 เปอร์เซ็นต์ 2 ครั้งต่อวัน และให้แสงเป็นเวลา 12 ชั่วโมงต่อวัน คุณภาพน้ำทางเคมีของบ่อปรับสภาพ คือ อุณหภูมิ 29.60 ± 0.15 องศาเซลเซียส พีเอช 6.95 ± 0.02 ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ 5.05 ± 0.01 มิลลิกรัมต่อลิตร และปริมาณแอมโมเนีย 0.94 ± 0.15 มิลลิกรัมต่อลิตร

2. การเก็บตัวอย่างปลาไนล์

อดอาหารปลาไนล์แปลงเพศก่อนเก็บตัวอย่างเป็นเวลา 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นสุ่มปลาที่มีความยาวและน้ำหนักใกล้เคียงกัน (น้ำหนัก 105.83 ± 1.66 กรัม และความยาวเหยียด 18.55 ± 0.14 เซนติเมตร) มาสลบโดยใช้น้ำแข็งและนำมาวางในภาชนะทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ($32 \times 43 \times 11$ เซนติเมตร) ที่มีระดับน้ำสูง 7 เซนติเมตร จากนั้นเก็บตัวอย่างกล้ามเนื้อแดง (Red muscle) บริเวณใต้ครีบหลังก้านครีบที่ 3 ถึง 10 ภายหลังการตายที่ระยะเวลา 0, 1, 2, 4, 8, 12, 24 และ 48 ชั่วโมง เพื่อใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อน

3. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของกล้ามเนื้อแดง

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของกล้ามเนื้อแดงโดยใช้ดีฟเฟอเรนเชียลสแกนนิ่งแคลอริมิเตอร์ (DSC7, Perkin Elmer, Waltham, Massachusetts, USA) ในช่วง 25 ถึง 120 องศาเซลเซียส และกำหนดอัตราการเพิ่มอุณหภูมิ 5 องศาเซลเซียส ต่อนาที การพิสูจน์เอกลักษณ์ของโปรตีนไมโอซินและแอคติน พิจารณาตามอุณหภูมิที่โปรตีนเสียสภาพธรรมชาติที่ 47–50 องศาเซลเซียส และ 73–75 องศาเซลเซียสตามลำดับตามรายงานวิจัยของ Matos et al. [12]

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ ทำการทดลอง 2 ซ้ำ (8 ช่วงเวลา $\times$ 2 ซ้ำ) รายงานผลข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย $\pm$ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error of mean: SEM) วิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลแบบทางเดียวและเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ Duncan Multiple Range Test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1. การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของโปรตีนไมโอซิน

ระยะเวลาหลังการตายมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของโปรตีนไมโอซิน ในกล้ามเนื้อ คุณลักษณะพีคของไมโอซินได้ ได้แก่ อุณหภูมิเริ่มต้น (Onset temperature: T_o) อุณหภูมิพีค (Peak temperature: T_p) อุณหภูมิสุดท้าย (Conclusion temperature: T_c) และเอนทัลปี (Enthalpy: ΔH) ของการเสียสภาพของโปรตีน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P > 0.05$) ในช่วงเวลา 0–12 ชั่วโมง แต่มีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลาที่ 24 ($P < 0.05$) จนไม่สามารถตรวจวัดได้ในช่วงเวลาสุดท้าย (ตารางที่ 1) ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างบางส่วนของไมโอซินมีการเปลี่ยนแปลง (Transformation) ซึ่งอาจเกิดจากการลดลงของค่าพีเอชในกล้ามเนื้อ [1] ทำให้โปรตีนไมโอซินสูญเสียสภาพธรรมชาติ [6] หรือเกิดจากการทำงานของเอนไซม์คาเทปซินแอล (Cathepsin L) ซึ่งเป็นซิสเตอีนโปรติเอสที่มีบทบาทสำคัญในการย่อยสลายไมโอซินในกล้ามเนื้อ [7] และสามารถทำงานได้ดีที่อุณหภูมิห้อง [23] ซึ่งใกล้เคียงกับอุณหภูมิน้ำที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ (24–30 องศาเซลเซียส) หรืออาจเกิดจากกิจกรรมของอัลคาไลน์โปรติเอสบางชนิด

หลังการตาย 48 ชั่วโมง ไม่พบโปรตีนไมโอซินที่อยู่ในสภาพเดิม (Native protein) ในกล้ามเนื้อแดงของปลานิล (ตารางที่ 1) แสดงให้เห็นว่าโปรตีนชนิดนี้สลายตัวหมด [5] หรืออยู่ในรูปที่เสียสภาพธรรมชาติ (Denatured protein) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับระยะเกร็งตัวของปลาแซลมอน (*Salmo salar*) ซึ่งอยู่ระหว่าง 2–24 ชั่วโมง [24] และปลากระพงขาว (*Lates calcarifer*) อยู่ระหว่าง 3–24 ชั่วโมง [25] โดยกล้ามเนื้อของปลาจะเกร็ง แข็งทื่อ แต่ยังไม่สูญเสียโปรตีน แต่หลังจาก 24 ชั่วโมงไปแล้ว จะเข้าสู่ระยะสิ้นสุดการเกร็งตัว ทำให้กล้ามเนื้อนิ่ม เหลว และไม่ยืดหยุ่น เนื่องจากโปรตีนไมโอซินซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของกล้ามเนื้อได้สลายตัวหมดไปแล้ว [5] ผลการศึกษาก็ได้ต่างจากการทดลองในหนู ซึ่งพบว่ามีระยะเกร็งตัวที่ 5–24 ชั่วโมง [26] สำหรับในมนุษย์พบการเปลี่ยนแปลงหลังการตายช้ากว่าในปลาเช่นเดียวกัน โดยการตายในฤดูร้อน (ช่วงอุณหภูมิ 12.0–46.5 องศาเซลเซียส) ระยะเกร็งตัวจะอยู่ที่ 8–30 ชั่วโมง แต่ถ้าตายในฤดูฝน (ช่วงอุณหภูมิ –2.6–35.4 องศาเซลเซียส) ระยะเกร็งตัวจะอยู่ที่ 7–36 ชั่วโมง [27] เนื่องจากกล้ามเนื้อหนูและมนุษย์มีความซับซ้อน และมีหลอดเลือดมาเลี้ยงกล้ามเนื้อ [28] อีกทั้งการศึกษาระยะเวลาหลังการตายของปลาในครั้งนี้กระทำในตัวกลางที่เป็นน้ำ ซึ่งอาจทำให้อัตราการสลายตัวของโปรตีนเกิดขึ้นได้เร็วกว่า เนื่องจากองค์ประกอบหลักส่วนใหญ่ในเซลล์สามารถละลายได้ดีในน้ำ [29]

2. การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของโปรตีนแอกทิน

สมบัติเชิงความร้อนของโปรตีนแอกทินมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กักระยะเวลาภายหลังการตายเช่นเดียวกับไมโอซิน (ตารางที่ 2) โปรตีนชนิดนี้จะทำหน้าที่ร่วมกับไมโอซินช่วยให้กล้ามเนื้อหดและคลายตัว ทำให้อวัยวะสามารถเคลื่อนตัว และช่วยให้ร่างกายสามารถเคลื่อนที่ได้ ดังนั้น เมื่อไมโอซินสลายตัวจะส่งผลให้แอกทินสูญเสียสภาพและสลายตัวตามไปด้วย [6] นอกจากนี้ การสลายตัวของโปรตีนแอกทินยังเกิดจากกิจกรรมของเอนไซม์คาเทปซินบี (Cathepsin B) และคาเทปซินดี (Cathepsin D) ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการย่อยสลายกล้ามเนื้อหลังการตายส่งผลให้กล้ามเนื้ออ่อนตัวลง และเสื่อมประสิทธิภาพ [8]

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของโปรตีนไมโอซินและแอกทินแล้ว ยังตรวจพบการเปลี่ยนแปลงของโปรตีนบางชนิด (ภาพที่ 1a และ 1h) ซึ่งคาดว่าเป็นซาร์โคพลาสมิคโปรตีน (Sarcoplasmic protein) ที่แขวนลอยอยู่ในส่วนของซาร์โคพลาสซึม [12] หรืออาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสลายตัวของโปรตีนไมโอซินหรือแอกทิน โปรตีนดังกล่าวมีการตอบสนองต่อระยะเวลาภายหลังการตายเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลรวมของเอนทัลปีซึ่งสัมพันธ์กับปริมาณของโปรตีนที่อยู่ในสภาพเดิม พบว่าค่าดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วหลังจาก 24 ชั่วโมง (ภาพที่ 2) แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวโปรตีนมีอัตราของการสลายตัวหรือเสียดสภาพธรรมชาติในอัตราที่สูงกว่าช่วงเวลาอื่น ๆ

สรุปผลการศึกษา

ระยะเวลาหลังการตายมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนของโปรตีนไมโอซินและแอกทิน เมื่อพิจารณาผลรวมของเอนทัลปี รูปแบบของเทอร์โมแกรม และการแสดงออกของโปรตีนสามารถจำแนกระยะเวลาหลังการตายได้ 3 ช่วงคือ ระยะก่อนเกร็งตัว (ภายใน 1 ชั่วโมง) ระยะเกร็งตัว (1 ถึง 24 ชั่วโมง) และระยะหลังเกร็งตัว (หลัง 24 ชั่วโมง) ข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นนี้สามารถนำมาใช้ในการจำแนกระยะเวลาหลังการตายของสัตว์น้ำ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานนิติวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางน้ำ หรือในกรณีที่สัตว์น้ำตายในฟาร์มหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์การประมง

คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไป (เลขที่สัญญาSCI570522S) และทุนวิจัยจากภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

- [1] Bayliss, P. (1996). “Chemistry in the kitchen: fish and fish products”, **Nutrition and Food Science**. 96(1), 41–43.
- [2] Shahidi, F. and Botta, J.R. (1994). **Seafoods chemistry, processing technology and quality**. London: Chapman and Hall.
- [3] Fraser, O.P. and Sumar, S. (1998). “Composition changes and spoilage fish (part II) microbiological induced deterioration”, **Nutrition and Food Science**. 98(6), 325–329.
- [4] Chytiri, S., Chouliara, I., Savvaidis, I.N. and Kontominas, M.G. (2004). “Microbiological, chemical and sensory assessment of iced whole and filleted aquacultured rainbow trout”, **Food Microbiology**. 21(2), 157–165.
- [5] McMahon, T.A. (1984). **Muscles, reflexes and locomotion**. New Jersey : Princeton University Press.
- [6] Tyska, M.J. and Warshaw, D.M. (2002). “The myosin power stroke”. **Cell Motility and the Cytoskeleton**. 51(1), 1–15.
- [7] Ho, M.L., Chen, G.H. and Jiang, S.T. (2000). “Effect of mackerel cathepsins L and L like, and calpain on the degradation of mackerel surimi”, **Fisheries Science**. 66(3), 558–568.
- [8] Ladrat, C., Verrez-Bagnis, V., Noël, J. and Fleurence, J. (2003). “In vitro proteolysis of myofibrillar and sarcoplasmic proteins of white muscle of sea bass (*Dicentrarchus labrax* L.) : effects of cathepsins B, D and L.”, **Food Chemistry**. 81(4), 517–525.

- [9] Schubring, R. (1999). "DSC studies on deep frozen fishery products", **Thermochimica Acta**. 337(1-2), 89-95.
- [10] Kuo, H.L., Chen, M.T., Liu, D.C. and Lin, L.C. (2005). "Relationship between thermal properties of muscle proteins and pork quality", **Asian-Australasian Journal of Animal Sciences**. 18(3), 427-432.
- [11] Beyrer, M. and Klaas, M.R. (2007). "Influence of freezing and of frozen storage on the specific heat capacity of trout and herring fillet", **European Food Research and Technology**. 224(3), 349-353.
- [12] Matos, E., Silva, T.S., Tiago, T., Aureliano, M., Dinis, M.T. and Dias, J. (2011). "Effect of harvesting stress and storage conditions on protein degradation in fillets of farmed gilthead seabream (*Sparus aurata*) : A differential scanning calorimetry study", **Food Chemistry**. 126(1), 270-276.
- [13] Bircan, C. and Barringerd, S.A. (2002). "Determination of protein denaturation of muscle foods using the dielectric properties", **Journal of Food Science**. 67(1), 202-205.
- [14] Deng, Y., Rosenvold, K., Karlsson, A.H., Horn, P., Hedegaard, J., Steffensen, C.L. and Andersen, H.J. (2002). Relationship between thermal denaturation of porcine muscle proteins and water-holding capacity. **Journal of Food Science**. 67(5), 1642-1647.
- [15] Gazsó, I., Kráncz, J., Bellyei, A. and Lörinczy, D. (2003). "DSC analysis of the abnormalities of human leg skeletal muscles: A preliminary study", **Thermochimica Acta**. 402(1-2), 117-122.
- [16] McDonnell, C.K., Allen, P., Morin, C. and Lyng, J.G. (2014). "The effect of ultrasonic salting on protein and water-protein interactions in meat", **Food Chemistry**. 147(1), 245-251.

- [17] Herrera, J.J., Pastoriza, L. and Sampedro, G. (2001). "A DSC study on the effects of various maltodextrins and sucrose on protein changes in frozen-stored minced blue whiting muscle", **Journal of the Science of Food and Agriculture**. 81(4), 377–384.
- [18] Morrison, C.M. and Wright Jr, J.R. (1999). "A study of the histology of the digestive tract of the Nile tilapia", **Journal of Fish Biology**. 54, 597–606.
- [19] Nielsen, L.B. and Nielsen, H.H. (2001). "Purification and characterization of cathepsin D from herring muscle (*Clupea harengus*)", **Comparative Biochemistry and Physiology**. 128, 351–363.
- [20] Wang, Q., Gao, Z., Zhang, N., Shi, Y., Xie, X. and Chen, Q. (2010). "Purification and characterization of trypsin from the intestine of hybrid tilapia (*Oreochromis niloticus* × *O. aureus*)", **Journal of Agricultural and Food Chemistry**. 58, 655–659.
- [21] อุดม เรืองนพคุณ. (2549). **การเพาะพันธุ์และเลี้ยงปลาไนล์**. กรุงเทพฯ : เกษตรสยามบุ๊คส์
- [22] De Silva, S.S., Subasinghe, R.P., Bartley, D.M. and Lowther, A. (2004). **Tilapias as alien aquatics in Asia and the Pacific: a review**. Rome : Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- [23] Astier, C., Labbe, J.P., Roustan, C. and Benyamin, Y. (1991). "Sarcomeric disorganization in post-mortem fish muscles", **Comparative Biochemistry and Physiology**. 100(3), 459–465.
- [24] Roth, B., Slinde, E. and Arildsen, J. (2006). "Pre or post mortem muscle activity in Atlantic salmon (*Salmo salar*). The effect on rigor mortis and the physical properties of flesh", **Aquaculture**. 257(1–4), 504–510.
- [25] Wilkinson, R.J., Paton, N. and Porter, M.J.R. (2008). "The effects of pre-harvest stress and harvest method on the stress response, rigor onset, muscle pH and drip loss in barramundi (*Lates calcarifer*)", **Aquaculture**. 282(1–4), 26–32.

- [26] Krompecher, T. (1994). "Experimental evaluation of rigor mortis. VIII. Estimation of time since death by repeated measurements of the intensity of rigor mortis on rats", **Forensic Science International**. 68(3), 149–159.
- [27] Dalal, J.S., Tejpal, H.R., Chanana, A. and Kaur, N. (2006). "Medicolegal study of rigor mortis to estimate postmortem interval", **Journal of Indian Academy of Forensic Medicine**. 28(2), 971–973.
- [28] Gillis, G.B. and Biewener, A.A. (2001). "Hindlimb muscle function in relation to speed and gait: in vivo patterns of strain and activation in a hip and knee extensor of the rat (*Rattus norvegicus*)", **Journal of Experimental Biology**. 204(Pt 15), 2717–2731.
- [29] Baroni, L., Cenci, L., Tettamanti, M. and Berati, M. (2007). "Evaluating the environmental impact of various dietary patterns combined with different food production systems", **European Journal of Clinical Nutrition**. 61(2), 279–286.

ตารางที่ 1 คุณลักษณะเชิงความร้อนของไมโอซินในกล้ามเนื้อแดงของปลานิลแปลงเพศ ภายหลังการตายในช่วง 48 ชั่วโมง

ระยะเวลาหลังการตาย (ชั่วโมง)	$T_o(^{\circ}\text{C})$	$T_p(^{\circ}\text{C})$	$T_c(^{\circ}\text{C})$	$\Delta H (\text{J g}^{-1})$
0	41.92 ± 0.33^{ab}	46.25 ± 0.35^a	48.72 ± 0.42^a	0.37 ± 0.01^a
1	43.50 ± 0.26^{ab}	47.33 ± 0.01^a	49.92 ± 0.27^a	0.47 ± 0.02^a
2	43.17 ± 0.36^{ab}	47.59 ± 0.12^a	52.12 ± 0.75^a	0.53 ± 0.01^a
4	44.91 ± 0.75^a	47.84 ± 0.47^a	49.93 ± 0.79^a	0.52 ± 0.19^a
8	43.18 ± 0.90^{ab}	46.34 ± 1.18^a	48.80 ± 0.95^a	0.58 ± 0.16^a
12	44.65 ± 0.83^a	48.34 ± 0.47^a	50.54 ± 0.50^a	0.51 ± 0.02^a
24	39.60 ± 1.54^b	42.25 ± 1.29^b	44.35 ± 1.10^b	0.24 ± 0.06^b
48	nd	nd	nd	nd

nd, ตรวจไม่พบ; T_o , อุณหภูมิเริ่มต้น; T_p , อุณหภูมิพีค; T_c , อุณหภูมิสุดท้าย; ΔH , เอนทาลปี

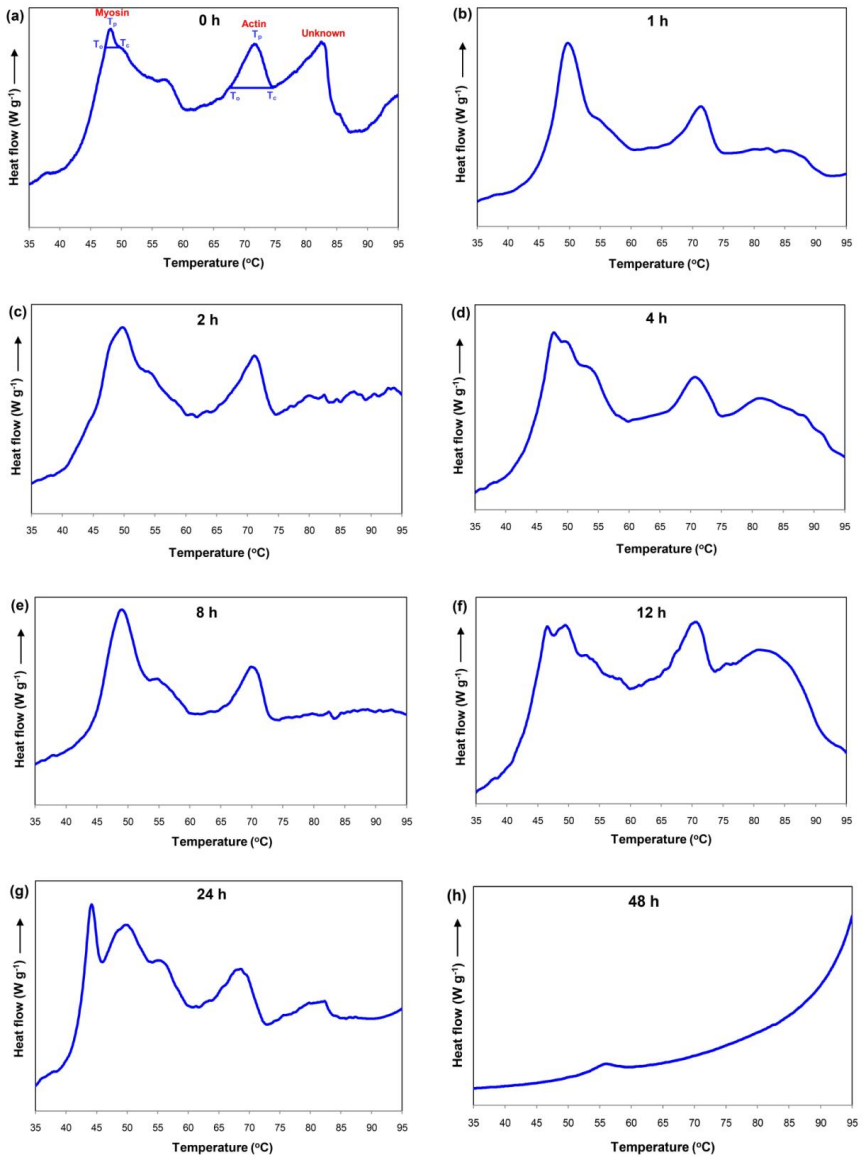
อักษร a และ b ที่ต่างกันในกลุ่มเดียวกันแสดงถึงความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ตารางที่ 2 คุณลักษณะเชิงความร้อนของแอกทินในกล้ามเนื้อแดงของปลานิลแปลงเพศ ภายหลังการตายในช่วง 48 ชั่วโมง

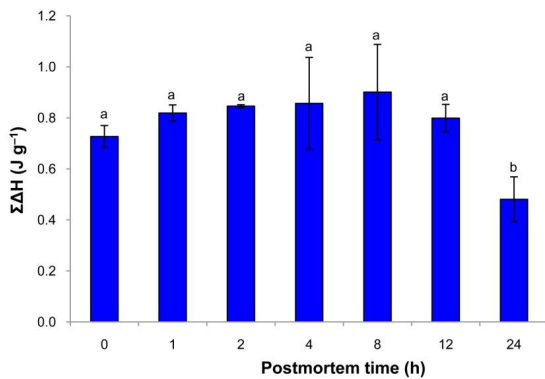
ระยะเวลาหลังการตาย (ชั่วโมง)	$T_o(^{\circ}\text{C})$	$T_p(^{\circ}\text{C})$	$T_c(^{\circ}\text{C})$	$\Delta H (\text{J g}^{-1})$
0	66.33 ± 0.24^a	70.84 ± 0.06^a	73.47 ± 0.05^a	0.35 ± 0.03^a
1	68.01 ± 0.01^a	71.92 ± 0.24^a	74.57 ± 0.42^a	0.35 ± 0.01^a
2	68.50 ± 0.88^a	71.59 ± 0.12^a	73.71 ± 0.29^a	0.32 ± 0.02^a
4	67.48 ± 0.07^a	70.92 ± 0.01^a	73.43 ± 0.02^a	0.34 ± 0.01^a
8	67.68 ± 0.55^a	70.92 ± 0.01^a	73.50 ± 0.19^a	0.37 ± 0.03^a
12	68.13 ± 0.35^a	71.58 ± 0.01^a	74.16 ± 0.01^a	0.29 ± 0.04^a
24	62.89 ± 1.20^b	67.00 ± 1.18^b	69.95 ± 1.02^b	0.25 ± 0.03^a
48	nd	nd	nd	nd

nd, ตรวจไม่พบ; T_o , อุณหภูมิเริ่มต้น; T_p , อุณหภูมิพีค; T_c , อุณหภูมิสุดท้าย; ΔH , เอนทาลปี

อักษร a และ b ที่ต่างกันในกลุ่มเดียวกันแสดงถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสมบัติเชิงความร้อนในกล้ามเนื้อแดงของปลานิล
ภายหลังการตาย (A = 0 ชั่วโมง, B = 1 ชั่วโมง, C = 2 ชั่วโมง, D = 4 ชั่วโมง,
E = 8 ชั่วโมง, F = 12 ชั่วโมง, G = 24 ชั่วโมง และ H = 48 ชั่วโมง)

ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงเอนทาลปีรวมในกล้ามเนื้อแดงของปลานิล
ภายหลังการตายในช่วง 48 ชั่วโมง อักษร a และ b ที่ต่างกันแสดงถึงความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

การประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการ
เชิงโครงสร้างเพื่อประเมินผลโครงการประชุม
เชียร์และรับน้อง ปีการศึกษา 2557
มหาวิทยาลัยพะเยา

The Application of Structural Equation Modeling for
The Evaluation of Cheer Meeting and Freshman
Welcoming Activities, University of Phayao, 2014

สุรศักดิ์ วงศ์ษา¹
Surasak Wongsas¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 10240

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างในการประเมินผลโครงการ และประเมินผลโครงการประชุมเชียร์และรับน้องศึกษาโดยใช้ตัวแบบการประเมินผลเชิงระบบ (System Approach Model) เก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยพะเยาจำนวน 372 คนวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรม PLS-Graph พบว่าปัจจัยนำเข้าสามารถอธิบายความแปรปรวนของกระบวนการดำเนินงานได้ร้อยละ 46 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.677 กระบวนการดำเนินงานสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลผลิตได้เพียงร้อยละ 8 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.281 ผลผลิตสามารถอธิบายความแปรปรวนผลลัพธ์ได้ร้อยละ 23 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.747 นอกจากนี้แล้วยังพบอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยนำเข้าต่อผลผลิตและผลลัพธ์ อีกทั้งอิทธิพลทางอ้อมของกระบวนการดำเนินงานต่อผลลัพธ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยสามารถนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงานด้านกิจกรรมนิสิตในอนาคต เช่น การสร้างผู้นำในการจัดประชุมเชียร์ให้เป็นผู้มีทักษะความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถและความพร้อม และการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ซึ่งจะมีส่วนให้ผลการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากที่สุด

คำสำคัญ : แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง การประเมินผล การประชุมเชียร์และรับน้อง มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

The objective of this study aimed to apply the Structural Equation Modeling for The Evaluation of Cheer Meeting and Freshman Welcoming Activities and to evaluate the project. System Approach Model was applied to the research method. By collecting first-year Students at university of Phayao was a group of sample. PLS-Graph software program was used to analyze the data. As a result, It showed that the input had the deviation of process as 46 %, with path coefficient as 0.677. The process had the deviation of output as 8%, with path coefficient as 0.281. The output had the deviation

of outcome as 23%, with path coefficient as 0.747. By the way, it showed that the input had influenced indirectly to output and outcome. The process had influenced indirectly to outcome. All of data analysis showed statistically at the level of confidence 99%. The result can be used for improving the process of student affair; including, the development of leadership and the division of resources, which helped to enhance with the successful process of student affair.

Keywords : Structural Equation Modeling, Evaluation, Cheer Meeting and Freshman Welcoming Activities, University of Phayao

บทนำ

กิจกรรมการประชุมเชียร์และการรับน้องของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาทำกันในช่วงต้นของปีการศึกษา ขั้นตอนการประชุมเชียร์และการรับน้อง รวมถึงการส่งรุ่นน้อง ชูตะคอก และกระทำตามคำสั่งของรุ่นพี่ในลักษณะต่าง ๆ การจัดกิจกรรมประชุมเชียร์ใช้เวลาประมาณวันละ 2-4 ชั่วโมงในเวลาตอนเย็น โดยมีการจัดประชุมเชียร์และรับน้องอยู่ 4-6 สัปดาห์จึงมีการประชุมเชียร์และรับน้องอีกครั้งในปีการศึกษาต่อไป เมื่อเสร็จสิ้นของการประชุมเชียร์และรับน้องประจำปี กิจกรรมการประชุมเชียร์และการรับน้องของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มักก่อให้เกิดผลเสียหลายประการต่อนิสิต เช่น ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้เสียเวลาในการศึกษาเล่าเรียน เสียสุขภาพจิตและสุขภาพกาย นิสิตไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่ใช้ความรุนแรงทางวาจาจากนิสิตรุ่นพี่ นอกจากนั้นกิจกรรมการประชุมเชียร์และการรับน้องยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของสถาบัน [1] ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะประเมินโครงการกิจกรรมการประชุมเชียร์และรับน้องที่ได้จัดขึ้นเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินโครงการกิจกรรมว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ และสอดคล้องต่อแผนงานด้านกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยาที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ การประเมินที่เกิดขึ้นจึงเป็นแนวทางในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงและดำเนินกิจกรรมโครงการต่อไปในอนาคตและนำเทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมาปรับประยุกต์ใช้ตามตัวแบบการประเมินผลเชิงระบบ

วิธีการวิจัย

การศึกษาเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่างนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยพะเยา ทั้งหมด 14 คณะ และ 1 วิทยาลัยจำนวน 372 คน จากกลุ่มสุ่มโดยวิธี Taro Yamane [2] จากนั้นสุ่มจากจำนวนนักศึกษาแต่ละคณะโดยวิธีการจำแนกตามสัดส่วน (Proportional Random Sampling) การจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการตรวจสอบความเที่ยงจริงเชิงพินิจ (Face Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษา และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นนิสิตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งโดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 50 ชุด และทดสอบค่าทางสถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach [3] มีค่าตั้งแต่ 0.705-0.918

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม PLS-Graph [4] วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้มีดังนี้ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วจากโครงสร้างของการวิจัยตามตัวแบบประเมินผลเชิงระบบ (System approach model) หรือ (Input-Output Model) ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยสามารถวิเคราะห์อิทธิพลใน Inner Model (Structure Model) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใน Outer Model (Measurement Model) ไปในคราวเดียวกัน คือ เป็นการวิเคราะห์ที่เบ็ดเสร็จครั้งเดียวแบบ Variance Based Model ซึ่งพัฒนาตามวิธี OLS ที่ใช้ Principle Component Regression (PCR) ในอัลกอริธึมสำหรับประมาณค่า VBSEM จะใช้วิธี OLS ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์มาตรวัดเป็นแบบ Formative Measurement ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรแฝงที่เกิดขึ้น เกิดจากการรวมตัวของหลายดัชนีชี้วัด โดยมีความสัมพันธ์แบบชี้เข้า (Inner-Directed Measurement Model) เป็นสถานการณ์ที่ตัวแปรแฝงเกิดขึ้นจากการรวมของตัวแทนตัวชี้วัดตามแนวคิดแบบสมการพหุคูณ ถือว่าเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้อธิบายตัวแปรตาม และการวิเคราะห์แบบ Reflective Measurement Model เป็นความสัมพันธ์แบบชี้ออกนอก (Outer-Directed Measurement Model) ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรแฝง เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ Factor Analysis โดยที่ตัวแปรประจักษ์หรือตัวชี้วัดใน Block หนึ่ง ๆ ตัวแปรแฝงจะส่งอิทธิพลต่อตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้จะแปรผันร่วมกัน [5-7]

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

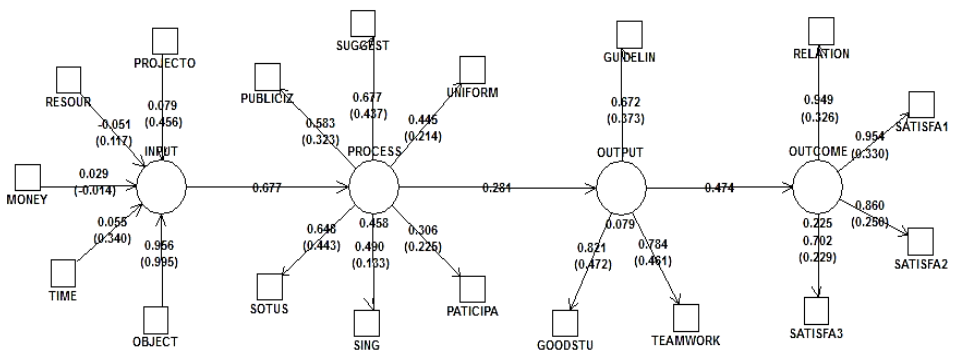
ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 372 คนเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.72) และเพศชาย (ร้อยละ 43.28) ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ (ร้อยละ 83.60) ศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 13.44) และศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 2.96) ส่วน ใหญ่มีอายุ 19-21 ปี (ร้อยละ 77.69) อายุต่ำกว่า 19 ปี (ร้อยละ 12.63) และอายุ 22-24 ปี (ร้อยละ 9.68) คณะแพทยศาสตร์ (ร้อยละ 26.08) คณะศิลปศาสตร์ (ร้อยละ 15.32) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ร้อยละ 7.53) คณะนิติศาสตร์ (ร้อยละ 7.26) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 6.45) คณะเกษตรศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 5.11) คณะวิทยาศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (ร้อยละ 3.49) คณะวิทยาลัย พลังงานและสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 2.15) คณะสหเวชศาสตร์และคณะพยาบาลศาสตร์ (ร้อยละ 1.88) และคณะเภสัชศาสตร์ (ร้อยละ 1.61)

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (INPUT) พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน ได้แก่ บุคคลผู้จัดโครงการ (PROJECTO) ต้องมีคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถในการ จัดกิจกรรม ทักษะความเป็นผู้นำ ตลอดจนถึงความเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ ทรัพยากร (RESOUR) ต้องมีความพอเพียงและเหมาะสมของสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาหาร และเครื่องมือ งบประมาณ (MONEY) และระยะเวลา (TIME) ต้องมีเพียงพอและเหมาะสม และวัตถุประสงค์ของโครงการ (OBJECT) ต้องมีความชัดเจน ความเหมาะสม และความ เป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 จากคะแนนเต็ม 1

กระบวนการดำเนินงาน (PROCESS) พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน ได้แก่ การ ประชาสัมพันธ์ (มีความรวดเร็วและทั่วถึง) การประชุมเชียร์และรับน้อง (มีการเคารพสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ไม่มีความรุนแรงและการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกาย หรือจิตใจ ไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติดมีมาทุกชนิด มีการตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ไม่มี ผลกระทบต่อการเรียน และมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ) การแนะแนวทางการใช้ชีวิตใน มหาวิทยาลัย (มีความต่อเนื่องน่าสนใจ และมีหลักนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้) การอบรม การปฏิบัติแนวทางการแต่งกายชุดนิสิต (มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสม) การฝึกร้องเพลง เชียร์ (มีการสร้างสามัคคีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้) กิจกรรมสันทนาการ (มีความสนุกสนาน เพลิดเพลินและผ่อนคลายความเครียด) กิจกรรมทำความรู้จักเพื่อนใหม่ (มีเพื่อนใหม่เพิ่ม ขึ้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรม) โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 จากคะแนนเต็ม 1

ผลผลิต (OUTPUT) พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้านซึ่งระดับพฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติตนในมหาวิทยาลัย (มีความสามารถในการนำแนวทางการปฏิบัติตนในมหาวิทยาลัยไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในการติดต่อประสานงานระหว่างนิสิต อาจารย์ บุคลากร และผู้บริหารอย่างเหมาะสม) คุณลักษณะนิสิตที่พึงประสงค์ (สามารถนำคำแนะนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ความมีระเบียบวินัย สามารถแต่งกายชุดนิสิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม) ทักษะการทำงานเป็นทีม (มีคุณสมบัติด้านผู้นำและผู้ตาม ทักษะการเตรียมความพร้อมการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร ความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ความใจกว้าง สามารถจัดปัญหาและประสานผลประโยชน์ได้)โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40จากคะแนนเต็ม 3

ผลลัพธ์ (OUTCOME) พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน ได้แก่ มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ความภาคภูมิใจ และจิตสำนึกที่ดีต่อมหาวิทยาลัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 จากคะแนนเต็ม 1 มีความพึงพอใจต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 จากคะแนนเต็ม 5

ภาพที่ 2 อิทธิพลของปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์แสดงผลด้วยโปรแกรม PLS-Graph

จากภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาสภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ โดยการตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์ (r) ของตัวแปรอิสระที่มีมาตรวัดแบบ Formative ซึ่งหมายถึง ตัวแปรปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (INPUT) พบว่าค่าสหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง -0.022 ถึง 0.440 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.8 จึงไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ [8] นอกจากนี้แล้ว ตัวแปรที่มีมาตรวัดแบบ Reflective ซึ่งหมายถึง ตัวแปรกระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยพิจารณาจากค่า Loading ของตัวแปร (ตารางที่ 1) มีค่าเป็นปริมาณบวกทุกค่า จึงไม่สื่อถึงความผิดปกติของข้อมูลในการนำเข้าสู่สมการเชิงโครงสร้าง [9]

ตารางที่ 1 ค่า Loading T-state และ√AVE จากผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

No.	หัวข้อ	Loadin g	T-State	√AVE
กระบวนการดำเนินงาน (PROCESS)				0.292
1	การประชาสัมพันธ์ (PUBLICIZ)	0.583	5.151**	
2	การประชุมเชียร์และรับน้อง (SOTUS)	0.648	2.156**	
3	การแนะแนวทางการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย (SUGGEST)	0.677	8.374**	
4	อบรมการปฏิบัติแนวทางการแต่งกายชุดนิสิต (UNIFORM)	0.445	13.889**	
5	การฝึกร้องเพลงเชียร์ (SING)	0.490	1.425	
6	กิจกรรมทำความรู้จักเพื่อนใหม่ (PATICIPA)	0.306	3.176**	
ผลผลิต (OUTPUT)				0.580
1	แนวทางการปฏิบัติตนในมหาวิทยาลัย (GUIDELIN)	0.672	16.352**	
2	คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ (GOODSTU)	0.821	28.670**	
3	ทักษะการทำงานเป็นทีม (TEAMWORK)	0.748	25.035**	
ผลลัพธ์ (OUTCOME)				0.761
1	ความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง (REALTION)	0.949	115.924**	
2	ความพึงพอใจต่อปัจจัยนำเข้า (SATISFA1)	0.954	139.943**	
3	ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน (SATISFA2)	0.860	53.611**	
4	ความพึงพอใจต่อผลผลิต (SATISFA3)	0.702	17.641**	

**p ≤ 0.01

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนกเป็นระดับของความแตกต่างตามทฤษฎี ตัวอย่างเช่น ความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความสามารถทางคำนวณ เช่น ความสัมพันธ์กับคะแนนของแบบวัดความสามารถทางภาษา เมื่อวัดทั้งฉบับนี้มีความสัมพันธ์ต่ำก็เป็นหลักฐานบ่งชี้ว่ามีความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนก [10]

ดังนั้น ความเที่ยงตรงของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ Reflective Model (ตารางที่ 2) $\sqrt{AVE}$ ของตัวแปรแต่ละค่า โดยพิจารณาค่าที่ละสมรรถที่สนใจจะต้องมีค่าสูงกว่าค่า Cross Construct Correlation ทุกค่าในสมรรถเดียวกัน แสดงว่ามาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนกในแต่ละตัวแปรแฝงที่ไม่ปนเปื้อนกับมาตรวัดของตัวแปรอื่น [11]

ตารางที่ 2 ความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนก (Discriminate Validity: CR) ค่าเฉลี่ยแปรผันที่สกัดได้ ($\sqrt{AVE}$) เฉพาะตัวแปรแฝงภายในแบบ Reflective Model และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร

ปัจจัย	CR	R ²	$\sqrt{AVE}$	Cross Construct Correlation		
				Process	Output	Outcome
Process	0.700	0.458	0.292	0.540		
Output	0.804	0.079	0.580	0.280	0.762	
Outcome	0.926	0.225	0.761	0.377	0.474	0.872

ค่าตัวเลขใน Main diagonal ของ cross construct correlation คือ $\sqrt{AVE}$

ตารางที่ 3 อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์

ปัจจัยตาม	R ²	ปัจจัยอิสระ	อิทธิพล		
			ทางตรง	ทางอ้อม	รวม
Process	0.458	Input	0.677**	-	0.667
Output	0.079	Process	0.281**	-	0.281
		Input	-	0.190**	0.190
Outcome	0.225	Output	0.474**	-	0.474
		Input	-	0.090**	0.090
		Process	-	0.133**	0.133

**p ≤ 0.01

ปัจจัยนำเข้า (INPUT) สามารถอธิบายความแปรปรวนของกระบวนการดำเนินงานได้ร้อยละ 46 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.677 ดังนั้น ปัจจัยนำเข้าบุคคลผู้จัดโครงการทรัพยากร วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียงแล้วจะส่งผลให้กระบวนการดำเนินงานประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

กระบวนการดำเนินงาน (PROCESS) สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลผลิตได้เพียงร้อยละ 8 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.281 ดังนั้น ด้านกระบวนการดำเนินงานหากการแนะแนวทางการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมีความต่อเนื่องน่าสนใจ มีหลักปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการประชุมเชียร์และรับน้อง มีการเคารพสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ไม่มีความรุนแรงและการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติดมีเมามาทุกชนิด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรทุกคณะ และนิสิตรุ่นพี่ ไม่มีผลกระทบต่อการเรียน มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ [12] จะทำให้ผลผลิตประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากแบบจำลองสมการโครงสร้างจากปัจจัยกระบวนการ (Process) พบว่า ตัวแปรภายในของปัจจัยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำโดยพิจารณาจากค่า Loading ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปและต้องมียุทธศาสตร์สำคัญทางสถิติทุกค่าแต่ถึงกระนั้นค่าสถิติดังกล่าวก็ยังไม่ดีดลจึงสามารถนำเข้าสู่สมการโครงสร้างได้กล่าวคือกระบวนการดำเนินงานของกิจกรรมประชุมเชียร์และรับน้อง กิจกรรมแต่ละประเภทยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปร การฝึกร้องเพลงเชียร์ (SING) เป็นต้นหากกระบวนการดำเนินงานมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้นและกิจกรรมมีความสัมพันธ์ในแง่ของการดำเนินงานร่วมกันจะช่วยให้ผลผลิตประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นตาม

ผลผลิต (OUTPUT) สามารถอธิบายความแปรปรวนผลลัพธ์ได้ร้อยละ 23 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.747 ดังนั้น ด้านผลผลิตหากนิสิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีความสามารถในการนำคำแนะนำการประพฤติตนเป็นนิสิตที่พึงประสงค์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความเป็นระเบียบวินัย และสามารถแต่งกายด้วยชุดนิสิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และการทำงานเป็นทีมจะทำให้ผลลัพธ์ (OUTCOME) เช่น ความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ความพึงพอใจต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต จะช่วยให้โครงการประสบผล

สำเร็จมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษายังพบอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยนำเข้าต่อผลผลิตและผลลัพธ์ อีกทั้งอิทธิพลทางอ้อมของกระบวนการดำเนินงานต่อผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องตามคำกล่าวของ Katz and Kahn [13] ผู้คิดค้นรูปแบบการประเมินผลเชิงระบบที่ว่าแนวคิดและตัวแบบการประเมินผลเชิงระบบ โดยมีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นวิธีการประเมินผลด้วยระบบวิเคราะห์จากปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ตลอดจนประเมินผลต่อเป้าหมาย และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม ในมิติด้านบวกและด้านลบ นอกจากนี้ ยังพบการนำรูปแบบจำลองสมการโครงสร้างมาใช้ในการประเมินการตลาดเชิงสัมพันธ์ที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้ารีสอร์ทในงานศึกษาของ สมเกียรติ พิณทอง ศิวารัตน์ ณ ปทุม และปริญญ์ลักษิตามาต [14] ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 (ตารางที่ 3 และภาพที่ 1)

อีกทั้งสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานศึกษาของ พรเทพ ราชจุฑทอง [15] โดยชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าวต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ วัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการ ขอบเขต รูปแบบกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันควรกำหนดความชัดเจนและความสอดคล้องกันด้านวัตถุประสงค์ นโยบาย และมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพของสถาบัน เช่นเดียวกับกับงานศึกษาของ ปิยะพงษ์ นิกุลวงศ์ [16] พบว่า ด้านกิจกรรมประชุมเชียร์และรับน้องต้องไม่เป็นการบังคับเข้าร่วม ด้านวัตถุประสงค์ควรส่งเสริมความสามัคคีภายในหมู่คณะ ด้านมาตรการจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับตามกำหนดของมหาวิทยาลัย ไม่มีความรุนแรงทางกายและใจ ตลอดจนถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามของไทย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยนำเข้ามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งกระบวนการดำเนินงานมีอิทธิพลต่อผลผลิต และผลผลิตมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ การวิเคราะห์ผลชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าที่ดีสามารถทำนายผลสำเร็จต่อกระบวนการดำเนินงานได้ร้อยละ 67 กระบวนการดำเนินงานที่ดีจะสามารถทำนายผลสำเร็จต่อผลผลิตได้เพียงร้อยละ 8 และผลผลิตที่ดีสามารถทำนายผลสำเร็จต่อผลลัพธ์ได้ร้อยละ 23

ดังนั้น ปัจจัยนำเข้าที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพร้อม ความรู้ความสามารถด้านทักษะความเป็นผู้นำ ทรัพยากรตลอดจนถึงวัตถุประสงค์ของโครงการหากมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับโครงการ และมีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จจะส่งผลให้กระบวนการดำเนินงานประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกันหากมีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานควรมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การดำเนินงานกิจกรรมนิสิตด้านการจัดประชุมเชียร์และรับน้องมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วควรมีการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการและกิจกรรมประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะ การร้องเพลงเชียร์ ล้วนจะส่งผลให้ผลผลิต และผลลัพธ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนงานด้านการประชุมเชียร์และรับน้องอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำเนา ขจรศิลป์. (2527). **หลักการกิจการนักศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [2] Yamane, T. (1967). **Statistics**. New York: Harper and Row.
- [3] Cronbach, L. J. (1951). "Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests", **Psychometrika**. 6, 297-334
- [4] Chin, W.W. (2001). **PLS-Graph User's Guide**, C.T. USA: Bauer College of Business, University of Houston
- [5] Bollen, K. and Lennox, R. (1991). **Conventional Wisdom on Measurement : A Structural Equation Perspective**. Psychological Bulletin.
- [6] Edwards, J.R. and Bagozzi, R.P. (2000). **On the nature and Direction of Relationships Between Constructs and measures**. Psychological Methods.
- [7] มนตรี พิริยะกุล. (2553). **Partial Least Square Path Modeling (PLS Path Modeling)**. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2557, จาก [http:// www.mbalpru.com/webnew2009/pdf/article 21.pdf](http://www.mbalpru.com/webnew2009/pdf/article%2021.pdf).

- [8] Lauaro, C. and Vinzi, V.E. (2004). **Some Contributions to Pls Path Modeling and System for the European Customer Satisfaction.** Retrieved jan 13, 2010, from <http://www.sisstatistica.it/files.pdf/atti/RMi0602p201-210.pdf>.
- [9] Judge G., Griffiths, E., Hill, R. and Lee, T. (1980). **The Theory and Practice of Econometrics. Canada : Simultaneously.**
- [10] Trochim, William M. K. (1999). **Research Methods Knowledge Base.** Retrieved March 15, 2014, from <http://trochim.human.cornell.edu/kb/>.
- [11] วิชาญ อมรากุล. (2554). **บุพปัจจัยและผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการในการลดข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงส่วนที่ 1 และลุ่มน้ำกก.** ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- [12] กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). **นโยบายและหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมต้อนรับน้องใหม่และประชุมเชียร์ ประจำปีการศึกษา 2556.** สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.dsa.up.ac.th/2013/index.php?name=news&file=readnews&id=47>
- [13] Katz, D. and Kahn, R.L. (1978). **The Social Psychology of Organizations.** New York :Wiley.
- [14] สมเกียรติ พิณทองมล ศิวารัตน์ ณ ปทุม และปริญญลักษณ์ตามาศ. (2554). **โมเดลสมการโครงสร้างการประเมินการตลาดเชิงสัมพันธ์ที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้ารีสอร์ท.** สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/viewFile/29168/25068>.
- [15] พรเทพ ราชรุจิ. (2537). **การพัฒนารูปแบบการต้อนรับน้องใหม่และการประชุมเชียร์ของนิสิตนักศึกษาในสถานอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- [16] ปิยะพงษ์ นิกุลวงศ์. (2547). **ความคิดเห็นต่อกิจกรรมนันทนาการด้านการประชุมเชียร์และรับน้องใหม่ของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาวិทยาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิลมีย์” เพื่อพัฒนาการศึกษาอิสลาม ของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Model for Promoting Learning Culture “Majlis ilmi”
towards Developing Islamic Education of
Thai Muslim Women in Southern Border Provinces

ซอลีซะห์ หะยีสะมะแอ¹

ฟาตีซะห์ จะปะกียา มูมินะห์ บูหงอตาหยง²

และอาหะมะ หะยีสะมะแอ³

Solihah Hayeesama-ae¹, Fatihah Japakiyat²,
Muminah Bunga Tayong² and Arhama Hayeesama-ae³

¹ผศ., ² อ., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปัตตานี 94160

³ครู., ภาควิชาอิสลามศึกษา โรงเรียนดาร์เบียตุลวาตัน ยะลา 95000

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิลมีย” เพื่อพัฒนาการศึกษาอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นรูปแบบการจัดโครงการเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนอิสลาม โครงการใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก และเนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วยด้านการศรัทธา ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ : วัฒนธรรมการเรียนรู้ การศึกษาอิสลาม บทบาทสตรีไทยมุสลิม

Abstract

This study is a qualitative research, which aimed at studying a model for promoting learning culture “Majlis ilmi” towards developing Islamic education of Thai Muslim women in the southern border provinces (Pattani, Yala, and Narathiwat). The study employed observation method and in-depth interview in collecting data. The results showed that the model for promoting learning culture was organized once a month in the form of projects which enriched knowledge about Islamic teachings. The projects were used lecture-based method, and curriculum content consisted of the areas of Islamic faith, practice of Islamic teachings, Islamic moral and ethics, and development of family and society.

Keywords : Learning Culture, Islamic Education, Role of Muslim Women

บทนำ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์พิเศษ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีความผูกพันกับแผ่นดินห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ [1] มายาวนานตั้งแต่สมัยอดีต ประวัติศาสตร์ได้มีการบันทึกไว้ว่าศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคแห่งนี้ผ่านพ่อค้าชาวอาหรับที่มีการค้าขายกับชาวจีน การเข้ามาของอิสลามในพื้นที่แห่งนี้ได้นำมาซึ่งความก้าวหน้าทางด้านการแพร่กระจายของการศึกษาอิสลามอย่างมาก [2] อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ อิสลามได้ให้แรงจูงใจสำหรับผู้นับถือศาสนาในการแสวงหาความรู้และการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง [2] ดังวณะของท่านศาสนทูตที่กล่าวไว้ความว่า “การแสวงหาความรู้นั้นจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน” (บันทึกโดยอิบนุ มอาญะฮ์)

ในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตยึดมั่นกับหลักศาสนาอย่างเหนียวแน่นในทุกด้านของชีวิต วัฒนธรรมการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีการปฏิบัติยึดมั่นต่อวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้และการเผยแพร่วิชาความรู้ [3] การเข้ามาของอิสลามในพื้นที่ดังกล่าวนี้ส่งผลให้มีการจัดการศึกษาพื้นฐานที่เน้นการเรียนการสอนอัลกุรอานเกิดขึ้นในสังคมมุสลิม การศึกษาอัลกุรอานดังกล่าวส่งผลให้สังคมในพื้นที่สามารถยกระดับการจัดการศึกษา [4] เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและการเรียนรู้อิสลามที่มีชื่อเสียงกระจายไปทั่วทุกมุมโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกมุสลิม [5] การแผ่ขยายของอิสลามในพื้นที่แห่งนี้ได้นำมาซึ่งความก้าวหน้าทางด้านการแพร่กระจายของการศึกษาอิสลามอย่างมาก ส่งผลทำให้ในประวัติศาสตร์พื้นที่ดังกล่าวในอดีตเคยมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการศึกษาอิสลามในแหลมมลายู ในศตวรรษที่ 19 และตอนต้นของศตวรรษที่ 20 เหตุผลประการสำคัญเนื่องจากปราชญ์ผู้รู้หรืออุลามาในพื้นที่แห่งนี้สามารถพัฒนาการศึกษาอิสลามที่มีพื้นฐานที่เข้มแข็งผ่านสถาบันการศึกษาศาสนาแบบดั้งเดิมที่รู้จักกันในนาม “ปอเนาะ” [2] และต่อมาสถาบันการศึกษาในพื้นที่ได้เกิดขึ้นมากมายหลากหลายรูปแบบ สถานที่ที่มีการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งได้เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างแพร่หลาย เรียกว่า “มัจลิสอิลมี” หรือสถานที่สำหรับความรู้ มัจลิสอิลมีเป็นรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบที่เป็นที่รู้จักและได้รับการตอบรับจากสังคมในภูมิภาคแห่งนี้ด้วยดีตลอดมา การก่อตั้งมัจลิสอิลมีในพื้นที่แห่งนี้มีการขยายการเปิดพื้นที่ที่กว้างขวางมากขึ้นเกือบทุกส่วน โดยผู้

ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดการมัจลิสอิลมียี่ส่วนใหญ่จะเป็นบรรดาบุรุษ ส่วนบรรดาสตรีจะเป็นเพียงผู้เข้าร่วมศึกษาหาความรู้หรือผู้เรียนเท่านั้น

ต่อมาในยุคปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ผลกระทบจากกระแสการฟื้นฟูอิสลามและการปฏิรูปการศึกษาอิสลามในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมุสลิมในประเทศไทยและในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างปฏิเสธไม่ได้ ส่งผลทำให้เกิดการตื่นตัวของกลุ่มหรือองค์กรสตรีมุสลิมในพื้นที่เพื่อสร้างบทบาทการพัฒนาสังคมในพื้นที่แห่งนี้ผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมหลากหลายรูปแบบเด่นชัดขึ้นมากขึ้น บรรดาสตรีมุสลิมบางกลุ่มพยายามสร้างความเข้มแข็งในลักษณะการรวมกลุ่มทำงานเครือข่ายเพื่อการศึกษาหาความรู้โดยการดำเนินการในรูปแบบ “มัจลิสอิลมียี่ Majlis Ilmi” ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะมีสมาคม ชมรมหรือกลุ่มสตรีมุสลิมที่รวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมทางด้านการเรียนรู้และการสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัว ในรูปแบบดังกล่าว ชมรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดำเนินการจัดการศึกษาอบรมแก่สมาชิกขององค์กรอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดประเด็นคำถามขึ้นว่า การเปิดพื้นที่วัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิลมียี่” ของกลุ่มผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบการดำเนินการอย่างไร ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิลมียี่” เพื่อการพัฒนาการศึกษาอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาการศึกษาอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสตรีในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและแผ่ขยายองค์ความรู้สู่สังคมเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัวสู่การสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนในเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ในวงกว้างออกไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรสตรีไทยมุสลิมในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิลมียี่” มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกรณีศึกษา จำนวน 4 กลุ่มหรือองค์กร จากจังหวัดปัตตานี 2 กลุ่ม จากจังหวัดยะลา 1 กลุ่ม และจากจังหวัดนราธิวาส 1 กลุ่ม ซึ่ง

ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นตัวแทนสตรีที่เป็นคณะกรรมการองค์กรสตรีไทยมุสลิมทั้ง 4 องค์กร โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแทนกลุ่มหรือองค์กร ๆ ละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือประกอบด้วยแบบสังเกต แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสอิดมียะ” การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการศึกษาที่ตั้งไว้โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม และตรวจสอบข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อข้อสรุปผลการวิจัยให้มีความชัดเจนและมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำเสนอโดยสรุปได้ดังนี้

1. การก่อเกิดขององค์กรสตรีไทยมุสลิม

องค์กรของกลุ่มสตรีไทยที่ใช้เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย 1.สมาคมสตรีไทยมุสลิมปัตตานี 2.ชมรมมุสลิมะฮ์ มัสยิดตะลุบัน 3.เครือข่ายมุสลิมะฮ์ สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย และ 4.ชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์นราธิวาส ซึ่งแต่ละองค์กรมีประวัติการก่อตั้งสามารถสรุปได้ดังนี้

สมาคมสตรีไทยมุสลิมปัตตานี

สมาคมสตรีไทยปัตตานี (Pattani Muslimah Association-PMA) เริ่มจากการรวมตัวของสตรีมุสลิมซึ่งเป็นบุคลากรในวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวนประมาณ 10 คน เมื่อ พ.ศ.2537 เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการอิสลามให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างถูกต้อง โดยใช้ชื่อ “กลุ่มบุคลากรมุสลิมะฮ์” (คำว่า “มุสลิมะฮ์” เป็นคำภาษาอาหรับ ซึ่งมีความหมายว่า สตรีมุสลิม) ต่อมาเมื่อผู้สนใจมาเข้าร่วมฟังการบรรยายศาสนามากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงพ.ศ. 2546 ได้มีจัดตั้งกลุ่มโดยใช้ชื่อ “ชมรมสตรีมุสลิมจังหวัดปัตตานี” และได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีในเรื่องของงบประมาณและสถานที่จัดกิจกรรมโครงการ ต่อมาในพ.ศ.2547 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมบรรยายประจำเดือนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรืออบจ.ปัตตานี จนกระทั่งในพ.ศ.2553 ชมรมมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและขยายเครือข่ายไปยังอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี โดยทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนามุสลิมะห์ให้มีความรู้ศาสนา ความรู้อื่น ๆ และดูแลสมาชิกในครอบครัวทุกวัยให้มีคุณภาพตามหลักการอิสลาม [6] ด้วยการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ชมรมสตรีมุสลิมจังหวัดปัตตานีได้พัฒนาเป็นสมาคมและจดทะเบียนในนาม “สมาคมสตรีมุสลิมจังหวัดปัตตานี” ในพ.ศ. 2557 และมีเครือข่ายครอบคลุมเกือบทุกอำเภอ [7]

ชมรมมุสลิมะฮ์มัศยิดตะลุบัน

การจัดตั้งชมรมมุสลิมะฮ์มัศยิดตะลุบัน อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานีเริ่มแรกเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของข้าราชการที่อาศัยอยู่ในตลาดสาบบุรีและผู้ที่ย้ายถิ่นอื่น ๆ ประมาณ 20 คน ในพ.ศ. 2549 มารวมตัวกันเพื่อรับฟังการบรรยายธรรมเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการให้คำปรึกษาจากอิมามประจำมัศยิดตะลุบัน ต่อมาผู้สนใจเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้จัดตั้งเป็นชมรม และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีในการดำเนินงานเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2557) [8] การจัดตั้งชมรมมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านมุสลิมะฮ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักการอิสลาม 2. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านมุสลิมะฮ์ได้ปฏิบัติตามหลักการอิสลาม 3. เพื่อนำความรู้ที่ได้ประกอบอาชีพ (ศาสนกิจ) ที่ถูกต้อง 4. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และ 5. เพื่อให้ชุมชนมุสลิมะฮ์เกิดความสันติสุขอย่างยั่งยืน

เครือข่ายมุสลิมะฮ์สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย สาขายะลา

เครือข่ายมุสลิมะฮ์ สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย ยะลา เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทยหรือเรียกชื่อย่อว่า “ยมท” ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในพ.ศ.2507 โดยการก่อตั้งขึ้นเริ่มแรกจากการรวมตัวของคนหนุ่มสาวในการทำงานเพื่อสังคมท้องถิ่น ยมท.ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการทำงานของสตรีมุสลิมในการรวมตัวเพื่อดำเนินงานเพื่อสังคมโดยใช้ชื่อ “เครือข่ายมุสลิมะฮ์สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย” เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มมุสลิมะฮ์ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพมารวมตัวกันเพื่อพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยความศรัทธาจึงก่อให้เกิดแนวคิดในการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการในการทำงานเพื่ออิสลามและสังคมมุสลิม [9] เครือข่ายมุสลิมะฮ์ ยมท. มีโครงการที่เกี่ยวข้อง

กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมความรู้แก่สมาชิก มีโครงการหลัก ๆ คือ การจัดประชุมมุสลิมะฮ์ประจำปี อบรมวิชาการศาสนาแก่มุสลิมะฮ์โดยมีโครงการพบปะมุสลิมะฮ์ประจำเดือนทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน และการจัดกลุ่มศึกษาเป็นกลุ่มย่อยเรียกว่า “อุสเราะฮ์” (“อุสเราะฮ์”เป็นคำภาษาอาหรับ ซึ่งมีความหมายว่า ครอบครั้ว) ทุกวันศุกร์ที่บ้านของสมาชิก โดยเน้นการศึกษาอัลกุรอานและฮาดิษพร้อมความหมาย การศึกษาความรู้ทั่วไป การดักเตือนซึ่งกันและกัน [9-10]

ชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์จังหวัดนราธิวาส

ชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์จังหวัดนราธิวาสได้ก่อตั้งขึ้นในพ.ศ.2540 โดยมีแกนนำข้าราชการครูสตรีมุสลิมจากโรงเรียนเมืองนราธิวาสและคณะจำนวน 13 คน ได้ริเริ่มจัดให้มีกลุ่มศึกษาอิสลามขึ้นในกลุ่มและได้เล็งเห็นความสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านศาสนาแก่ข้าราชการมุสลิมะฮ์ (สตรีมุสลิม) ทั่วไปเนื่องจากข้าราชการมุสลิมะฮ์ส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้และความเข้าใจในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริง และมีการก่อตั้งกลุ่มขึ้นในครั้งแรกโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มข้าราชการมุสลิมะฮ์นราธิวาส” มีวัตถุประสงค์เพื่อประสานความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อิสลามเพื่อเป็นทางนำในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริง มีกิจกรรมพบปะและบรรยายความรู้ด้านศาสนาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในพ.ศ. 2550 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “ชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์นราธิวาส” [11] และปรับคณะกรรมการดำเนินใหม่ กิจกรรมหลักของชมรม คือ การบรรยายให้ความรู้ในการพบปะมุสลิมะฮ์ [12]

โดยสรุปการก่อเกิดองค์กรสตรีที่นำเสนอมาข้างต้นนั้นเกิดจากความสนใจร่วมกันของสตรีมุสลิมโดยมีแกนนำหลักที่เป็นข้าราชการสตรีมุสลิมเป็นผู้ริเริ่มผลักดันให้เกิดองค์กรขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการศึกษาเรียนรู้อิสลามมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่สนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน [13]

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้สามารถนำเสนอโดยสรุปได้ดังนี้

ลักษณะของโครงการ

การจัดกิจกรรมหลักขององค์กรสตรีเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นโครงการประจำเดือน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาศักยภาพของสตรีมุสลิมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแบบอย่างในสังคม และเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามให้แก่กลุ่มสตรีที่มาจากหลากหลายอาชีพ ตลอดจนการนำหลักคำสอนศาสนาอิสลามไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี การพัฒนาครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

การจัดโครงการมีการกำหนดแผนงานโครงการอย่างชัดเจนโดยจัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละหนึ่งครั้ง ซึ่งจัดขึ้นในเช้าของวันเสาร์หรือวันอาทิตย์เป็นประจำโดยใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ ทำให้มีความคล่องตัวในเรื่องของเวลาสำหรับคณะกรรมการและสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฯ สถานที่ใช้จัดโครงการมีรูปแบบที่หลากหลาย บางองค์กรใช้อาคารหรือห้องประชุมของมัสยิด บางองค์กรใช้หอประชุมของมหาวิทยาลัย บางองค์กรใช้สำนักงานขององค์กรและสำนักงานของหน่วยงานของรัฐ

ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมดเป็นสตรี โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นคณะกรรมการสมาคมหรือชมรม สมาชิกชมรม และบุคคลทั่วไป ซึ่งมาจากอาชีพหลากหลาย ส่วนใหญ่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีจากหลากหลายสาขาวิชาประกอบอาชีพแม่บ้าน อาจารย์ ครู บุคลากรทางการศึกษา พยาบาล แพทย์ บุคลากรทางด้านการแพทย์ บ้างมีอาชีพค้าขาย และทำธุรกิจการจัดโครงการขององค์กรต่าง ๆ ในแต่ละครั้งมีสมาชิกเข้าร่วมครั้งละไม่น้อยกว่า 100 คน

การจัดกิจกรรมได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการอนุญาตให้ใช้ห้องประชุม การสนับสนุนวิทยากรโครงการ ส่วนงบประมาณในการดำเนินการโครงการขององค์กรส่วนใหญ่ได้มาจากการสมทบการลงทะเบียนของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการและการสมทบบริจาคจากกรรมการองค์กร และมีบางองค์กรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ได้แก่ สมาคมสตรีไทยมุสลิมปัตตานี ชมรมมุสลิมะฮ์มัสยิดตะลุบัน

การดำเนินการโครงการใช้ระบบการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบเป็นฝ่าย ๆ ดังตัวอย่างคำกล่าวของประธานชมรมมุสลิมะฮ์มัสยิดตะลุบันที่ว่า “โครงการบรรยายธรรมได้เกิดขึ้นจากวางแผนการพัฒนาโดยการแต่งตั้งและประชุมคณะทำงานกำหนดหัวข้อเรื่อง วิทยากร วัน เวลา สถานที่ อาหารและเครื่องดื่มใน

แต่ละครั้งที่จัดการพัฒนาศักยภาพครอบครัวมุสลิมโดยการจัดบรรยายธรรม ในวันอาทิตย์ที่สองของเดือน” [8] ในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ได้มีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ของกลุ่มและการใช้แผ่นเอกสารใบปลิว โครงการจะดำเนินขึ้นทุกเดือนอย่างต่อเนื่องยกเว้นในเดือนรอมฎอน [14] ซึ่งเป็นเดือนที่มุสลิมต้องถือศีลอด

เนื้อหาหลักสูตรของโครงการ

การดำเนินการโครงการ มีการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรที่ชัดเจนโดยคำนึงถึงบริบทเหตุการณ์และวันสำคัญทางศาสนาเป็นหลักและไปเป็นตามข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการ [15] จากการศึกษาหลักสูตรการจัดโครงการขององค์กรสตรีในพ.ศ.2556 และพ.ศ.2557 พบว่าเนื้อหาหลักสูตรที่จัดในโครงการสามารถวิเคราะห์และประมวลสรุปโดยแบ่งประเภทเนื้อหาสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็น 4 ด้านดังนี้คือ

1. ด้านการศรัทธา เนื้อหาที่นำเสนอที่เน้นด้านการศรัทธานับเป็นด้านที่องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญยิ่งเป็นอันดับแรก จากการสังเกตหัวข้อเรื่องที่นำเสนอในทุกองค์ประกอบด้วย การเสริมสร้างหลักศรัทธาที่เที่ยงตรงและจิตวิญญาณตามวิถีอิสลาม การศรัทธาต่อวันอาคีเราะ (ปรโลก) การศรัทธาต่อศาสนทูต

2. ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เนื้อหาด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นเนื้อหาที่องค์กรให้ความสำคัญยิ่งเช่นกัน โดยเนื้อหาที่นำเสนอประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามซุนนะฮ์ (วจนะและแบบอย่างจากประเพณีปฏิบัติตนของท่านศาสนทูต (ซล.)) การปฏิบัติศาสนกิจสำหรับมุสลิมะฮ์ การปฏิบัติตนและศาสนกิจในเดือนสำคัญ ๆ โดยเฉพาะเดือนรอมฎอนนับซึ่งเป็นหัวข้อหลักที่สำคัญยิ่งที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญ และในเดือนสำคัญอื่น ๆ เดือนซุลฮิจญะฮ์ เดือนมูฮัรรัม การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันอารอฟะฮ์ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายและจิตวิญญาณด้วยวิถีอิสลาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม เนื้อหาหัวข้อเรื่องประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ การวางตัวของสตรี การใช้คำพูดในฐานะที่เป็นผู้ศรัทธา การสำรวมตน และการสร้างความเป็นพี่น้องในอิสลาม

4. ด้านครอบครัวและด้านสังคม เนื้อหาหัวข้อเรื่องประกอบด้วย การดูแลอบรมบุตร บทบาทและสิทธิสตรีในอิสลาม การเสียสละเพื่อช่วยเหลือสังคม การสร้างความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง การสร้างทำงานเป็นญามาอะฮ์ (องค์กรหรือทีม) สถานการณ์โลกมุสลิม บทบาทของสตรีมุสลิมในตะวะห์ (การเผยแผ่อิสลาม) และการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมและการสร้างอุมมะฮ์ (ประชาชาติ)

วิทยาการในโครงการ

วิทยาการในโครงการของแต่ละองค์กรได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือด้วยดีทั้งจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่และจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ วิทยาการส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์มุสลิมจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และวิทยาการบางท่านเป็นครูอิสลามศึกษา นักกิจกรรม นักวิชาการอิสระที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ ในบางโอกาส บางองค์กรได้เชิญวิทยาการที่มีชื่อเสียงมาจากกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ในโอกาสสำคัญ ๆ บางองค์กรได้เชิญนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากประเทศมาเลเซียมาเป็นวิทยาการอีกด้วย

วิธีการนำเสนอ

รูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการเน้นวิธีการบรรยายเป็นหลัก และมีการอภิปรายหรือเสวนาในบางโอกาส อีกทั้งมีการเปิดโอกาสให้มีการถาม-ตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโครงการ

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เกิดจากการร่วมตัวของกลุ่มแกนนำข้าราชการสตรีที่มีความสนใจการศึกษาหลักคำสอนอิสลามเพื่อการใช้ในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรสตรีไทยมุสลิมดำเนินการไปด้วยดี ทั้งนี้มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อการดำเนินการโครงการ กล่าวคือ มีการบริหารงานในรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานโครงการ มีการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีการสนับสนุนสมทบทุนเพื่อการจัดกิจกรรมจากสมาชิก จากคณะกรรมการขององค์กรและองค์กรสนับสนุน ทำให้องค์กรสามารถจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนรูปแบบการจัดโครงการ จัดขึ้นเดือนละหนึ่งครั้งในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เนื้อหาหลักสูตรในโครงการสามารถประมวลสรุปโดยแบ่งประเภทเนื้อหาหลักสูตรออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการศรัทธา ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านครอบครัวและด้านสังคม สำหรับวิทยาการในโครงการของแต่ละองค์กรได้รับการสนับสนุนและความ

ร่วมมือด้วยดีทั้งจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ และจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ วิทยาการส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการมุสลิมที่เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาโทและเป็นอาจารย์ประจำของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ นอกจากนี้ในโอกาสสำคัญ ๆ บางองค์กรได้มีการเชิญนักวิชาการมุสลิมผู้ทรงคุณวุฒิจากประเทศมาเลเซียมาเป็นวิทยากรอีกด้วย รูปแบบการจัดกิจกรรมเน้นการใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก และมีการเสวนาในบางโอกาส การจัดโครงการขององค์กรต่าง ๆ ในแต่ละครั้งมีสมาชิกจากหลากหลายอาชีพเข้าร่วมโครงการครั้งละไม่น้อยกว่า 100 คน

รูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสฮิลมีย” เพื่อพัฒนาการศึกษาอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัวของสตรีไทยมุสลิม ซึ่งรัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง หากสตรีไทยมุสลิมได้รับการศึกษาตามหลักคำสอนศาสนาก็จะส่งผลให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่ดียิ่งขึ้นและจะส่งผลดีต่อการเสริมสร้างสังคมในพื้นที่ให้มีความสันติสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งองค์กรต่าง ๆ ควรมีการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่องและควรมีการวางแผนการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรให้เป็นระบบและครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตทุกด้านในยุคร่วมสมัยอย่างสมดุลและเหมาะสม การศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญและบทบาทของวัฒนธรรมการเรียนรู้ “มัจลิสฮิลมีย” ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัวของสตรีไทยมุสลิมควรมีการศึกษาเชิงลึกต่อไปเพื่อการถอดบทเรียนในการส่งเสริมการพัฒนาโครงการให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2557 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยฟาฏอนีที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการวิจัยอย่างดียิ่ง อีกทั้งขอขอบคุณองค์กรสตรีไทยมุสลิมทุกองค์กรที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). **10 แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์สถาบันวัฒนธรรม.
- [2] Watchareeya Wanglem. (1997). **Ideal and Actual Teaching Behaviour
(Roles) as Perceived by Islamic Studies Teachers in the Public
Secondary Schools in Southern Border Provinces of Thailand**.
M.Ed. Thesis. International Islamic University Malaysia, Malaysia.
- [3] อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2553). **ทฤษฎีใหม่สถาบันการศึกษามุสลิมจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ความจริงที่ยังไม่ถูกเปิดเผย**. สงขลา : หาดใหญ่กราฟฟิก.
- [4] Ahmad Omar Chapakia. (2002). **Politik Thai Dan Masyarakat Islam
Di Selatan Thai** (การเมืองไทยและสังคมอิสลามในภาคใต้ของประเทศไทย).
Kedah,Malaysia : Pustaka Darussalam.
- [5] Ahmad Omar Chapakia. (2009). “Perkembangan Institusi Tingngi Swasta
Islam Di Selatan Thailand : Visi dan Chabaran” (พัฒนาการสถาบัน
อุดมศึกษาเอกชนอิสลามในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย : วิสัยทัศน์และความ
ท้าทาย) ใน Muhammad Rohimi Usman dan Lain-lain (Editor).
**Institusi Tingngi Swasta Islam Di SelatanThailand :
Visi dan Chabaran**. Sha Alam, Malaysia : Universiti Teknologi Mara.
- [6] สุวรรณา สาแม (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.เมือง จ.ปัตตานี,
เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2557.
- [7] สรินญา บุติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี,
เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2557.
- [8] นาปีชะ ต่วนปูตะ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่บ้านพักตลาดสายบุรี อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2557.

- [9] อาอีซะฮ์ ไทยปาตาน (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา,
เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2557.
- [10] สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย. (2555). เอกสารแผนพัฒนาเครือข่ายมุสลิมะฮ์
สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ท.).
- [11] ชมรมมุสลิมะฮ์อันราฮิวาส. (2557). เอกสารแนะนำชมรมมุสลิมะฮ์อันราฮิวาส. (ม.ป.ท.)
- [12] แวสะนียะ มะสาแม (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี,
เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2557.
- [13] สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรี
ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ปีที่หนึ่ง
(วันที่ 23 สิงหาคม 2554 ถึงวันที่ 23 สิงหาคม 2555). กรุงเทพฯ :
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- [14] รอมละฮ์ ตอแลมา (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี,
เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2557.
- [15] พัยซะห์ ราชฎร์นิยม (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (ผู้สัมภาษณ์),
ที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี,
เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2557.

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้าง สันติวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

Research and Learning Network Development
for Youths' Peaceful Cultural Creation in
Southern Border Provinces: A Case Study of Pattani

เครือข่าย วิเศษสุวรรณภูมิ¹
Kruasri Visetsuvarnabhumi¹

¹ ผศ.ดร.,คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี 94000

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1) เพื่อตรวจสอบหลักคิดและกระบวนทัศน์ของเยาวชนที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างและการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (mixed method design) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บข้อมูลทั่วไปด้วยแบบสอบถามและใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเยาวชนในเครือข่ายจำนวน 122 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่และการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เยาวชนพบความรุนแรงมากที่สุด สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แนวทางการแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรงในภาคใต้ ทั้งนี้เยาวชนมีกระบวนทัศน์หลักที่สำคัญคือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครู ในขณะที่การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจจริง ความต่อเนื่อง การติดตามผล การต่อยอดความคิด และการแตกหน่อเครือข่าย

คำสำคัญ : เครือข่ายการเรียนรู้ สันติวัฒนธรรม จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This Research aimed to: (1) investigate the main concepts and paradigms of the Pattani youths on the violence in the southern border provinces, and (2) present the formation and development of learning network strengthening the peaceful cultural. The research was mixed method design, using quantitative research methods collecting data with questionnaires and Qualitative research methodology was use of focus group discussion for 122 Pattani youths. Frequency data and empirical data were analyzed and discussed.

The results showed that schools were the places where the youths found the violence that most causing by the ignorant. The support of the mutual understanding should be monitored to help solve the problems. The study also found that the youths main paradigm leading their ways of life was –As you sow,so you reap-. Meanwhile schools should support and/or provide students with a model for social co-existence, socialization,and good role models with the help of teachers. The learning network formation and development need to construct under critical, communication, collaboration, creation. However, this process need to be performed continuously.

Keywords : Learning Network, Peaceful Culture, Southern Border Provinces.

บทนำ

ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยืดเยื้อยาวนาน เป็นปัญหาที่ผูกพันกับแนวคิดและอุดมการณ์ มีสาเหตุหลักมาจากเด็กและเยาวชนในพื้นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ขาดความรู้ทั้งทางด้านภาษาไทยที่ใช้ในการสื่อสาร และทักษะอื่น ๆ ประกอบกับการจัดการศึกษาที่ขาดสมดุลระหว่างการศึกษายาสายสัมพันธ์กับสายศาสนา จนไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ [1]

ข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่ทำให้เห็นถึง ความล้มเหลวของการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถปลูกฝัง และบ่มเพาะจิตวิญญาณของคนในพื้นที่ให้มีความรัก ความหวงแหนในสมบัติของชุมชน อาทิ โรงเรียน สถานือนามัย สะพาน ถนน และอื่น ๆ ตลอดจน ชีวิตครู เจ้าหน้าที่อนามัย และบุคคลอื่น ๆ ที่มีคุณค่าต่อชุมชน

ความหวังในการแก้ปัญหาจึงอยู่ที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ซึ่งต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ ในบริบทความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาเยาวชน อนึ่ง ปฏิเสธไม่ได้ว่า ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบันนั้น ไม่ได้เอาบริบท ความจริงและปัญหาในพื้นที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษา หากแต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหามากกว่าการฝึกแก้ปัญหา การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน จึงควรจะมาจากการเด็กและเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนเป็นอันดับแรก

เนื่องจากรากแก้วของปัญหาเกิดจากการขาดการฝึกฝนและขาดการปลูกฝังความรัก ความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้ไม่รักเพื่อน ครู โรงเรียนและ ถิ่นเกิด ที่สำคัญขาดจิตสำนึก ในบทบาทความเป็นคนไทยด้วยกัน [2]

โรงเรียนจึงเป็นสถาบันหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญา หล่อหลอม พฤติกรรม และพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมให้กับเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม ผู้เรียน มาจากครอบครัวที่หลากหลาย ต่างวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย จึงเป็นหน้าที่ ของครูและโรงเรียนในอันที่จะกล่อมเกล้าให้เด็กและเยาวชนให้รู้จักกติกา และวัฒนธรรมใน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ [3]

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในบริบทของ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีทักษะทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน และเห็นว่า สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ทุกคนต้อง ตระหนัก และต้องรับผิดชอบร่วมกัน จึงจัดให้มีโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา จังหวัดปัตตานีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ให้เรียนรู้ที่จะเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ส่งเสริมสันติสุขให้คงอยู่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมไทยโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบหลักคิดและกระบวนทัศน์ของเยาวชนที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเสนอแนวคิดในการสร้างและการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติ วัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร 4 ฝ่ายคือ คือ นักวิจัย จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะกรรมการดำเนินเครือข่าย เยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจำนวน 6 โรง ครูประจำการในโรงเรียนเครือข่าย และ นักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม รูปแบบการวิจัยเป็น

แบบผสมวิธี (Mixed method design) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บข้อมูลทั่วไปโดยใช้แบบสอบถาม และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเยาวชนในเครือข่ายจำนวน 122 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการจัดกิจกรรมเพื่อการสร้างเครือข่ายให้เป็นพื้นที่อิสระและปลอดภัย (Comfort Zone) สำหรับเยาวชน อาทิ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สันทนาการ สนทนาสนทนากล่าวสุนทรพจน์ และการสะท้อนคิดโดยภาพ เพื่อให้เยาวชนรู้สึกปลอดภัยและสบายใจในการแสดงความคิดเห็น แสดงออกซึ่งพฤติกรรมและวาทกรรมอันแสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่ขัดแย้ง ตลอดจน จัดกิจกรรมเพื่อ “บ่มเพาะ” สันติวัฒนธรรมใหม่ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าความถี่และสังเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกระทำตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การพรรณนาข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) เพื่อแสวงหาข้อค้นพบจากการวิจัยเพื่อนำไปสู่แนวทางและรูปแบบในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี 6 โรงเรียน จำนวน 122 คน ร้อยละ 78 เป็นเพศหญิง และ ร้อยละ 22 เป็นเพศชาย ทั้งนี้ ร้อยละ 69 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 31 นับถือศาสนาพุทธ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อคำถามหลัก ดังนี้

1. นักเรียนประสบความขัดแย้งที่ใดบ้าง

พบว่า กลุ่มตัวอย่างพบความรุนแรงมากที่สุดในโรงเรียน คือ ร้อยละ 46 รองลงมาคือพบความขัดแย้งในสังคมโดยทั่วไปร้อยละ 38 พบความขัดแย้งในชุมชนร้อยละ 10 และสถานที่ซึ่งพบความขัดแย้งน้อยที่สุดคือ ที่บ้าน มีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ทั้งนี้ พบว่า สาเหตุหลักของความรุนแรงมาจาก การพูดจาไม่ดีต่อกัน

2. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อพบเห็นหรือรับทราบความขัดแย้ง

พบว่า ร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างรู้สึกกังวล ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 24 รู้สึกเครียด ร้อยละ 12 รู้สึกเฉย ๆ และมีเพียงร้อยละ 4 ที่รู้สึกกลัว

3. นักเรียนมีความหวังอย่างไรต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พบว่า ร้อยละ 66 ของกลุ่มตัวอย่าง มีความมั่นใจว่าสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะสามารถคลี่คลายลงได้ ในขณะที่ร้อยละ 30 มีความมั่นใจว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะสามารถแก้ไขได้แน่นอน และมีเพียงร้อยละ 4 ที่เห็นว่าสถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเลวร้ายลง

4. นักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่

พบว่า ร้อยละ 82 ของกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา ในขณะที่ร้อยละ 18 มีความเห็นว่า อย่างไรก็ได้ และไม่มียุทธศาสตร์ที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเลย

5. สาเหตุของความขัดแย้งที่นำมาซึ่งสถานการณ์ความรุนแรงมีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง
พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นถึงสาเหตุของความขัดแย้งและนำมาซึ่งการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ตามลำดับความสำคัญดังนี้

- 1) ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของแต่ละคน
- 2) ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา
- 3) การชิงดี ชิงเด่นและความเห็นแก่ตัวของคนในสังคม
- 4) การขาดความอบอุ่นในครอบครัว
- 5) ไม่ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น
- 6) ความยากจน
6. วิธีหรือแนวปฏิบัติใดบ้างที่จะนำมาซึ่งความสันติสุขในพื้นที่
กลุ่มตัวอย่างได้นำเสนอวิธีการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้
- 1) ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องต่าง ๆ
- 2) เปิดเวทีสาธารณะให้คนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันมากขึ้น
- 3) อบรม หรือ ปลูกฝังให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การคิดเชิงบวกและทักษะทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันของสังคม
- 4) สร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม
- 5) ให้โอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและเรียนแล้วมีงานทำ

นอกจากนี้ ยังพบว่า เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีกระบวนการคิด ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) เชื่อมั่นใน “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ที่เป็นไปตามหลักคำสอนของแต่ละศาสนา
 - 2) ศรัทธาในความหวัง เพราะไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดเลยที่เป็นว่า สถานการณ์ความรุนแรงจะไม่สามารถแก้ไขได้ ดังจะเห็นได้จาก ข้อค้นพบที่ว่า มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66 มีความมั่นใจว่าสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะสามารถคลี่คลายลงได้ ในขณะที่ร้อยละ 30 มีความมั่นใจว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะสามารถแก้ไขได้แน่นอน
 - 3) เชื่อมั่นและศรัทธาใน “ตัวครู” ที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีบุตรมาก พ่อ-แม่ ไม่ได้รับการศึกษา มีการกิจหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว บางครอบครัวต้องไปทำมาหากินในประเทศใกล้เคียง ทำให้ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้มากพอในการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในเรื่องการศึกษา เด็กและเยาวชนจึงพึ่งพาความหวังมาที่ครูและโรงเรียนเป็นอันดับแรก
 - 4) เชื่อมั่นว่า ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี
 - 5) เชื่อมั่นว่า ความรัก ความเอื้ออาทร ระหว่างเพื่อนมนุษย์ จะเป็นสายใยที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
 - 6) เชื่อมั่นว่า “ความเข้าใจ” จะเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม
- ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่า ท่ามกลางความแตกต่าง การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปบ่มเพาะให้เกิดความเข้มแข็งและนำมาซึ่งความเข้าใจที่ดีมีดังนี้
- การทักทายด้วยรอยยิ้มต่อกันเสมอ
 - การพูดจาด้วยภาษาดอกไม้ม ไม่ใช้วาจาทำร้ายกัน
 - ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในฐานะเพื่อนร่วมชาติและมนุษย์ร่วมโลก
 - การสร้างจิตสาธารณะ ช่วยเหลือกันยามฉุกเฉิน
 - ลดการแข่งขัน แต่ เพิ่ม การแบ่งปัน
 - สร้างวัฒนธรรมในการเรียนหนัก ทำงานหนัก เพื่ออนาคตที่ดี
 - ลดความเห็นแก่ตัว และการแย่งชิง
 - ให้เกียรติกับศาสนาและศาสนสถานที่แตกต่างกัน
 - เคารพในความแตกต่างในพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดโดยศาสนาแต่ละ

- ใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- สรรค์สร้างสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรม
- สร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและผู้อื่น
- เรียนรู้ที่จะให้อภัยผู้อื่น
- สร้างบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา

7. เยาวชนได้แสดง สุนทรพจน์เกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพ สันติภาพให้เกิดขึ้นในภาคใต้ที่น่าสนใจดังนี้

“ทำไมสมัยปู่ ย่า ตา ยาย เราอยู่กันอย่างมีความสุข แถมอายุยืน ไม่ต้องเรียกร้องหาสันติภาพใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อมองหวนกลับมาดูโลกปัจจุบัน ทำไมมีแต่เรื่องเลวร้ายขึ้นทุกวัน ก็เพราะเรามีการชิงดี ชิงเด่น ต้องการความเป็นใหญ่ ต้องการความร่ำรวยทางลัด เห็นแก่ตัว ต้องการอำนาจ แล้วสันติภาพจะเกิดขึ้นได้อย่างไร”

“สันติภาพ เริ่มได้จากตัวเรา ก็หมายถึง ขอให้เราทุกคน จงทำความดี คิดดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่แย่งชิง เอาไรต์เอาเปรียบ ไม่คดโกงบ้านเมือง ไม่เห็นแก่ตัว เงิน ทอง ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เพราะเราทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกเดียวกัน”

“ขอให้ทุกคนสร้างแต่คุณงามความดี ช่วยเหลือไม่แบ่งแยก ชนชั้นวรรณะ หรือเชื้อชาติ ศาสนา ไทยพุทธมีงานประเพณีต่าง ๆ เรารู้จัก หรือสนิท เราไปช่วยงานไม่ว่างานนั้นจะมีกับข้าวมั้เป็นหมู เราก็สามารถนั่งร่วมโต๊ะได้ โดยไม่รังเกียจ เพราะเราไม่ทาน งานศพเราก็ไปวัดได้ เราไม่ได้ไปไหว้พระ เราช่วยงานด้วยการบริจาคเงินให้ซื้อน้ำ หรือขนมเลี้ยงแขก ก็ไม่ถือว่าไม่เป็นบาป สำหรับงานประเพณีต่าง ๆ ของอิสลาม ส่วนใหญ่ไทยพุทธก็ไปอยู่แล้ว เห็นมั้ ถ้าเราไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือกัน ไม่ว่าชนชาติใด เราก็เป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน”

“การที่เราจะรอดจากวิกฤตการณ์ทั้งหลายนานาชนิดได้นั้น อยู่ที่การทำลาย ความเห็นแก่ตัว เราจะต้องมีชีวิตด้วยความรู้ที่ถูกต้องว่า มีตัวตนมิใช่ของตน ถ้าถอนความรู้สึกว่ามีตัวตนออกไปเสียแล้ว มันจะไม่มีความเห็นแก่ตัว และไม่มีปัญหา ฉะนั้น ในการสร้างสันติภาพให้แก่โลกนั้น ขั้นแรกสุด คือ จัดที่ตัวเอง ทำตัวเองให้เป็นที่ยุ่จักสันติภาพก่อน แล้ว

ขยายสันติภาพนั้นออกไป ให้แพร่หลายออกไปโดยกว้างขวาง เรามาสรรสร้างสันติภาพโลก ภายนอก ให้เกิดเป็นสันติภาพในจิตใจของเรากันเถอะ”

“คนที่จิตใจสูงนั้น สิ่งสำคัญคือ ต้องมีการอบรมสั่งสอน หรือ กระบวนการกล่อมเกลாதองศาที่ถูกต้อง ปัญหาของการไร้จริยธรรมได้มาจากหลักการของจริยธรรม แต่อยู่ที่การนำหลักจริยธรรมไปปฏิบัติมากกว่า ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หลายคนชวนพระที่คอ แต่ไม่เคยชวนพระที่ใจ และสถาบันหลักทางสังคม ก็ไม่ได้ตระหนักในเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมอย่างจริงจัง ทำให้คนในสังคมละเลยในการทำความดี คิดว่าความดีเป็นเรื่องเล็กน้อย จึงเป็นพฤติกรรมถาวรติดตัวไปจนอาจจะนำไปสู่ความชั่วที่ยิ่งใหญ่ขึ้นในอนาคต”

“สันติภาพ จะไม่ใช่ภาพแห่งความฝันอีกต่อไป ถ้าพวกเราทุกคนร่วมกันสร้างมันขึ้นมา เริ่มจากตัวเรา ครอบครัวของเรา การแสดงความรักต่อกัน การมอบความเข้าใจ ความไว้วางใจให้แก่กันภายในครอบครัวและคนใกล้ชิดของเราทุกคน หากขาดเหลือสิ่งใดก็ช่วยแบ่งปัน กินอยู่อย่างพอเพียง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ หากมีความขัดแย้งก็พูดคุยกัน ให้โอกาสแสดงความรู้สึก ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้อภัยในสิ่งที่ผิดพลาด ช่วยกันดักเตือนแก้ไข แนะนำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ใช่กำลังในการตัดสินปัญหา แต่หากต้องใช้สติในการคิดตัดสินใจ รู้จักหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างรับผิดชอบเหมาะสม เพียงเท่านี้ ทุกคนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และความสงบก็จะตามมาโดยที่เราไม่ต้องไปเรียกร้องจากใคร”

“ความสงบจะเกิดขึ้นได้ หากทุกคนรู้จักคำว่า อดทน อดกลั้น ความสงบจะงอกงามภายในจิตใจของคนที่รู้จักคำว่าภัยและขอโทษ สันติภาพอยู่ไม่ไกลถ้าหากทุกคนมีจิตสำนึกในการรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี ก็จะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบและคดโกง เชื่อว่าทุกคนในแผ่นดินอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

“ในความเป็นจริงแล้ว การเปลี่ยนแปลงโลก ให้พบกับสันติภาพ เป็นความรับผิดชอบของพวกเราทุกคน ซึ่งสันติภาพเริ่มได้จากตัวเรา เสมือนมารดาที่ให้นกเณดบุตร ย่อมมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรของตนอย่างทะนุถนอม โดยไม่ต้องร้องถามว่า ใครคือผู้มีหน้าที่เลี้ยงดู

ทารกที่เกิดมา ฉันทัดฉันนั้น เมื่อเราแต่ละคนได้เกิดมาเป็นมนุษย์บนโลกใบนี้เราย่อมมีความรับผิดชอบต่อสันติภาพ คือ ความสุขของตนเอง และมองโลกเสมอเหมือนกัน เราไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่า สันติภาพ เป็นหน้าที่ของคนอื่น”

8. ข้อค้นพบและข้อเสนอที่ประมวลจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในโครงการเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ทำให้สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1) ลักษณะของเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1) ตั้งใจ

เครือข่ายจะเกิดความเข้มแข็งเมื่อสมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายด้วยความสมัครใจและมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2) ต่อเนื่อง

การจัดกิจกรรมให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความสำคัญมาก การได้เรียนรู้ ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัสกับบรรยากาศที่เต็มไปด้วย ความรัก ความอบอุ่น ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกปลอดภัย ในการเข้าร่วมกิจกรรม และแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมที่ดี และนำมาซึ่งการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และนำมาซึ่งความรู้สึกร่วมในการแก้ปัญหา

1.3) ติดตาม

จากการจัดกิจกรรม เพื่อละลายพฤติกรรม และบ่มเพาะวัฒนธรรมใหม่ที่เรียกว่า “สันติวัฒนธรรม” นั้น จำเป็นต้องใช้เวลาและการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัฒนธรรมที่ถูกบ่มเพาะนั้นถูกกลืน กลับไปเหมือนเดิม ดังนั้น การติดตาม และบ่มเพาะสันติวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งในการแสดงออก “สันติวัฒนธรรม

1.4) ต่อยอด

เนื่องจาก “สันติวัฒนธรรม” มีความหลากหลายในมิติ วัฒนธรรมบางอย่างจำเป็นต้องอาศัยวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายที่สูงขึ้นจึงจะได้ผลดี จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้การบ่มเพาะ และมีการต่อยอดสันติวัฒนธรรมนั้นอย่างเหมาะสม

1.5) แยกหน่อ

ดังจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้โดยทั่วไป ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมออกไปให้มีเครือข่ายที่กว้างขึ้น เข้มแข็งขึ้น การแสดงออกมาซึ่งวัฒนธรรมที่ส่งเสริม “สันติภาพ” จะเป็นการป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งได้มาก โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

อนึ่ง ขั้นตอนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1) ขั้นรับ

เป็นขั้นตอนการรับเด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม และส่งเสริมให้มีการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการเข้าร่วมเครือข่าย

2) ขั้นรู้

เป็นขั้นตอนที่มีการสร้างพื้นที่อิสระทางความคิด และพื้นที่ปลอดภัยให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อกระตุ้นให้กล้าแสดงออกอย่างเต็มใจและจริงใจ โดยใช้ ความรัก ความเข้าใจ และความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันเป็นพื้นฐาน

3) ขั้นรู้

เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ เด็กและเยาวชนแสดงออกมาซึ่งพฤติกรรมอันสืบเนื่องจากกระบวนการที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน

4) ขั้นเรียน

เป็นขั้นตอนสำคัญในการ “บ่มเพาะ” วัฒนธรรมใหม่ที่ส่งเสริม “สันติภาพ” ที่ได้มาจากความเห็นร่วมของเด็กและเยาวชนในเครือข่ายเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายใน จนกลายเป็นนิสัยที่ถาวร และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีได้

5) ขั้นรู้

เป็นขั้นตอน ที่เด็กและเยาวชนที่ได้รับการ “บ่มเพาะ” สันติวัฒนธรรม จนสามารถนำเอาวัฒนธรรมดังกล่าวไปเผยแพร่ให้กับเพื่อนและเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นการขยายผลจากโรงเรียน ไปยังชุมชน และไปสู่สังคมใหญ่โดยรวมต่อไป

การขยายผลไปสู่การแก้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยครั้งนี้ เปรียบเสมือนการนำร่องเพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อให้เกิดภาพแห่งความสำเร็จที่ยั่งยืนจึงควรมีการขยายผลดังนี้

1. วิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมเพิ่มเติมให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา เพื่อการพัฒนาข้อมูลการวิจัยให้มีความหลากหลายและความเที่ยงตรงมากขึ้น

2. ใช้ “สถานศึกษา” เป็น สถานที่ในการพัฒนา “คน” โดยกระบวนการต่อไปนี้

2.1. เผยแพร่งานวิจัยไปยังสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในการแก้ปัญหาความรุนแรงโดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลาง

2.2. กระตุ้นให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยใช้ “ปัญหา” และ “สภาพจริง” เป็นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะการศึกษาจะไม่มีคุณค่าใดเลยหาก การศึกษานั้น นำคนออกมาจากชีวิตจริงของเขา

2.3. สนับสนุนให้สถานศึกษากล่อมเกล่าผู้เรียนโดยใช้ “สันติวัฒนธรรม” เป็นพื้นฐานของการพัฒนา

2.4. ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้น “สันติวัฒนธรรม”

2.5. จัดให้มีโครงการประกวดโรงเรียนนำร่องส่งเสริมสันติวัฒนธรรม อันจะนำมาซึ่งโรงเรียน “ต้นแบบ” ในการส่งเสริม “สันติวัฒนธรรม” ต่อไป

3. ส่งเสริมให้มีเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อกระบวนการทัศนของเด็กและเยาวชนให้เห็นความสำคัญของ “สันติวัฒนธรรม”

4. เผยแพร่งานวิจัยไปสู่ “เจ้าหน้าที่” ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. สร้าง “ธนาคารความรู้” หรือ Knowledge Bank เกี่ยวกับ “สันติวัฒนธรรม” เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Based Society)

6. สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อเปลี่ยนผ่านจากสังคมที่มีความรุนแรงไปสู่สังคมสันติวัฒนธรรม (Peaceful society)

7. การดำเนินโครงการเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพราะเด็กและกลุ่มเป้าหมายระดับนี้ ยังมีชุดความเชื่อหรือ

กระบวนการที่คนที่ไม่ยากต่อการเปลี่ยนผ่านและสามารถขยายผลได้ดีดีกว่าและสามารถต่อยอดให้เกิดความเข้มแข็งได้ในระดับสูงต่อไป

8. ควรขยายผลให้เกิดการ “บ่มเพาะ” สันติวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยเน้นให้สถานศึกษามีความตระหนักในความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว และส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับ “สันติวัฒนธรรม” ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของคนไทย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการรับวัฒนธรรมใหม่ตามกระแสประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนและสถานศึกษาเป็นแหล่งที่พบความรุนแรงได้ง่ายและบ่อย การแก้ปัญหาความรุนแรงจึงจำเป็นต้องตั้งเป้าไปที่โรงเรียนและสถานศึกษาในทุกระดับ สอดคล้องกับที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [4] ได้สรุปแนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษาไว้ว่า หลักสูตรทุกระดับชั้นจะต้องไม่เน้นให้นักเรียน “เรียนเก่ง” อย่างเดียว แต่จะต้องเน้นทั้งสองอย่างคือต้อง “เรียนเก่ง” และต้องเป็น “เด็กดี” ด้วยการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนทุกระดับจึงมีความสำคัญ เพราะเมื่อนักเรียนส่วนใหญ่เป็น “เด็กดี” แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมาแก้ปัญหาความรุนแรงในหมู่นักเรียนอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางปัญหาของประเทศชาติมากมาย ทั้งปัจจุบัน และปัญหาของอนาคต ปฏิเสธไม่ได้ว่า การแก้ปัญหาใดใดก็ตาม จะไม่ประสบความสำเร็จได้เลย หากเขาเหล่านั้น ไม่สามารถเปลี่ยนผ่าน “กระบวนการ” ที่เป็นอุปสรรคไปได้

การพัฒนาคน ในขณะที่อายุน้อย มีกระบวนการที่ไม่พึงประสงค์ที่ไม่แข็งแรง และพอที่จะเปลี่ยนผ่านได้ ย่อมมีความสำคัญและจำเป็น ไปพร้อม ๆ กับการ “บ่มเพาะ” กระบวนการและสันติวัฒนธรรมใหม่ที่เป็นผลดีต่อประเทศชาติย่อมมีความสำคัญและเห็นเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพราะเขาเหล่านั้นคือ อนาคตของชาติ คนจะเก่ง ดี อย่างไรก็หมดความหมาย หากเขาเหล่านั้นอยู่ร่วมกันไม่ได้อย่างสันติสุขจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องมีการ “บ่มเพาะ” สันติวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยเน้นให้สถานศึกษามีความตระหนักในความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว และส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับ “สันติวัฒนธรรม” ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของคนไทย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการรับวัฒนธรรมใหม่ตามกระแสประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกต่อไป

เป็นความโชคดีของประเทศชาติที่เด็กและเยาวชนยังมีกระบวนการทัศนที่ส่งเสริมสันติวัฒนธรรม เพียงแต่รัฐยังขาดกระบวนการปลูกฝังเพิ่มเติมอย่างเป็นรูปธรรม ก่อนที่จะถูกระบวนการอื่นเข้ามาแซงไปอย่างน่าเสียดายดังที่ ศุภวรรณ พึ่งรัศมี [5] ได้แสดงให้เห็นไว้ว่า ชาวเด็กได้รับผลกระทบจากความรุนแรงจำนวนมาก แต่กลับไม่มีหน่วยงานรัฐหน่วยงานไหนลงมาทำงานเรื่องเด็กโดยตรงเลย ไม่มีแม้กระทั่งการจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถบอกได้ว่าตัวเลขเด็กที่ได้รับผลกระทบจนถึงขณะนี้มีเท่าไร

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ทุกท่านได้หันมาเห็นคุณค่าของการส่งเสริม“สันติวัฒนธรรม” เพื่อการอยู่ร่วมกันของคนไทยอย่างสันติ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 12. (2552). **แผนพัฒนาการศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน(จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลาและสตูล) พ.ศ.2553-2556**. ยะลา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- [3] Mathews, David. (1996). **Elements of a Strong Civil Society and Health Public Life**. New York : Kettering Foundation.
- [4] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรง ในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟิกจำกัด.
- [5] ศุภวรรณ พึ่งรัศมี. (2556). **รายงานสถานการณ์เด็กและผู้หญิงจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่ม.

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E
ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึม
สำหรับมหาวิทยาลัยเสมือน

Development Of Electronic Learning 8E
Based On Connectivism Model
For Virtual University

ปริญญญา บรรณเภสัช¹

Parinya Bunnapasut¹

¹อ.ดร., คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี 12110

* Corresponding author : email : parinya_b@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการประเมินความเหมาะสมรูปแบบที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังจากใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่และเปรียบเทียบคะแนนผลการเรียนและความคิดก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้บทเรียนแบบใหม่และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยจำนวน 100 คน ผู้วิจัยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน โดยวิธีจับสลากแบ่งกลุ่ม และใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 81.53/80.10 โดยผู้เข้าใช้สามารถเข้าใจระบบและเนื้อหาได้โดยง่ายซึ่งระบบช่วยให้อาจารย์สามารถสอนนักศึกษาให้เข้าใจได้มากขึ้น นักศึกษาสามารถเตรียมตัวก่อนเรียนและทบทวนได้ตลอดเวลา และค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก และยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้อย่างคุ้มค่าและประหยัด

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E อะซิงโครนัส คอนเน็คติวิซึม
มหาวิทยาลัยเสมือน

Abstract

The purposes of this research were to construct Development of Electronic Learning 8E Based on Connectivism Model for Undergraduate Student. The proposed model is developed for instructors and Students in order to teach and learn more effectively. Students to study correlation between learning achievement of students between experimental group learned by instructional and control group learned by web-based instruction and creative thinking score after learning via the Learning Package, to compare creative thinking score between before and after learning via the Electronic Learning 8E Based on connectivism model, to compare the pre-test and the post-test learning achievement score and study the students satisfaction toward the Electronic Learning 8E Package online learning with the constructed instructional model by researcher. The population for the research was 100 Undergraduate students who study in University Bangkok. The subject for the experiment phase was 36 students who were selected by cluster random sampling. The result of the research were found that the efficiency of the Electronic Base Learning Package met the criteria score at 81.53/80.10, using scores to determine a correlation coefficient for the learning achievement had significantly positive relationship with the creative at the level of .05 after using Electronic Base Learning Package the Undergraduate students and learning achievement scores were significantly increased at .05 level, and the students were satisfied with Electronic Base Learning Package at 'high' level. They can study anywhere and anytime at their Convenience. This style of learning is a fully student-center approach.

Keywords : E-Learning Model, Asynchronus, Connectivism, Virtual University

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 [1] เน้นกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ ตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาที่ส่งเสริมและพัฒนาศึกษาเชิงอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Education) ที่เป็นการสร้างความรู้และความสามารถโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นเครื่องมือ ทั้งนี้ เพื่อการก้าวไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่พัฒนาความรู้ความสามารถให้กับบุคคลได้มีการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องสู่การเรียนรู้รูปแบบใหม่

แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่าง พ.ศ. 2557-2559 กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ มีเป้าประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีการผลิตสื่อการเรียนรู้ในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาที่สามารถใช้กับเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย (เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการ) ปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับวงการศึกษหลายด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การบริการวิชาการ และการเรียนการสอน สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [2] กล่าวว่า การเรียนการสอนจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความเสมอภาคและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ประกอบกับปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีหนึ่งที่ได้ถูกพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความเร็วในการประมวลผลของคอมพิวเตอร์และความเร็วในการสื่อสารที่สูงขึ้น เทคโนโลยีเหล่านี้จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาและสนับสนุนในงานด้านการเรียนการสอนมากขึ้น

จากสภาพแวดล้อมทางการเรียนในยุคโลกไร้พรมแดน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบเครือข่ายได้หลากหลายช่องทาง ตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึม (Connectivism) เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีที่แสดงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางเครือข่ายในกระบวนการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงได้ทุกจุด ทุกสถานที่ เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล โดยมีแนวคิด การเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง และมุมมองที่ไม่จำเป็นต้องสร้างข้อมูลเอง แต่การเชื่อมโยงกันระหว่างข้อมูลใหม่กับข้อมูลเดิมเพื่อหาความสัมพันธ์

กัน ความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นทุกเวลานาที มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการเรียนรู้ว่าจะหาความรู้จากที่ใด สำคัญกว่าการเรียนรู้อย่างไร หรือรู้อะไร การเรียนรู้ที่เกิดจากวิธีการที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมการเรียนรู้ เฟซบุ๊ก ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : COP) หรือการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยูทูบ ผู้เสนอทฤษฎีคอนเน็คติวิซึมเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมยุคดิจิทัล ที่มีการเชื่อมโยงได้ทุกจุด ทุกเวลา อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดสารสนเทศที่มีข้อมูลใหม่และต่อเนื่องในสังคมออนไลน์ปัจจุบัน และมีการพัฒนาการกระจาย การสืบค้นโดยคอนเน็คติวิซึมเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันกับมนุษย์เป็นอย่างมาก และความสามารถที่จดจำเมื่อสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมออนไลน์ได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวมาออกแบบและพัฒนาการสอนเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นกระบวนการคิดในการพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี เก่ง มีสุข และพัฒนารูปแบบการสอนตามการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึมให้มีประสิทธิภาพเพื่อการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงข้อมูลในสังคมออนไลน์ปัจจุบันได้ ทุกที่ ทุกเวลา ที่เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาสังคม แบ่งปันความรู้มุ่งสู่สังคมแห่งปัญญาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้บทเรียนผ่านเว็บออนไลน์ต่อรูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยการพัฒนาแบบเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคอนเน็คติวิซึม ผู้วิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนั้น

ยังได้สร้างระบบห้องปฏิบัติการเชิงอิเล็กทรอนิกส์ (E-Laboratory) วิชาระบบการจัดการฐานข้อมูลเรื่อง Microsoft Access ขอบเขตของเนื้อหาสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.1 ผู้เรียนสามารถศึกษาระบบการเรียนการสอนในวิชาที่กำหนดผ่านอินเทอร์เน็ตได้
- 1.2 ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 1.3 ผู้เรียนสามารถค้นหากิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชาและแต่ละครั้งของบทเรียนได้
- 1.4 ผู้เรียนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้
- 1.5 มีการให้นักศึกษาได้ทดสอบความรู้ก่อนและหลังจากการจบบทเรียน
- 1.6 มีการประมวลผลความรู้หลังจากที่นักศึกษาเรียนจบบทเรียน
- 1.7 สร้างระบบการประเมินออนไลน์

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกเป็น

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนใน พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 100 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมเพื่อเสริมศักยภาพการเรียน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 36 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

James David Reye [3] นักศึกษาปริญญาเอกคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย Griffith University ประเทศออสเตรเลีย ได้ทำวิทยานิพนธ์ “Dynamic Planning for Flexible Tutoring” การศึกษาทฤษฎีการสอนเสริมแบบยืดหยุ่นพบว่า การสอนเสริมแบบยืดหยุ่นที่กำหนดวัตถุประสงค์แบบพลวัตช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกทางที่ดีและถูกต้องได้

ทิพย์เกสร บุญอ่ำไพ [4] นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต ของสถาบัน ภาควิชาโสตทัศนศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำ การพัฒนาระบบการสอนเสริมทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งแสดงรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบการเรียนโดยสามารถศึกษาได้จากทุกสถานที่

บุญเรือง เนียมหอม [5] นักศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางอินเทอร์เน็ตในระดับอุดมศึกษา” โดยจัดทำรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายในระดับอุดมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบศักยภาพรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมและการนำมาพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อในกระบวนการเรียนการสอน

ระเบียบวิธีการศึกษา

การจัดรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บแบบผสมผสานเชิงอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยด้านการเรียน การสอน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเข้าถึงผู้เรียนได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยจัดระบบการเรียนการสอน ซึ่งมีการเปลี่ยนรูปแบบจากเดิม โดยแบ่งการเรียนการสอนเป็นแบบซิงโครนัส (Synchronous Learning) อะซิงโครนัส (Asynchronous Learning)

E-Learning คำที่ใช้ใกล้เคียงกันอยู่หลายคำเช่น Distance Learning (การเรียนทางไกล) Computer based training (การฝึกอบรมโดยอาศัยคอมพิวเตอร์ หรือเรียกย่อ ๆ ว่า CBT) online learning (การเรียนทางอินเทอร์เน็ต หรือการเรียนการสอนออนไลน์) และยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำ ในที่นี้จะขอใช้ ความหมายของ e-Learning ว่าเป็นรูปแบบของการเรียน

รู้โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการถ่ายทอดหรือสนับสนุน หรือการปฏิสัมพันธ์ (ในไม่ช้านี้อาจจะไม่ต้องใช้คอมพิวเตอร์แล้ว) เครือข่ายดังกล่าวอาจจะเป็น Internet หรือ LAN (การเชื่อมต่อภายในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย) หรือแม้กระทั่ง WAN (การเชื่อมต่อในวงกว้างขึ้นเช่นในองค์กรหรือบริษัท) การเรียนแบบ e-Learning อาจเป็นแบบเรียนเป็นรายคน โดยอาศัยคอมพิวเตอร์ หรือเรียนเป็นหมู่ก็ได้ การเรียนแบบออนไลน์ ดังกล่าวนีจะมีลักษณะพิเศษอยู่ สองประการ ดังนี้

โมเดลแบบ ซิงโครนัส (Synchronous)

เป็นการเรียนการสอนที่มีการนัดเวลา นัดสถานที่ นัดตัวบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนการสอน มีการกำหนดตารางเวลา หรือตารางสอนซึ่งเป็นรูปแบบการโต้ตอบทันทีทันใด เช่น การเรียนในชั้นเรียน การพูดคุย (Chat) การเขียนข้อความทาง Web board, การประชุมทางไกล (teleconference, videoconference) หรือ MOOs หรือ MUDs การพูดคุยแบบเสมือนจริงโดยมีผู้พูด ร่วมกันทีละเดียวหลาย ๆ คนเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามาช่วยในเรื่องการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนของอาจารย์ผู้สอน เครื่องมือช่วย เช่น ระบบสไลด์ เพาเวอร์พอยต์ ระบบจำลองรูปภาพ ระบบการนำเครื่องมือช่วยสอน และจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ มาใช้ให้นิสัยเรียนรู้ได้ง่าย และสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนการสอน (Active) ขณะเดียวกันก็สามารถลดเวลา ในการเรียนรู้ได้มาก

ตัวอย่างรูปแบบการเรียน การสอน เช่น การบันทึกการเรียน บันทึกการสอน การวัดผล การติดตามผล ช่วยรับส่งข้อมูลข่าวสาร และสามารถบันทึกกิจกรรมการสอนทั้งหมดไว้ เช่น เมื่อมีการเรียนการสอนทางไกล วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ก็สามารถบันทึกการสอนทั้งหมดแล้วใส่ไว้ในวิดีโอเซิร์ฟเวอร์เพื่อเรียกดูภายหลังได้

โมเดลแบบอะซิงโครนัส (Asynchronous)

ระบบอะซิงโครนัส ปัจจุบันนิยมการเรียนการสอนผ่านเว็บโดยมีบทเรียนและเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนการสอนอยู่บนเว็บ มีการสร้างโฮมเพจประจำวิชา มีการให้นิสิตมีโฮมเพจของตนเพื่อเข้ามาเรียนรู้แบบออนไลน์ เรียนรู้ตามความต้องการอัสยาศัย (On demand) เครื่องมือที่ช่วยได้แก่ ระบบอีเมลที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์กับนิสิต และนิสิตกับนิสิตด้วยกันเอง เว็บบอร์ดกระดาน ที่ใช้เป็นประโยชน์ในเรื่องการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อคิดเห็น โฮมเพจเป็นบทเรียนให้นักศึกษาได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้การรับส่งการบ้าน และสามารถติดต่ออาจารย์ได้ตอบได้ทันที (การโต้ตอบแบบทั้งช่วงเวลา เช่น ผู้เรียนติดต่อกับผู้สอนภายหลังโดยใช้ Email, Listservs (การติดต่อผ่านผู้จัดรายการเป็นกลุ่ม) Web Forums (การอภิปรายผ่านทางเครือข่าย) เป็นต้น

การพัฒนาศึกษาการเชื่อมโยงความรู้ของการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์

Siemens [6] ความหมายและการนำมาพัฒนาการศึกษาการเชื่อมโยงความรู้การเรียน การเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนการสอนโดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นองค์ความรู้ เชื่อมต่อจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งได้ โดยสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นเครือข่ายชุมชน การเรียนรู้ที่เป็นระบบเรียนรู้เกิดจากวิธีการหลากหลาย เช่น จากชุมชน จากเครือข่าย และ จากการทำงานให้สำเร็จ การแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายโดยมีความเห็นว่าความรู้นั้น จะเกิดขึ้นมาได้ต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็นของคนที่หลากหลายโดยเขียนข้อความลง บนเฟซบุ๊กของตนเอง จากนั้นก็มีผู้ใช้งานหรือผู้เรียนสามารถมาแสดงความเห็นต่อท้ายซึ่ง แสดงความเห็นมากเท่าใด การเกิดขึ้นขององค์ความรู้ก็จะมากขึ้น เป็นชุมชนการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ทฤษฎีการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล Constructivism ที่เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง แนวคิดมาจากวิกอตสกี (Vygotsky: Activity Theory) และแบนดูรา (Bandura : Social Cognitive Learning Theory) ที่เน้นทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม ว่าเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะส่งเสริมความฉลาดและกระบวนการเรียนรู้ในพัฒนาการของมนุษย์โดยผ่านปฏิสัมพันธ์ (Interact) สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ George Siemens และ Stephen Downes คือ เจ้าของทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งเน้นไปที่ความรู้รอบตัวมากกว่าความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล Stephen Downes มองการจัดการเรียนรู้แยกส่วนว่า การสอนคือการทำเป็นแบบอย่าง และการสาธิตแสดงให้เห็น ส่วนการเรียนคือการฝึกปฏิบัติและการสะท้อนความคิด มีการให้ความหมายว่าเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

คอนเน็คติวิซึม Connectivism (Siemens) [6] หมายถึง การบูรณาการ หลักการ สำรวจที่มีความซับซ้อน เครือข่าย และความสมบูรณ์ ตลอดทั้งทฤษฎีการบริหารจัดการ ตนเองการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน สภาวะแวดล้อมที่คลุมเครือ ของการขยับ องค์ประกอบหลัก ไม่ได้หมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งนั้นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของคน การ เรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ภายนอกบุคคล (แต่ยังอยู่ภายในองค์กร หรือฐานข้อมูล) โดยมีการ มุ่งเน้นไปที่การเชื่อมต่อที่มีความ จำเพาะเจาะจง และความสามารถในการเรียนรู้ข้อมูล ใหม่ ๆ มีความสำคัญ

การกล่าว Siemens เป็นจริง ทฤษฎีการเรียนรู้สร้างสรรคินิยมเริ่มนำเอาเทคโนโลยี มาประยุกต์ ใช้กับการเรียนการสอน โดยการเรียนการสอนทุกวันนี้ผู้สอนได้มีบทบาทใน

การนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้มาคัดเลือกสรรและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์เมื่อมีการสร้างสื่อการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ออนไลน์ การติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบกัลยาณมิตร แบบพึ่งพาการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้มากขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม ปัญญานิยมและสร้างสรรค์ นิยมมาจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นลำดับ

ทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึม หมายถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่อาศัยการอ้างอิงหลักฐานจากองค์ความรู้ที่ปรากฏในโลกมากกว่าการใช้ความคิดบุคคลเพียงคนเดียว คอนเน็คติวิซึมได้เน้นเหมือนกับทฤษฎีการเรียนรู้จากกิจกรรม (Active Theory) ของไวท์กอตสกี (Vygotsky) โดยคำนึงถึงความรู้ที่มีอยู่ในระบบที่ดึงจากกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ซึ่งทฤษฎีนี้คล้ายกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) โดยเน้นบุคคลเรียนรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กัน และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มสังคมออนไลน์ และมีทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญผลกระทบกับเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิต การสื่อสารการเรียนรู้ (Siemens) [6]

ทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึม หมายถึง กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อการเรียนรู้ให้เข้าใจ ในคอนเน็คติวิซึมเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อความรู้ถูกดำเนินการผ่านกระบวนการของผู้เรียนทำการเชื่อมต่อกับข้อมูลและการป้อนเข้าไปในชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึม หมายถึง การใช้เครือข่ายประกอบไปด้วยโหนดและเส้นทางการเชื่อมโยง ที่เปรียบเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โหนดเป็นสิ่งที่ใด ๆ ที่สามารถเชื่อมเข้ากับโหนดอื่นภายในเครือข่าย ด้านองค์การ สารสนเทศ ข้อมูล ความรู้สักรูปภาพ ซึ่งรูปแบบคอนเน็คติวิซึมจะมองว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างทางเชื่อมโยงและพัฒนาเครือข่ายด้านเส้นทางการเชื่อมโยงระหว่างกันได้ตามแนวคิดของการจัดการระบบปัญญา ทำให้ความรู้สามารถกระจายข้ามโหนดได้ และย้อนกลับไปยังงานเดิมได้ตามที่มารชและไซมอนกล่าว ดังนั้น คอนเน็คติวิซึมจึงเป็นแนวคิดใหม่ทางวิทยาศาสตร์ปัญญาความคิดและพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย โดยสมมุติว่าเครือข่ายคือแหล่งความรู้ (Know-Where) หรือที่อยู่ความรู้ที่ต้องการค้นหา โดยสนับสนุนให้คนใดคนหนึ่งรู้ว่าจะรู้ได้อย่างไร (Know-How) และรู้อะไร (Know-What) ที่ทำให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้มากมาย โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และวิธีการหาความรู้และความรู้

แหล่งความรู้ (Know-Where) เป็นแอปพลิเคชันบนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการข้อมูล (Computer Server) ที่เก็บสารสนเทศไม่ใช่อุปกรณ์ ไม่ใช่มนุษย์ (Non human Appliances) เช่น Google, Facebook, Wikipedia, Blogger, Twitter, Wordpress และ Youtube

วิธีการหาความรู้ (Know-How) ผู้เรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้า อ่านข้อความ การคิด ไตร่ตรอง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการสื่อสารระหว่างกัน การเล่นเกม การเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างกันบนเครือข่าย โดยจุดนี้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้มากกว่ากระบวนการป้อนความรู้โดยมีการทำงานแบบต่อเนื่อง

ความรู้ (Know-What) คือสื่อที่มีการนำเสนอในหลากหลายรูปแบบได้แก่ ข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ วิดีทัศน์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

หลักสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้คอนเนคติวิซึม

Siemens [6] ได้กำหนดหลักไว้ต่อทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ด้าน ได้แก่

1. การเรียนรู้และความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง (Learning and Knowledge Rest in Diversity Of Opinions)
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการจากโหนดหรือสารสนเทศ (Learning is Process of Connecting Specialized Nodes or Information Sources)
3. การเรียนรู้อาจอยู่ในเครื่องมือที่ไม่ใช่มนุษย์ (Learning May Reside in Non-Human Appliances)
4. ความสามารถในการแสวงหาความรู้มีความสำคัญกว่ามีความรู้ (Capacity to Know more is more critical than what is currently known)
5. การบำรุงรักษาเส้นทางการเชื่อมโยงมีความจำเป็นจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Nurturing and Maintaining Connections is needed to facilitate Continual Learning)
6. ความสามารถในการหาเส้นทางการเชื่อมโยงในเครือข่ายระหว่างฟิลด์ ความคิด และแนวคิดถือว่าเป็นทักษะหลัก (Ability to see Connections between Fields, ideas, and Concept is a Core Skill)

7. การสร้างกระแสเพื่อให้องค์ความรู้มีความถูกต้องและทันสมัย ถือเป็นการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้คอนเนคติวิซึม (Currency accurate up to date Knowledge is the intent of all connectivism learning activities)

8. การตัดสินใจถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ (Decision-Making is itself a Learning Process. Choosing What to Learn and the Meaning of Incoming information is seen Through the lens of a shifting reality.)

วิธีการสอนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนเนคติวิซึม

Downes กล่าวถึง การสอนและการเรียนรู้ในรูปแบบการแสดงบทบาท และการสาธิตให้เห็น ส่วนการเรียนรู้เป็นการปฏิบัติด้วยการลงมือทำและผลสะท้อนกลับ ะยะมีคอร์ส ออนไลน์ระบบเปิดขนาดใหญ่ (Massive Open Online Courses: Mooc) จัดเป็นโมเดลระบบเปิดที่เนื้อหาในคอร์สดึงข้อมูลมาจากเครือข่าย และผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกับการเลือกเครื่องมือได้ เช่น moodle หรือการเขียนบล็อก การใช้ Second Life เพื่อพบปะกัน ในปี 2552-2553

Siemens [6] ได้พัฒนาหลักสูตรคอร์สออนไลน์ชื่อ คอนเนคติวิซึมและการเชื่อมโยงความรู้ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาที่ไปสู่แนวคิดการเรียนรู้ให้ทุกคนปฏิบัติ พบว่ามีประชากรมากกว่าพันคนเข้าศึกษา

ผลการศึกษา

การจัดการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเนคติวิซึมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรีที่เรียนผ่านเว็บจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน

1.2 การวิเคราะห์ผู้เรียน

1.3 การออกแบบเนื้อหารายวิชา

1.3.1 เนื้อหาตามหลักสูตรและสอดคล้องตรงความต้องการผู้เรียน

1.3.2 จัดลำดับเนื้อหา จำแนกหัวข้อตามหลักการ เรียนรู้

1.3.3 กำหนดระยะเวลาและตารางการศึกษาในแต่ละหัวข้อ

1.3.4 กำหนดวิธีการศึกษา

1.3.5 กำหนดสื่อที่ใช้ประกอบการศึกษา

1.3.6 กำหนดวิธีการประเมินผล

1.3.7 กำหนดความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น

1.3.8 สร้างประมวลรายวิชา

1.4 การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนอินเทอร์เน็ต

1.5 การเตรียมความพร้อมสิ่งแวดล้อม การเรียนการสอนทางอินเทอร์เน็ต ดังนี้

1.5.1 สำรวจแหล่งทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอน

1.5.2 กำหนดสถานที่และอุปกรณ์ที่ให้บริการและที่ต้องใช้ในการติดต่อ

1.5.3 สร้างเว็บเพจเนื้อหาความรู้ตามหัวข้อของการเรียนการสอน

1.5.4 สร้างแฟ้มข้อมูลเนื้อหาวิชาเสริมการเรียนการสอนสำหรับการ

ถ่ายโอน

1.6 การปฐมนิเทศผู้เรียน ดังนี้

1.6.1 แจ้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการเรียนการสอน สำนวนความพร้อมของผู้เรียน

1.6.2 จัดการเรียนการสอนตามแบบที่กำหนดไว้โดยการใช้ข้อความข้อความสนใจที่อาจเป็นภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว

1.6.3 แจ้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของรายวิชา หรือหัวข้อในแต่ละสัปดาห์

1.6.4 สรุปบทวนความรู้เดิมหรือโยงไปหัวข้อ

1.7 จัดการเรียนการสอนตามแบบที่กำหนดไว้โดยใน เว็บเพจจะมีเทคนิคและกิจกรรมที่สามารถสร้างขึ้น

1.7.1 การใช้ข้อความข้อความสนใจที่อาจเป็นภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว

1.7.2 แจ้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของรายวิชาหรือหัวข้อในแต่ละ

สัปดาห์

1.7.3 สรุปบทวนความรู้เดิมหรือโยงไปหัวข้อที่ศึกษาแล้ว

1.7.4 เสนอกิจกรรม แบบฝึกหัด หนังสือหรือบทความ การบ้าน การทำรายงานเดี่ยวรายงาน กลุ่มในแต่ละสัปดาห์ และแนวทางในการประเมินผล

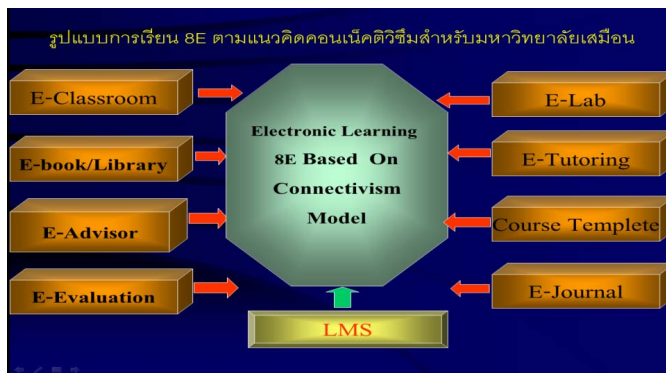
1.7.5 ผู้เรียนทำกิจกรรม ศึกษา ทำแบบฝึกหัดและการบ้านส่งผู้สอนทั้งทางเอกสารทางเว็บเพจ

1.7.6 ผู้สอนตรวจผลงานของผู้เรียนส่งคะแนนและข้อมูลย้อนกลับเข้าสู่เว็บเพจประวัติผู้เรียน

1.8 การประเมินผล ผู้สอนสามารถใช้การประเมินผลระหว่างเรียนและการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียน รวมทั้งการเรียนการประเมินผลผู้สอนประเมินผล

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึม

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึม

ได้รูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคอนเน็คติวิซึม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และได้รูปแบบ MUAY MODEL: Modify Utility Analysis Yourself ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในสังคมออนไลน์ที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยอาศัยทฤษฎี 5A MODEL มาพัฒนาทั้ง 5 ด้าน Action, Analysis, Approach Development Design, Ability of Implement และ Assessment Evaluation เป็นระบบสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสดี สมารถกับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้มีความกระตือรือร้นแสดงพฤติกรรมออกมาให้ปรากฏเป็นกิจกรรมภายในสภาพแวดล้อมอย่างสมดุลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในหลากหลายรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 6 ขั้นตอน คือ 1) Problem Study รับประเด็นปัญหา 2) Analysis วิเคราะห์ข้อมูลหาคำตอบ 3) Synthesis สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ 4) Artifact Construction สร้างชิ้นงานให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ได้ 5) Presentation นำเสนอผลงานเพื่อแบ่งปันความรู้ และ 6) Evaluation ร่วมกันสรุปเนื้อหาทั้งหมดแล้วทำแบบฝึกหัด ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนมี 6 ขั้นตอนที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน คือ 1) Problem Propose เสนอคำถามที่กำหนดจากเนื้อหาในหลักสูตร 2) Media Prepare เตรียมสื่อในการค้นหาความรู้ของผู้เรียน 3) Facilitate ช่วยเหลือแนะแนวทางการสรุปข้อมูล 4) Artifact Provide แสดงตัวอย่างชิ้นงาน 5) Motivate กระตุ้นเสริมแรงการนำเสนอของผู้เรียน 6) Test Setting ร่วมสรุปเนื้อหาและเตรียมแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมทั้ง 3 ด้าน มีความหมายดังนี้ คือ ทางเลือกในการสร้างชิ้นงานความหลากหลายทางด้านทักษะของผู้เรียนและรูปแบบการสร้างชิ้นงาน บรรยากาศการเรียนรู้ที่สบายสนุกสนาน ได้ความรู้เป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์กันแบบกัลยาณมิตร

1. การพัฒนารูปแบบเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคอนเน็คติวิซึม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 81.53/80.10

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ใหม่สรุปว่ามีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีผู้วิจัยสร้างขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในระดับมาก หลังจากที่ได้เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 8 ส่วน ดังนี้

1. E-Classroom เป็นห้องเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์หรือห้องเรียนเสมือน
2. E-Lab เป็นการสร้างระบบห้องปฏิบัติการเชิงอิเล็กทรอนิกส์โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามบทเรียนเสมือนที่อยู่ในห้องปฏิบัติการจริง
3. E-Course Template เป็นรูปแบบการสร้างโครงการสอนในรายวิชาต่าง ๆ สำหรับอาจารย์ผู้สอนสามารถสร้างโครงการสอนสำเร็จรูปได้โดยง่าย ทั้งนี้ ผู้เรียนสามารถเข้ามาศึกษาในแต่ละรายวิชาตามที่ได้กำหนดไว้ใน Course List
4. E-Advisor เป็นระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเชิงอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ส่วนผู้เรียนที่เข้ามาปรึกษาอาจารย์ทั้งเรื่องการเรียนและส่วนตัว มีคำถามที่พบบ่อย กระดานถามตอบปัญหาอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้เรียน และอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถตรวจดูรายชื่อนักศึกษาภายใต้การดูแลได้ นอกจากนี้ นักศึกษาสามารถนัดหมายเพื่อเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาได้
5. E-Tutoring เป็นระบบห้องสอนเสริมเชิงอิเล็กทรอนิกส์โดยเน้นรูปแบบห้องเรียนเสริมโดยเริ่มการสมัครสมาชิก มีแบบทดสอบก่อนเรียน และการจัดลำดับคะแนนสูงสุด
6. E-book/E-Library ระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ที่รวมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
7. E-Journal วารสารและบทความอิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซด์ที่กำหนดโดยระบบได้เชื่อมโยงไปยังวารสารที่มีการเผยแพร่ตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ
8. E-Evaluation เป็นระบบการประเมินผลการเรียนการสอนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบด้วย การประเมินอาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชาและแสดงผลในรูปแบบสถิติและกราฟ นอกจากนี้ มีการสร้างแบบสำรวจความคิดเห็นโดยสร้างหัวข้อที่น่าสนใจ (E-Poll) โดยให้อาจารย์ผู้สอนทำการสร้างโพลแบบสำเร็จรูปได้การประเมินผลของระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ผลการประเมินด้านเนื้อหาและการออกแบบเว็บในภาพรวม 8 ด้านพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$) แสดงให้เห็นว่าระบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้งานจริงกับผู้เรียน ได้บทเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 81.53/80.10 โดยผู้ใช้อย่างไรระบบและเนื้อหาได้โดยง่ายซึ่งระบบช่วยให้อาจารย์สามารถสอนนักศึกษาให้เข้าใจได้มากขึ้น นักศึกษาสามารถเตรียมตัวก่อนเรียนและทบทวนได้ตลอดเวลา และค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษา

ความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนผ่านเว็บออนไลน์ได้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก และยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้อย่างคุ้มค่าและประหยัดเวลาในการเรียนรู้ผลการประเมินทัศนคติและความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 100 คนพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับที่เห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.17$) กับการนำการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์มาประกอบการเรียนการสอนควบคู่ภายในห้องเรียนปกติ

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์ 8E ตามแนวคิดคอนเน็คติวิซึมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีรูปแบบที่มีความเหมาะสมต่อการเรียนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการประเมินผู้เชี่ยวชาญและการใช้งานโดยเฉพาะผู้เรียนนั้นสามารถเรียนได้ตลอดเวลาและช่วยให้การเรียนการสอนในห้องปกติมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถลดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาลงได้มากเมื่อเทียบกับการเรียนในห้องปกติ ผลโดยรวมพบว่าการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์นั้นประกอบไปด้วยหลายองค์ประกอบย่อย ผู้เรียนมีโอกาสมหาบทเรียนหลังเลิกเรียนได้ตามความต้องการแสดงให้เห็นว่าการเรียนเชิงอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนประกอบหรือสื่อเสริมเพื่อทำให้การเรียนในรูปแบบปกติได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญผู้เรียนต้องมีวินัยและความรับผิดชอบตัวเองและเพิ่มประสิทธิภาพระบบ

คำขอบคุณ

งานวิจัยผลงานนี้ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และสถาบันวิจัยและพัฒนา (สวพ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในการสนับสนุนส่งเสริมการทำงานวิจัยและมหาวิทยาลัยทักษิณที่รับวารสารในครั้งนี้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. พรึกหวานการพิมพ์ จำกัด.
- [2] คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- [3] James David Reye. (2002). **Dynamic planning for Flexible Tutoring**. Doctor of Philosophy. Faculty of Science and Technology Griffith University. Australia.
- [4] ทิพย์เกสร บุญอำไพ. (2542). **การพัฒนาระบบการสอนทางไกลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตภาควิชาโสตทัศนศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] บุญเรือง เนียมหอม. (2542). **การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางอินเทอร์เน็ตในระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตภาควิชาโสตทัศนศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] Siemens, G. (2004). **Connectivism. A Learning Theory for the Digital Age**. Retrieved August 17, 2013, from <http://www.elearnspace.org/Articles/Connectivism.htm>.

การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเกาะยอ

A Study of Cultural Identity in Beliefs
of Kohyor Community

เสริมศักดิ์ ขุนพล¹

Sermsak Khunpol¹

¹อ., สาขาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและค้นหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนจากการศึกษาเอกสารและศึกษาภาคสนามโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ และสำรวจความคิดเห็นเชิงปริมาณของชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนเกาะยอ จำนวน 352 คน ผลวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อที่ผูกพันการดำรงชีวิตและทำมาหากิน แสดงออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม บุคคลและประเพณีต่าง ๆ ทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของภูมิสถานของศาสนาที่มีอยู่เดิม ประกอบสร้างกับเรื่องเล่าหรือตำนานที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งในชุมชนต่างมองว่าสามารถนำไปสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเกิดใหม่ของศาสนสถานในชุมชน แต่ไม่สามารถสร้างความเชื่อของชาวบ้านและยอมรับว่าเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนได้

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ชุมชนเกาะยอ

Abstract

The this research is qualitative research to study for a study and seeking of cultural identity in beliefs for interpretation of Kohyor community. Using the method of data collection is divided into two parts : a survey and analysis of the cultural beliefs are from the documents and field studies by in-depth interviews with key informants with selecting sampling and a survey of quantitative residents living in the community. A total of 352 people, research found that conservative cultural beliefs of Kohyor community, are divided into two major categories is beliefs related religious and related with their life and livelihood. The expression comes in the form of rituals, people and traditions. Which is almost entirely on the evidence of the tradition religious landscape. To build with the story or myth existing local. This can to

interpretation for visitors to appreciate. Recognizing the importance of culture, community. Although there is a new religious place in the community but it can't believe s and recognized as the cultural identity of their own.

Keywords : Cultural Identity, Beliefs, Kohyor Community

บทนำ

เกาะยอเป็นดินแดนในทะเลสาบสงขลาที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรวัฒนธรรม การสืบเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นผ่านวิถีชีวิตชุมชนที่ดำรงอยู่อย่างช้านานนี้มีลักษณะโดดเด่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาสืบไปเพราะสิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน แต่ยังเป็นแรงดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมาก จากการสำรวจของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2555 พบว่าเกาะยอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่ถูกประเมินให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเฉลี่ยเพียง 100,000 คนต่อปีจากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เดินทางมาจังหวัดสงขลาจำนวน 4,024,499 คน แต่เมื่อเทียบกับตลาดน้ำคลองแหและตลาดน้ำคลองแดน ซึ่งมีจำนวนนักเดินทางมาเยือนเฉลี่ยสูงถึง 300,000 คนต่อปี และ 180,000 คนต่อปีตามลำดับ [1] ความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนเกาะยอ ต่างเห็นพ้องกันว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเริ่มมีจำนวนลดลงส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง พร้อมทั้งยังไม่มี การสร้างจุดขายใหม่ ๆ ในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวเกาะยอได้ตลอดทั้งปีโดยร้อยละ 90 ต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเกาะให้มีความพร้อมและมีศักยภาพเพียงพอเพื่อประโยชน์ในการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับตน [2]

กฤษณ์ วัชรวิชัย [3] ได้ศึกษาแนวโน้มการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาพบว่าปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนจังหวัดสงขลาในปี 2549-2550 ล้วนมีอุปสงค์จากการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ อันได้แก่ ประเพณีพิธีกรรมและเทศกาล ตลอดจน การปฏิบัติธรรม ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนี้มีความพิเศษกว่าแหล่งอื่น กอปรกับศาสนสถานในจังหวัดสงขลาต่างมีการขยายตัวทั้งในทางรูปธรรม คือมีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นมากมาย

อย่างมีเอกลักษณ์ สวยงาม และในทางนามธรรม คือพิธีกรรมที่ควรแก่การเคารพ บูชา แม้บางเรื่องนั้นมิคุณค่าเป็นตำนานของกลุ่มคน บางเรื่องเป็นเรื่องเป็นการเล่ากันมาปากต่อปาก แต่การสร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางไปสัมผัสและได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นการนำเอาวัฒนธรรมความเชื่อมาเป็นจุดขายให้กับการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะยอจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของคนในพื้นที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์การมหาชน [4] ได้เสนอแนวทางการสร้างวัฒนธรรมเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวว่าแต่ละพื้นที่ต้องอาศัยกระบวนการสื่อความหมายของวัฒนธรรมมาถ่ายทอดคุณค่าให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้จึงก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง จากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าการสื่อความหมายวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอเดิมมีดำเนินมาอย่างต่อเนื่องด้วยการนำเสนอผ่านสื่อบุคคล เช่น พระสงฆ์ ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ฯ แต่ปัญหาที่ทำให้การสื่อความหมายไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้สื่อความหมายส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนที่ถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชาวเกาะยอเองได้ถูกผสมผสานกับวัฒนธรรมใหม่ผ่านมิตินอกร่วมกับคนในจนกลายเป็น “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Culture Identity)” จึงเป็นการยากที่จะสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและรู้ซึ้งถึงคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชนได้ ดังนั้นเพื่อให้วัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอได้สามารถสร้างอรรถประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องทำศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของเกาะยอที่สอดคล้องภาวะปัจจุบันอีกครั้ง เพื่อสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในลำดับต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อ

อัตลักษณ์ท้องถิ่นเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ เช่น ตราสัญลักษณ์ คำขวัญ สัญลักษณ์ประจำท้องถิ่น ประเพณี การแต่งกาย ภาษาที่ใช้พูด สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมได้สร้างขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ [5] ปัจจุบันการเคลื่อนไหวของสังคมแนวใหม่ (New Social Movement) พยายามที่สร้างหรือแสดงอัตลักษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพัฒนาทาง

เลือกสำหรับวิถีชีวิต ด้วยการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ วิถีชีวิตแบบใหม่ (Creation of New Life Style) [6] อัตลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือทางกระบวนการทางสังคมใหม่ที่ชุมชน นำมาสร้างความรู้ ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวันของตนกับชุมชนรายรอบ Stuart Hall [7] ได้อธิบายถึงการเกิดอัตลักษณ์ในวงจรวัฒนธรรม (Circuit of Culture) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครผลิตอะไรขึ้นมา จนเกิดการสร้างเอกลักษณ์ มีกระบวนการอย่างไร และจุดหยุดยั้งอยู่ตรงไหน หรือจะแปรเปลี่ยนไปเมื่อใด ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การผลิต (Production) แต่ละบุคคลสร้างความหมายและแลกเปลี่ยนความหมายจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยความหมายจะถูกผลิตขึ้นจากสื่อที่มีทั้งความหลากหลายและแตกต่างกัน

2. การบริโภค (Consumption) ทางวัฒนธรรมมีความหลากหลายของความหมาย โดยมีความหมายจากการตีความหรือเป็นภาพตัวแทนได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

3. อัตลักษณ์ (Identity) เป็นการแสดงออกต่อตนเองเกี่ยวกับคำถามว่า “เราเป็นใคร?” “เรารู้สึกอย่างไร?” และ “เรารู้สึกรวมในกลุ่มไหน?”

4. กฎระเบียบ (Regulation) ความหมายทางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่ฝังอยู่ในความคิด แต่ก่อรูปเป็นปฏิบัติการของกฎระเบียบในสังคม (Regulate Social Practice) ที่มีความสำคัญในการให้ความหมายต่อโลกของมนุษย์ และให้วิธีการใช้ความหมายนั้นในปฏิบัติการประจำวัน

5. ภาพตัวแทน (Representation) เป็นการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารอย่างมีความหมายกับผู้อื่น และสามารถใช้อัตลักษณ์เพื่อการอ้างอิงถึงโลกความจริง รวมถึงสิ่งที่เป็นจินตนาการ และความคิดนามธรรมที่ไม่ปรากฏในโลกวัตถุ

ในกระบวนการดังกล่าว จุดเริ่มต้นจะอยู่ตรงที่ใดก็ได้ เพราะไม่ได้เป็นกระบวนการแบบเส้นตรง (Linear) หรือแบบลำดับขั้น (Sequential) แต่ละวงจรจะไม่ถูกผูกเอาไว้ที่จุดใดจุดหนึ่ง แต่จะถูกแยกกันเพื่อให้เรามองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระในแต่ละช่วงเวลาหรือช่วงสถานการณ์

สำหรับในวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะยออัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นมาจากความเชื่ออันตกทอดมาจากการยอมรับในอำนาจเหนือมนุษย์ ผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จนเกิดเป็นวิญญาณนิยม (Animism) แต่ความเชื่อนั้น ยังไม่จางหายไปจากการปฏิบัติของชาวเกาะยอ กุณพลีย์ ไวยทยาวิช [3] ได้แบ่งวัฒนธรรมความเชื่อของจังหวัดสงขลาและเกาะยอ ออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ความเชื่อที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางศาสนา คือ ความเชื่อในบุญคือการทำดี และบาปกรรมคือผลของการทำความชั่ว เช่น ทำบุญยกข้อฟ้าฝังลูกนิมิต ซึ่งเป็นความเชื่อที่ส่วนหนึ่งเกิดจากตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมา และเชื่อว่าเป็นบุญใหญ่ เพราะโบสถ์นั้นถือเป็นพระประธานของวัด เป็นจุดกำเนิดของการสร้างชาติ เป็นต้น

2. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ผี เทพ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ โดยแบ่งออกเป็น 1) สิ่งเหนือธรรมชาติ ผี สัตว์ เทพ 2) สถานที่ รูปเคารพ และ 3) วิญญาณศักดิ์สิทธิ์

3. ความเชื่อเรื่องโชคชะตา เคราะห์ ดวงชะตา ฤกษ์ยาม วัตถุมงคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ตีที่ปรารถนา และเคราะห์คือทุกข์ เดือดร้อน ชาวพุทธในพื้นที่เกาะยอมีความเชื่อในเรื่องโชคเคราะห์ ว่าควบคุมได้ โชคนั้นมีหนทางแสวงหาให้บังเกิดได้ และเคราะห์นั้นก็มีแนวทางแก้ไขควบคุมได้เช่นกัน

4. ความเชื่อเกี่ยวกับเกจิอาจารย์บางรูปมีคาถาอาคม มีวิชารักษาโรคได้โดยใช้สมุนไพร กำกับอาคม เนื่องจากสงฆ์และฆราวาสมีความผูกพันกัน ไม่เพียงผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากพระเป็นผู้ปฏิบัติธรรมและเป็นผู้ที่มีวิชาอาคมหลังสามารถเป็นที่พึ่งแก่ชาวบ้านในทางโลกและทางธรรม

ความเชื่อเหล่านี้สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้ทันต่อที่รับรู้สภาวะปลอดภัย คลายความกังวล จึงเกิดเป็นการท่องเที่ยวด้วยวัตถุประสงค์หลากหลาย เช่น เพื่อทำบุญ เพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วย เพื่อสร้างความมั่นใจ เพื่อเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย ทั้งนี้ยังพบว่า วัฒนธรรมความเชื่อที่ก่อเกิดการท่องเที่ยวดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากเป็นเครื่องกำหนดวัฒนธรรมของคนในด้านชีวิตความเป็นอยู่และกำหนดแนวทางปฏิบัติของสมาชิกในสังคมเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจแล้ว ความเชื่อนี้ยังเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการส่งเสริมและสื่อความหมายอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอแก่กลุ่มนักท่องเที่ยว

แนวคิดเรื่องการสื่อความหมาย

Roland Barthes ได้กล่าวถึงการสื่อความหมายมีกระบวนการสร้างความหมายอยู่ 3 ขั้นตอน สามารถอธิบายได้จากแผนภาพดังต่อไปนี้ [8]

1. ความหมายนัยตรง (Denotative Meaning) เป็นกระบวนการสร้างความหมาย

ตอนแรก เป็นความสัมพันธ์กับตัวอ้างอิง กล่าวคือ เป็นการให้ความหมายกับสิ่งที่กล่าวถึงโดยตรง เป็นความหมายที่มีลักษณะเป็นสากล (Universal) เป็นความหมายเดียวสำหรับทุกคน และเป็นสภาวะวิสัย (Objective) คือ อ้างอิงมาโดยไม่มีการประเมินคุณค่าจากตัวผู้ให้ความหมายและปราศจากความโน้มเอียงในค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง เช่น “บ้าน” เป็นตัวให้ความหมาย (Signifier) ที่ทุกคนเข้าใจตรงกัน

2. ความหมายนัยประหวัด (Connotative Meaning) เป็นความหมายทางสังคม ซึ่งความหมายขั้นนี้ จะแปรไปตามวัฒนธรรมการรับสารในแต่ละบริบทสังคม ความหมายทางสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการกำหนดรูปแบบของความหมายหรือตัวให้ความหมาย (Signifier) ซึ่งประเด็นความสำคัญของการสร้างความหมายขั้นที่สอง อยู่ที่ว่าสัญลักษณ์นั้น ๆ สื่อความหมายอย่างไร มากกว่าจะสนใจว่า จะสื่อความหมายอะไร และเป็นการให้ความหมายแก่สิ่งอื่น นอกเหนือไปจากตัวมันเอง

3. มายาคติ (Myth) เป็นเรื่องเล่า ซึ่งวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ให้อธิบายข้อเท็จจริง หรือความเป็นไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก่อให้เกิดการตีความที่มีบริบททางสังคมหรือวัฒนธรรมเข้าเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งถ้านับประวัติเป็นความหมายระดับที่สอง (Second-Order Meaning) ของตัวหมาย หรือตัวให้ความหมาย (Signified) มายาคติ (Myth) ก็จะมีมีความหมายระดับที่สองของตัวถูกความหมายถึง/นามธรรม

ปัจจุบันการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมจะมีกลยุทธ์ของการใส่รหัสและถอดรหัส (Encoding & Decoding) ซึ่งถือเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่สำคัญของสังคมสมัยใหม่ และเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการถ่ายทอดอุดมการณ์ของสังคม โดยเห็นว่าการสื่อสารเป็นเรื่องของการสร้าง การถ่ายทอด และรับเอาวัฒนธรรม (Theory of Cultural Production & reception) [7] ซึ่งในกระบวนการเข้ารหัสและถอดรหัสนั้น ต้องเริ่มจากการสร้าง “ความเป็นจริง” ขึ้นมาก่อน ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของ F. De Saussure ว่าภาษาทำให้มนุษย์สามารถจัดระบบ (Organize) สร้าง (Construct) และเป็นเครื่องมือ (Instrument) ให้มนุษย์เข้าสู่ “ความเป็นจริง” อีกด้วย ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นจริง” ลอย ๆ อยู่จนกว่าจะมีผู้สร้างขึ้นมา หลังจากนั้นการสร้างความจริง ขึ้นตอนต่อมาก็คือการเผยแพร่และถ่ายทอดความจริงให้แก่ผู้รับสาร และการที่ผู้รับสามารถกลั่นเอาความหมายที่ได้รับจากผู้ส่ง ซึ่งคือการเข้ารหัส และถอดรหัสนั่นเอง หากกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดนี้ประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้เกิดระบบความหมายร่วม (Shared Meaning) ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หรืออาจจะกล่าวว่าผู้ส่งสาร สามารถทำให้ผู้รับสารมาร่วมแบ่งปัน รับรู้ความหมาย

เดียวกับที่ผู้ส่งต้องการได้ ส่วนการตีความของสารนั้น ขึ้นอยู่กับการผลิตวาทกรรมของผู้ส่งสาร และผู้รับสารที่จะถอดและตีความ ในรูปที่ตนเข้าใจจากวาทกรรมของผู้ส่ง หากวาทกรรมของผู้ส่งไม่เข้ากับบริบทของชุมชนก็ย่อมได้รับการต่อต้าน และต่อรอง สร้างความหมายใหม่ขึ้น

การสื่อความหมายไม่ว่าจะสื่อด้วยกิจกรรมใดก็ตาม แต่หัวใจหลักในการใช้กิจกรรมสื่อความหมายนั้น จะต้องสามารถทำให้ผู้ชม เกิดการตีความให้ได้ในขณะที่อยู่ในแหล่งหรือสถานที่นั้น ๆ [9] ในส่วนของการตีความของนักท่องเที่ยวนั้น ยังต้องอาศัยจากการตีความจากความรู้เดิมของนักท่องเที่ยวที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เจอในขณะนั้น ซึ่งกิจกรรมการสื่อความหมายทั้งหมดนี้ เป็นเพียงการกระตุ้นความสนใจ และพึงระลึกไว้เสมอว่าการสื่อความหมายไม่ใช่การสอน เพราะนักท่องเที่ยวต่างต้องการแสวงหาประสบการณ์มากกว่าที่จะอยากสืบค้นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ [10] ซึ่งโดยสรุปแล้วการสื่อความหมายมรดกวัฒนธรรมนั้น เป็นการช่วยให้ผู้มาเยือนตระหนักรู้ (Awareness) ชาบซึ้ง (Appreciation) และเข้าใจ (Understanding) ในแหล่งวัฒนธรรมที่มาเยือน การที่จะให้นักท่องเที่ยวตีความหมายได้ง่ายนั้น การสื่อความหมายนั้นต้องนำเสนอในลักษณะของภาพรวม (Inclusive) และเข้าถึงใจความได้ทันที (Readily Accessible) ไม่ว่าผู้ชมเป็นหญิง หรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ มีการศึกษาสูงหรือต่ำ [11] เพราะการตีความที่ชัดเจนและทะลุปรุโปร่งย่อมส่งผลให้ผู้เฝ้าพบเกิดความซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้

การวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นการค้นหาลักษณะทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดของเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อและแนวคิดเรื่องการสื่อความหมายที่กล่าวมาข้างต้นมาเป็นแนวทางในการวิจัย

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อเพื่อสื่อความหมายของชุมชนเกาะยอเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. สํารวจ และวิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเกาะยอ ความเชื่อของคนภายในชุมชน และบริบทของชุมชน

เกาะยอที่มีทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. การศึกษาภาคสนามโดยเก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสอบถามมีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวัฒนธรรมเกาะยอ ได้แก่ ผู้รู้และชาวบ้านในชุมชนการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยอาศัยความไม่น่าจะเป็นเลือกสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จำนวน 25 คน และ 2) การสำรวจความคิดเห็นเชิงปริมาณของชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนเกาะยอโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 352 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 4,122 คน [12] คำนวณโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan

หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปที่ได้มาใช่วิธีการอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะอธิบายในเชิงพรรณนาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษาจากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ ซึ่งได้แก่ ผู้รู้ชาวบ้านในชุมชน และนักท่องเที่ยว ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 คน และสอบถามความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากผู้ที่อาศัยในชุมชนเกาะยอจำนวน 352 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 204 คน (ร้อยละ 57.9) ชายจำนวน 148 คน (ร้อยละ 42.1) อายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 125 คน (ร้อยละ 35.5) รองลงมาอายุ 21- 40 ปี จำนวน 113 คน (ร้อยละ 32.1) และอายุ 61 ปีขึ้นไปจำนวน 77 คน (ร้อยละ 21.9) พื้นที่อาศัยจะมาจกหมู่ต่าง ๆ ทั้ง 9 หมู่ซึ่งมีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันนัก โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไปถึง 40 ปีมากที่สุด จำนวน 108 คน (ร้อยละ 30.7) รองลงมาคือ 41 ปีขึ้นไปถึง 60 ปี จำนวน 93 คน (ร้อยละ 26.4) และ 11 ปีขึ้นไปถึง 20 ปี จำนวน 51 คน (ร้อยละ 14.5) อาชีพส่วนใหญ่ค้าขาย จำนวน 83 คน (ร้อยละ 23.5) รองลงมาอาชีพอื่น ๆ จำนวน 68 คน (ร้อยละ 19.3) นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 60 คน (ร้อยละ 17.0) และน้อยที่สุดคือข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 2.6) ต่างเห็นพ้องกันว่าอัตลักษณ์ของเกาะยอควรเน้นที่อายุหรือความโบราณมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$) รองลงมาคือประวัติหรือเรื่องเล่า ($\bar{x} = 4.18$) และความสนใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.10$) ซึ่งวัฒนธรรมความเชื่อของชาวเกาะยอส่วนใหญ่มีเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ คติ

ถือผีสางเทวดา บรรพบุรุษ และศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างยอมรับว่ามีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดี หรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของชุมชนได้ ซึ่งสามารถสรุปอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนา

1.1 อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับแบบจีน เดิมชุมชนเกาะยอเดิมนั้นไม่มีคนอยู่อาศัย แต่เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของเกาะประมาณสมัยอยุธยาตอนปลายชาวบ้านแถบตำบลน้ำกระจาย น้ำน้อยและทุ่งหวังได้อพยพมาอยู่แล้วค่อย ๆ ขยายพื้นที่ออกไปทั่วเกาะ ในระยะแรกผู้อพยพเป็นคนเชื้อสายจีนที่ชอบแสวงหาที่ทำกินของตนเอง มาตั้งรกรากบนเกาะ จึงทำให้วัฒนธรรมความเชื่อแบบจีนได้ก่อร่างสร้างตัวบนเกาะแห่งนี้และยังคงนับถือมาจนถึงปัจจุบันได้แก่ **การไหว้ศาลเจ้า** อันดับที่ 7 ($\bar{x} = 3.92$) ซึ่งศาลเจ้าวัดไถ่ก่งที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เพื่อสักการบูชาสร้างขวัญและกำลังใจแก่ชาวเกาะยอในสมัยนั้นเป็นสิ่งก่อสร้างเดียวที่ยังคงหลงเหลือและบ่งบอกถึงความเชื่อนี้เหตุผลหนึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าศาลเจ้าวัดไถ่ก่งศักดิ์ สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ที่นับถือมาบนบานศาลกล่าวให้ได้สมดังหวัง และหากลูกจูงมืออันเป็นไปต่าง ๆ นานามีเรื่องเล่าว่า วันไหว้พระจันทร์หนึ่งเกิดพายุลมพัดแรงทำให้ต้นไม้เกือบล้ม ทำให้ว่าที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ตกใจวิ่งหนีไปในป่าเจ้าของหายังไงก็ไม่เจอ เลยไปบนกับศาลเจ้าไถ่ก่ง วันรุ่งขึ้นได้เจอวัวของตนนอนอยู่หลังศาลเจ้าหรือเรื่องอาแปะคนหนึ่งได้มาบนบานกับศาลเจ้าว่าขอให้เล่นปอชนะ แต่อาแปะแพ้ก็เลยโกรธและได้นำรูปปั้นของไถ่ก่งไปทิ้งทะเล พอผ่านมาไม่นานอาแปะก็ถูกยิงเสียชีวิตในที่นำไถ่ก่งไปทิ้ง โดยสภาพที่ชาวบ้านไปพบกันนอนคว่ำหน้าเหมือนกับตอนที่อาแปะนำไถ่ก่งไปทิ้ง หรือชาวบ้านบางคนเล่าว่าตนได้นำอิฐมาจากศาลเจ้าโดยไม่ได้ออ จากนั้นก็ปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่เมื่อนำอิฐไปคืนแล้วขอมาอาการดังกล่าวก็หายทันที [13]

พิธีไหว้เจ้า-ไหว้หลุม อันดับที่ 13 ($\bar{x} = 3.75$) เป็นพิธีกรรมที่ชนชาติจีนที่ตั้งรกรากบนเกาะยอได้ประกอบขึ้นเพื่อที่สักการบูชาบรรพชน การทำพิธีไหว้เจ้าจะทำกันก่อนถึงวันตรุษจีน 1 วัน คนที่อยู่ใกล้โรงพระก็จะไปประกอบพิธีที่โรงพระ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะประกอบพิธีกรรมที่บ้านมากกว่า โดยมากแล้วจะให้ผู้ชายเป็นผู้ประกอบพิธี โดยนำของที่เตรียมไว้ตั้งโต๊ะ อันได้แก่ ผัดหมี่ฮุ้น เต้าคั่ว แกงจืดดอกไม้งั้น เครื่องน้ำชา ขนมจันอับ ถั่วตัดผลไม้ โดยจะจุดธูปจำนวน 3 ดอกเพื่อเชื้อเชิญเจ้าและผากระดาดทองไปให้ การไหว้เจ้าจะไหว้ในตอนเช้า จากนั้นก็จะไหว้พระภูมิเจ้าที่และไหว้ป้ายชื่อบรรพบุรุษหรือถ้วยใส่ชื่อบรรพบุรุษ ในการไหว้พระภูมิเจ้าที่ก็จะระลึกถึงเจ้าที่ที่อยู่ในบ้าน จากนั้นเอาธูปไปปักไว้ข้าง ๆ บ้าน เพื่อให้เจ้าที่มา

รับเครื่องบูชา และเผาศพกระดาชทองไปให้ การไหว้พระและไหว้เจ้าที่จะให้ผู้ประกอบพิธีไหว้เพียงคนเดียว ส่วนการไหว้หลุมถูกจัดขึ้นในวันเซ็งเม้ง ตรงกับเดือน 5 ลูกหลานจะกลับมาไหว้พร้อม ๆ กันทุกคนโดยจะนำกับข้าวและเครื่องน้ำขามาเช่นไหว้ที่ฝังศพของบรรพบุรุษ และเผาศพกระดาชเงินไปให้บรรพบุรุษ เพราะมีความเชื่อว่าเทพเจ้าใช้ทองจึงเผาศพกระดาชทองให้ ส่วนบรรพบุรุษซึ่งใช้เงิน ก็จะเผาศพกระดาชเงินให้ ชาวเกาะยอเชื่อว่าการไหว้เจ้าและไหว้หลุมนั้นจะทำให้บรรพบุรุษ ช่วยเหลือลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข

ภาพที่ 1 สถานที่ที่บอกเรื่องราวของอัตลักษณ์ความเชื่อทางศาสนาแบบจีนในเกาะยอ

1.2 อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับแบบพุทธ เมื่อเวลาผ่านพ้นไปความเป็นคนจีนที่อาศัยอยู่เดิมก็ค่อย ๆ หดไปโดยการแต่งงานกับคนไทยและเปลี่ยนนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ความเชื่อของชาวเกาะยอเกี่ยวกับศาสนาพุทธจึงกลายเป็นอัตลักษณ์ที่เด่นชัดที่สุดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการนับถือศาสนาพุทธของชาวชุมชนถือเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมความเชื่อในยุคต่อมา โดยวัฒนธรรมความเชื่อส่วนใหญ่ผูกพันกับความศักดิ์สิทธิ์ลับที่ชาวบ้านคิดว่าสามารถลดบันดาลความทุกข์ สบายใจให้ตนและครอบครัว หากตนได้ทำการเคารพและบูชาสิ่งเหล่านั้น โดยแสดงออกในรูปของแบบพิธีกรรมและการบูชาศาสนสถาน ได้แก่ *ความศรัทธาพ่อสมเด็จเจ้าเกาะยอ* อันดับที่ 1 ($\bar{x} = 4.51$) ปุชนียบุคคลที่สืบมาตั้งแต่โบราณตาม

ตำนานเล่าว่าท่านเป็นสหายหรือเพื่อนเกลอกับสมเด็จพระเจ้าวัดพะโคะ หรือหลวงพ่อดวงเหยียบ น้ำทะเลเจ็ด เดินทางทำอย่างจาริกธุดงค์คงวัดมาสงขลาในสมัยพระเอกาทศรถ และท่านักอาศัยอยู่บนภูเขาสูงที่สุดของเกาะยอ ชาวเกาะยอจึงได้สร้างกุฏิให้ท่านพำนัก และท่านได้ประกาศพระพุทธศาสนาสอนธรรมแก่ชาวเกาะยอจนถึงวาระสุดท้ายที่นี่ หลังจากนั้นชาวบ้านจึงสร้างสถูปและรูปปั้นของท่านไว้บนเขาภูเพราะเชื่อว่าพ่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญและที่พึ่งทางจิตใจของชาวเกาะยอ การบนบานต่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอทำให้สมปรารถนา ครั้นคำอธิษฐานดังห้วงก็ต้องแก้บนด้วยอาหาร ปิดทองคำเปลว จุดประทัดถวาย หรือสิ่งของอื่นตามที่ได้บนบานไว้ มีเรื่องเล่าว่าวันก่อนประเพณีขึ้นเขาภู 1 วัน จะมีดวงไฟ 2 ดวง ดวงหนึ่งลอยมาจากสทิงหม้อซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงไฟของหลวงพ่อดวงวัดพะโคะ และอีกดวงลอยมาจากเจดีย์เขาภู โดยจะมาพบกันที่กลางทะเล แล้วดวงไฟทั้ง 2 ดวงจะเวียนรอบเจดีย์เขาภูจากนั้นจะหายเข้าไปในเจดีย์ [14]

ความเชื่อและแรงศรัทธาในพ่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ก่อให้เกิดการสร้างวัดถลุงคล เช่น *เหรียญสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ* อันดับที่ 2 ($\bar{x} = 4.47$) ซึ่งมีการปลุกเสกครั้งแรก ปี 2521 ที่อุโบสถวัดโคกเปี้ยว ในวันที่สร้างได้เกิดเหตุการณ์มหัศจรรย์ขึ้นคือระหว่างที่กำลังทำพิธีปลุกเสกนั้นก็เกิดแสงประหลาดตรงกลางบนหลังคาพระอุโบสถ ซึ่งเป็นเรื่องมหัศจรรย์ที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ในปัจจุบันเหรียญรุ่นนี้หาได้ยากหรืออาจสูญหายไปแล้ว เชื่อว่าใครที่มีใครครอบครองจะช่วยปกป้องรักษาผู้ที่บูชาได้ มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งมีพ่อลูกคู่หนึ่งในชุมชนเกาะยอไปเล่นน้ำในทะเลโดยไม่รู้ว่าจะเลบริเวนนั่นเป็นน้ำลึก จนเกิดจมน้ำผู้เป็นแม่พยายามช่วยแต่ก็ไม่สามารถช่วยได้ แม่คิดว่าทั้งคู่ไม่น่ารอดแน่ ก็เลยอธิษฐานขอให้สมเด็จพระเจ้าเกาะยอที่ตนเองห้อยคออยู่เสมอให้ช่วยลูกและสามีของตนรอด ไม่นานสามีและลูกของตนก็ว่ายน้ำมาที่เรือได้ [15] *ประเพณีห่มผ้าเจดีย์เขาภูและสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ* อันดับที่ 3 ($\bar{x} = 4.44$) ที่จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือวันวิสาขบูชาคาดว่าเป็นการนำเอามาประเพณีผ้าขึ้นธาตุในจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้ามาโดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่พ่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอมรณภาพและมีการสร้างเจดีย์ของท่านไว้บนเขาภู การจัดประเพณีห่มผ้าขึ้นไปเพื่อบูชา เพราะเชื่อว่าเมื่อทำแล้วจะก่อให้เกิดโชคลาภ ผลดีแก่ตัวเอง แต่เนื่องจากขาดความพร้อมเพรียงของชุมชน สภาพเส้นทางขึ้นเขาที่ลำบากจึงทำให้ขาดหายไปช่วงหนึ่งต่อ ในปี 2538 ภาครัฐและเอกชนภายนอกเข้ามาจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นมาใหม่โดยผ้าที่ใช้ในการห่มจะเป็นผ้าทอเกาะยอซึ่งชาวบ้านร่วมมือกันทอในต้นเดือนเมษายนของทุกปี [16] และ *ผ้ายันต์เกาะยอ* อันดับที่ 4 ($\bar{x} = 4.43$) มักทำจากผ้าห่มคลุมรูปปั้นสมเด็จพระเจ้าเกาะยอที่

มีผู้นำไปแกบนและผู้ที่มิศรัทธานำไปหม่รูปปั้นของท่านไว้ เชื่อว่าผ้ายันต์นี้จะช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ช่วงหลังได้มีผู้นำไปลงเลขยันต์อักขระเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 พ่อสมเด็จเจ้าเกาะยอนิยบุคคลที่ก่อเกิดอัตลักษณ์ทางความเชื่อ
ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในเกาะยอ

วันสารทเดือนสิบหรือวันชิงเปรต อันดับที่ 5 ($\bar{x} = 4.14$) เป็นการเปลี่ยนผ่านของพิธีกรรมหลังความตายจากการฝังศพแบบคนจีนในอดีตมาเป็นพุทธศาสนา จากการฝังศพแบบหลุมมาเป็นการฌาปนกิจแบบคนไทยของคนเกาะยอ เมื่อขึ้นวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวเกาะยอก็จะจัดงานสารทเดือนสิบโดยยึดตามคติความเชื่อของชาวบ้านในภาคใต้ว่าเปรตชนซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพวกเขาได้รับการปล่อยตัวจากยมบาลให้มาเยี่ยมลูกหลานยังโลกมนุษย์ ดังนั้น ลูกหลานจึงทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งเรียกว่าตายเป็นที่ยังคงวนเวียนปกปักรักษาลูกหลานของท่านอยู่ และมีผลต่อครอบครัวทำให้ดำรงชีวิตอยู่โดยไร้อุปสรรค เกือบทุกบ้านในเกาะ เมื่อถึงเดือนสิบจะตั้งหมรับไปประกอบพิธีกรรมที่วัด [17] **การขอฝนพระอาจารย์ศรีนิล** อันดับที่ 10 ($\bar{x} = 3.77$) ซึ่งพระอาจารย์ศรีนิลท่านเป็นผู้ริเริ่มสร้างวัดเขาบ่อในปี 2477 เมื่อท่านมรณภาพชาวบ้านจึงสร้างรูปเหมือนของท่านไว้ในวัด จนมีเรื่องขานสืบต่อกันมาว่า ท่านมีความศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับเรื่องของการขอฝน ชาวบ้านที่ต้องการทำการเกษตรให้ได้ผลดีเพิ่มมากขึ้น

จึงมาบนบานขอฝนกับท่านอย่างต่อเนื่อง เพราะบางคนได้เจออิทธิฤทธิ์กับตัวเองทำแล้วว่าได้ผลจริง [18] **น้ำมันตพระนอนวัดแหลมพ้อ** อันดับที่ 12 ($\bar{x} = 3.76$) ซึ่งปัจจุบันเรียกกันว่า วัดพระนอนแหลมพ้อ เนื่องจากได้มีการสร้างพระนอนปางไสยาสน์ ในปี 2537 ซึ่งเชื่อว่าเป็นปางที่สุขสบาย การได้สักการบูชาจะส่งผลให้ชีวิตมีความสุขสบายบริเวณศีรษะ พระนอนมีลักษณะเป็นแอ่งทำให้เกิดน้ำขังเวลาฝนตก ชาวบ้านจึงนิยมเอาไปทำน้ำมันตเพื่อประพรมร่างกายเพื่อสิริมงคลแก่ตนเอง เล่ากันว่าครั้งหนึ่งมีชายจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีอาการป่วยปวดเข่า ฝันว่าเทวดาบอกว่าให้ไปเอาน้ำมันตจากพระนอนที่อยู่ติดริมแม่น้ำใหญ่ เขาจึงตามหาจนมาถึงวัดแหลมพ้อ เมื่อเขาไปถึงตรงหน้าเศียรพระนอน เขาอธิษฐานว่าขอให้เจอจนเกิดปาฏิหาริย์แสงอาทิตย์ตกกระทบลงบนบางสิ่งบางอย่างทำให้หน้าพระเศียรมีเงา จึงปีนขึ้นไปดูเห็นแอ่งน้ำบริเวณไหล่ของพระนอน จึงนำน้ำนั้นมาเป็นน้ำมันตมาประพรมบริเวณที่ปวดเข่าจนหายเป็นปกติ เรื่องน้ำมันตนี้จึงกลายเป็นความเชื่อหนึ่งที่คงอยู่กับวัดแห่งนี้เรื่อยมา [19] **สูกุลหลวงพ่от่านในบัว** อันดับที่ 14 ($\bar{x} = 3.73$) เจ้าอาวาสรูปแรก ที่ก่อตั้งวัดแหลมพ้อ ซึ่งได้มรณภาพเมื่อประมาณ 130 ปีที่แล้ว หลังชาวบ้านได้ไปขุดศพแล้วเจออัฐิของท่านซึ่งเป็นกระดูกสีทอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาและสร้างเจดีย์มาครอบอัฐิไว้เพื่อป้องกันไม่ให้คนมาขุด ชาวบ้านมักจะเล่าต่อ ๆ กันว่าที่มาบนบานศาลกล่าวได้พบเจอกับเรื่องราวปาฏิหาริย์ และประสบความสำเร็จกับสิ่งที่ปรารถนา จนเกิดความเคารพศรัทธาจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่แวะเวียนมาขอพรอยู่เสมอ

โชคกลางของทวดช้าง อันดับที่ 17 ($\bar{x} = 3.61$) รูปปั้นอายุกว่าร้อยปีที่เกิดจากหินที่ถูกกัดเซาะของน้ำทะเลจนกลายเป็นรูปช้าง ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบนบานศาลกล่าวโดยเฉพาะการขอหวย ซึ่งชาวต่างชาติบางคนจะให้ความสนใจมาก เดินทางมาเพื่อไปสักการะทวดช้างด้วยเชื่อว่าจะให้เลขนำโชค โดยการลูบหน้าช้างด้วยน้ำมันตและแป้งแล้วจะปรากฏเป็นตัวเลขขึ้นมา ซึ่งก็แล้วแต่บุญวาสนาของใครจะจินตนาการเป็นเลขอะไร บางคนถูกรางวัลก็จะกลับมาทำบุญแก้บน และเขียนเลขหวยที่ถูกลั่นไว้บนรูปหน้าช้าง จนปัจจุบันทางวัดเขาบ่อให้ออกกฎห้ามนักท่องเที่ยวเขียนตัวเลขไว้ที่รูปช้างอีกเนื่องจากทำให้สกปรกและลดความศักดิ์สิทธิ์ลงไป [18] **ความศักดิ์สิทธิ์บนเขาพิหาร หรือเพหาร** อันดับที่ 18 ($\bar{x} = 3.55$) ซึ่งตั้งอยู่ภายในวัดท้ายยอ เดิมเป็นอุโบสถที่ประดิษฐานหลวงพ่อดำ เหตุที่เรียกเช่นนั้นเนื่องจากมีพระพุทธรูปที่มีการลงรักปิดทองหลุดออกเหลือเพียงรักอยู่บนปูนปั้นต่อมาในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 อุโบสถได้ย้ายมาสร้างที่เชิงเขาด้านล่าง ทางวัดจึงสร้างเจดีย์ก่ออิฐถือปูนทรงระฆังครอบหลวงพ่อดำไว้ ที่นี้มีความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องการบนบานศาลกล่าว

ชาวบ้านมักขึ้นไปกราบไหว้บูชาอยู่เสมอ นอกจากหลวงพ่อดำแล้วบนเขาเพชรมีรูปปั้นยักษ์สองตน ซึ่งเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ในการขอฝน ชาวบ้านคนหนึ่งเล่าว่า ตนต้องการแก้ล้างเพื่อนที่มีอาชีพอัการกระเบื้องเพื่อไม่ให้มีแดดตากกระเบื้อง จึงได้ขึ้นไปบนเขาเพชรแล้วหมุนเจียวยักษ์ลง จากนั้นก็เกิดฝนตกลงมาหอบใหญ่ [20] **รูปปั้นศักดิ์สิทธิ์แม่ชีส้อง** อันดับที่ 19 ($\bar{x} = 3.50$) มีเรื่องเล่าว่าเมื่อนานมาแล้วห้องต้นของพระยาวิเชียรคีรีชื่อว่า นางส้อง บังเอิญเรือมาลัมที่แม่น้ำท้ายวัดและท่านได้เสียชีวิต จึงมีคนนำศพเผาไว้และสร้างเป็นบัวเก็บกระดูกต่อมามีการสร้างวัดโคกเปี้ยวขึ้น แต่ด้วยความที่มีบัวกระดูกของผู้หญิงอยู่ในวัด มักมองเป็นสิ่งไม่ดี เจ้าอาวาสอุปการะท่านเลยบวชให้จนกลายเป็นแม่ชี สมัยก่อนแม่ชีส้องเฮี้ยนมาก ใครมาทำอะไรผิด ๆ ในวัดเป็นอันต้องเจอดีกันทุกคน และพระในวัดมักจะเห็นหญิงสาวมายืนอยู่ที่ประตู ฝ้ายยาวประปานุ่งผ้าสีนวลสีขาวอยู่บ่อย ๆ จึงได้สร้างรูปปั้นเพื่อกราบไหว้บูชาขึ้นชาวบ้านละแวกนั้นจึงแวะเวียนมาบนบานขอพรกันอยู่บ่อย ๆ [21]

หลังจากในปี 2527 ได้มีการสร้างสะพานดินสู่ลานที่เชื่อมระหว่างเกาะยอกับแผ่นดินใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมภายนอกหลังไหลสู่ชุมชนเกาะยอเพิ่มมากขึ้น ความเชื่อของชุมชนมุ่งสู่วัฒนธรรมด้านบุคคลและวัตถุ มากกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ ได้แก่ **ความศรัทธาในเกจิอาจารย์ชื่อดัง** หลวงตาแก้ว วัดแหลมพ้อ อันดับที่ 6 ($\bar{x} = 4.03$) พระอาจารย์คลังแสง ปัญญาโร อันดับที่ 8 ($\bar{x} = 9.32$) และพระครูโกสน อรรถกิจ อันดับที่ 16 ($\bar{x} = 3.63$) แม้พระสงฆ์ยังคงเป็นที่พึ่งแก่ชาวบ้านในทางโลกและทางธรรมในชุมชนเกาะยออยู่ แต่พระสงฆ์องค์ใดที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมจะได้ศรัทธาและความเคารพจากชาวบ้านมากกว่า พระทั่วไป รวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างถิ่นจำนวนมากก็เชื่อเช่นนั้น จนทำให้เดินทางมานับสการอยู่เสมอ ความเชื่อเกี่ยวกับของขลัง ซึ่งเกิดมาจากกระแสการปลุกเสกแบบพุทธพาณิชย์ตามวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่ง**พระสิวลีชาภูมิ** อันดับที่ 15 ($\bar{x} = 3.66$) เป็นวัตถุมงคลในเกาะยอที่ได้รับการกล่าวถึง ปลุกเสกขึ้นโดยพระอาจารย์คลังแสง ปัญญาโร ซึ่งใช้ชาวดิที่ได้จากการบิณฑบาตนำไปตากแห้งมาบดแล้วพิมพ์เป็นองค์พระเชื่อกันว่าผู้ที่ครอบครองจะแคล้วคลาดจากอันตราย ปัจจุบันพระดังกล่าวมีมูลค่ามากกว่าแสนบาทต่อองค์ ทำให้ชาวมาเลเซียบางส่วนให้ความนิยมมาก [22]

ภาพที่ 3 พระสิวลีที่เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับของขลังที่เกิดหลังสร้างสะพานติณสูลานนท์

2. **อัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อที่ผูกพันการดำรงชีวิตและทำมาหากิน** เป็นความเชื่อที่เกิดการดำรงชีพของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากลักษณะของภูมิประเทศและสภาพสังคมชุมชนโดยทั่วไปของชาวเกาะยอประกอบอาชีพผสมผสานกันระหว่างเกษตร การประมง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน **ความเชื่อเกี่ยวกับบ่อน้ำศักดิ์** อันดับที่ 9 ($\bar{x} = 3.77$) จึงเกิดมาพร้อมกับการทำเกษตรพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ชาวบ้านนิยมขุดบ่อน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและทำการเกษตรซึ่งภายหลังได้เลิกใช้ไปบ้างแล้ว แต่บ่อน้ำโบราณบางบ่อยังคงมีความเชื่อที่ได้สร้างอัตลักษณ์ให้ชุมชนอยู่ เช่น “บ่ออ” ที่เรียกเช่นนี้เนื่องจากมีต้นงอขึ้นเต็มรอบบ่อแต่บางคนเรียกว่า “บ่อสมเด็จเจ้า” เนื่องจากในสมัยพ่อสมเด็จเจ้าเกาะยอมีชีวิตอยู่ท่านได้ใช้น้ำในบ่อนี้ และเมื่อท่านมรณภาพไปชาวบ้านที่จึงนับถือกันว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ โดยนิยมนำน้ำอาบให้ร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เพราะเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์กว่าน้ำธรรมดา แต่ในช่วงหลังน้ำในบ่ออเริ่มมีความสกปรกมากขึ้น ทำให้ความเชื่อเรื่องน้ำในบ่อว่าศักดิ์สิทธิ์หมดความนิยมลงนอกจากยังมีบ่อน้ำโบราณอื่น ๆ ที่ชาวบ้านนำน้ำมาทำเป็นน้ำมนต์ใช้ในการประพรมเพื่อขจัดไล่ความเจ็บป่วย ความทุกข์ยากไม่สบายใจ และใช้รักษาอาการป่วยของสัตว์ได้ เช่น บ่อโรงพระ ที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 บ้านท้ายเสาบ่อศาลาหรือบ่อหาดังอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียนบ่อน้ำที่วัดท้ายยอ และบ่อน้ำที่วัดเขาบ่อ

ภาพที่ 4 บ่อกองน้ำในแหล่งน้ำที่สร้างความเชื่อที่ผูกพันต่อการดำรงชีวิต
และทำมาหากินในเกาะยอ

ความเชื่อเรื่องการไหว้เจ้าที่สวน อันดับที่ 20 ($\bar{x} = 3.42$) เนื่องจากส่วนใหญ่ชาวบ้านในเกาะยอจะนิยมปลูกผลไม้สมรม ได้แก่ ละครุด จ้าปาดะ และทุเรียน ซึ่งชาวสวนทุกคนจะเชื่อกันว่า ทุกสวนจะมีเจ้าที่ที่คอยดูแล หากไม่บูชาก็จะทำให้พืชผลไม่อุดมสมบูรณ์ หากบูชาเช่นสรวงแสดงความเคารพทุก ๆ ปี จะทำให้ได้ผลผลิตดีสำหรับอาชีพการประมงในอดีตมีพิธีสำคัญ คือ**การสะเดาะเคราะห์ลอยแพ** อันดับที่ 21 ($\bar{x} = 3.29$) ซึ่งแป๊ะคุ่มบ้านท่าคูเป็นริเริ่มทำพิธีนี้เพื่อขอขมาแม่แม่น้ำ และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือชาวประมงเวลาออกไปหาปลา ภายหลังเริ่มมีคนประกอบอาชีพประมงน้อยลงเนื่องจากต้องอาศัยทักษะการเรียนรู้การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำและใช้ความขยันอดทนสูงกับสภาพอากาศที่ร้อนจัด จึงทำให้ประเพณีนี้เริ่มจางหายไป อีกทั้งแป๊ะคุ่มมีอายุมากขึ้นจนประกอบพิธีไม่ไหวทำให้ไม่มีผู้สืบทอดในที่สุด ต่อมาพระครูวาทีธรรมวิรัช เจ้าอาวาสวัดแหลมพ้อ ได้อริ่ฟื้นขึ้นมาใหม่ในปี 2550 จนได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบันส่วนอาชีพในอุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้นยังไม่มีมีความเชื่อใดที่เด่นชัดพอจะเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผ้าทอ กลุ่มเลี้ยงปลาพระพง และกลุ่มธุรกิจโฮมสเตย์

ภาพรวมอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอนั้น ส่วนใหญ่เป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ชุมชนได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา แต่ภายหลังจากการสร้างสะพานดินสุลมานทีในปี พ.ศ.2527 ความเชื่อบางอย่างได้แพร่กระจายจากดินแดนใกล้เคียงเข้าสู่เกาะยอมากขึ้น ทำให้เกิดการผลิตและสร้างวัฒนธรรมความเชื่อขึ้นมาใหม่ตามกระแสวัฒนธรรมภายนอกและปรับเปลี่ยนความเชื่อหลาย ๆ สิ่งอย่างเห็นได้ชัด เช่น ประเพณีท่มผ้าเจดีย์เขาภูฏีและสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ สันนิษฐานว่าเกิดจากการเอาความเชื่อประเพณีที่ผ้าขึ้นธาตุในจังหวัดนครศรีธรรมราชมาปรับใช้หลังจากการสร้างเจดีย์เขาภูฏี หรือการสะเดาะเคราะห์ลอยแพ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ได้รับความนิยมมาก่อนในพื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สันนิษฐานว่าเกิดจากชาวบ้านในชุมชนที่เดินทางไปพบเห็นนำมาปรับใช้กับชุมชนของตน เป็นต้น

ส่วนความเชื่อบางอย่างที่ไม่ได้อยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน นับวันจะคลี่คลายลงไป เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่หันมาใช้น้ำประปาจึงทำให้บ่อน้ำบางส่วนไม่สามารถใช้งานได้ ประกอบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ในปัจจุบันเริ่มเข้ามาบดบังมากขึ้น ความเชื่อดั้งเดิมเหล่านี้เริ่มหายไป เป็นต้น นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบางส่วนพบว่าความเชื่อบางอย่างถูกมองว่าเรื่องที่ยังคงไม่ควรถูกพูดถึง เพราะทำให้ชาวบ้านภายนอกมองว่าตนเป็นสังคมล้าสมัย แต่บางส่วนก็คงสนับสนุน รวมทั้งนักท่องเที่ยวบางคนยังคงเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะยอด้วยความเชื่อที่ล้าสมัยอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นกระแสที่ขัดกันทั้งสองฝ่าย แต่ก็ไม้อาจปฏิเสธว่าเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น

สรุป การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมความเชื่อเกาะยอในปัจจุบันมีการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อใหม่ที่สั่งสมมาจากภายนอกโดยมีกระแสของการบริโภคของคนในชุมชน และบุคคลภายนอกร่วมกัน ผู้ที่ตัดสินใจจะยอมรับให้เป็นตัวแทนของเกาะยอได้หรือไม่จึงกลายเป็นเจ้าที่ทั้งเจ้าของวัฒนธรรมภายในชุมชน และผู้ที่เข้ามาร่วมแสวงวัฒนธรรมในชุมชน แต่ทั้งนี้ไม่ใช่วัฒนธรรมความเชื่อถูกผสมผสานขึ้นใหม่ จะได้รับการยอมรับทั้งหมดเนื่องจากกฎระเบียบของชุมชนของชาวเกาะยอเองยังคงเป็นสังคมปิดและฝังแน่นกับศาสนาเดิม ความเชื่อใดก็ตามที่ขัดแย้งกับรากฐานความเชื่อของชุมชนมักไม่รับการยอมรับ แม้ว่าคนนอกพยายามเข้ามาเพื่อบริโภคความเชื่อเหล่านั้นก็จริง แต่ผู้คนในเกาะยอเองไม่ได้ภูมิใจหรือกล่าวถึงเลย เช่น ความศรัทธาในพระภิกษุณีในทิพยสถานธรรมภิกษุณีอาราม ซึ่งแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาบูชาอย่างไม่ขาดสาย แต่คนชุมชนกลับมองว่าพระผู้หญิงเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนของตน และขัดกับความเชื่อที่มีอยู่ จึงไม่เป็นที่ได้รับการยอมรับและส่งเสริมให้เป็นที่ยึดมั่นในฐานะของอัตลักษณ์ของตน

สรุป

วัฒนธรรมความเชื่อที่ถูกยอมรับให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ ส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมความเชื่อเก่าแก่ที่มีมาช้านาน มีเรื่องเล่าในเชิงมุขปาฐะและมีการจดบันทึกจากนักวิชาการภายนอกชุมชนในลักษณะซ้ำแล้วซ้ำเล่าหลายครั้ง ซึ่งเป็นที่รับรู้ร่วมกันทั้งจากคนภายนอกและคนภายในอยู่แล้ว แต่วัฒนธรรมความเชื่อเหล่านี้ยังคงใช้เป็นภาพตัวแทน (Representative) ชุมชนเกาะยอได้ดีและมีการบริโภค (Consumption) อย่างต่อเนื่องจากนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อที่ผูกพันกับการดำรงชีวิตและทำมาหากิน โดยแสดงออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม บุคคลและประเพณีต่าง ๆ แม้ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ในชุมชนจะไม่สนใจ แต่ชาวเกาะยอทั้งหมดกลับมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ที่แสดงตัวตนของเกาะยอชัดเจนที่สุดและสามารถนำไปสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้งและตระหนักถึงสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชนได้ บางความเชื่อนอกจากสร้างความตระหนักรู้แล้วยังการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้มาเยือนได้ โดยที่นักท่องเที่ยวไม่คิดที่หาต้นตอปลายเหตุของเรื่องนั้นหากความเชื่อถูกมองว่างมงายและยึดติดกับกฎระเบียบชุมชนเฉพาะถิ่นมากเกินไปจะถูกลดทอนเนื้อหาหลังไปเพื่อความเหมาะสมและหากความเชื่อใดที่ไม่มีเรื่องราวหรือตำนานที่เกี่ยวข้องเชิงพื้นที่จะไม่ถูกกล่าวถึงนอกจากปัจจัยภายนอก เช่น กระแสวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ตัวคัดกรองวัฒนธรรมความเชื่อนั้นว่าจะดำรงอยู่ เปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปทิศทางใด ซึ่งไม่ได้หมายความว่าวัฒนธรรมทุกอย่างจะปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยเหล่านั้นทั้งหมด การตั้งมั่นอยู่บนรากฐานของความเชื่อศาสนาเดิมของชุมชนเกาะยอทำให้แม้จะมีการเกิดใหม่ของความเชื่อ หรือศาสนสถานใหม่ ๆ ในชุมชน แต่หากขัดแย้งกับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ จะไม่สามารถสร้างศรัทธาของชาวบ้านให้ยอมรับว่าเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนทุนอุดหนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ประเภททุนพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2556). **สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2552-2554**. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2557, จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html>.
- [2] คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดสงขลาแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.). (2556). **แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ.2557-2560**. สงขลา : กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสงขลา.304.
- [3] กุณทลีย์ ไวยะวงนิช. (2554). **วัฒนธรรมความเชื่อที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา**. คุชชินีพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [4] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2556). **เพราะ“วัฒนธรรมไทย” คือ สินค้าขึ้นเอกของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์**. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.dasta.or.th/th/sustain/detail_sustain.php?ID=237&SystemModuleKey=Create_Statement#.
- [5] ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าฉาง. (2554). **การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประเภทภาคเหนือตอนล่างเพื่อออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก**. งานวิจัยสาขาการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- [6] ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์. (2553). **อัตลักษณ์ชุมชน community Identities : อัตลักษณ์และการพัฒนาเพื่อเคลื่อนไหวเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของชุมชน**. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [7] Stuart Hall. (1994). **Representation: Cultural Representations and Signifying Practices**. London : Sage
- [8] อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. (2542). **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [9] Light, D. (1995). **Heritage as Information education**. In Herbert, David.(ed). **Heritage , Tourism and Society**. London : Mansell Publishing.

- [10] Schouten, Frans. (1995). "History as historical reality. In Herbert, D avid. (ed.)", **Heritage, Tourism and Society**. London : Mansell Publicshing. 21-31.
- [11] ธนิก เลิศชาณฤทธ์. (2552). หลักการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 357511 สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [12] สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2557). **จำนวนประชากรแยกรายอายุ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2557**. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2558, จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php.
- [13] เตชา มีสุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 8 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2557.
- [14] อ่อน จตุรศักดิ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 43 หมู่ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2557.
- [15] กระบวน มณีสุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 17/1 หมู่ 8 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2557.
- [16] จุไรรัตน์ จันทรวงศ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาตำบลบ่อทรายอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2557.
- [17] ยุภา มีสุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 8ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557.
- [18] พระคานิง นาคโคโร (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่วัดเขาบ่อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2557.
- [19] พระครูวาทีธรรมวิรัช (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่วัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2557.
- [20] ละไม สงเคราะห์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 44/1 หมู่ 3 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2557.

- [21] พระครูโกศล อรรถกิจ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่วัดโคกเปี้ยว ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2557.
- [22] บรรจบ วงษา (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสริมศักดิ์ ขุนพล (ผู้สัมภาษณ์), ที่สำนักสงฆ์เขาภู ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2557.

คริสต์มาส : การเปิดเผยตนต่อสาธารณะ ของชุมชนคริสต์ปัตตานี

The Celebration of Christmas :
Public Visibility of Pattani Christianity

ศันสนีย์ จันทรอำណภาพ¹

Sansanee Chanarnupap¹

¹ อ.ดร., สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะ และ (2) ศึกษาเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี ซึ่งสะท้อนผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม นาน 7 เดือน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 คน ได้แก่ คณะกรรมการสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี คณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ผู้นำองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี และคริสตศาสนิกชนในจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเข้าร่วมการประชุมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชนคริสต์เพื่อปฏิสัมพันธ์กับประชากรในวงกว้างและเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้ช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

ผลงานวิจัยพบว่า การจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีเป็นประจำในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี เริ่มตั้งแต่พ.ศ.2548 เป็นต้นมา มีผลทำให้สังคมตระหนักรู้ถึงการดำรงอยู่ของชุมชนคริสต์ปัตตานีมากขึ้น เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ส่วนเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีนั้นพบว่า ชุมชนมีความระมัดระวังในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวปัตตานีซึ่งมีความหลากหลายทางเพศวัย เชื้อชาติ และศาสนา สามารถเข้าร่วมงานและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมกับชุมชนได้

คำสำคัญ : คริสต์มาส ชุมชนคริสต์ ปัตตานี

Abstract

This article aims to (1) examine the intention of Pattani Christianity for self disclosure to the public and (2) explore the content of self disclosure appearing on the public celebration of Christmas. The research employed documentary and fieldwork methodology. Twenty-five Christians in Pattani generated the core data for the study. The research found that the Pattani public celebration of Christmas makes the very small Christian community

visible. Six Christian organizations in Pattani corporate with the other part of Pattani civil society organize the celebration on 25 of December each year commencement from 2548 B.E. for the goodness of every people in Pattani. The church organizers intend to apply the ‘Love your neighbor as yourself’ principle to the broader society. Accordingly, they have the awareness of cultural diversity during operating the event. Therefore, the variety groups of people in Pattani would be able to interact and enjoy the celebration with the community.

Keywords : Christmas, Christianity, Pattani

บทนำ

จังหวัดปัตตานีมีลักษณะพหุลักษณะทางภาษา ศาสนา และชาติพันธุ์ โดยหุ้นส่วนหลักทางวัฒนธรรมในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย (1) ชุมชนมุสลิม ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ (2) ชุมชนไทยพุทธ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ และ (3) ชุมชนจีน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ จนหลายครั้งจังหวัดปัตตานีถูกเรียกขานว่าเป็นเมืองสามวัฒนธรรม ทั้ง ๆ ที่ในจังหวัดปัตตานียังมีหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกที่ปรากฏตัวร่วมอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน ตัวอย่างเช่น ชุมชนคริสต์

ชุมชนคริสต์ในจังหวัดปัตตานีมีตัวตนเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปมาเป็นเวลายาวนาน แต่สังคมไทยโดยเฉพาะผู้คนในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดชายแดนภาคใต้แทบจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนคริสต์ในพื้นที่ดังกล่าวเลย จนกระทั่งสถานการณ์ความไม่สงบนับตั้งแต่พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ได้กลายเป็นแรงผลักดันสำคัญ ทำให้เกิดการจัดระเบียบใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับการมีตัวตนของกลุ่มทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ “ชุมชนคริสต์” จึงได้รับเชิญให้เปิดเผยตัวในพื้นที่สาธารณะและในประชาสังคมของจังหวัดมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

ประการแรก ในพ.ศ.2548 ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีได้ริเริ่มการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เคยมีการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดมาก่อน เจตนารมณ์คือ ต้องการให้มีสัญลักษณ์ของศาสนาทุกศาสนาใน

พื้นที่² ในกรณีนี้ องค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมและได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน โดยจังหวัดมอบเงินอุดหนุนให้ส่วนหนึ่งและมอบต้นคริสต์มาสขนาดสูงสิบเมตรให้เป็นสัญลักษณ์ของงาน และยินดีให้องค์การศาสนาคริสต์จัดงานคริสต์มาสในพื้นที่สาธารณะของจังหวัด

ประการที่สอง หลังจากพ.ศ.2548 เป็นต้นมา องค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานียังคงจัดงานคริสต์มาสจังหวัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี (หรือตัวแทน) จะเดินทางมาร่วมงานและเป็นประธานในพิธีเปิด นอกจากนี้ ผู้ประกอบการโรงแรมซี.เอส.ปัตตานียังยินดีให้ใช้พื้นที่ของโรงแรมซึ่งเป็นลานกว้างด้านหน้า มีลักษณะกึ่งพื้นที่เปิด เป็นสถานที่จัดงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ประการสุดท้าย ตั้งแต่พ.ศ.2548 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีต้องการให้มีความเห็นของชุมชนคริสต์ในประชาสังคมของจังหวัด ชุมชนคริสต์ปัตตานีจึงตอบรับคำเชิญโดยได้ส่งผู้นำของคริสตจักรบางแห่งเป็นตัวแทนของ “เครือข่ายคริสตชนจังหวัดปัตตานี” ก่อนที่จะจดทะเบียนจัดตั้ง “สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี” ขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2556 ด้วยการสนับสนุนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีและด้วยความร่วมมือขององค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัด ปัจจุบันสมาคมฯ เป็นส่วนหนึ่งในสภาวัฒนธรรมจังหวัดและมีส่วนร่วมในประชาสังคมของท้องถิ่น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า “คนกลุ่มน้อย” จากเดิมแทบไม่ถูกมองเห็นหรือถูกนับรวมให้เป็นหุ้นส่วนหนึ่งทางวัฒนธรรมของสังคมในพื้นที่ แต่สถานการณ์ความไม่สงบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย อันเอื้อประโยชน์ให้ “คนกลุ่มน้อย” มีพื้นที่ทางสังคมและสามารถเปิดเผยตนต่อสาธารณะมากขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะ และ (2) ศึกษาลักษณะของเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี ซึ่งสะท้อนผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัด

ข้อค้นพบที่ได้ช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และช่วยให้สังคมโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเตรียมตัวยอมรับความหลากหลายที่จะมากขึ้นในอนาคตอันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของประชากรอาเซียนหลังพ.ศ.2558

² ศูนย์ข่าวอิสรา ประจำวันที่ 25 ธันวาคม 2548 หัวข้อข่าว “ปัตตานีสถานการณ์ 2 ศาสนาจัดคริสต์มาส-รายอกิตอ รับปีใหม่” สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://wbns.oas.psu.ac.th/show-news.php?news_id=32481

ระเบียบวิธีการศึกษา

บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการวิจัยสนาม โดยอาศัยการสังเกต การปฏิสัมพันธ์กับประชากร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนาน 7 เดือน (กรกฎาคม 2557 - มกราคม 2558) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 25 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี คณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ผู้นำองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี และคริสตศาสนิกชนในจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี การประชุมอธิฐานเพื่อการจัดงานคริสต์มาสของชุมชนคริสต์ปัตตานี และการประชุมนมัสการในวันอาทิตย์กับคริสตจักรต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี เพื่อปฏิสัมพันธ์กับประชากรในวงกว้าง และเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อค้นพบ

ผลงานวิจัยพบว่า มีบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกและมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาทำการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี โดยนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มเข้ามาในราว พ.ศ.2478 ส่วนนิกายโปรเตสแตนต์เริ่มเข้ามาในราวพ.ศ.2495 คนท้องถิ่นปัตตานีที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์ในสมัยแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนจีนปัตตานีซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และไม่ค่อยมีมุสลิมปัตตานีที่สนใจเข้าร่วมประชุมหรือเปลี่ยนศาสนา

นับจากอดีตถึงปัจจุบัน ยังไม่พบหลักฐานการต่อต้านขัดขวางชุมชนคริสต์และการเผยแพร่ศาสนาคริสต์อย่างชัดเจนจากคนท้องถิ่นปัตตานี ผลงานวิจัยพบเพียงว่าผู้ที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์บางคนถูกตั้งคำถามหรือไม่เห็นด้วยจากบุคคลในครอบครัว โดยตนเองจะพยายามพิสูจน์ให้ครอบครัวได้เห็นว่า การนับถือศาสนาคริสต์ช่วยให้ตนเองเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสามารถทำให้ครอบครัวยอมรับได้และอาจนำครอบครัวให้หันมานับถือศาสนาคริสต์เหมือนอย่างเดียวกับตน แต่อีกส่วนหนึ่งล้มเลิกความเชื่อและกลับไปนับถือศาสนาเดิม ชุมชนคริสต์ปัตตานีไม่ได้มีบทลงโทษทางสังคมต่อบุคคลที่ล้มเลิกความเชื่อ ในบางกรณีพบว่า เข้า ๆ ออก ๆ ศาสนาคริสต์หรือคริสตจักรอยู่หลายรอบ และในบางกรณีพบว่าการย้ายนิกายหรือย้ายคริสตจักร เหล่านี้เป็นการตัดสินใจส่วนตัวของแต่ละบุคคล

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สะท้อนขวัญชุมชนคริสต์ปัตตานีเกิดขึ้นในวันที่ 23 เมษายน 2517 เมื่อขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มเงือกตึงได้จับนางพยาบาลมิชชันนารีจำนวนสองคน³ เพื่อเรียกค่าไถ่จำนวนเงินสิบล้านบาท⁴ ข่าวระบุว่า มูลเหตุไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเผยแผ่ศาสนาหรือความแตกต่างทางศาสนา แต่เพื่อต่อรอกทางการเมืองกับรัฐบาลอังกฤษและมาเลเซีย ซึ่งการเจรจาไม่เป็นผล นางพยาบาลมิชชันนารีทั้งสองคนถูกสังหารในเดือนกันยายน 2517 รวมระยะเวลาถูกจับตัวนานห้าเดือนก่อนจะเสียชีวิต เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลให้มิชชันนารีจำเป็นต้องดำเนินชีวิตในพื้นที่ปัตตานีอย่างระมัดระวัง แต่ก็ไม่ได้ยุติการทำงานหรือย้ายออกจากพื้นที่แต่อย่างใด

สถานภาพของชุมชนคริสต์ปัตตานี : ชุมชนที่มองไม่เห็น

ชุมชนคริสต์ปัตตานีเป็นชุมชนขนาดเล็ก รายงานสถิติประชากรไทยซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้รวบรวมไว้ล่าสุดในพ.ศ.2553 ระบุว่า จังหวัดปัตตานีมีประชากรนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 221 คน แม้ว่าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี แต่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไป ไม่มีย่านของชุมชนคริสต์ในจังหวัดปัตตานี

ชุมชนคริสต์ปัตตานีประกอบด้วยสองนิกาย ได้แก่ นิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ โดยองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน ปัจจุบันองค์กรศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในจังหวัดปัตตานีมีจำนวนหนึ่งแห่ง คือ วัดอัครเทวดาคาเบรียล⁵ ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนเจริญศรีศึกษา โรงเรียนเอกชนคาทอลิกแห่งเดียวในจังหวัดปัตตานี ส่วนองค์กรศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในจังหวัดปัตตานีมีจำนวนห้าแห่ง คือ คริสตจักรสัมพันธรั่มพระคุณปัตตานี⁶ คริสตจักรความหวังปัตตานี⁷

³ นางพยาบาลคลินิกโรคเรื้อนโรงพยาบาลคริสเตียนสายบุรี ซึ่งปัจจุบันได้ปิดทำการไปแล้วตั้งแต่ในราว พ.ศ.2522 เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องการขอใบอนุญาตทำงานของแพทย์และพยาบาลชาวต่างประเทศ เมื่อขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ จึงได้ปิดทำการไปในที่สุด

⁴ อ้างถึงใน http://heritage.mod.go.th/nation/situation/border_r6.htm

⁵ พิธีเสกวัดจัดขึ้นในพ.ศ.2517

⁶ ชื่อเดิมคือ คริสตจักรปัตตานี เป็นคริสตจักรนิกายโปรเตสแตนต์แห่งแรกในจังหวัดปัตตานี ก่อตั้งขึ้นในราวพ.ศ.2520

⁷ คริสตจักรความหวังกรุงเทพร่วมกับคริสเตียนท้องถิ่นปัตตานีกลุ่มหนึ่ง ทำการบุกเบิกตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ขึ้นในราวพ.ศ.2532

คริสตจักรพระพรปัตตานี⁸ คริสตจักรร่มเย็นปัตตานี⁹ และคริสตจักรปัตตานี¹⁰ ทั้งหมดนี้จะตั้งอยู่อย่างกลมกลืนไปกับอาคารบ้านเรือนจึงอาจไม่เป็นที่สังเกตเห็นของคนทั่วไป

ด้วยขนาดที่มีจำนวนคนน้อย และกระจายตัวอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้เป็นบุคคลสำคัญในพื้นที่ อีกทั้งจุดศูนย์รวมของชุมชนยังไม่เป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน องค์กรคริสต์ต่าง ๆ ไม่ค่อยมีการรวมตัวจัดกิจกรรมใด ๆ ร่วมกัน วิธีการดำเนินชีวิตของคริสตศาสนิกชนในพื้นที่ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ก็ไม่ค่อยแตกต่างจากคนไทยโดยทั่วไป เหล่านี้อาจส่งผลให้ชุมชนคริสต์ไม่เป็นที่สังเกตของคนปัตตานี แม้ว่าชุมชนคริสต์ปัตตานีจะไม่ได้เป็นชุมชนปิด และคริสตศาสนิกชนส่วนใหญ่ไม่ได้ซ่อนตัวหรือแยกตัวจากสังคมภายนอก ผู้ที่เป็นญาติมิตรของคริสตศาสนิกชนปัตตานีสามารถรับรู้ได้ว่าบุคคลใดนับถือศาสนาคริสต์ โดยสังเกตจากวัตรปฏิบัติ เช่น การอธิษฐานก่อนรับประทานอาหาร การไปวัดหรือคริสตจักรในวันอาทิตย์ การชอบเล่าเรื่องราวของพระเยซูให้คนอื่นฟัง การพกพาพระคริสต์ธรรมคัมภีร์หรือสวมสร้อยประคำพร้อมกางเขน เป็นต้น

งานคริสต์มาสจังหวัด : การปรากฏตัวต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

นับตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา องค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีแต่ละแห่งจะดำเนินกิจการตามวิถีอันสอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนาโดยมีการติดต่อสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันกับองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเทศไทย และ/หรือในต่างประเทศ เน้นเฉพาะกับองค์กรที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกันกับตนเป็นหลัก เช่น การประชุมสัมมนาวิชาการทางพระคัมภีร์ การจัดค่ายเยาวชนและครอบครัว เป็นต้น แม้ว่าองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีแต่ละแห่งจะตั้งอยู่ไม่ไกลจากกัน และผู้นำขององค์กรรู้จักคุ้นเคยกัน แต่แทบจะไม่มีกิจกรรมใด ๆ ร่วมกันอย่างเป็นทางการเลยทั้งทางศาสนาและสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่มีผู้ใดริเริ่มที่จะดำเนินการ

⁸ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ ในราวพ.ศ.2537

⁹ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งที่สี่ ในจังหวัดปัตตานี

¹⁰ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ ในราวพ.ศ.2552 ใช้ชื่อคริสตจักรปัตตานีแต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับคริสตจักรแห่งแรกแต่อย่างใด

จนกระทั่งในพ.ศ.2548 หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงหนึ่งปี ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นคือ นายภานุ อุทัยรัตน์ ได้ริเริ่มการจัดงานเฉลิมฉลองให้กับชาวคริสต์เนื่องในวันคริสต์มาสซึ่งเป็นวันสำคัญทางศาสนาและเป็นเทศกาลแห่งความสุขของคนทั่วโลก โดยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เคยมีการจัดงานคริสต์มาสระดับจังหวัดมาก่อน เจตนารมณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นคือ ต้องการให้มีสัญลักษณ์ของศาสนาทุกศาสนาในพื้นที่ ในการนี้ ผู้นำของแต่ละองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมและได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีมอบเงินอุดหนุนให้ส่วนหนึ่งและมอบต้นคริสต์มาสขนาดสูงสิบเมตร ฝีมือการสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปัตตานี วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี และนักโทษในเรือนจำ ให้เป็นสัญลักษณ์ของงาน และยินดีให้จัดงานคริสต์มาสในพื้นที่สาธารณะของจังหวัด

ในที่สุดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีจึงได้ถูกจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 25 ธันวาคม 2548 โดยองค์กรศาสนาคริสต์ตัดสินใจเลือกจัดงานในพื้นที่ของโรงแรมซี.เอส.ปัตตานีแทนที่จะเป็นลานวัฒนธรรมหรือพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ในจังหวัด ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลด้านความพร้อมของสถานที่และด้านการรักษาความปลอดภัย ที่สำคัญคือผู้ประกอบการโรงแรมซี.เอส.ปัตตานียินดีให้ใช้พื้นที่ด้านหน้าของโรงแรม (ลานจอดรถเดิม) เป็นสถานที่จัดงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะ

แม้ว่าการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดในครั้งแรกจะเกิดขึ้นโดยการริเริ่มของภาคราชการ แต่การร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดในครั้งนั้นได้จุดประกายและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับคริสตศาสนิกชนและบรรดาองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีทั้งในมิติของการทำงานร่วมกันภายในองค์กร การทำงานร่วมกับองค์กรศาสนาคริสต์อื่น ๆ ในพื้นที่ การทำงานร่วมกับภาคราชการ และการติดต่อประสานงานกับภาคเอกชน อีกทั้งงานคริสต์มาสจังหวัดยังได้รับการยอมรับและตอบรับอย่างดีจากประชาชนชาวปัตตานี โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวที่นิยมพาลูกหลานเข้าร่วมงาน หลังจากนั้นจึงกลายเป็นประเพณีที่องค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีจะร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี และนับจากพ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน งานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีได้ถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาสิบปีแล้ว ในแต่ละปีจะมีชาวปัตตานีเข้าร่วมงานโดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อ

ชาติ และศาสนา จำนวนไม่น้อยกว่า 500 คน¹¹ เงินอุดหนุนในการจัดงานมาจากการระดมทุนภายในชุมชนคริสต์ปัตตานีเป็นหลัก ไม่เน้นขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก¹² เนื่องจากต้องการรักษาค่านิยมของชุมชนตามหลักการในพระคริสตธรรมคัมภีร์ซึ่งบัญญัติไว้ ความว่า

“จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”¹³

“การให้เป็นเหตุให้มีความสุขยิ่งกว่าการรับ”¹⁴

“ท่านทั้งหลายเป็นความสว่างของโลก นครซึ่งอยู่บนภูเขาจะปิดบังไว้ไม่ได้ เมื่อจุดตะเกียงแล้ว ไม่มีผู้ใดเอาถังครอบไว้ ย่อมตั้งไว้บนเชิงตะเกียง จะได้ส่องสว่างแก่ทุกคนที่อยู่ในเรือนั้น ท่านทั้งหลายก็เหมือนกับตะเกียง จงส่องสว่างแก่คนทั้งปวง เพื่อว่าเมื่อเขาได้เห็นความดีที่ท่านทำ เขาจะได้สรรเสริญพระบิดาของท่าน ผู้ทรงอยู่ในสวรรค์”¹⁵

อาจกล่าวได้ว่า เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในหลักคำสอนของศาสนาเรื่องการทำดี การเป็นแบบอย่าง การอวยพร การให้ และการเสียสละ

นอกเหนือจากการร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดแล้ว ต่อมาองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานียังได้ขยายกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งกิจกรรมคือ การจัดงานเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม แต่กิจกรรมนี้จะใช้วัดหรือคริสตจักรเป็นสถานที่ในการจัดงาน โดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตัวแทนชุมชนในการนำถวายพระพร และเชิญชวนให้คริสตศาสนิกชนตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เคียงเข้าร่วมงาน

ผลพวงอีกประการหนึ่งภายหลังที่ได้ร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี ชุมชนจึงให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี ซึ่งได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างดีจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี สมาคมฯ ได้กลายเป็นตัวแทนชุมชนคริสต์ในสภาวัฒนธรรมและประชาสังคมของท้องถิ่น

¹¹ ข้อมูลจากการลงทะเบียนเข้าร่วมงานในแต่ละปี ซึ่งผู้เข้าร่วมงานไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

¹² ยกเว้นปีพ.ศ.2556 ที่ ศอ.บต.สนับสนุนงบประมาณจำนวนหกหมื่นบาทสำหรับการจัดประกวดหนูน้อยคริสต์มาส

¹³ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมมัทธิว บทที่22 ข้อ39

¹⁴ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมกิจการ บทที่20 ข้อ35

¹⁵ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมมัทธิว บทที่5 ข้อ14-16

เนื้อหาในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

เมื่อพิจารณาการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีตลอดสิบปีที่ผ่านมา พบว่า ชุมชนคริสต์ปัตตานีมีการตระหนักรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ การเปิดเผยตนของชุมชนคริสต์ไม่ได้เป็นเพียงการยินดีให้สังคมได้รู้จักชุมชนมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่ชุมชนยินดีรับรู้เรื่องราวของโลกภายนอกด้วย

ชุมชนมีความระมัดระวังในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้ชาวปัตตานีทุกเพศ ทุกวัย และทุกศาสนา สามารถร่วมงานและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมกับชุมชนได้ การตระหนักรู้ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เท่านั้น แต่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาในเรื่อง *การรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*¹⁶

ศาสนปฏิบัติของคริสต์ศาสนิกชนปัตตานีเนื่องในวันคริสต์มาสโดยพื้นฐานแล้วจะประกอบด้วย (1) การอธิษฐาน (2) การนมัสการ (3) การเทศนาสั่งสอน และ (4) การประกอบพิธีมิสซาหรือศีลมหาสนิท¹⁷ ซึ่งคริสต์ศาสนิกชนจะปฏิบัติศาสนกิจเหล่านี้ร่วมกันในสถานนมัสการ ผู้วิจัยพบว่า ศาสนปฏิบัติเหล่านี้จะไม่ถูกเน้นให้นามมาปฏิบัติในงานคริสต์มาสจังหวัด ซึ่งมีผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมเข้าร่วมงาน และในกรณีที่เกิดข้อขัดแย้งไม่ได้ เนื่องจากเป็นวิถีของชุมชนคริสต์ ชุมชนก็จะปรับแนวปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับได้ของชาวปัตตานีอื่น ๆ เช่น การอธิษฐาน ซึ่งเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอวยพร พิธีกรบนเวทีจะเชิญให้ผู้นำคริสตจักร ขึ้นมาอธิษฐานเพื่อผู้เข้าร่วมงาน คำอธิษฐานเป็นคำกล่าวสั้น ๆ เพื่อขอให้พระเจ้าอวยพร ใช้ถ้อยคำภาษาไทยซึ่งสามารถเข้าใจได้ และผู้เข้าร่วมงานไม่ต้องกล่าวตาม หรือยืน หรือใด ๆ ส่วนบทเพลงที่ขับร้องภายในงานเป็นบทเพลงคริสต์มาส เป็นการแสดงขับร้องเพลงหมู่หรือประสานเสียงไม่ใช่การนมัสการเหมือนอย่างที่กระทำกันในวัดหรือคริสตจักร ผู้เข้าร่วมงานจะขับร้องตามหรือไม่ก็ได้ ส่วนการเทศนาสั่งสอนนั้นจะไม่มีมีการเรียกนำรับเชื่อ ไม่มีรูปเคารพ ไม่มีการจุดธูปเทียนบูชา ไม่มีการประกอบพิธีมิสซาหรือศีลมหาสนิท แต่อาจจะมีการอ่านข้อพระคัมภีร์บางข้อหรือแบ่งปันคำพยานชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนบางคนที่ผ่านมาการเลือกสรรแล้วเพื่อสร้างแรงบันดาลใจหรือให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต

¹⁶ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมสดุดี บทที่ 34 ข้อ 14 จงหันจากความชั่ว และจงทำความดี จงแสวงหาสันติภาพ และจงติดตามมันไป

¹⁷ การรับขนมปังและน้ำองุ่นเพื่อรำลึกถึงการสิ้นพระชนม์ของพระเยซูบนไม้กางเขน ขนมปังแล้งถึงพระกายของพระเยซูซึ่งถูกตรึงบนกางเขน ส่วนน้ำองุ่นแล้งถึงพระโลหิตของพระเยซูซึ่งหลั่งออกเพื่อไถ่บาปให้แก่มนุษย์

โดยสรุป ประเพณีปฏิบัติในการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ได้แก่ (1) การประดับตกแต่งต้นคริสต์มาส ซึ่งประธานในพิธีเปิดจะทำการเปิดไฟต้นคริสต์มาสเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นเทศกาล (2) การอธิบายความหมายวันคริสต์มาสผ่านซุ้มนิทรรศการและ/หรือวีดิทัศน์บนเวที (3) การขับร้องเพลงคริสต์มาสและการแสดงบนเวที (4) การบริการอาหารว่างและเครื่องดื่ม ตลอดจนมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน (5) การเล่นเกมมอบของรางวัล และ (6) การจับสลากทางบัตรเพื่อมอบของขวัญ ซึ่งเป็นรายการที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วมงานมากที่สุด ในแต่ละปีของขบวนการคริสต์มาสจะมีเป็นจำนวนมาก หลากหลาย และมีมูลค่า กิจกรรมและรายการ ทั้งหมดนี้ใช้เวลาในการจัดงานประมาณ 4 ชั่วโมง (ระหว่างเวลาประมาณ 17.00 - 21.00 น.)

จะเห็นได้ว่า การออกแบบรายการและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีนั้น เน้นให้สุภาพชนทั้งหลายสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่จำกัดเพศ วัย และศาสนา

ประโยชน์ของการเปิดเผยต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

1. การจัดงานคริสต์มาสจังหวัดเป็นช่องทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมแล้ว การได้สื่อสารถึงสถานภาพและวิถีของชุมชนยังส่งผลให้ชุมชนคริสต์ปัตตานีได้รู้จักตัวเองมากขึ้น และช่วยส่งเสริมการนับถือตัวเอง

2. การเปิดเผยตนให้เป็นที่รู้จักและเปิดช่องทางให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ช่วยลดช่องว่าง เพิ่มความใกล้ชิด พัฒนาความไว้วางใจ เชื่อใจ ช่วยลดมายาคติที่อาจเกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่รู้ หรือความเข้าใจผิด ช่วยป้องกันความขัดแย้ง และช่วยขยายเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเหล่านี้นับเป็นความจริงของงามของสังคมโดยรวม

3. สังคมปัตตานีในวงกว้างตระหนักถึงการดำรงอยู่ของชุมชนคริสต์มากขึ้น และเริ่มต้นผนวกชุมชนคริสต์เข้าในประชาสังคมทางวัฒนธรรมของจังหวัด

ความเสี่ยงของการเปิดเผยต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

1. การกลายเป็นเป้าหรือเหยื่อของความรุนแรงในพื้นที่
2. ยิ่งทำงานร่วมกันมากขึ้น ยิ่งเพิ่มโอกาสของการกระทบกระทั่งกัน
3. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ จำเป็นต้องมีความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เนื่องจากหากปล่อยให้ความผิดพลาดเกิดขึ้น แม้เป็นเพียงสิ่งเล็กๆ

น้อย แต่อาจนำไปสู่ความเสียหายในวงกว้างได้

4. การเปิดเผยตนเองอาจนำไปสู่ผลที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ไม่ได้รับการตอบรับหรือการยอมรับ เปิดเผยตนเองแล้วกลับถูกลดคุณค่าหรือความสัมพันธ์ลง ข้อมูลถูกนำไปบิดเบือนจากผู้ไม่หวังดี

การอภิปรายผล

ลักษณะของสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิกทางสังคมที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน ในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Society) หากต่างฝ่ายต่างพยายามธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ของกลุ่มตนไว้โดยไม่ยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มทางสังคมอื่น และเห็นว่าวัฒนธรรมของกลุ่มตนดีกว่าเหนือกว่า (Ethnocentrism) ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นได้ [1] ด้วยเหตุนี้ สังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ผู้คนจะต้องเผชิญในความสัมพันธ์ ที่ผ่านมาการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันในที่นี้อาจปรากฏออกมาในหลายลักษณะ บางยุคสมัย ด้วยเงื่อนไขทางสังคมชุดหนึ่ง สังคมอาจเลือกใช้นโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation) เพื่อสลایความแตกต่างของผู้คนและพยายามสร้างเอกภาพทางสังคมบนพื้นฐานของความเหมือน (Homogeneity) โดยมีแนวโน้มที่จะนิยามการลดความต่างว่าเป็นการสร้างสามัคคีของคนในชาติ ในขณะที่บางยุคสมัย ด้วยเงื่อนไขทางสังคมอีกชุดหนึ่ง สังคมอาจเลือกใช้นโยบายแยกห่าง (Social Distance) เพื่อรักษาระยะห่างระหว่างกลุ่มโดยพยายามจำกัดโอกาสในการพบปะหรือติดต่อเกี่ยวข้องกัน เช่น แยกย่านที่พัก ตลาดและสถานศึกษา เป็นต้น [2]

แต่สำหรับทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) แล้ว ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า “กลุ่มวัฒนธรรมรองในรัฐ” (Subculture) มีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับและดำรงรักษาให้คงอยู่ต่อไปโดยไม่ถูกกลืนเข้ากับวัฒนธรรมหลัก (Domain Culture) ทั้งนี้ “รัฐ” มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมรองเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเอกภาพทางสังคมไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเหมือน แต่เป็นความสมานฉันท์ (Harmony) ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย [3]

การใช้ทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยมในการจัดระเบียบสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมนั้น หมายความว่า บรรทัดฐานของสังคมมีลักษณะเปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติ โดยไม่มีวัฒนธรรมใดครอบงำหรือถูกครอบงำ สังคมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและถือว่าวัฒนธรรมทั้งหลายนั้นมีคุณค่าเท่าเทียมกัน โดย “รัฐ” มีหน้าที่สนับสนุนการรวมกลุ่มและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกัน กลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมมีการติดต่อคบค้าสมาคมระหว่างกัน และยังคงใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน โดยในขณะที่กลุ่มคนต่าง ๆ ดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของตน ก็จะพยายามทำความเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่น ๆ โดยไม่ด่วนตัดสิน เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเห็นอกเห็นใจ และอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง (Cultural Relativism) ด้วยเหตุนี้ ขั้นตอนธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมจึงไม่ใช่การแยกเขาแยกเรา ไม่ใช่การที่เรายอมอดทนต่อความเป็นอื่นแต่ไม่เคยเรียนรู้จากผู้ที่ต่างจากตน ขั้นตอนธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเป็นการเคารพในความต่าง ซึ่งอาจเกิดจากการเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งและนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน [4]

ผู้วิจัยเห็นว่า การตระหนักของสังคมไทยโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับความสำคัญของการนำทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยามมาใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมนั้น ควรจะต้องเกิดขึ้นในทั้งสองทางควบคู่กันคือพหุวัฒนธรรมโดยรัฐ (State Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Multiculturalism)

พหุวัฒนธรรมโดยรัฐเป็นความใจกว้างของรัฐที่มีต่อกลุ่มวัฒนธรรมรอง แม้ว่านักวิชาการบางคนจะมองว่า พหุวัฒนธรรมโดยรัฐมีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดเสรีนิยมที่ยังคงแฝงไว้ด้วยความเชื่อเรื่องการจัดระเบียบให้ความหลากหลายอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ เจตนารมณ์หลักก็เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐเอง ในขณะที่พหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์เน้นการทำงานของชนกลุ่มน้อยที่เชื่อว่าการสร้างคุณค่าให้กับความแตกต่างหลากหลายจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาสิทธิของชนกลุ่มน้อย แม้ว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นจะไม่เคยมีส่วนในภาพแทนของประวัติศาสตร์รัฐหรือท้องถิ่นมาก่อน [5]

ผู้วิจัยเห็นว่า พหุวัฒนธรรมโดยรัฐเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ความใจกว้างของรัฐอาจช่วยให้สังคมรับรู้ความแตกต่างอย่างมีเมตตา และอาจช่วยทำให้ความต่างนั้นไม่กระด้างกระเดื่องต่ออำนาจรัฐ แต่ชนกลุ่มน้อยก็อาจจะยังคงเป็นคนชายขอบต่อไปหากไม่มีการพัฒนาสิทธิของชนกลุ่มน้อยและแก้มายาคติที่สังคมมีต่อชนกลุ่มน้อย

สิ่งที่พหุวัฒนธรรมโดยรัฐควรจะต้องระมัดระวัง เช่น ประการแรก ความใจกว้างของรัฐในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งให้มากขึ้น จะต้อง

ไม่ทำให้คุณค่าหรือพื้นที่สาธารณะของหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ถูกปรับลดความสำคัญลง มีเช่นนั้นแล้วอาจสร้างความบาดหมางระหว่างชุมชนได้ โดยความเสมอภาคในการปรากฏของหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายนั้น ไม่มีสูตรแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นไปตามการยอมรับและการต่อรองทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ความสมานฉันท์ในสังคมจะเกิดขึ้นได้เมื่อหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมยอมรับสถานะของกันและกันและยอมรับการดำรงอยู่ร่วมกัน ข้อควรระวังประการที่สอง ท่าทีใจกว้างของรัฐที่มีต่อคนกลุ่มน้อยในการส่งเสริมความแตกต่างผ่านนโยบายพิเศษ อาจทำให้เกิดปัญหาย้อนกลับได้ในบางครั้ง เนื่องจากไปตอกย้ำการรับรู้ถึงความเป็นชายขอบที่ไม่เหมือนมาตรฐานของคนส่วนใหญ่ทั่วไป

คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคริสตศาสนิกชนและองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนคริสต์ปัตตานีที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งตลอดการดำเนินงานวิจัย ได้แก่ คุณคุณวุฒิ สมิตีเมธา ผู้ปกครองคริสตจักรพระพรปัตตานี, ชิสเตอร์มินา อุดุลย์เกษม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, อาจารย์สืบทศักดิ์ กลิ่นสอน อุปนายกสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี, อาจารย์บุญยโชติ บุญยเกียรติ ศิษยาภิบาลคริสตจักรปัตตานี, อาจารย์อาทิตย์ ทรัพย์สุนทรกุล ศิษยาภิบาลคริสตจักรความหวังปัตตานี, คุณนริกุล หมั่นโก๊ะตะ กรรมการและเลขานุการ คริสตจักรสัมพันธ์ร่วมพระคุณปัตตานี และคุณปัญญาทิพย์ เยี่ยงพุกชาวัลย์ ประธานจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ประจำปี พ.ศ.2557 ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สำหรับเงินอุดหนุนโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Hall, S. (2000). Conclusion : The multicultural question. In B. Hesse (Ed.), **Unsettled multiculturalisms : Diasporas, entanglements, transruptions.** London: Zed Books.
- [2] Gunew, S. (2001). Postcolonialism and multiculturalism : Between race and ethnicity. In M. Danova (Ed.), **Essays in American Studies : Cross-cultural Perspectives.** Polis: Sofia Bulgaria.
- [3] ศิริจิต สุนันต์ชะ. (2556). “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย”, **วารสารภาษาและวัฒนธรรม.** 32(1), 1-30.
- [4] Kymlicka, W. (1995). **Multicultural citizenship : A liberal theory of minority rights.** Oxford University Press.
- [5] พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2555). **พหุวัฒนธรรมนิยม สิทธิชนกลุ่มน้อยและความสมานฉันท์.** สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2558, จาก http://drphichai.blogspot.com/2012/06/blog-post_29.html.

การจัดการความขัดแย้งจากโครงการก่อสร้าง ท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและสตูล

Conflict Management on the Port Project in Songkhla
and Satun Provinces

ไชยา เกษารัตน์¹ อิศรัญฐ์ รินไธสง² และคนน ไตรจันทร์²

Chaiya Kesarat¹, Idsaratt Rinthaisong²
and Kanon Trichun²

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

² อ.ดร., ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล 2) ค้นหาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการฯ และ 3) เสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการฯ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบ ๆ โครงการฯ จำแนกเป็นการสนทนากลุ่ม 10 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและอาศัยวิธีการตีความเชิงคุณภาพในการการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในปัจจุบันเป็นประเด็นการเวนคืนที่ดินและผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ส่วนสาเหตุของความขัดแย้งมาจาก 1) โครงสร้างของระบบงานราชการ 2) ทศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 3) การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางในการจัดการความขัดแย้งได้แก่ 1) การบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ และ 2) การบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ : การจัดการ ความขัดแย้ง รัฐ ประชาชน โครงการ

Abstract

The purposes of the study were: 1) to study situation of conflict between the state and the people on the port project in Songkhla and Satun provinces; 2) to seek causes of conflict; and 3) to offer guidelines to conflict management. The qualitative method was used in this study. Key informants were residents living around the project, classified as the group discussion 10 cases and the in-depth interview 5 cases used of semi-structured interview instrument and used of qualitative interpretation for data analysis. Results of the study revealed that the current conflict are the land expropriation and the mismatch of interest of various groups in the area. The causes of the conflict are: 1) the structural of bureaucracy; 2) the attitude and performance of government officials; and 3) the lack of participation of the people. The guidelines to

conflict management are: 1) the management of within the bureaucracy; and 2) the management of shared between the state and the people in the area.

Keywords : Management, Conflict, State, People, Project

บทนำ

กระแสความไม่สมดุลภายใต้ยุทธศาสตร์ความไม่สมดุลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือการมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและภาคเมืองใหญ่ก่อน โดยละทิ้งภาคเกษตรหรือภาคชนบทไว้ลำดับหลัง โดยเชื่อว่าการกระจายตัวของผลประโยชน์ทางการพัฒนาจะตามมาเอง [1-2] ในความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนาไม่มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการก่อกวนและขยายความสามัคคีและตื่นตัวต่อสิทธิเสรีภาพในชุมชนท้องถิ่น เกิดการเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและความสุขสะดวกของกลุ่มคนในเมืองและมาพร้อมกับมลพิษขั้นรุนแรง ในที่สุดการบำบัดมลพิษก็ตกเป็นภาระคนไทยทั้งชาติเพราะต้องเสียภาษีให้รัฐ เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร เป็นสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งอันนำไปสู่ความรุนแรงในสังคม จึงทำให้เกิดการเรียกร้องถึงการต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา จากที่เคยมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง มาสู่เป้าหมายที่มุ่งเน้นคน ชุมชนและสภาพแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและควบคุมกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและยืนยันในคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน [3-4]

จากการรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พบว่าหลาย ๆ โครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทำให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความเดือดร้อน เนื่องมาจากการดำเนินการนั้นไม่ได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน [5] ตลอดจนการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดให้มีการทำประชาพิจารณ์แต่การดำเนินการก็ยังไม่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ ๆ เน้นการให้ข้อมูลเฉพาะกลุ่มเป็นผลให้เกิดการแตกแยกกันในชุมชน ผู้นำชุมชนเกิดความขัดแย้งกับลูกบ้านเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นการทำลายความสามัคคีในชุมชน [6-9]

จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก่อให้เกิดประเด็นคำถามว่าสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูลมาจากสาเหตุใดและมีแนวทางใดในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล จากประเด็นคำถามดังกล่าวจึงนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล 2) เพื่อค้นหาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนทำให้ความต้องการทั้งของรัฐและของชุมชนหรือประชาชนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันและยอมรับกันได้ ทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 10 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อีกจำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในชุมชนรอบ ๆ โครงการและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นและตัวแทนผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึก จังหวัดสงขลา ท่าเทียบเรือท่ามะลิและปากบารา จังหวัดสตูล โดยผู้ให้ข้อมูลนั้นต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาก เป็นบุคคลที่มีความรู้และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา โดยบุคคลดังกล่าวไม่ใช่ตัวอย่างที่แสดงลักษณะสุดขั้ว (Extreme or Deviant Cases) หรือมีลักษณะสุดโต่งในด้านใดด้านหนึ่งแต่อย่างใด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยอาศัยวิธีการตีความเชิงคุณภาพ (Qualitative-Interpretive Approach) โดยการแยกแยะข้อมูล (Text) ออกเป็นส่วน ๆ จากนั้นจึงจัดรวมกันเป็นกลุ่ม (Thematic Categories) แล้วให้คำบรรยาย

สำหรับแต่ละกลุ่มนั้น (Textual Portrayal) ต่อจากนั้นจึงสังเคราะห์โครงสร้าง (Structural Synthesis) เพื่อหาแก่น (Essence) ของประสบการณ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาทั้งหมด

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผู้ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน 2) สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และ 3) แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน อธิบายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือ พบว่า ผลกระทบหลักที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นประเด็นการเวนคืนที่ดินบริเวณการสร้างท่าเทียบเรือตลอดจนเส้นทางการขนส่ง โดยรัฐจะมีการเวนคืนพื้นที่ซึ่งมีชุมชนอยู่อาศัยบริเวณโดยรอบ เพื่อนำไปทำเป็นกิจการท่าเทียบเรือ ซึ่งการอยู่อาศัยในพื้นที่ของชุมชนเป็นการอยู่อาศัยในลักษณะทั้งที่มีสิทธิครอบครองหรือไม่สิทธิครอบครองในพื้นที่ (พื้นที่ซึ่งอยู่ในการครอบครองของกรมธนารักษ์) ทั้งนี้รัฐอาจได้ดำเนินการจัดหาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนย้ายถิ่นฐานใหม่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว มีทั้งที่รับข้อเสนอและคัดค้านข้อเสนอ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวของรัฐยังมีความล่าช้าและขาดความต่อเนื่องทำให้ชุมชนไม่อาจเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานตามที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ต้นได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาคือชุมชนในพื้นที่ที่ยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดิม ซึ่งกลายเป็นว่ากรมธนารักษ์ยินยอมให้อยู่อาศัยเพียงชั่วคราว ทำให้ชุมชนไม่สามารถขอเลขที่บ้าน น้ำประปา ไฟฟ้า ตลอดจนสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ ซึ่งลักษณะดังที่ไดกล่าวนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนได้ ดังการศึกษาของช่างและคณะ [10] ที่พบว่าการดำเนินโครงการของรัฐจะปฏิเสธไม่ได้เลยเกี่ยวกับประเด็นความรับผิดชอบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งของโครงการ ถึงแม้ว่าโครงการที่ดำเนินการไปแล้วยังไม่เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อชุมชนโดยรอบ แต่การให้ความสำคัญต่อประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชน การจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่เข้าไปกล่อมเกลาคิดใจของประชาชน

เพื่อที่จะลดการต่อต้านโครงการได้ และการกระทำในลักษณะดังกล่าวยังสามารถเพิ่มความไว้วางใจของประชาชนในพื้นที่ได้อีกด้วย

นอกจากนี้ ความขัดแย้งในพื้นที่การก่อสร้างท่าเทียบเรือยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งในที่นี้รวมถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการสร้างท่าเทียบเรือ ดังเช่น ในพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างท่าเทียบเรือปากบารา โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มคนที่เห็นด้วยซึ่งมักเป็นผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการโดยตรง กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการโดยตรงและกลุ่มคนที่ไม่แสดงความเห็นหรือเฉย ๆ ซึ่งคนกลุ่มสุดท้ายนี้มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เห็นว่าปัญหาการก่อสร้างท่าเทียบเรือเป็นเรื่องของผลประโยชน์ในพื้นที่มากกว่าปัญหาอื่น ๆ จึงไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นหรือสนับสนุนเพราะความไม่ไว้วางใจ ความหวาดระแวงว่าจะกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่หรือแม้กระทั่งจากกลุ่ม NGO ด้วย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [5] ที่พบว่า การดำเนินโครงการของรัฐนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ในชุมชนและนำมาซึ่งการสร้างความแตกแยกให้กับชุมชน ผู้นำขัดแย้งกับลูกบ้านเพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน เป็นการทำลายความสามัคคีในชุมชน

2. สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์และสรุปผล พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนนั้นมีรากฐานมาจาก 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ ผลกระทบที่เกิดขึ้นบางครั้งเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเกิดจากความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ หากพิจารณาปัญหาในเชิงโครงสร้างจะพบว่า การบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงการของรัฐในปัจจุบันอยู่ภายใต้อำนาจและความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่แยกเป็นอิสระจากกัน ทำให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนหรือบางกรณีอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ ก่อให้เกิดการขาดความเป็นเอกภาพและขาดการบูรณาการในการแก้ปัญหา ซึ่งนำไปสู่การบริหารจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพ ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งยังส่งผลทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบอีกด้วย ดังที่พินโตและสลวิน [11] กล่าวว่า วัฏจักรการดำเนินงานที่ขาดการบูรณาการ ไม่มีส่วนร่วมของกลุ่มที่คาดว่าจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ที่จะได้รับผลกระทบ การยอมรับก็จะไม่เกิดขึ้น และนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินโครงการ

ได้ ขณะที่แมกเวลล์ [12] ได้กล่าวเสริมอีกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องมุมมองและฐานอำนาจ หากทุกฝ่ายไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน ก็อาจเกิดปัญหาได้

ประการที่สอง สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แนวคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังมองว่าประชาชนยังไม่เข้าใจต่อการดำเนินโครงการของรัฐ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยพบว่า เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังมองว่าประชาชนยังไม่เข้าใจต่อการดำเนินโครงการของรัฐ จะเห็นว่าทัศนคติดังกล่าวย่อมทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันที่สุดในที่สุด ดังการศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าทัศนคติมุมมอง ค่านิยม ความเชื่อและความคาดหวังของแต่ละบุคคลเป็นที่มาของความขัดแย้งได้ [13-14] และจากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [7] ยังรายงานว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองยังมีทัศนคติแบบเก่าที่ชอบผูกขาดความถูกต้องและถือเอาความคิดเห็น และการตัดสินใจของตนเองเป็นใหญ่ ถือว่าประชาชนมีหน้าที่ต้องเชื่อฟังและต้องไม่ปฏิบัติ การใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อผู้มีอำนาจ โดยอ้างผลประโยชน์ของชาติ หากใครคัดค้านถือว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคง ซึ่งทัศนคติและความเข้าใจเช่นนี้อาจกลายเป็นปัญหาลุกลามได้ต่อไปในอนาคต และ**ประการสุดท้าย สาเหตุอันเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน** โดยผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการขาดการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการโครงการของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐยังคงเป็นหน้าที่จากหน่วยงานส่วนกลางที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานและการดำเนินงานนั้นก็ดำเนินงานกับบางกลุ่ม ซึ่งอาจไม่ใช่คนทั้งหมดในพื้นที่ ในทางกลับกันบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการกลับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีใช้คนในพื้นที่ เช่น การเข้ามาของกลุ่ม NGO หรือแม้กระทั่งนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการนั้น หากพิจารณาในประเด็นนี้ จะพบว่าประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของรัฐ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐยังคงไม่เปิดเผยข้อมูลทั้งหมด ทำให้ประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นในข้อมูลที่รัฐแจ้งให้ทราบ ส่งผลทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะประชาชนในพื้นที่ยังคงเกิดความรู้สึกหวาดระแวงเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐได้ ทั้งประชาชนยังมีความคลางแคลงใจเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสต่อการดำเนินงานของโครงการฯ เพราะประชาชนยังคิดว่าการดำเนินโครงการของรัฐขาดความโปร่งใสและไม่มีความจริงใจต่อประชาชน ดังจากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ [15] ซึ่งพบว่ากระบวนการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของภาครัฐมีปัญหา กล่าวคือคณะผู้ชำนาญการมีมติไม่ผ่านความเห็นประเด็นด้านสังคม เนื่องจากขาดความเชื่อมโยงที่เป็นองค์รวม อันเป็นการจำกัดทางเลือกและสิทธิของชุมชน มิได้ให้ชุมชนแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตนเอง แต่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กลับมีมติให้ผ่านและลงนามผลการวินิจฉัยรายงานดังกล่าว ขณะเดียวกันคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [5] ยังพบว่า การดำเนินโครงการฯ เป็นการดำเนินโครงการโดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่ การดำเนินการขาดความชอบธรรมและไม่โปร่งใสมาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่การรายงาน EIA การจัดทำประชาพิจารณ์ ที่ไม่ได้มีกระบวนการทำที่ถูกต้อง เป็นต้น และในบางครั้งอาจนำมาซึ่งความไม่พอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ

3. แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า มุมมองการแก้ไขปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจากประชาชนยังมีความเห็นที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จากมุมมองการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างกัน รวมถึงทัศนคติที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน โดยแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ โดยรัฐต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมถึงมีการสร้างระบบการบริหารจัดการโครงการตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการตลอดจนเมื่อโครงการแล้วเสร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการบรรเทาทุกข์ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ อาทิเช่น การได้รับการชดเชยที่เหมาะสมและเป็นธรรม ดังที่พอเรียราและอาเซวโด [16] อธิบายว่าสถานที่แห่งใดก็ตามที่เหมาะสมและดีสำหรับชีวิต ย่อมหมายความว่าสถานที่นั้นต้องมีสภาพดีสำหรับการอยู่อาศัย นอกจากนี้ รัฐอาจจะต้องให้การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมอีกด้วย และกลุ่มที่สอง แนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยรัฐต้องให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐเรื่องการพัฒนาพื้นที่

และประเทศเพื่อทำให้เกิดการยอมรับจากประชาชน ทั้งนี้ รัฐจะต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ นอกจากนั้น รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของรัฐมากยิ่งขึ้นและจะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการแก่ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ตั้งโครงการอย่างครบถ้วนและไม่ปิดบัง ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการของรัฐและเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความยอมรับจากชุมชนและมีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ดังที่บาเซียโก [17] มองว่าการสร้างความร่วมมือจากประชาชนมากกว่าที่จะผลักดันให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างประชาชนด้วยตนเองจะก่อให้เกิดการสร้างระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืนได้ และการศึกษาส่วนใหญ่ก็พบว่าการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถแก้ปัญหาของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ [12, 18-19]

สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่าในปัจจุบัน ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือเป็นประเด็นการเวนคืนที่ดินบริเวณการสร้างท่าเทียบเรือ นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ส่วนสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนมาจากสาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสาเหตุอันเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการควรตระหนักและให้ความสำคัญกับสาเหตุเหล่านี้ และควรตระหนักถึงแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งสองแนวทาง ได้แก่แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการและแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นการเวนคืนพื้นที่บริเวณการก่อสร้าง ซึ่งเกิดจากความล่าช้าและความต่อเนื่องในการดำเนินการ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรตระหนักในประเด็นดังกล่าวและการจัดหาพื้นที่เพื่อรองรับการย้ายออกพื้นที่เดิมควร

คำนึงถึงวิถีชีวิตเดิมของผู้อยู่อาศัยและต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าอีกด้วย นอกจากนั้น สาเหตุของความขัดแย้งอันมาจากสาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสาเหตุอันเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับสาเหตุเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (ทุนพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2554) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (โครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: ทุนเรียนติ่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย รุ่นปีการศึกษา 2555) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ปีงบประมาณ 2556) ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- [1] ยศ สันตสมบัติ. (2539). **ท่าเกวียน : บทวิเคราะห์เบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวนาไทยท่ามกลางการปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม.** กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- [2] เสน่ห์ จามริก. (2549). **สิทธิมนุษยชนไทยในกระแสโลก.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- [3] Kumpeera, K. (2008). “Sustainable Development Indicators for Thailand” in **Proceedings the 1st NRCT-ICSSR Joint Seminar on Sustainable Development**, Bangkok: NRCT & ICSSR.
- [4] วิวัฒน์ชัย อัตถากร. (2553). “นวัตกรรมกระบวนทัศน์พัฒนาเศรษฐกิจไทยในอนาคต เพื่อความเป็นธรรมทางสังคมกับการบริหารนโยบายสาธารณะแนวใหม่สู่พุทธทศวรรษ 2560”, **วารสารรัฐประศาสนศาสตร์**. 8(1), 11-84.

- [5] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2552). **สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร: สิทธิในการจัดการที่ดิน ป่า พลังงานและอุตสาหกรรม ในรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปี 2550 เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- [6] บัวเรียน มาลัยศรี. (2541). “ถมทะเล: ผลกระทบและมาตรการป้องกันแก้ไข (2)”, **วิศวกรรมสาร ฉบับ ว.ส.ท.เทคโนโลยี**. 51(3), 27-30.
- [7] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2546). **รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- [8] ทีมคอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์. (2548). **รายงานฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงไฟฟ้าสงขลา อำเภोजันะ จังหวัดสงขลา (รายงานฉบับหลัก)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ทีมคอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- [9] เข้าที่อีสท์เอเชียเทคโนโลยีและทีมคอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์. (2552). **รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกและถมทะเล ระยะที่ 1 บริเวณปากคลองปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล : รายงานฉบับสมบูรณ์ (รายงานฉบับหลัก)**. กรุงเทพฯ: บริษัท เข้าที่อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด และบริษัท ทีมคอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- [10] Zhang, X., Wang, H. and Chang, X. (2007). Growth imbalance and government responsibility: From the perspective of social spending. **Frontiers of Economics in China**. 2(3), 362-387.
- [11] Pinto, J. K. and Slevin, D. P. (1988). Critical success factors in project implementation in Cleland D.I. and King W.R. (ed.). **Project Management Handbook**. 2nd ed. New York: Van Nostrand Reinhold.
- [12] Maxwell, J. P. (2000). Managing conflict at the country : The use of Q methodology in dispute resolution and strategic planning. **Public Administration Quarterly**. 24(3), 338-355.

- [13] Morris, P. W. G. (1993). Strategies for Managing Major Project in Paul C. Dinsmore ed. **The AMA Handbook of Project Management** . New York : American Management Association.
- [14] Norton, M. S. (2005). **Executive Leadership For Effective Administration**. University of Virginia: Allyn & Bacon, Incorporated.
- [15] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2545). ข้อเสนอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อรัฐบาลกรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากถ่านหินหินกรูด-บ่อนอกและโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- [16] Pereira, J., & Azevedo, A. (2011). “Interdependency between sustainable development and economic growth (Investment attraction) : The role of city’s governance, branding and monitoring strategies”, **Journal of Modern Accounting and Auditing**. 7(7), 734-748.
- [17] Basiago, A. D. (1998). “Economic, social, and environment sustainability in development theory and urban planning practice”, **Environmentalist**. 19(2), 145-161.
- [18] Dinsmore, P. C. (1993). An overview of project management principles for executive: Six lesson to ensure success in Paul C. Dinsmore ed. **The AMA Handbook of Project Management**. New York : American Management Association.
- [19] Bruckmeier, K. (2005). Interdisciplinary conflict analysis and conflict mitigation in local resource management. **Ambio**. 34(2), 65-73.

การวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางเสริมสร้าง
ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต
ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษา
ในพื้นที่ภาคใต้ของไทย

Components Analysis and Guidelines to Encourage
The Collaboration between Local Administrative
Organizations and Community Learning Centers
in Non-Formal Higher Education Management
in Southern Thailand

พรนค์พิเชฐ แห่งหน¹ และอิศรัญฐ์ รินไธสง²

Pornpichet Hanghon¹ and Idsaratt Rinthaisong²

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 90110

² อ., ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 90110

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน จาก 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ครู/อาจารย์ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต และนักศึกษา แล้วนำผลไปสนทนากลุ่ม จำนวน 24 คน พบว่า มี 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย 60 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความเป็นมาตรฐาน (การกำหนดการแลกเปลี่ยน 7 ตัวชี้วัด และหน่วยงานเป็นมาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด) ความเป็นทางการ (ทางการโดยการตกลง 7 ตัวชี้วัด ทางการโดยโครงสร้าง 6 ตัวชี้วัด และการลงทุนร่วม 5 ตัวชี้วัด) การแลกเปลี่ยน (ทรัพยากร 7 ตัวชี้วัด และระเบียบปฏิบัติ 4 ตัวชี้วัด) และความเข้ม (ความถี่ปฏิสัมพันธ์ 5 ตัวชี้วัด) แบบจำลองความมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือ มี 3 ขั้นตอน คือ การปรับแนวคิดให้ตรงกัน การร่วมมือซึ่งกันและกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน

คำสำคัญ : ความร่วมมือ การจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต

Abstract

This study aims to confirmatory factor analysis and guidelines to encourage the collaboration between local administrative organizations and community learning centers in non-formal higher education management in southern, Thailand. The study was conducted from questionnaires with 450 persons, from 4 groups: local administrative organizations chiefs, teachers, community learning centers committees, and student committees, and next to focus groups 24 key informants. The study found that 4 main-factors 8 sub-factor and 60 indicators: standardization (unit standardization 9 indicators, and definitional reciprocity 17 indicators), formalization (amount of resource

involved 5 indicators, structural formalization 6 indicators, and agreement formalization 7 indicators), reciprocity (procedural standardization 4 indicators, and resource reciprocity 7 indicators), and intensity (frequency of interaction 5 indicators), the linear structural model was in statistically significant congruence with empirical data. The guidelines to encourage the collaboration were 3 stages: adjusting the synchronization concept, the mutual collaboration, and a partnership.

Keywords : Collaboration, Non-Formal Higher Education, Community Learning

Centers

บทนำ

ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันหรือการทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จ เป็นคุณลักษณะที่กลุ่ม ทีม หรือองค์การพึงปรารถนา [1] ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มบุคคล อาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงความร่วมมือในองค์การซึ่งประกอบไปด้วยการออกแบบและการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อนำมาทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงงาน สมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบที่จะแสวงหาวิธีการเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน และแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในการทำงานของตน [2] ความร่วมมือในองค์การเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของบุคคล หรือขององค์การในการร่วมกันรับผิดชอบงาน มีการร่วมมือกันของบุคคล มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน มีกลุ่มร่วมมือ สมาชิกมีการวิเคราะห์วิจารณ์ตนเอง และรู้สึกว่าตนได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น [3] ซึ่งความร่วมมือในการทำงานนั้นทุกฝ่ายจะต้องให้การช่วยเหลือกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน และสามารถทำให้ทีมคงอยู่ได้เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน [4] สำหรับความร่วมมือระหว่างองค์การหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์การนั้น มาร์เรท [5] มองว่าประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติการทำให้เป็นทางการ (Formalization) ประกอบ

ด้วย การทำให้เป็นทางการโดยการตกลง (Agreement Formalization) ซึ่งจะทำให้การติดต่อกันระหว่างสององค์การจะมีการยอมรับที่เป็นทางการและมีการอนุมัติโดยกฎหมายหรือโดยผู้บริหาร และการทำให้เป็นทางการทางโครงสร้าง (Structural Formalization) เกี่ยวข้องกับองค์การที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์การ 2) มิติความเข้ม (Intensity) ประกอบด้วย ขนาดของทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง (Amount of Resource Involved) เป็นขนาดของทรัพยากรองค์การที่ใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กัน และความถี่ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Frequency of Interaction) หมายถึงจำนวนของการติดต่อบetween องค์การ 3) มิติการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocity) ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน (Resource Reciprocity) เป็นทรัพยากรในการติดต่อซึ่งไหลไปมาระหว่างสองฝ่ายเท่า ๆ กันและแต่ละฝ่ายได้รับประโยชน์ และการกำหนดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Definitional Reciprocity) เกี่ยวข้องกับการติดต่อซึ่งมีการตกลงระหว่างกัน และ 4) มิติการทำให้เป็นมาตรฐาน (Standardization) ประกอบด้วย การทำให้หน่วยงานเป็นมาตรฐาน (Unit Standardization) หมายถึงความคล้ายคลึงกันระหว่างหน่วยต่าง ๆ ของทรัพยากรในการติดต่อกัน และการทำให้ระเบียบปฏิบัติเป็นมาตรฐาน (Procedural Standardization) หมายถึงระดับความคล้ายคลึงกันของระเบียบปฏิบัติสำหรับการติดต่อกันในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับศูนย์เรียนของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทยในครั้งนี้ ได้นำแนวคิดของมาร์เรทมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือเชิงยืนยัน

เครือข่ายความร่วมมือด้านต่าง ๆ เกิดจากแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) ที่มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีฐานคติ (Assumption) คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actors) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมใส่ในชีวิตประจำวัน [6] เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาก็เช่นกัน บุคคลหรือตัวแสดงต่างก็มีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามภาระหน้าที่ของตนเอง แม้บางครั้งอาจจะไม่ใช่ภาระหน้าที่โดยตรง แต่ทว่าเห็นปัญหาไม่ได้จึงเกิดความร่วมมือระหว่างกัน ดังจะเห็นได้จากกรณี “ความร่วมมือระหว่างชุมชน สถานประกอบการ และโรงเรียนในการปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษา: ซิลิคอนแวลลีย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา” ในปี

1992 เขตชุมชนแห่งหนึ่งที่เรียกว่าซิลิคอน แวลลีย์ (Silicon Valley) ได้ประสบปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้นำชุมชนจากสาขาอาชีพต่าง ๆ ทั้งจากวงการธุรกิจ การศึกษารัฐบาลท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ มากกว่า 1,000 คนได้มาประชุมร่วมกันเพื่อหาทางฟื้นฟูและส่งเสริมเศรษฐกิจในเขตของตน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าอนาคตของซิลิคอนแวลลีย์ควรจะเป็นอย่างไร ควรจะต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ซึ่งพวกเขาเล็งเห็นและยอมรับว่าประชากรที่เป็นคนวัยทำงาน (Workforce) ที่มีการศึกษานั้นจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการฟื้นฟูและผดุงความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในเขตซิลิคอนแวลลีย์ ความสำเร็จเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในปี 1993 โดยมีการก่อตั้งเครือข่ายร่วมทุนของซิลิคอนแวลลีย์ (Joint Venture Silicon Valley Network) ขึ้นในรูปขององค์กรที่ไม่หวังผลกำไร อันเป็นจุดเริ่มต้นที่เกิดจากระดับประชาชนอย่างแท้จริง เป็นกรอบและกลไกในการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ชื่อว่า “การริเริ่มการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21” (21st Century Education Initiative) ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้นำทางธุรกิจและนักการศึกษาหลายคนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารชุดแรก และยังได้ก่อตั้งองค์กรในเครือข่ายขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งชื่อ สมาร์ทแวลลีย์ (Smart Valley) ใช้เป็นเวทีในการระดมความคิดของผู้นำทางธุรกิจและชุมชน โดยทำหน้าที่เน้นไปในการหาทางนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อทำให้เขตซิลิคอนแวลลีย์เป็นภูมิภาคที่น่าอยู่อาศัยมากขึ้น และเป็นที่สำหรับริเริ่มโครงการต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนและสาธารณชนมีโอกาสดูแลกับเครือข่ายต่าง ๆ ในท้องถิ่นและระบบอินเทอร์เน็ตอย่างสะดวกและทั่วถึง [7] สอดคล้องกับการศึกษาของ ธิเบตเตอร์ และ เอ็ดเวิร์ด [8] เกี่ยวกับความร่วมมือของเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท พบว่าในช่วงเวลาที่ฝ่ายบริหารการศึกษาท้องถิ่นไม่สามารถสานต่องานสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กได้นั้น การให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเป็นยุทธวิธีในการเอื้อประโยชน์ต่อโรงเรียนที่กำลังเติบโตและมีจำนวนน้อยในกลุ่ม วิธีนี้ถือเป็นวิธีการช่วยเหลือที่สำคัญกว่าเรื่องใด ๆ คุณค่าของความร่วมมือในเครือข่ายโรงเรียน จะเป็นตัวกลางในการใกล้ชิดเพื่อลดความตึงเครียดภายใน ช่วยแก้ปัญหาที่เป็นผลจากการลดจำนวนฝ่ายบริหารการศึกษาท้องถิ่นที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา และเพื่อลดการแข่งขันในด้านการเพิ่มจำนวนนักเรียน ทั้งยังเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ประสานงานเครือข่ายที่มีบทบาทในการรวมตัวของโรงเรียนในท้องถิ่นและสร้างความเติบโต สุดท้ายเป็นผลทำให้โรงเรียนที่เกี่ยวข้องได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ แมรอฟฟ์ [9] ได้ศึกษาหลักการเพื่อความสำเร็จในความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบัน

อุดมศึกษา โดยมุ่งหวังที่จะสร้างความสำเร็จด้านการเรียนรู้ของนักเรียนภายใต้หลักการของ พันธมิตรทางวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า การเป็นหุ้นส่วนกัน จะต้องมีการส่งข่าวสารต่อกันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน มีการเจรจาโต้ตอบ พิจารณาร่วมกันในสาระของข่าวสารนั้น ๆ ต้องจัดความเป็นทางการแบบดั้งเดิมที่สร้างความแตกต่างออกไป เป็นรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนของความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมแบบยั่งยืนในการแก้ปัญหาที่ไม่ใช่เป็นการเฉพาะ และเป็นการพัฒนาการทางปัญญาของตนเองควบคู่กันไป รางวัลของความเป็นพันธมิตรไม่ใช่ความสำเร็จของวัตถุประสงค์หรือการแก้ไขปัญหาเท่านั้น แต่เป็นรางวัลที่อยู่ในรูปแบบของความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อพันธมิตร ที่ได้รับการยอมรับในความสามารถในคุณค่าแห่งตนที่ได้กระทำในสิ่งที่ตนเองเกิดคุณค่าเชิงคุณธรรมที่ได้มีการเสียสละต่อสาธารณะ และลักษณะของความร่วมมือที่เป็นแบบพันธมิตรจะมีลักษณะของการมุ่งไปสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่การเน้นไปที่กลไกความล่าช้า (Red Tape) ที่เป็นศัตรูของความร่วมมือแบบพันธมิตร กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าการก่อเกิดโครงการความร่วมมือระหว่างกันเป็นเรื่องที่ดี สามารถช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ตาม แต่ก็ส่งผลดีทำให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยนำแนวทางทั้งหลายเหล่านี้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย

การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่นมีเหตุผลสนับสนุนหลายประการ ทั้งความได้เปรียบด้านข้อมูลระดับปฏิบัติการเพื่อการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาของประชาชน สามารถกระทำได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันการณ์ ประหยัด และช่วยเพิ่มความรับผิดชอบในการดำเนินงานต่อชุมชนท้องถิ่น ความใกล้ชิดกับชุมชนจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการศึกษาที่เสริมสร้างการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนสามารถกำหนดขนาดของการจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของชุมชน [9-11] ซึ่งการกิจจัดการศึกษาให้กับประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย นอกจากจะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แล้ว ยังกำหนดไว้เป็นภารกิจที่ต้องทำในกฎหมายของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 พระราชบัญญัติ

สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ.2541) แต่ในปัจจุบันพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ 7,853 แห่ง มีการจัดการศึกษาในระบบเพียง 428 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด [12] ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าความใส่ใจในการจัดบริการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมามีน้อย

การจัดการศึกษาของไทย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) (มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนในระดับชั้นพื้นฐานทั่วประเทศประมาณ 1,840,000 คน เป็นนักเรียนในระบบประมาณ 1,190,000 คน และนักเรียนนอกระบบประมาณ 650,000 คน คิดเป็นสัดส่วนระหว่างนักเรียนในระบบต่อนอกระบบประมาณ 70:30 สำหรับนักเรียนนอกระบบเมื่อเรียนจบชั้นสูงสุดของระดับชั้นพื้นฐาน (ม.ปลาย) จะมีนักเรียนส่วนหนึ่งเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในระบบประมาณร้อยละ 10 [13] จะเห็นได้ว่ามีนักเรียนนอกระบบส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 90 ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา บุคคลเหล่านี้ประกอบอาชีพของตนเองอยู่ในชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศ และที่สำคัญบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการเกิดขึ้นของ “สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน” หรือรู้จักกันทั่วไปในนาม “มหาวิทยาลัยชีวิต” ที่จัดการศึกษาทางเลือกให้กับเยาวชนและคนวัยทำงานโดยการถอดบทเรียนชุมชนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาตนเองและเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั่วประเทศ นำมาสร้างเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีและโทในสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การจัดการสุขภาพชุมชน และการจัดการเกษตรยั่งยืน โดยอาศัยศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) ที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษา [14] จึงเป็นโอกาสที่ตีเปรียบเสมือนเป็นทางออกให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความประสงค์จะจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาให้กับท้องถิ่น โดยร่วมมือกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเพื่อจัดให้มีการเรียนรู้นอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่

หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามเจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 มีเนื้อหาโดยสรุปว่า “ผู้บริหารจะ

ต้องบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนความเที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ส่งเสริมสถานภาพหญิงชาย และให้ความสำคัญกับกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการสร้าง ความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่าง ๆ ที่ประชาชนจะพึงได้รับจากรัฐ” ดังนั้น ถึงเวลาที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งตามหลักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Theory) ของพาร์สัน [15] ได้กล่าวถึงความจำเป็นทางหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ 1) การปรับตัว (Adaptation) ระบบจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ระบบต้องกำหนดและตอบสนองต่อเป้าหมายหลัก 3) การบูรณาการ (Integration) ระบบต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และต้องจัดการกับความสัมพันธ์ของหน้าที่พื้นฐานอื่น ๆ และ 4) การธำรงรักษา (Latency/Pattern Maintenance) ระบบต้องธำรง รักษา ฟื้นฟู กระตุ้น สร้างและสนับสนุนแบบแผนทางวัฒนธรรมเพื่อให้ปัจเจกบุคคลสามารถรักษาแรงจูงใจไว้ได้ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ควบคุมระบบของท้องถิ่นจึงไม่อาจปฏิเสธความจำเป็นที่ต้องกระทำหน้าที่สี่ประการข้างต้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน อาทิ ระบบทุนนิยมที่กำลังส่งผลกระทบต่อชุมชนรุนแรงมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีข่าวสารของโลก การรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปลายปี 2558 เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจนิ่งเฉย จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยใช้การบูรณาการความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ และการธำรงรักษาไว้ซึ่งแบบแผนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการส่งเสริมสนับสนุนและจัดการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เป็นเกราะคุ้มกันให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วยตนเอง แต่การจัดการศึกษาด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยง่าย เพราะการจัดทำหลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับและได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) นั้นเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก ในขณะที่ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตมีหลักสูตรที่เกิดจากการถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศที่สอดคล้องตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

แต่มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและการบริหารจัดการให้เข้าถึงชุมชนท้องถิ่น ซึ่งหากสององค์กรนี้แลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกัน ตามหลักการของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) “การแลกเปลี่ยนการกระทำระหว่างกัน บุคคลจะอาศัยการโต้ตอบ ซึ่งพิจารณาจากรางวัลกับการลงโทษ หรือความพอใจ (กำไร) กับความไม่พอใจ (ขาดทุน) เมื่อได้ลงมือกระทำไปแล้ว (ลงทุน) และความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่คู่สัมพันธ์คิดว่าตนได้กำไรหรือการแลกเปลี่ยนมีความยุติธรรมสำหรับตน” [16] จะเห็นได้ว่าหากสององค์กรมีความร่วมมือกันในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษา จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ (กำไร) กับทั้งสองฝ่าย (Win-Win) และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนท้องถิ่นโดยตรง ดังนั้น กระบวนการสร้างความร่วมมือจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและศึกษาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสององค์กรดังกล่าว เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้

ระเบียบวิธีการศึกษา

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Methods Research) โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก ศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือ โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (5 : มากที่สุด, 4 : มาก, 3 : ปานกลาง, 2 : น้อย, 1 : น้อยที่สุด) จำนวน 60 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มของ 18 ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ครูอาจารย์ คณะกรรมการ ศรช. และนักศึกษา โดยอาศัยการคัดเลือกแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

ด้วยสัดส่วนของประชากรแต่ละกลุ่ม แล้วสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) แบบไม่แทนที่อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 50 คน (จาก 220 คน) ครู/อาจารย์ 31 คน (จาก 135 คน) คณะกรรมการ ศรช. 58 คน (จาก 225 คน) และนักศึกษา 311 คน (จาก 1,360 คน) รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 450 คน (จากประชากรทั้งหมด 1,940 คน) คิดเป็นร้อยละ 90 ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ถือว่าดีมาตามแนวคิดของ คอมเรย์และลี [17] หลังจากนำข้อมูลที่ได้ (60 ตัวชี้วัด) มาวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแล้วจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ($KMO = 0.952$, $Chi-Square = 1.720$, $Sig = 0.00$) สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) Eigenvalues > 1 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบที่เหมาะสม 4 องค์ประกอบหลัก โดยหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบมุมแหลม (Oblique) ด้วยวิธีโปรแมกซ์ (Promax Method) เนื่องจากองค์ประกอบทั้งสี่มีความสัมพันธ์กัน (ไม่เป็นอิสระต่อกัน) หลังจากตั้งชื่อองค์ประกอบแล้ว จึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 และอันดับที่ 3 (1st and 3rd Confirmatory Factor Analysis) (ตัวชี้วัดทุกตัวอยู่ในขอบเขตที่มีลักษณะการแจกแจงที่ยอมรับได้ (+1 ถึง -1) โดยมีค่า Skewness เป็นลบ, ค่า Kurtosis < 0, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน +0.09 ถึง +0.83, $Sig = 0.01$ และ 0.05) ได้ 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย ความเป็นมาตรฐาน (stand) (2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การกำหนดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (sched) 7 ตัวชี้วัด และการทำให้หน่วยงานเป็นมาตรฐาน (organ) 9 ตัวชี้วัด) ความเป็นทางการ (formal) (3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การทำให้เป็นทางการโดยการตกลงกัน (agree) 7 ตัวชี้วัด การทำให้เป็นทางการโดยโครงสร้าง (struc) 6 ตัวชี้วัด และขนาดของการลงทุนในทรัพยากรร่วมกัน (invest) 5 ตัวชี้วัด) การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (recip) (2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน (resou) 7 ตัวชี้วัด และการทำให้ระเบียบปฏิบัติเป็นมาตรฐาน (rule) 4 ตัวชี้วัด) และความเข้มของความร่วมมือ (inten) (มี 1 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (freq) 5 ตัวชี้วัด) โดยกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบค่าน้ำหนักดัชนีความกลมกลืนของตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ประกอบด้วย มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) < 5.00, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) 0.95, ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ≤ 0.07 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) ≤ 0.08 จึงจะถือว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล

เชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะที่สอง ศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาความร่วมมือเบื้องต้น และข้อมูลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในระยะแรก มาทำการนัดหมายกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 กลุ่มของ 18 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น ครู/อาจารย์ คณะกรรมการ ศรช. และคณะกรรมการนักศึกษา มาทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกัน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สืบเนื่องจากศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน (ศรป.) จำนวน 3 ศรป. ได้แก่ 1) ศรป. สุราษฎร์ธานี เป็นเครือข่ายความร่วมมือของ ศรช. ในภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร 3 ศรช. คือ ศรช.หลังสวน ศรช.พะโต๊ะ และ ศรช.เมืองชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ศรช. คือ ศรช.บ้านนาสาร ศรช.คีรีรัฐนิคม ศรช.ไชยา และ ศรช.คลองไทร (ท่าฉาง) และ จังหวัดกระบี่ 1 ศรช. คือ ศรช.บ้านบางเหลียว 2) ศรป. นครศรีธรรมราช เป็นเครือข่ายความร่วมมือของ ศรช. ในภาคใต้ตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ศรช. คือ ศรช.เมืองนครศรีธรรมราช ศรช.ปากพนัง ศรช.ช้างกลาง ศรช.ทุ่งสง และ ศรช.ศิลาขนอม และ 3) ศรป. สงขลา เป็นเครือข่ายความร่วมมือของ ศรช. ในภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา 5 ศรช. คือ ศรช.นาทวี ศรช.กระแสสินธุ์ ศรช.เกาะแก้ว ศรช.สะบ้าย้อย และ ศรช.ท่าข้าม การสนทนากลุ่มจึงจัดดำเนินการ ศรป. ละ 1 ครั้ง (ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มละ 2 คน รวม 8 คน) จำนวน 3 ครั้ง รวมมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น จำนวน 24 คน

ผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้

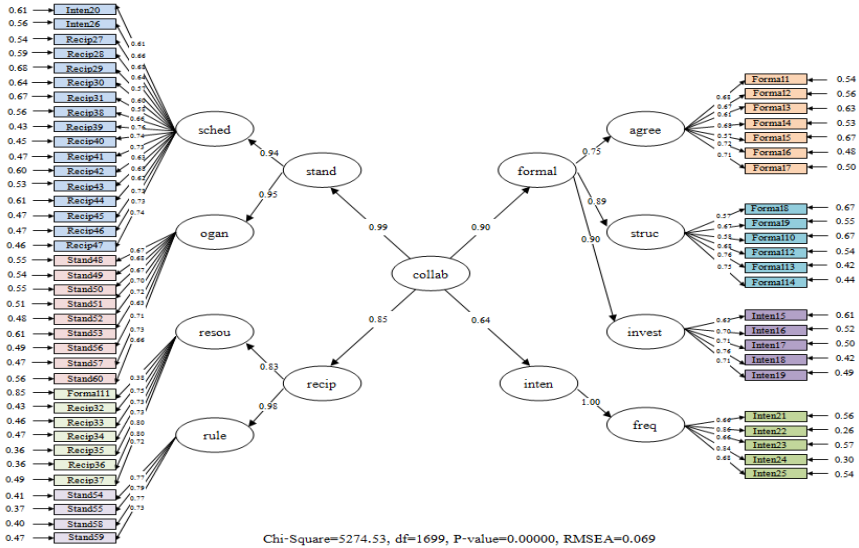
เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 (1st Confirmatory Factor Analysis) องค์ประกอบย่อยผ่านเกณฑ์การตรวจสอบค่าน้ำหนักดัชนีความกลมกลืนของตัวชี้วัด (χ^2/df , CFI, RMSEA, และ SRMR) โดยไม่ต้องมีการปรับแก้ 1 องค์ประกอบย่อย (sched)

และผ่านเกณฑ์โดยมีการปรับแก้ 7 องค์ประกอบย่อย (organ, agree, struc, invest, resou, rule, freq) แบบจำลองของ 8 องค์ประกอบย่อยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 3 (3rd Confirmatory Factor Analysis) ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบค่าน้ำหนักดัชนีความกลมกลืนขององค์ประกอบโดยไม่ต้องมีการปรับแก้ (ดังตารางที่ 1) แบบจำลองที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ดังภาพที่ 1) โดยมีผลการวิเคราะห์ความตรงขององค์ประกอบย่อย (ลำดับที่ 1-8) และองค์ประกอบหลัก (ลำดับที่ 9-12) (ดังตารางที่ 2) ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 และอันดับที่ 3 พบว่าโปรแกรมสถิติขั้นสูงสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักความเป็นมาตรฐานมาเป็นอันดับหนึ่งรองลงมา ได้แก่ ความเป็นทางการ การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความเข้มของความร่วมมือ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบคะแนนมาตรฐาน 0.99, 0.90, 0.85 และ 0.64 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ชัดว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยไม่ต้องมีการปรับแก้ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้งสี่ต่างก็เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญและถ้าจะให้เกิดความความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ ควรนำตัวชี้วัดใน 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อยมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน

2. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ และเกณฑ์ในการพิจารณา

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าดัชนีแบบจำลอง	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 5.00	3.10	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.97	ผ่านเกณฑ์
RMSEA (90% CI)	≤ 0.07	0.069(0.066, 0.071)	ผ่านเกณฑ์
SRMR	≤ 0.08	0.069	ผ่านเกณฑ์

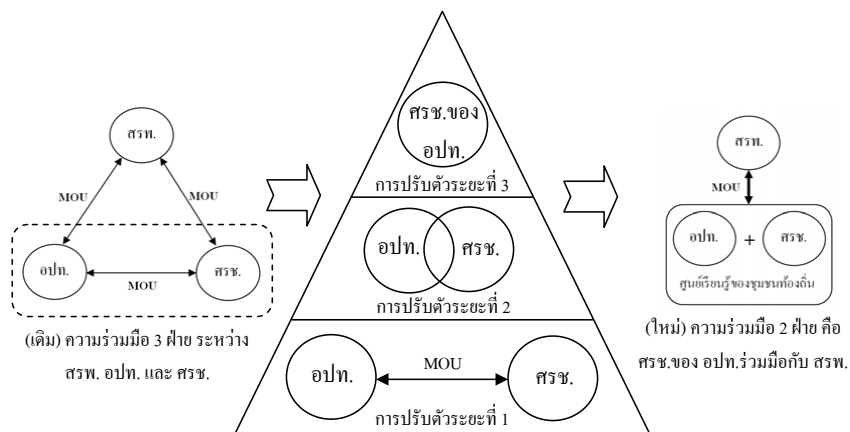
ภาพที่ 1 แบบจำลองความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้
ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบ
ระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้

ตารางที่ 2 ค่าความตรงของแบบจำลองความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอก
ระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้

องค์ประกอบ		ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ		SE	t	R ²
		W	w			
1	Sched	0.94	0.94	0.07	13.53*	0.87
2	Organ	0.95	0.95	0.06	14.69*	0.89
3	Agree	0.75	1.93	0.06	11.58*	0.45
4	Struc	0.89	2.29	0.07	11.11*	0.64
5	invest	0.90	2.32	0.07	12.24*	0.66
6	resou	0.83	2.90	0.10	7.41*	0.49
7	rule	0.98	3.41	0.05	15.23*	0.98
8	Freq	1.00	1.80	0.06	10.89*	0.41
9	Stand	0.99	0.43	0.03	13.53*	0.98
10	Formal	0.90	0.35	0.03	11.58*	0.81
11	Recip	0.85	0.24	0.03	7.41*	0.72
12	Inten	0.64	0.36	0.03	10.89*	0.41

*p < .05

ผลการศึกษาชี้ชัดว่า แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ (ดังภาพที่ 2) ได้แก่ **ระยะแรก การปรับแนวคิดให้ตรงกัน** โดยเน้นให้มีการทำความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น เน้นความชัดเจนในวิธีการ ปรับวิธีคิด ทศนคติ และวิสัยทัศน์ให้ตรงกัน โดยนำองค์ประกอบหลักการทำให้เป็นมาตรฐานมาเป็นแนวทางในการปรับตัว ปรับกระบวนการและขั้นตอนในการติดต่อประสานงานระหว่างกันให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ให้เป็นเรื่องที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว เสมือนเป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงปรับตัวเข้าสู่ **ระยะที่สอง การร่วมมือซึ่งกันและกัน** โดยนำ 3 องค์ประกอบหลักที่เหลือ คือ การทำให้เป็นทางการ การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความเข้มของความร่วมมือ มาเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งมากขึ้น มีการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน จนเปรียบเสมือนว่าเป็นหน่วยงานเดียวกัน อันจะทำให้ทั้งสองฝ่ายเห็นความสำคัญด้านการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นที่ตรงกัน จึงปรับตัวเข้าสู่ **ระยะที่สาม การเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน** เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ การเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน จะทำให้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ แล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบันทึกความร่วมมือกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.) โดยตรงในเรื่องหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน เอกสารตำรา การวัดประเมินผล และการให้ปริญญาบัตร สำหรับในส่วนของเงินเดือนหรือค่าตอบแทนครู/อาจารย์ และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะเป็นการสร้างความร่วมมือของท้องถิ่นให้พร้อมรองรับการเข้าสู่อาเซียนในปลาย พ.ศ.2558 ต่อไป

ภาพที่ 2 การปรับตัวเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (สรช.) 3 ระยะ

สรุปและการอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 (First Order Confirmatory Factor Analysis : 1st CFA) พบว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย 60 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับการศึกษาเบื้องต้นตามแนวคิดของมาร์เรท เพียงแต่ว่ามีตัวชี้วัดและองค์ประกอบย่อยบางตัวสลับที่ไปอยู่กับองค์ประกอบหลักตัวอื่นที่ไม่ใช่องค์ประกอบหลักตัวเดิม แต่ตัวชี้วัดและองค์ประกอบย่อยเหล่านั้นยังคงมีความสัมพันธ์กันอยู่ โดยที่โปรแกรมวิเคราะห์สถิติขั้นสูงที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้จัดเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบหลักใหม่ จากเดิมที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักความเป็นทางการ (มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การทำให้เป็นทางการโดยการตกลงกัน 17 ตัวชี้วัด และการทำให้เป็นทางการโดยโครงสร้าง 7 ตัวชี้วัด) องค์ประกอบหลักความเข้มของความร่วมมือ (มี 2

องค์ประกอบย่อย คือ ขนาดของการลงทุนในทรัพยากรร่วมกัน 6 ตัวชี้วัด และความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 6 ตัวชี้วัด) องค์ประกอบหลักการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน 12 ตัวชี้วัด และการกำหนดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน 9 ตัวชี้วัด) และองค์ประกอบหลักความเป็นมาตรฐาน (มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การทำให้หน่วยงานเป็นมาตรฐาน 5 ตัวชี้วัด และการทำให้ระเบียบปฏิบัติเป็นมาตรฐาน 8 ตัวชี้วัด) ตามลำดับ หลังการวิเคราะห์โปรแกรมมีการจัดเรียงลำดับและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใหม่ดังนี้คือ องค์ประกอบหลักความเป็นมาตรฐาน ($\beta = 0.99$) (มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การกำหนดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน 17 ตัวชี้วัด และการทำให้หน่วยงานเป็นมาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด) องค์ประกอบหลักความเป็นทางการ ($\beta = 0.90$) (มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ การทำให้เป็นทางการโดยการตกลงกัน 7 ตัวชี้วัด การทำให้เป็นทางการโดยโครงสร้าง 6 ตัวชี้วัด และขนาดของการลงทุนในทรัพยากรร่วมกัน 5 ตัวชี้วัด) องค์ประกอบหลักการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ($\beta = 0.85$) (มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน 7 ตัวชี้วัด และการทำให้ระเบียบปฏิบัติเป็นมาตรฐาน 4 ตัวชี้วัด) และองค์ประกอบหลักความเข้มของความร่วมมือ ($\beta = 0.64$) (มี 1 องค์ประกอบย่อย คือ ความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 5 ตัวชี้วัด) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าบริบทความร่วมมือแบบตะวันตกตามแนวคิดของมาร์เร็ทแตกต่างกับบริบทความร่วมมือในภาคใต้ของไทย โดยที่บริบทความร่วมมือแบบตะวันตกความร่วมมือจะเริ่มที่ความเป็นทางการก่อน แล้วตามด้วยความเข้มของความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความเป็นมาตรฐาน ตามลำดับ ในขณะที่บริบทความร่วมมือในภาคใต้ของไทยจะเริ่มที่ความเป็นมาตรฐานก่อน แล้วตามด้วยความเป็นทางการ การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความเข้มของความร่วมมือตามลำดับ และเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 3 (Third Order Confirmatory Factor Analysis: 3rd CFA) ผลการวิเคราะห์ยังคงชี้ชัดว่า องค์ประกอบหลักทั้งสี่มีความสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ อาทิ มาร์เร็ท [5] สร้อยตระกูล อรรถมานะ [18] เฮกและไอเคน [19] จอห์นและตีมาเช่ [20] เรต [21] เมย์ฮิว [22] ลีไวน์และไวท์ [23] เกทซ์ควา [24] ลิทเวคและฮิลตัน [25] ที่ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กร

ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นทางการ มิติความเข้ม มิติการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และมิติความเป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ การที่ผลการวิเคราะห์ชี้ชัดว่า แบบจำลองความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยไม่ต้องมีการปรับแก้ (ดังตารางที่ 1) แสดงถึงการยืนยันว่าถ้าจะให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของไทย จะต้องอาศัย 4 องค์ประกอบหลัก และ 8 องค์ประกอบย่อย ดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางในการปรับปรุงความร่วมมือระหว่างกัน

2. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในพื้นที่ภาคใต้

กระแสทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ ตลอดจนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของประเทศไทยในปลายปี 2558 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวขนานใหญ่ ต้องเร่งสร้างองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความพร้อมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยกระบวนการสำคัญคือการจัดการบริการสาธารณะด้านการศึกษา อันเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่การดำเนินการจัดการศึกษาด้วยตนเองจำเป็นจะต้องผ่านการประเมินความพร้อมจากกระทรวงศึกษาธิการก่อนอันเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ดำเนินงานได้ง่ายกว่า โดยเฉพาะการร่วมมือกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ซึ่งมีหลักสูตรนอกระบบระดับอุดมศึกษารองรับอยู่แล้ว จึงเป็นเรื่องที่สามารถผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ง่าย โดยอาศัย 4 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย 60 ตัวชี้วัด ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการผลักดันความร่วมมือ 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะแรก การปรับแนวคิดให้ตรงกัน เป็นการเน้นการทำความเข้าใจระหว่างกัน เน้นความชัดเจนในวิธีการ ปรับวิธีคิด ทศนคติ และวิสัยทัศน์ให้ตรงกัน โดยนำองค์ประกอบหลักความเป็นมาตรฐาน (2 องค์ประกอบย่อย คือ การกำหนดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และการทำให้หน่วยงานเป็นมาตรฐาน) มาเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อให้มีแนวคิดที่ตรงกัน เมื่อมีแนวคิดที่ตรงกันแล้วจึงปรับตัวเข้าสู่ระยะที่สอง การร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยอาศัย 3 องค์ประกอบหลักที่เหลือ

ได้แก่ องค์ประกอบหลักความเป็นทางการ (3 องค์ประกอบย่อย คือ การทำให้เป็นทางการโดยการตกลงกัน การทำให้เป็นทางการโดยโครงสร้าง และขนาดของการลงทุนในทรัพยากรร่วมกัน) องค์ประกอบหลักการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (2 องค์ประกอบย่อย คือ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน และการทำให้ระเบียบปฏิบัติเป็นมาตรฐาน) และองค์ประกอบหลักความเข้มของความร่วมมือ (1 องค์ประกอบย่อย คือ ความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน) มาเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันที่เข้มแข็งมากขึ้น โดยเน้นความร่วมมือในองค์ประกอบเหล่านี้ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจริงจัง ทำอะไรที่เหมือน ๆ กัน ทำด้วยกันจนเปรียบเสมือนว่าเป็นหน่วยงานเดียวกัน หลังจากนั้นจึงปรับตัวเข้าสู่ระยะที่สาม การเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เป็นระยะที่ทั้งสองฝ่ายมองเห็นความสำคัญด้านการพัฒนาการศึกษาตรงกันแล้ว ดังนั้น เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ จึงปรับตัวไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ลดทิวทัศน์ของตนเอง ปลดปล่อยความร่วมมือระหว่างกัน กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเป็นส่วนงานหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาได้อย่างเต็มที่ แล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบันทึกความร่วมมือกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนในเรื่องหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน เอกสารตำรา การวัดประเมินผล และการให้ปริญญาบัตร ส่วนเรื่องเงินเดือน ค่าตอบแทนครู/อาจารย์และเจ้าหน้าที่ และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่โดยสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันแล้ว กลับพบว่าเพียงแค่การดำเนินการในระยะแรกก็เกิดขึ้นได้ยากแล้ว เนื่องจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เห็นความสำคัญของภารกิจด้านการจัดการศึกษาในชุมชนท้องถิ่นของตน ดังจะเห็นได้จากผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่า “มีนักศึกษาที่กำลังเรียน ม.ชีวิต ในปัจจุบัน มีตำแหน่งหน้าที่ในอปท. ยังไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียนของตนเอง ไม่มาเรียนและไม่ร่วมกิจกรรมอยู่เป็นประจำ แล้วคนในท้องถิ่นจะหวังอะไรกับผู้แทนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการศึกษาของชุมชนได้” ในขณะที่ความชัดเจนในเรื่องการรวมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนถูกกำหนดไว้แล้วอย่างเป็นทางการว่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 เป็นต้นไป และเมื่อหันกลับมามองดูความพร้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย จะพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความ

ใส่ใจต่อการสร้างองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นให้พร้อมรับประชาคมอาเซียนอีกมาก ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ก็คือในระดับนโยบาย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ให้ทุกท้องถิ่นต้องหันมาใส่ใจจัดการเรื่องการศึกษาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกท้องถิ่นมีองค์ความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นพร้อมรองรับการเยี่ยมเยือนของชาวอาเซียนได้ ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551 ข้อ 6 “ให้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และประสานการจัดการบริการสาธารณะและการศึกษาในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ข้อ 3 “ดำเนินการจัดทำ แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” และข้อ 2 “ส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำ ประสาน และบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่นและวางระบบในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งหากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับกฎกระทรวงฯ ทั้ง 3 ข้อข้างต้น แล้วมีหนังสือสั่งการในเชิงนโยบายลงมาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ใส่ใจเรื่องการจัดการศึกษาของท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน เชื่อได้ว่าความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึกษาจะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ แม้ว่าบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะหันไปร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ แต่ก็เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการจัดการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ขึ้นในท้องถิ่น ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Croewther, J. (1996). **Oxford Advanced Learner' Dictionary** (5th ed). NY: Oxford University.
- [2] Cramer, S.F. (1998). **Collaboration**. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- [3] Lucas, J. R. (1998). **Balance of Power**. NY: AMACOM.
- [4] Robbins, H. and Finley, M. (1998). (2nd ed). London: Orient Business.

- [5] Marrett, C. (1971). "On the Specification of Interorganizational Dimensions". **Sociology and Social Research**. 56, 83-99.
- [6] Emerson, R. (1976). **Social Exchange Theory**. Available: (May 25, 2013), from <http://www.Annualreviews.org/aronline>.
- [7] ภัทรนันท์ พัฒนิยะ. (2542). **ความร่วมมือระหว่างชุมชน สถานประกอบการ และโรงเรียน ในการปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษา : ชิลิคอนแวลลีย์. สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ที.พี.พรินท์ จำกัด.**
- [8] Ribchester and William J. Edwards. (2007). **Co-operation in the countryside: Small primary school clusters**. Retrieved April 30, 2007, from <http://www.ebscohost.com/ehost/Detail?vid=13&hid=3b84db3b-45f9>.
- [9] Hannaway, J. and Carnoy, M. (1993). "Decentralization in Two School Districts: Challenging the standard Paradigm". In **Decentralization and School Improvement**. California: Jersey-Bass Publishers.
- [10] Sayed, Y. (1997). "Understanding Educational Decentralization in Post-Apartheid South Africa". **Journal of Negro Education**. 66(4), South Africa.
- [11] Weiler, Hans N. (1993). "Control versus legitimation: the politics of ambivalence". In Hannaway, J. and Carney, M. (eds.), **Decentralization and School Improvement**. San Francisco; Jersey-Press, 55–83.
- [12] สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2555). **ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา “เทศบาลนครภูเก็ต-ยะลา” เส้นทางสู่เมืองน่าอยู่ที่สุดในโลก**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555, จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Details?contentId=374>.
- [13] สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน กศน. (2554). **ข้อมูลนักศึกษาก่อน ศึกษานอกโรงเรียน ปี 2554**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555, จาก <http://203.172.142.88/webnfe/>.

- [14] เสรี พงศ์พิศ. (2552). **คู่มือนักศึกษาหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน ปี 2552**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- [15] Parson, T. (1959). "General Theory in Sociology". In R. K. Merton, L. Broom, & L. S. Cottrell, Jr. (eds.), **Sociology Today**. New York : Basic Books.
- [16] Blau, Peter M. (1964). **Exchange and Power in Social Life**. New York : Wiley.
- [17] Comrey, A. L. and Lee, H. B. (1992). **A first course in factor analysis**. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- [18] สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2549). **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [19] Hage, J. and Aiken, M. (1967). "Relationship of Centralization to Other Structural Properties", **Administrative Science Quarterly**. 12, 72-92.
- [20] Johns, R. and Demarche, D. (1957). **Community Organization and Agency Responsibility**. New York : Associated Press.
- [21] Reid, W. (1964). "Interagency Coordination in Delinquency Prevention and Control", **Social Service Review**. 38, 418-428.
- [22] Mayhew, L. (1971). **Society : Institutions and Activity**. Glenview, Ill.: Scott, Foresman and Company.
- [23] Levine, S. and White, P. (1961). "Exchange as a Conceptual Framework for the Study of Interorganizational Relationships", **Administrative Science Quarterly**. 5, 583-601.
- [24] Guetzkow, H. (1966). "Relations among Organizations", In **Studies in Organizations**. Athens, Ga.: University of Georgia Press.
- [25] Litwak, E. and Hylton, L. F. (1962). "Interorganizational Analysis : a Hypothesis on Coordinating Agencies", **Administrative Science Quarterly**. 6, 395-426.

วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

Adolescent and Cultural Violent in Muang District,
Satun Province

ซาอีเดห์ เกษา¹ และศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี²

Sa-edah Kesa¹ and Srisompob Jitpiromsri²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาความขัดแย้งและสันติศึกษา สถาบันสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

²ผศ.ดร., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี 94000

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความรุนแรงและปัจจัยที่กำหนดการใช้ความรุนแรง ตลอดจนศึกษาการจัดการต่อความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมของวัยรุ่น การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองสตูลและสถานีตำรวจภูธรฉลุง จำนวน 6 คน ผู้ปกครองของวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน และกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบลหรือหมู่บ้านที่เกิดเหตุ จำนวน 5 คน พบว่า

1.รูปแบบความรุนแรงในวัยรุ่นมีหลายลักษณะ ในฐานะเหยื่อจากการกระทำความรุนแรง ผู้กระทำความรุนแรง และเหยื่อและผู้กระทำความรุนแรงในเวลาเดียวกัน 2.ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการใช้ความรุนแรง พบว่า ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน กิจกรรม ชุมชน บทบาทองค์กรทางศาสนา และความเข้มแข็งของผู้นำ เมื่อโครงสร้างทางสังคมอ่อนแอก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและถูกพัฒนาเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ส่งผลต่อระบบความคิด ความเชื่อ ของชุมชนและวัยรุ่น ก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรง และ 3.การจัดการต่อความรุนแรงของวัยรุ่น พบว่า มีกระบวนการจัดการสองรูปแบบ คือ วัยรุ่นจัดการกันเอง และการจัดการของผู้มีอำนาจตั้งแต่ผู้บริหารระดับจังหวัดตลอดจนผู้นำในชุมชน

คำสำคัญ : วัยรุ่น ความขัดแย้ง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองสตูล

Abstract

This is the study of adolescents and cultural violent in Muang district, Satun province, with aims at studying the forms of violence and factors determining the violent behavior as well as studying culturally violence management against the adolescents. This is a qualitative research by In-interviews. The samples comprises eight adolescent with ages ranging 15-25 years, three inspector police of Satun provincial police station, three inspector police of Chalung sub-district police station, eight adolescents' guardians, five sub-district headmen or village headmen, or the assistants of village headman, sub-district or village of which the violence occurs.

The results were 1. There were various forms of violence, namely adolescents as the violence victims, as violence doers and as both (victims and doers). Originally the violence was in the forms of threatening, punching, beating. At present it appears using a pistol for hurting or killing the opposite side extremely. 2. The factors determining violent behaviors were namely family, friends, school, mutual activities with negative, community, roles of religious institutes as well as strength of community's head. When the social structures was decadent caused a structural violence and became cultural or symbolic violence. The thought and belief as mentioned influenced leading to the direct. 3. For the violence management toward the adolescents of both communities, two forms of management explored were: 1. management by themselves, 2. management by the powerful person appointing provincial covering communities' heads.

Keywords : Adolescents, Conflict, Cultural Violence, Muang Satun Distric

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการแก้ไขอย่างจริงจัง เห็นได้จากเหตุการณ์ความรุนแรงในวัยรุ่น ซึ่งกลายเป็นปรากฏการณ์ของสังคมที่มักสะท้อนให้เห็นผ่านข่าวตามสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในประเทศแต่ละปีนั้นมีจำนวนเป็นหมื่น ๆ ราย เช่นในพ.ศ. 2547 มีจำนวน 33,308 ราย พ.ศ. 2548 มีจำนวน 36,080 ราย พ.ศ. 2549 มีจำนวน 48,218 ราย พ.ศ. 2550 มีจำนวน 51,128 ราย และพ.ศ. 2551 มีจำนวน 42,766 ราย [1] ที่สำคัญข้อมูลของวัยรุ่นเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงของวัยรุ่นได้ ยังมีปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่ไม่ได้เป็นคดีความอีกจำนวนไม่น้อย เช่น การข่มขู่ การรีดไถเงินจากเพื่อนด้วยกันหรือการทะเลาะวิวาทกันของวัยรุ่น เป็นต้น ความรุนแรงเกิดได้ทุกที่ไม่เว้นแม้แต่จังหวัดที่มีค่าขวัญประจำจังหวัดว่า สงบ เช่น จังหวัดสตูล

จังหวัดสตูล มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “สตูล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์” แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม อบายมุขเข้าสู่ชุมชนผ่านวัยรุ่นในอำเภอเมืองอย่างรวดเร็ว เช่น การพนัน ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และการใช้อาวุธที่หมายเอาชีวิตผู้คนมีอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ปัจจุบันอำเภอเมืองสตูลเป็นอำเภอที่มีวัยรุ่นกระทำความรุนแรงมากที่สุดจังหวัดสตูล โดยที่วัยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีที่เป็นปัญหาสังคมอยู่หลายคดี และมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคดีฆ่าผู้อื่น หรือพยายามฆ่า คดีอาวุธปืนหรือมีเครื่องกระสุน [2]

ความรุนแรงในวัยรุ่น จึงเป็นเพียงสิ่งที่แสดงอาการของปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมและวัฒนธรรมของความรุนแรง ทั้งสิ่งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้วัยรุ่นใช้พฤติกรรมความรุนแรงอาจมีใช้ที่ตัวของวัยรุ่นเอง แต่เป็นปัจจัยทางโครงสร้างและบริบทของสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ที่มีอิทธิพลทางความคิดหรืออุดมการณ์การการเกื้อหนุนให้วัยรุ่นเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาความรุนแรงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญที่จะศึกษารูปแบบความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ตลอดจนศึกษาการจัดการต่อความรุนแรง เชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบความรุนแรงที่เกิดขึ้นของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาและหาทางออกในการจัดการความรุนแรงของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง ซึ่งได้เลือกอำเภอเมืองสตูล เป็นพื้นที่ตัวอย่างโดยเลือก 2 ตำบลคือ ตำบลบ้านควน และตำบลฉลุง เครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงของโยฮัล กัลปิตุง ที่แบ่งความรุนแรงเป็น 3 ประเภท คือความรุนแรงทางตรง มีร่องรอยปรากฏให้เห็น

บนร่างกายของมนุษย์ในรูปของบาดแผล เลือดเนื้อและการสูญเสียชีวิต ต่อมาคือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น แฝงเร้น เช่น ความยากจน การไม่ได้รับความเป็นธรรม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม คือระบบความคิด ความเชื่อที่รองรับการกระทำ ความรุนแรง

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (PARTICIPANT OBSERVATION) โดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในหมู่บ้าน กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับชาวบ้าน เช่น ร่วมงานแต่งงาน ประชุมประชาคมหมู่บ้าน และนั่งพูดคุยกับชาวบ้าน

3. ขอบเขตของการวิจัย ด้านพื้นที่ คือ ตำบลฉลุงและบ้านควน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1.วัยรุ่นที่มีอายุ 15-25 ปี จำนวน 8 คน 2.กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญอื่น คือ - เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองสตูลและสถานีตำรวจภูธรฉลุง จำนวน 6 คน - ผู้ปกครองของเยาวชนที่เป็นตัวอย่าง 8 คน - กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบล/หมู่บ้านที่เกิดเหตุ จำนวน 5 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-DEPTH INTERVIEW) อย่างไม่เป็นทางการ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเมืองสตูล มีผลการศึกษาวิจัยดังนี้

1.รูปแบบความรุนแรงในวัยรุ่น พบว่า ความรุนแรงในวัยรุ่นมีหลายลักษณะ วัยรุ่นในฐานะเหยื่อจากการกระทำรุนแรง วัยรุ่นในฐานะผู้กระทำความรุนแรง และวัยรุ่นในฐานะเหยื่อและผู้กระทำความรุนแรงในเวลาเดียวกัน พฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นจะซึมซับอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของวัยรุ่น ผ่านทางสถาบันครอบครัวที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ เมื่อไปโรงเรียนก็ถูกครูลงโทษ ตลอดจนถูกเพื่อนรุ่นพี่ที่โรงเรียนรังแก ความกดดันดังกล่าว ทำให้วัยรุ่นเลือกที่จะทิ้งอนาคตทางการศึกษา และออกมาดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเอง มีการเข้ากลุ่มเพื่อนใหม่ ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันและเห็นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่อบายมุขและการเลือกใช้ความรุนแรงของกลุ่ม ก่อให้เกิดการบ่มเพาะความรุนแรงผ่านการเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ล้มเหลวเชิงโครงสร้างทางสังคม จึงเป็นเหตุผลของวัยรุ่นในการเลือกกระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น และจากการศึกษาพบว่า รูปแบบความรุนแรงของวัยรุ่นในตำบลฉลุงและบ้านควน อำเภอเมือง จังหวัด

สตุล จากเดิมใช้การข่มขู่ กำลัง ชกต่อย ใช้ไม้ ไม่ได้มีการใช้อาวุธหมายเอาชีวิต แต่ปัจจุบัน มีการทำร้ายร่างกาย ด้วยอาวุธปืนหมายเอาชีวิตอีกฝ่ายอย่างจริงจัง

2.ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมมารู้ใช้ความรุนแรงของวัยรุ่นในอำเภอเมืองสตุล มีดังนี้

2.1 ครอบครัว : สาเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทันสมัยขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ผู้ปกครองต้องออกไปทำงาน เช่น กรณีของนัทที่กล่าวว่า “พ่อแม่มีอาชีพค้าขาย ต้องออกไปค้าขายแต่เช้าโดยตอนเช้าจะให้พี่ ๆ ช่วยจัดการเรื่องการไปโรงเรียน ตอนเช้าเหนื่อยมากที่จะได้เจอพูดคุยกัน หรือถ้าเจอกันก็น้อยมาก” [3] ความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงาน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยถอยลงไปในแต่ละวัน การพูดคุยระหว่างผู้ปกครองและลูก ๆ จึงมีน้อยมาก เมื่อลูกมีปัญหาที่ไม่กล้าปรึกษาพ่อแม่ โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีพี่น้องหลายคน มานกล่าวว่า “ส่วนใหญ่จะคุยกับมะ หรือเวลามีปัญหาอะไร มะเท่านั้นที่จะคอยให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือ ส่วนกับปะจะปิดบัง เพราะไม่ค่อยคุยและกลัวปะด้วย” [4] นอกจากนี้ พ่อแม่จำนวนหนึ่งจะมีการพูดในลักษณะของการเปรียบเทียบพฤติกรรมของลูก ๆ ไร่ กล่าวว่ “มะชอบเปรียบเทียบลูกน้องเป็นลูกเหวตา ที่ทำผิดมะไม่ดู ทำไม่เหมือนพวกพี่ ๆ มะไม่เคยเหนียวใจกับพี่ ๆ เลยหาเพื่อนดี ๆ บ้าง ไม่ใช่คบแต่เพื่อนที่พากันไปทำสิ่งที่ไม่ดี” [5] ดังนั้น เมื่อมีปัญหาจะไม่เลือกปรึกษาคนในบ้าน แต่จะปรึกษาเพื่อน เพราะรู้สึกว่เพื่อนเข้าใจตนเองมากกว่า ให้คำปรึกษาได้ดีกว่า แม้จะเป็นทางที่ผิด วัยรุ่นก็พร้อมทำตาม วัยรุ่นหลายคนเริ่มต้นติดยาเสพติดเพราะเพื่อนชวน เมื่อมีปัญหาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็จะมีปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย เช่น การลักเล็กขโมยน้อยเงินของสมาชิกภายในบ้าน ผู้ปกครองมานกล่าวว่า “เงินในบ้านหายบ่อย คือ ถ้าจะวางเงินไม่รู้ว่วางตรงไหนได้บ้าง เพราะในบ้านติดยากันหลายคน” [6] จนต่อมากลายเป็นปัญหาต้องทะเลาะกันภายในบ้าน วัยรุ่นมีการใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อผู้ปกครองทราบก็จะใช้การลงโทษโดยวิธีการที่รุนแรง ยิ่งสร้างความกดดันให้กับวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น มานเลวว่า “น้อยครั้งทีปะจะตี ส่วนมากจะพูดอย่างใจเย็น ๆ แต่เคยตีเหมือนกัน ใช้อย่างรุนแรงเลย เอาสายไฟตี เพราะเตือนหลายครั้งแล้ว หรือถ้าไม่ตี ปะก็จะเตะประตูป้าง รื้อข้าวของบ้าง เพื่อระบายอารมณ์ทีโกรธ” [4] ประกอบกับการเกิดภาวะเครียดเรื่องปัญหาเศรษฐกิจ ผู้ปกครองแก้ปัญหาลูก ๆ ด้วยวิธีการหาเงินให้วัยรุ่นทำ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นวัยรุ่นหลายคนมีปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้ต้องขอเงินเพิ่มจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองเองก็ไม่มั่นใจว่ ลูกจะนำเงินที่ได้ไปซื้ออะไรที่ไร้ประโยชน์

หรือไม่ จึงบ่น ดุว่า ว่ากล่าวให้ประหยัด ผู้ปกครองนัท กล่าวว่า “ให้เงินเยอะไม่ได้เพราะชอบจ่ายทีเดียวให้พันหนึ่ง จ่ายไม่ถึงหนึ่งชั่วโมง บอกตรง ๆ ไม่แน่ใจ ไม่รู้เอาไปซื้อยาหรือเปล่า” [7] โดยส่วนใหญ่วัยรุ่นได้เงินแล้วจะนำเงินไปซื้อยาเสพติดเพื่อการเสพ วัยรุ่นกลับเข้าบ้านดึก ทำให้ตื่นสาย เมื่อถูกปลุกทำงานก็จะอารมณ์เสียบ่อย ในบางครั้งงานที่ทำก็เป็นงานที่ต้องช่วยผู้ปกครอง เมื่องานไม่เสร็จตามที่กำหนดก็จะเกิดการเครียด เพราะด้วยสภาวะปัญหาหนี้สินที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ “ครอบครัวมีหนี้สินมาก ทำงานไม่ค่อยได้เงินเดือน” [8] โดยเฉพาะผู้ปกครองเท่านั้นที่เกิดภาวะเครียด วัยรุ่นเองก็เกิดความเครียดเช่นกัน จึงคลายความตึงเครียดด้วยการไปพึ่งพายาเสพติดบ่อยขึ้นเรื่อย ๆ ความรับผิดชอบงานของวัยรุ่นก็ลดลงนอนตื่นสาย ไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับหมาย “รับงานนอก ไปเอาของแล้วใช้เครดิตผม ไม่จ่ายเงินก่อน แล้วบอกมาจ่ายพุงนี้ เมื่อถึงเวลาไม่ยอมจ่าย เขาโทรหาผม ผมต้องจ่าย เขาทำแบบนี้บ่อยเกินไป” [8] ส่วนวัยรุ่นทุกครั้งที่เกิดความเครียดก็ต้องพึ่งยาเสพติด เมื่อไม่มีเงินก็จะก่ออาชญากรรมด้วยการลักทรัพย์หรือชิงทรัพย์ผู้อื่น โดยส่วนมากวัยรุ่นกลุ่มนี้ให้ข้อมูลสำคัญจะมีอาวุธปืนหรือมีดไว้ในครอบครอง เพื่อช่วยต่อการเลือกใช้ความรุนแรง แม้ผู้ปกครองหลายครอบครัวจะตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เพราะความอ่อนแอของครอบครัวเองที่ไม่สามารถจัดการกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้ ทำให้ผู้ปกครองต้องจ่ายยอมให้สภาวะเช่นนี้ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ กลายเป็นความรุนแรง เชิงวัฒนธรรม และปล่อยให้ไปเป็นไปตามกลไกของสังคม ท้ายที่สุดก็ถูกพัฒนาเป็นความรุนแรงทางตรง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดความรุนแรงของโยฮัล กัลป์ตุง

2.2 โรงเรียน เป็นสถานที่ปลูกฝังทางปัญญาให้แก่นักเรียน ครูในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และไม่ค่อยสนใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นลบ ซึ่งก็พบว่า ครูมักถามว่า “ไม่อยากจะเรียนใช่ไหม งั้นเธอออกไป ๆ พุดต่อหน้าเพื่อนในห้องทั้ง 39 คน” [9] ซึ่งการกระทำของครูจะนำไปสู่ความรุนแรงแฝง คือ นักเรียนจะมีความรู้สึกต่อต้านครูและแสดงอาการออกมาทีละน้อย นอกจากครูผู้สอนแล้ว ครูที่นักเรียนส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้าน คือ ครูฝ่ายกิจการนักเรียน(ฝ่ายปกครอง) โดยเฉพาะนักเรียนที่มีพฤติกรรมในเชิงลบ ครูฝ่ายกิจการนักเรียนในฐานะผู้รักษากฎระเบียบของโรงเรียน ทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎกติกาที่วางไว้ ในขณะที่ตัวนักเรียนก็มองว่า กฎกติกาบางอย่างต้องได้รับการยกเว้นบ้าง เมื่อครูยืนยันทันจะดำเนินทุกอย่างให้เป็นไปตามกฎกติกา ครูจึงลงโทษผ่าน 3 วิธี คือ 1.การลงโทษด้วยวาจาและใช้สีหน้าท่าทาง การลงโทษด้วยวิธีการนี้แม้จะไม่มี ความรุนแรงทางกายภาพเกิดขึ้น เช่น การให้นักเรียนโชว์ตัวหน้า

เสาะง ก็สามารทำให้นักเรียนเกิดความไม่พอใจ การลงโทษแบบนี้เป็นความรุนแรงที่วัยรุ่นยากแก่การลืม 2.การลงโทษด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ และ 3.การลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกาย วิธีนี้เป็นวิธีที่ครูมักจะเลือกใช้ หลายครั้งที่ครูเลือกใช้วิธีการลงโทษ เช่น “ครูลงโทษด้วยการเตะ ตี ต่อยนักเรียน หรือแม้กระทั่งบางที่ครูลงโทษนักเรียนด้วยการให้นักเรียนวิ่งกลางฝน เมื่อนักเรียนทำผิดใส่รองเท้าเตะมาโรงเรียน” [8] และความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียนอีกกรณีคือ ครูชอบใช้พฤติกรรมการเล่าหรือพูดต่อ ๆ ในบางครั้งอาจไม่มีมูลความจริง ยิ่งเป็นการถ่ายโอนความขัดแย้งไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายและเร็วขึ้น

ความรุนแรงในโรงเรียนอีกประการหนึ่ง คือ ความรุนแรงระหว่างนักเรียนด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง โดยรุ่นพี่จะมีความรู้สึกว่า ตนเองมีอำนาจทั้งคุณวุฒิ (ระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า) และวัยวุฒิ (มีร่างกายและพลังที่ไ้เปรียบกว่า) มีลักษณะตั้งแต่การใช้วาจาที่ไม่สุภาพ การทำร้ายร่างกายโดยไม่ใช้อาวุธและมีการใช้อาวุธเป็นเครื่องมือ เช่น กรณีของนนท์ที่กล่าวว่า “ม.1, 2 รุ่นพี่มาขอเงินที่ผมทุกวัน หากไม่ให้วันไหน รุ่นพี่ก็จะตบหัวบ้าง เตะบ้าง รุ่นพี่คนนี้เขาขอจากรุ่นน้องทุกคนถ้าไม่ให้ก็จะถูกลักษณะเดียวกันกับที่ผมโดนเหมือนกัน” [3]

โครงสร้างด้านบุคคล ระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม และมีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นความรุนแรงทางตรงได้หากคบเพื่อนที่ไม่ดี

2.3 เพื่อน คือบุคคลที่วัยรุ่นให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ในชีวิต เพื่อน คือคนที่ฟัง เข้าใจ และให้กำลังใจตนหลายคนจึงยอมเลือกกระทำ ความรุนแรงเพื่อช่วยเพื่อน หลีกคำว่า “การที่ผมช่วยเพื่อน แล้วไปมีเรื่องกับคนอื่น แม่เสียใจแน่นอน ผมรู้ เพราะแม่เคยขอแล้ว แต่ผมไม่สามารถปล่อยเพื่อนได้ ยอมให้แม่เสียใจหรือ ก็ไม่ยอมทำให้แม่เสียใจ แต่ต้องทำ เพราะรักเพื่อน” [10] การกระทำของวัยรุ่นก็เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลบางคนยอมทำลายคนจำนวนมากด้วยการค้ายาเสพติด เพียงเพราะต้องการเงินและเพื่อให้เป็นที่ยอมของเพื่อน ผู้ให้ข้อมูลบางคนเลือกที่จะรับผิดชอบที่อาวุธปืนเสียเอง ทั้งที่ไม่ใช่ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ด้วยธรรมชาติของวัยรุ่น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะนิสัยที่ใจร้อน หากมีความรุนแรงเกิดขึ้นแม้ไม่ได้เกิดขึ้นกับตนเอง แต่เกิดกับเพื่อนก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ เพราะถือว่าเป็นเรื่องของศักดิ์ศรี และเป็นเรื่องธรรมชาติของลูกผู้ชาย และในนิยามของวัยรุ่น เพื่อนก็คือ พวกของเรา หากพวกของตนเองมีปัญหาเกี่ยวกับคู่อริก็ต้องช่วยคำว่า พวกเรา พวกเขา จึงกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญ อันนำไปสู่การใช้ความรุนแรง

2.4 กิจกรรมการรวมกลุ่มของวัยรุ่น (กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) คือ กินน้ำชา เล่นเกม ดูหนังที่มีการต่อสู้ ซึ่งการดูหนังในลักษณะนี้บ่อย ๆ จะทำให้เกิดการซึมซับความรุนแรงโดยที่ไม่รู้ตัว แม้โดยภาพรวมจะมีลักษณะการทำกิจกรรมที่คล้ายกับคนอื่น ๆ แต่ก็มีข้อแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในบางกิจกรรม ซึ่งจากการศึกษาสามารถแบ่งกลุ่มที่ทำกิจกรรมลักษณะนี้ได้ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่เริ่มใช้ยาเสพติดด้วยตนเอง กลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีความกดดันเรื่องในครอบครัว การเริ่มต้นเสพยาเสพติด เริ่มจากเห็นผู้ใหญ่สูบบุหรี่จากให้เห็น จึงเกิดการอยากลอง เมื่อเริ่มลอง ก็ยกระดับความรุนแรงของฤทธิ์ยาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่น กรณีของเร้ะ ที่กล่าวว่า “จุดเริ่มต้นของการรู้จักบุหรื คือ เริ่มเห็นผู้ใหญ่สูบบุหรี่จาก คบเพื่อนที่สามารถหาบุหรืได้ง่าย บุหรืนั้นใคร ๆ ก็สูบเป็นเรื่องธรรมดาของลูกผู้ชาย ตอนนั้นลองไปดูนะว่า มีใครที่ไม่สูบบุหรื ไม่ดูตลกัณษา ไม่กินน้ำโค้กผสมยาแก้ไอ ผมนี่ดิ้นะที่ไม่ติดยาบ้า” [11]

2) กลุ่มที่มีเพื่อนชักชวน ร่วมขบวนการ กลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีความกดดันเรื่องในครอบครัว และหาทางออกด้วยการพึ่งพาเพื่อน เพื่อนชวนให้ลองก็ไม่ปฏิเสธ แอนกล่าวว่า “ถ้าเพื่อนชวนไปทำกิจกรรมที่ไม่ดี ผมไม่ปฏิเสธ เพราะนาน ๆ ก็จะได้ร่วมสังสรรค์กับเพื่อน ๆ” [4] กลุ่มนี้จะมีพัฒนาการระดับการเสพชนิดของยาเสพติด จากระดับความรุนแรงน้อยไปสู่ระดับความรุนแรงมาก เหมือนกลุ่มที่ 1 และมีสถานที่ในการเสพยาเสพติดที่ชัดเจนมากกว่ากลุ่มที่ 1 ทั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในชุมชน

3) กลุ่มที่ทำธุรกิจค้ายา ซึ่งมีน้อยมาก จากการสอบถามผู้นำชุมชนและตำรวจ ต่างให้ข้อมูลตรงกันคือ ในชุมชนมีผู้ค้ายาไม่มากนัก หากมีก็เป็นรายย่อยที่ขายยาชนิดกตประสาทอ่อน ๆ เช่น ยาแก้ไอ โมโนโซแลม เท่านั้น “บ้านควนมีพ่อค้ารายย่อยเท่านั้น” [5]

2.5 ชุมชน มีการช่วยเหลือกันและกัน แต่เมื่อได้สัมภาษณ์เชิงลึกกลับพบว่า ทั้งสองชุมชนขาดความเป็นเอกภาพ ความสามัคคีในชุมชนจึงอาจมีให้เห็นไม่มากนัก ผู้ปกครองหลายคนมองว่า ไม่อยากดักเตือนลูกคนอื่น กลัวลูกตนเองจะเป็นเองหรือบางคนไม่อยากสนใจเพราะไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้การสอดส่องดูแลจึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เมื่อชุมชนนิ่งดูตายต่อปัญหาของวัยรุ่น ทำให้ปัญหาก็ยังคงอยู่ และยิ่งขยายวงกว้างมากขึ้น และจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดก็เป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข และเกินความควบคุมของครอบครัวและชุมชน ในขณะเดียวกัน ผู้ปกครองหวังมองว่าพ่อแม่เดิมทีก็พูดว่า “ช่วงวัยรุ่นก็อย่างนี้แหละ” แต่เมื่อผ่านไประยะหนึ่งกลับพูดว่า “ไม่รู้จะทำอย่างไรกับลูกแล้ว” [12] คำพูดเหล่านี้เป็นคำพูดที่แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ของวัยรุ่นมี

อำนาจเหนือตัวของวัยรุ่น แต่เมื่อสถานการณ์กลับกันว่า พ่อแม่ไม่สามารถจัดการลูกได้ แสดงว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนก็ไม่สามารถที่จะลดลงได้ เพราะผู้ปกครองมองเป็นเรื่องธรรมดา ในขณะที่ชุมชนมองว่า ไม่ใช่ธุระ เพราะไม่ใช่ลูกของตนเอง ผู้นำชุมชนพูดถึงวัยรุ่นว่า “บ่อยครั้งที่ชุมชน ตั้งค่าให้กับวัยรุ่นว่า มี 2 กลุ่มคือ เด็กเรียน และเด็กไม่เรียน “ติดยาเสพติดเยอะมาก ลองไปดูเลยตอนนี้ ก็อยู่ในเรือนจำหลายคน เรียนไม่ทัน” ซึ่งวัยรุ่นกลุ่มแรก คือที่ทำตามความคาดหวังหรือตามกรอบที่สังคมวางไว้ หรือกลุ่มหลังคือกลุ่มที่แหกกฎที่สังคมวางไว้” [13] เมื่อคนในชุมชนส่วนใหญ่ ตั้งค้ายกย่องเด็กที่เรียนดี แต่ไม่สนใจเด็กหรือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมในทางลบ ทำให้วัยรุ่นถลาตัวเองมากยิ่งขึ้น แม้ผู้ใหญ่บางคนพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่นเหล่านั้น แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เท่าที่ควร วัยรุ่นเหล่านั้นส่วนใหญ่จึงถูกเบียดขับให้เป็นคนชายขอบออกไปจากสังคม ด้วยวิธีการที่ผู้ปกครองสมาชิกในชุมชนเองก็ไม่ตั้งใจ และต้องเข้าสู่กลุ่มดังกล่าวโดยอัตโนมัติ ท้ายที่สุดวัยรุ่นก็เลือกก่ออาชญากรรม กลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

2.6 บทบาทขององค์กรทางศาสนา ชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษาเป็นชุมชนที่มีความผูกพันทางศาสนาอิสลามและยิดศาสนาเป็นแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีมัสยิดหรือมัสยิดซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบศาสนกิจ มีครูสุมพันธ์ เป็นสถานที่ในการเรียนศาสนาประจำทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และกลางคืนจะมีการสอนกัรออาตี แต่จากการศึกษากลับพบว่า แม้จะมีกระบวนการหล่อหลอมให้คนเป็นคนดี แต่วัยรุ่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลับไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามหลักการของศาสนา เช่น การละหมาด หรือการถือศีลอด เป็นต้น วัยรุ่นให้เหตุผลของการละเลยเรื่องสำคัญเช่นนี้ว่า ลืม ติดธุระ ชี้เกียจ หรือบางคนให้เหตุผลว่า เป็นสันดานของวัยรุ่น ในขณะที่ตำรวจพูดถึงเรื่องนี้ว่า “โดยส่วนมากผู้ก่อเหตุเป็นมุสลิม สาเหตุหลักมาจากปัญหาเสพติด พ่อแม่ไม่มีเวลา ตามใจลูก ถือท้ายลูก ในบางส่วนของการสอนของพ่อแม่ไม่ถูกต้อง พูดจริง ๆ คือ ไม่ใช่อิสลามในการดำเนินชีวิต ไม่ละหมาด ตีเมียห์ สำนะเลเทมา หรือบางครั้งไปละหมาด ไม่ชวนลูกไปด้วย ชำร่ายกว่านั้นบางครั้งบอกลูกให้ไปละหมาด แต่ตัวเองออกไปเที่ยว มีส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นอย่างนี้ แต่เป็นส่วนน้อยที่มีความสำคัญของชุมชนจริง ๆ” [5] เมื่อผู้ปกครองมีพฤติกรรมเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเห็นจึงเกิดการซึมซับและทำตามพ่อแม่ เหตุการณ์ความรุนแรงหรือการเข้าสู่อบายมุข โดยส่วนใหญ่จะเกิดในช่วงเดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นเดือนที่มุสลิมถือศีลอดตามบทบัญญัติของศาสนา ผลจากการที่วัยรุ่นไม่ปฏิบัติตามหลักการของศาสนา ทำให้วัยรุ่นมีโอกาที่จะคล้อยตามสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมได้ง่ายมากขึ้น

2.7 ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน แม้ตำบลบ้านควนและตำบลฉลุง จะเป็นพื้นที่ที่มีมุสลิมอาศัยอยู่มาก อิสลามห้ามการซื้อเสียงขายสิทธิ์ แต่ประชาชนในพื้นที่ก็ยังขาดการตระหนักถึงผลตอบแทนที่จะได้รับในโลกหน้าหากมีการ ซื้อเสียงขายสิทธิ์ ตลอดจนชุมชนใช้ระบอบอุปถัมภ์ ใครมีญาติมากหรือมีกระบวนการให้ได้มาซึ่งตำแหน่งด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่ดีกว่า ก็มีโอกาเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนได้มากกว่า เมื่อชุมชนได้ผู้นำที่มาจากระบอบอุปถัมภ์ มีใช้ผู้นำที่มีศักยภาพอย่างแท้จริง การเข้าดำรงตำแหน่งของผู้นำชุมชนจึงนิยมนฐานคะแนนมากกว่าจะสนใจที่จะพัฒนาหรือจัดการปัญหาของสมาชิกในชุมชน ชุมชนจึงได้ผู้นำที่อ่อนแอหรือไร้ศักยภาพต่อการจัดการปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ “ตลอดหลายปีที่ผ่านมา มีผู้ใหญ่บ้าน 3 คน มีน้อยคนมากที่จะเอาใจใส่จริงจัง ๆ ในหมู่บ้านจริง ๆ วิทยุรุ่นมั่วสุมกันเยอะ ผู้ใหญ่บ้านไม่เดือดร้อน” [6] ความอ่อนแอของโครงสร้างทางสังคมจากปัจจัยดังกล่าวถูกพัฒนาเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เมื่อชุมชนมีความคิด ความเชื่อ ที่คอยสนับสนุนทำให้คนในชุมชนยอมรับความรุนแรง และความรุนแรงนั้นจะยังคงอยู่และพัฒนาเป็นความรุนแรงทางตรง ตามแนวคิด ทฤษฎี ว่าด้วยความรุนแรงของโยฮัลล์ กัลป์ตุงป์ต่อไป

3. การจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของวิทยุรุ่น จะใช้วิธีการบอกเล่าหรือขอความช่วยเหลือจากรุ่นพี่เพื่อให้ไปเคลียร์ให้ นั่นหมายความว่า วิทยุรุ่นเลือกใช้ผู้มีอำนาจมาเป็นตัวกลางในการเจรจา ถ้าสำเร็จก็จบ ปัญหาก็จะถูกเก็บและกดทับไว้ แต่หากไม่สำเร็จก็จะเกิดปัญหาลูกกลามใหญ่โต ดังเช่น ความรุนแรงระหว่างวิทยุรุ่นตำบลฉลุงและบ้านควน ที่แต่เดิมปัญหาเกิดจากเรื่องการเมืองหน้ากัน มีปัญหาชู้สาวเข้ามาเกี่ยวข้อง และทั้ง 2 ตำบลก็เลือกใช้ความรุนแรง จนต้องมีการจัดการปัญหาจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่อิหม่าม ผู้ใหญ่บ้านกำนัน ทั้งสองตำบล นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปัญหาดูเหมือนจะจบลง แต่ก็เกิดการใช้อาวุธในการทำลายล้างอีกฝ่ายหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง จนท้ายที่สุดตำรวจได้จับกุมแกนนำทั้งหมด ทำให้ความรุนแรงระหว่างวิทยุรุ่นบ้านควน-ฉลุง จบลงชั่วคราว

สรุปและการอภิปรายผล

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นของวิทยุรุ่นในอำเภอเมืองสตูลมีหลายรูปแบบ คือ ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่มีได้มาจากตัวของวิทยุรุ่นแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากการที่มีปัญหาใน

การควบคุมทางสังคมที่ทับซ้อนกันจนไม่ได้รับการแก้ไข เช่น โครงสร้างของสถาบันครอบครัวที่มีความอ่อนแอ ขาดการปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้ต้องผลักวัยรุ่นไปอยู่กับเพื่อนที่พร้อมจะเข้าใจและให้คำชี้แนะแบบผิด ๆ ระบบโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จนไม่สนใจเด็กหลังห้องที่มีพฤติกรรมในเชิงลบ อีกทั้งวัยรุ่นยังขาดทุนทางสังคมอันเนื่องจากไม่มีความผูกพันและขาดการเอาใจใส่จากสถาบันทางศาสนา และการเมืองท้องถิ่นที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาชุมชน แต่ไม่ได้สนใจที่จะพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นอย่างจริงจังให้มีโอกาสที่สร้างสรรค์ที่วัยรุ่นสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองไปในทางที่ถูกต้อง เหล่านี้คือปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และต่อมาถูกพัฒนาเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน มองว่า วัยรุ่นเหล่านี้คือภาระของสังคม ความรุนแรงในวัยรุ่นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ แต่หากพ้นช่วงวัยรุ่นไปได้ก็จะผ่านพ้น วัยรุ่นก็จะกลับตัวกลับใจ ตลอดจนชุมชนเองก็ขาดการสอดส่องดูแล ปล่อยให้เป็นที่ของ ผู้ปกครอง หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมือง การที่ชุมชนยอมรับวิธีคิด หรือความเชื่อเหล่านั้น จะทำให้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมพัฒนารูปแบบเป็นความรุนแรงทางตรง มีการเข้ากลุ่มและใช้อาวุธปืน มีด หรืออาวุธอื่น ๆ หมายเอาชีวิตของคู่กรณี นี่คือการแสดงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการมีอำนาจ บารมี และความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองและกลุ่ม

แม้ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทุกภาคส่วนจะพยายามแก้ไขไปแล้วก็ตาม แต่หากเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า หรือแก้ไขไปตามสถานการณ์ ณ เวลาที่เกิดเหตุ โดยไม่ได้จัดการกับปัญหาโครงสร้างทางสังคมที่ยังคงอ่อนแอ วิธีคิดของชุมชนยังคงยอมรับความรุนแรงได้ ปัญหาความรุนแรงทางตรงของวัยรุ่นก็จะยังคงดำเนินต่อไป และรอวันที่จะเกิดขึ้นใหม่ กลายเป็นวงจรของความรุนแรงที่ไม่สิ้นสุด

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน, กลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ. (2551). รายงานสถิติคดีประจำปี 2551.
- [2] ส่องใต้นิวส์แปเปอร. (2544). **สตูลหลายหน่วยงานเร่งกวาดล้างเยาวชนซ่า! ผลิตป็นฉับไฉง อาวุธเถื่อน ทำร้ายร่างกายกัน ด้านตำรวจชี้เป็นปัญหาหลักที่จังหวัดที่ยังแก้ไขไม่ได้. สตูล. ส่องใต้นิวส์. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2554,** จาก [http:// www.songtainews.com](http://www.songtainews.com).
- [3] นัท นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2557.
- [4] แอน นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2557.
- [5] ต่าเร็ด พินธ์สุวรรณ, ดาบตำรวจ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), ที่ทำการสายตรวจวัดหน้าเมือง ตำบลบ้านควน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล, เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2557.
- [6] ผู้ปกครองมาน นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2557.
- [7] ผู้ปกครองนัท นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.
- [8] มาน นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2557.
- [9] กิฟ นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2557.
- [10] หลี นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2557.
- [11] เร๊ะ นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2557.
- [12] ผู้ปกครองหลี นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), อำเภอเมืองสตูล, เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2557.
- [13] ต่อเลืบ บูหมัน, ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ตำบลฉลุง (ผู้ให้สัมภาษณ์), ซาอิตะห์ เกษา (ผู้สัมภาษณ์), ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ตำบลฉลุง, เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2557.

มาตรฐาน วิธีการ ปัญหา
และทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์
ของการรถไฟแห่งประเทศไทย

Standards, Methods, Problems, and Choices
in the Selection of Human Resources
of the State Railway of Thailand

สกล บุญสิน¹
Sakon Bunsin¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง มาตรฐาน วิธีการ ปัญหา และทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษามาตรฐาน วิธีการ และปัญหาในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถ มีความเชื่อถือได้ มากที่สุด วิธีการคัดเลือกที่เหมาะสม คือ การทดสอบความรู้ในงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานคือ กรณีผู้สัมภาษณ์พบผู้สมัครที่ไม่มีความสามารถหลาย ๆ คน และคนต่อมามีความสามารถมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกันทำให้ดูว่าผู้สมัครคนหลังดีกว่าคนแรก ๆ ส่วนทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์การรถไฟแห่งประเทศไทยควรใช้การประเมินแบบศูนย์ประเมิน เพราะมีความเป็นมาตรฐานภาวะวิสัย และความเป็นบรรทัดฐานมากที่สุด และควรใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กัน เพราะการสัมภาษณ์มีความเชื่อถือได้ และมีความแม่นยำตรง

คำสำคัญ : การคัดเลือก การรถไฟแห่งประเทศไทย

Abstract

The research titled “Standards, methods, problems, and Choice in the selection of human resources of the State Railway of Thailand aimed to 1) study standards, methods, problems of the selection of human resources by the State Railway of Thailand aimed, 2) analyze and offer choices in the selection of human resources within traffic department, the State Railway of Thailand. The results showed that standard test used to recruit staff to work in traffic department; the State Railway of Thailand had the most reliable method. The most appropriate method was the job knowledge testing. Issue found in the recruitment was: interviewers selected some candidates who had less qualified than the candidate who had applied for job, later. The State Railway of Thailand shall use assessment for staff

recruitment with same method as used by assessment center because it had standard with objectivity and norm. The method shall be used with the interviewing due to it had high reliability and validity.

Keywords : Selection, The State Railway of Thailand

บทนำ

ปัจจุบัน การคมนาคมขนส่งในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ อาทิ การขนส่งทางบก (ทั้งทางถนนและทางราง) การขนส่งทางน้ำ และการขนส่งทางอากาศ ซึ่งการดำเนินการขนส่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือการมีบุคลากรที่เพียงพอ แต่ระยะที่ผ่านมาการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่สามารถจัดอัตรากำลังที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานได้อีกทั้งยังมีพนักงานจำนวนไม่น้อยที่จะเกษียณอายุลง ทำให้พนักงานที่มีอยู่เดิมต้องรับภาระงานที่หนักมากขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการ โดยเฉพาะพนักงานที่มีหน้าที่ในการให้บริการผู้โดยสารของฝ่ายการเดินรถ เพราะพนักงานเหล่านี้จะต้องพบปะผู้โดยสารโดยตรง และเป็นกำลังสำคัญในการเดินรถทั้งในปัจจุบันและในอนาคต[1] แม้ว่าในปัจจุบันการรถไฟฯ ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังมาเพิ่มเติม ทำให้สามารถบรรจุพนักงานประจำเข้าทำงานในการรถไฟฯ ได้ แต่อัตรากำลังที่ได้รับการจัดสรร ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในกิจการของการรถไฟฯ ทำให้ต้องมีการจ้างลูกจ้างเฉพาะงาน และลูกจ้างนอกกรอบ เพื่อมาทดแทนอัตรากำลังที่ไม่ได้รับการจัดสรร เพื่อให้มีกำลังคนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของการรถไฟฯ ต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ทั้งพนักงานประจำ ลูกจ้างเฉพาะงาน และลูกจ้างนอกกรอบของฝ่ายการเดินรถ การรถไฟฯ จำเป็นต้องมีวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน และสามารถลดปัญหาการได้บุคคลที่ไม่เหมาะสมเข้ามาทำงานในการรถไฟฯ เช่น กรณีการรับลูกจ้างเฉพาะงาน เพื่อทำหน้าที่พนักงานรถนอน แม้ว่าผู้สมัครจะผ่านการสอบสัมภาษณ์ ตรวจร่างกายซึ่งผ่านเกณฑ์ตามปกติ และเมื่อผ่านการสอบสัมภาษณ์แล้ว การรถไฟแห่งประเทศไทยจะส่งประวัติผู้ที่ผ่านการคัดเลือกให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตรวจสอบอีกครั้ง ซึ่งต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง ซึ่งอาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน [2] โดยควรทำให้แล้วเสร็จก่อนที่จะให้พนักงานปฏิบัติงานในหน่วยงาน ซึ่งหากพนักงานคนดังกล่าวติดสารเสพติดหรือมีประวัติอาชญากรรม

พนักงานอาปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับผู้ใช้บริการและจะกระทบต่อความเชื่อมั่นในการใช้บริการ จึงควรมีการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสอบประวัติและประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษามาตรฐาน วิธีการ ปัญหา และทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย และใช้ผลการศึกษาดังนั้นมาปรับปรุงการคัดเลือกบุคลากรด้านการเดินรถ โดยอาศัยหลักวิชา และระเบียบวิธีวิจัยอย่างเข้มข้น เพื่อสร้างหรือพัฒนารูปแบบหรือวิธีการคัดเลือกที่ได้มาตรฐาน และได้คนที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พนักงานฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย จำนวน 4,035 คน ขนาดของตัวอย่างไม่น้อยกว่า 10% หรือไม่น้อยกว่า 404 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 581 คน โดยสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. มาตรฐาน วิธีการ และปัญหาในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย

1) มาตรฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถ มีความเชื่อถือได้ ($\bar{x} = 5.89$) รองลงมาคือมีความแม่นยำ ($\bar{x} = 5.64$) มีลักษณะที่เป็นภาวะวิสัย (สอดคล้อง/ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง) ($\bar{x} = 5.59$) มีบรรทัดฐาน ($\bar{x} = 5.55$) และมีความเป็นมาตรฐาน ($\bar{x} = 5.49$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของมาตรฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถ

มาตรฐานของแบบทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีความเชื่อถือได้	5.89	2.17	ค่อนข้างมาก
2. มีความแม่นยำตรง	5.64	2.16	ค่อนข้างมาก
3. มีลักษณะที่เป็นภาวะวิสัย (สอดคล้อง/ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง)	5.59	2.08	ค่อนข้างมาก
4. มีบรรทัดฐาน	5.55	2.18	ค่อนข้างมาก
5. ความเป็นมาตรฐาน	5.49	2.21	ปานกลาง

2) วิธีการคัดเลือก

2.1) วิธีการคัดเลือกที่เหมาะสมกับฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย คือ การทดสอบความรู้ในงาน ($\bar{x} = 7.39$) รองลงมาคือ การทดสอบความสนใจในอาชีพ ($\bar{x} = 7.37$) การตรวจสอบสารเสพติด ($\bar{x} = 7.25$) และที่น้อยที่สุดคือ การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ ($\bar{x} = 4.93$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิธีการคัดเลือกที่เหมาะสมกับฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย

วิธีการคัดเลือก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การทดสอบความรู้ในงาน	7.39	1.78	มาก
2. การทดสอบความสนใจในอาชีพ	7.37	1.71	มาก
3. การตรวจสอบสารเสพติด	7.25	2.37	มาก
4. การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง	7.18	1.87	มาก
5. การทดสอบความสามารถทางปัญญา	7.14	1.78	มาก
6. การทดสอบความซื่อสัตย์	7.12	2.01	มาก
7. การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล	6.77	2.08	มาก
8. การทดสอบความสามารถทางกาย	6.72	1.94	มาก
9. การตรวจเอตส์	6.64	2.59	มาก
10. การทดสอบบุคลิกภาพ	6.49	1.89	ค่อนข้างมาก
11. การสัมภาษณ์	6.16	2.28	ค่อนข้างมาก
12. การวิเคราะห์ลายมือ	5.81	2.64	ค่อนข้างมาก
13. การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง	5.67	2.42	ค่อนข้างมาก
14. การประเมินแบบศูนย์ประเมิน	5.49	2.01	ปานกลาง
15. การทดสอบทางพันธุกรรม	5.41	2.47	ปานกลาง
16. การประเมินออนไลน์	5.19	2.38	ปานกลาง
17. การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ	4.93	2.63	ปานกลาง

2.2) วิธีการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานที่เหมาะสมกับฝ่ายการเดินรถ จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการสัมภาษณ์ที่เหมาะสมที่สุด คือ การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ ($\bar{x}=6.86$) รองลงมาคือ การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ($\bar{x}=6.60$) และที่น้อยที่สุดคือ การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ ($\bar{x}=4.01$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิธีการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกที่เหมาะสมกับฝ่ายการเดินรถ

วิธีการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ	6.86	1.76	มาก
2. การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว	6.60	2.09	มาก
3. การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงานเพื่อให้ผู้สมัครรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องทั้งต่องานและต่อบริษัท	6.26	2.04	ค่อนข้างมาก
4. การสัมภาษณ์เพื่อปฏิบัติการเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน	6.25	1.99	ค่อนข้างมาก
5. การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ เช่น ให้เพื่อนร่วมงาน, ผู้ได้บังคับบัญชา, หัวหน้างาน สัมภาษณ์ผู้สมัคร	6.17	2.21	ค่อนข้างมาก
6. การสัมภาษณ์กลุ่ม	5.38	2.33	ปานกลาง
7. การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ	4.01	2.36	ค่อนข้างน้อย

3) ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถ จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถมากที่สุดคือ กรณีผู้สัมภาษณ์พบผู้สมัครที่ไม่มีความสามารถหลาย ๆ คน และคนต่อมามีความสามารถมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกันทำให้သူผู้สมัครคนหลังดีกว่าคนแรก ๆ ($\bar{x}=5.86$) รองลงมาคือ ผู้สัมภาษณ์ตัดสินผู้สมัครจากคุณสมบัติที่น่าพอใจเพียง 2 – 3 อย่าง ทำให้มองผ่านคุณสมบัติที่สำคัญกว่าบางอย่างไป ($\bar{x}=5.84$) และที่น้อยที่สุดคือ การใช้คำถามที่ไม่เหมาะสม ($\bar{x}=5.03$) ดังตารางที่ 4

2. การวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของฝ่ายการเดินรถ การรถไฟแห่งประเทศไทย

2.1ความเป็นมาตรฐานของการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่

1) ความเป็นมาตรฐาน จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการคัดเลือกทั้ง 17 วิธี มีความเป็นมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ เมื่อวัดจากค่า (B) ซึ่งพยากรณ์ความเป็นมาตรฐานของวิธีการคัดเลือกได้ดีที่สุด คือ การประเมินแบบศูนย์ประเมิน

ตารางที่ 4 ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเงิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. กรณีผู้สัมภาษณ์พบผู้สมัครที่ไม่มีความสามารถหลาย ๆ คนและคนต่อมามีความสามารถมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกันทำให้ดูว่าผู้สมัครคนหลังดีกว่าคนแรก ๆ	5.86	1.87	ค่อนข้างมาก
2. ผู้สัมภาษณ์ตัดสินใจคัดเลือกผู้สมัครจากคุณสมบัติที่น่าพอใจเพียง 2 – 3 อย่างทำให้มองผ่านคุณสมบัติที่สำคัญกว่าบางอย่างไป	5.84	2.08	ค่อนข้างมาก
3. ผู้สัมภาษณ์มักจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครใน 2 – 3 นาทีแรกที่ทำให้การสัมภาษณ์ซึ่งทำให้ข้อพิจารณาสำคัญอื่นถูกผ่านไป	5.82	2.08	ค่อนข้างมาก
4. อคติที่เกิดขึ้นจากการมองคนแค่ภายนอก	5.76	2.23	ค่อนข้างมาก
5. ผู้สัมภาษณ์ยังไม่ได้เป็นนักฟังและนักให้ข้อมูลที่ดี	5.69	2.16	ค่อนข้างมาก
6. อคติที่เกิดขึ้นจากการมองคนแบบเหมารวม	5.51	2.22	ค่อนข้างมาก
7. ผู้สัมภาษณ์ขาดการฝึกอบรม	5.46	2.31	ปานกลาง
8. การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับงาน	5.30	2.21	ปานกลาง
9. ผู้สัมภาษณ์มักแสดงออกทางสีหน้าท่าทางเมื่อไม่พอใจ	5.27	2.34	ปานกลาง
10. การใช้คำถามที่ไม่เหมาะสม	5.03	2.28	ปานกลาง

รองลงมาคือ การสัมภาษณ์ การประเมินออนไลน์ การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบความรู้ในงาน การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบความสนใจในอาชีพ การทดสอบความสามารถทางกาย การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ การทดสอบความสามารถทางปัญญาการทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง การทดสอบความซื่อสัตย์ การตรวจสอบสารเสพติด การทดสอบทางพันธุกรรม การวิเคราะห์ลายมือ และการตรวจเชื้อ HIV ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความเป็นมาตรฐานของการคัดเลือกจำแนกตามวิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือก	ความเป็นมาตรฐาน	B	Beta	t	p	R ²
การประเมินแบบศูนย์ประเมิน		0.314	0.286	7.177	0	0.082
การสัมภาษณ์		0.291	0.3	7.571	0	0.09
การประเมินออนไลน์		0.247	0.265	6.624	0	0.07
การทดสอบบุคลิกภาพ		0.219	0.187	4.581	0	0.035
การทดสอบความรู้ในงาน		0.209	0.168	4.096	0	0.028
การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง		0.199	0.218	5.383	0	0.048
การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล		0.189	0.178	4.349	0	0.032
การทดสอบความสนใจในอาชีพ		0.184	0.142	3.456	0.001	0.02
การทดสอบความสามารถทางกาย		0.183	0.161	3.93	0	0.026
การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ		0.171	0.203	4.991	0	0.041
การทดสอบความสามารถทางปัญญา		0.164	0.132	3.207	0.001	0.017
การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง		0.162	0.137	3.334	0.001	0.019
การทดสอบความซื่อสัตย์		0.162	0.148	3.589	0	0.022
การตรวจสอบสารเสพติด		0.155	0.166	4.056	0	0.028
การทดสอบทางพันธุกรรม		0.153	0.172	4.198	0	0.03
การวิเคราะห์ลายมือ		0.149	0.177	4.339	0	0.031
การตรวจเชื้อ HIV		0.103	0.121	2.928	0.004	0.015

2) ความเป็นภาวะวิสัย (ความสอดคล้อง/ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง) ของวิธีการคัดเลือกจากผลการวิจัย พบว่า วิธีการคัดเลือกทั้ง 17 วิธี มีความเป็นภาวะวิสัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ เมื่อวัดจากค่า (B) ซึ่งพยากรณ์ความเป็นภาวะวิสัยของวิธีการคัดเลือกได้ดีที่สุด คือ การประเมินแบบศูนย์ประเมิน รองลงมาคือ การสัมภาษณ์ การประเมินออนไลน์ การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบความสนใจในอาชีพ การทดสอบความรู้ในงาน การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง การทดสอบความสามารถทางกาย และการตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง การทดสอบความสามารถทางปัญญา การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบความซื่อสัตย์ การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ การทดสอบทางพันธุกรรม การตรวจสอบสารเสพติด การวิเคราะห์ลายมือ และการตรวจเชื้อ HIV ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความเป็นภาวะวิสัย (ความสอดคล้อง/ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง) ของการ
คัดเลือกจำแนกตามวิธีการคัดเลือก

ความเป็นภาวะวิสัย วิธีการคัดเลือก	B	Beta	t	p	R ²
การประเมินแบบศูนย์ประเมิน	0.306	0.296	7.451	0	0.087
การสัมภาษณ์	0.29	0.318	8.059	0	0.101
การประเมินออนไลน์	0.244	0.278	6.967	0	0.077
การทดสอบบุคลิกภาพ	0.231	0.209	5.14	0	0.044
การทดสอบความสนใจในอาชีพ	0.227	0.186	4.562	0	0.035
การทดสอบความรู้ในงาน	0.219	0.187	4.586	0	0.035
การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง	0.213	0.191	4.69	0	0.037
การทดสอบความสามารถทางกาย	0.211	0.197	4.838	0	0.039
การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง	0.203	0.236	5.856	0	0.056
การทดสอบความสามารถทางปัญญา	0.202	0.173	4.23	0	0.03
การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล	0.197	0.197	4.825	0	0.039
การทดสอบความซื่อสัตย์	0.191	0.185	4.529	0	0.034
การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ	0.166	0.209	5.154	0	0.044
การทดสอบทางพันธุกรรม	0.161	0.192	4.706	0	0.037
การตรวจสอบสารเสพติด	0.16	0.182	4.464	0	0.033
การวิเคราะห์ลายมือ	0.12	0.152	3.705	0	0.023
การตรวจเชื้อ HIV	0.104	0.129	3.138	0.002	0.017

3) ความเป็นบรรทัดฐานของวิธีการคัดเลือก จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการคัดเลือกทั้ง 17 วิธี มีความเป็นบรรทัดฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่น คือ เมื่อวัดจากค่า (B) ซึ่งพยากรณ์ความเป็นบรรทัดฐานของวิธีการคัดเลือกได้ดีที่สุด คือ การประเมินแบบศูนย์ประเมิน การสัมภาษณ์ การประเมินออนไลน์ การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง การทดสอบความสามารถทางกาย การทดสอบความรู้ในงาน การทดสอบความสนใจในอาชีพ การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบทางพันธุกรรม การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบความสามารถทางปัญญา การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ การทดสอบความซื่อสัตย์ การตรวจสอบสารเสพติด การวิเคราะห์ลายมือ และ การตรวจเชื้อ HIV ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความเป็นบรรทัดฐานของการคัดเลือก จำแนกตามวิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือก	ความเป็นบรรทัดฐาน	B	Beta	t	p	R ²
การประเมินแบบศูนย์ประเมิน		0.305	0.282	7.069	0	0.079
การสัมภาษณ์		0.292	0.305	0.772	0	0.093
การประเมินออนไลน์		0.26	0.285	7.142	0	0.081
การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง		0.217	0.241	5.973	0	0.058
การทดสอบความสามารถทางกาย		0.209	0.187	4.578	0	0.035
การทดสอบความรู้ในงาน		0.207	0.169	4.138	0	0.029
การทดสอบความสนใจในอาชีพ		0.202	0.159	3.866	0	0.025
การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล		0.19	0.181	4.438	0	0.033
การทดสอบทางพันธุกรรม		0.173	0.196	4.821	0	0.039
การทดสอบบุคลิกภาพ		0.168	0.146	3.542	0	0.021
การทดสอบความสามารถทางปัญญา		0.166	0.136	3.297	0.001	0.018
การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง		0.162	0.139	3.388	0.001	0.019
การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ		0.158	0.191	4.679	0	0.036
การทดสอบความซื่อสัตย์		0.128	0.118	2.869	0.004	0.014
การตรวจสอบสารเสพติด		0.122	0.133	3.221	0.001	0.018
การวิเคราะห์ลายมือ		0.113	0.138	3.342	0.001	0.019
การตรวจเชื้อ HIV		0.081	0.097	2.333	0.02	0.009

4) ความเชื่อถือได้ของวิธีการคัดเลือก จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการคัดเลือกทั้ง 17 วิธี มีความเชื่อถือได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ เมื่อวัดจากค่า (B) ซึ่งพยากรณ์ความเชื่อถือได้ของวิธีการคัดเลือกได้ดีที่สุด คือ การสัมภาษณ์ รองลงมาคือ การประเมินแบบศูนย์ประเมิน การทดสอบความสนใจในอาชีพ การประเมินออนไลน์ การทดสอบความรู้ในงาน การทดสอบความสามารถทางกาย การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง การทดสอบความสามารถทางปัญญา การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบความซื่อสัตย์ การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ การทดสอบทางพันธุกรรม การตรวจสอบสารเสพติด การวิเคราะห์ลายมือ และ การตรวจเชื้อ HIV ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความเชื่อถือได้ของการคัดเลือก จำแนกตามวิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือก \ ความเชื่อถือได้	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์	0.304	0.32	8.121	0	0.102
การประเมินแบบศูนย์ประเมิน	0.281	0.261	6.501	0	0.068
การทดสอบความสนใจในอาชีพ	0.267	0.211	5.183	0	0.044
การประเมินออนไลน์	0.265	0.29	7.292	0	0.084
การทดสอบความรู้ในงาน	0.247	0.202	4.974	0	0.041
การทดสอบความสามารถทางกาย	0.24	0.216	5.313	0	0.046
การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง	0.229	0.255	6.349	0	0.065
การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล	0.213	0.204	5.017	0	0.042
การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง	0.212	0.184	4.492	0	0.034
การทดสอบความสามารถทางปัญญา	0.19	0.156	3.811	0	0.024
การทดสอบบุคลิกภาพ	0.18	0.156	3.804	0	0.024
การทดสอบความซื่อสัตย์	0.166	0.154	3.744	0	0.024
การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ	0.139	0.168	4.104	0	0.028
การทดสอบทางพันธุกรรม	0.135	0.154	3.751	0	0.024
การตรวจสอบสารเสพติด	0.131	0.144	3.489	0.001	0.021
การวิเคราะห์ลายมือ	0.103	0.125	3.039	0.002	0.016
การตรวจเชื้อ HIV	0.083	0.099	2.394	0.017	0.01

5) ความแม่นยำของวิธีการคัดเลือก จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการคัดเลือก ทั้ง 17 วิธี มีความแม่นยำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ เมื่อวัดจากค่า (B) ซึ่งพยากรณ์ความแม่นยำของวิธีการคัดเลือกได้ดีที่สุด คือ การสัมภาษณ์ รองลงมาคือ การประเมินแบบศูนย์ประเมิน การทดสอบความสนใจในอาชีพ การทดสอบความสามารถทางกาย การประเมินออนไลน์ การทดสอบความรู้ในงาน การทดสอบบุคลิกภาพ การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง การทดสอบความซื่อสัตย์ การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบความสามารถทางปัญญา การตรวจสอบสารเสพติด การทดสอบทางพันธุกรรม การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ การวิเคราะห์ลายมือ และการตรวจเชื้อ HIV ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความแม่นยำตรงของการคัดเลือก จำแนกตามวิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือก \ ความแม่นยำตรง	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์	0.291	0.307	7.751	0	0.094
การประเมินแบบศูนย์ประเมิน	0.283	0.266	6.649	0	0.071
การทดสอบความสนใจในอาชีพ	0.28	0.221	5.465	0	0.049
การทดสอบความสามารถทางกาย	0.257	0.232	5.733	0	0.054
การประเมินออนไลน์	0.251	0.277	6.928	0	0.077
การทดสอบความรู้ในงาน	0.247	0.203	4.988	0	0.041
การทดสอบบุคลิกภาพ	0.225	0.197	4.834	0	0.039
การตรวจสอบจากบุคคลอ้างอิง	0.223	0.25	6.224	0	0.063
การทดสอบความซื่อสัตย์	0.22	0.205	5.04	0	0.042
การทดสอบโดยให้ทดลองปฏิบัติงานจริง	0.219	0.19	4.651	0	0.036
การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล	0.209	0.201	4.95	0	0.041
การทดสอบความสามารถทางปัญญา	0.196	0.161	3.935	0	0.026
การตรวจสอบสารเสพติด	0.174	0.192	4.697	0	0.037
การทดสอบทางพันธุกรรม	0.164	0.189	4.619	0	0.036
การทดสอบโดยใช้เครื่องจับเท็จ	0.16	0.195	4.777	0	0.038
การวิเคราะห์ลายมือ	0.14	0.171	4.169	0	0.029
การตรวจเชื้อ HIV	0.124	0.149	3.63	0	0.022

สรุป ทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์การรถไฟแห่งประเทศไทยควรใช้การประเมินแบบศูนย์ประเมิน เพราะมีความเป็นมาตรฐานภาวะวิสัย และความเป็นบรรทัดฐานมากที่สุด และควรใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กัน เพราะการสัมภาษณ์มีความเชื่อถือได้ และมีความแม่นยำตรง

2. วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ประสบการณ์การทำงาน ความสำเร็จทางการเรียน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณภาพของบุคคล

1) วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ประสบการณ์การทำงาน

จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดันสามารถทำนายหรือพยากรณ์ประสบการณ์การทำงาน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวัดจากค่า (B) พบว่า วิธีการสัมภาษณ์ที่พยากรณ์ประสบการณ์การทำงานในด้านความตั้งใจ และทักษะได้ดีที่สุด คือ การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ ส่วนวิธีการสัมภาษณ์ที่พยากรณ์ประสบการณ์การทำงานในด้านความรู้/ความสามารถได้ดีที่สุดคือ การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ประสพการณ์การทำงาน

วิธีการสัมภาษณ์	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.408	.327	8.332	.000	.107
ความตั้งใจ	.392	.289	7.273	.000	.084
ทักษะ	.344	.259	6.448	.000	.067
การสัมภาษณ์กลุ่ม					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.135	.097	2.351	.019	.009
ความตั้งใจ	.120	.082	1.968	.050	.007
ทักษะ	.142	.094	2.272	.023	.009
การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.421	.402	10.549	.000	.161
ความตั้งใจ	.512	.459	12.417	.000	.210
ทักษะ	.470	.413	10.911	.000	.171
การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.312	.237	5.876	.000	.056
ความตั้งใจ	.375	.267	6.674	.000	.071
ทักษะ	.362	.254	6.310	.000	.064
การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	-.053	-.037	-.898	.370	.001
ความตั้งใจ	.045	.030	.715	.475	.001
ทักษะ	-.071	-.046	-1.114	.266	.002
การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.393	.323	8.206	.000	.104
ความตั้งใจ	.470	.362	9.343	.000	.131
ทักษะ	.462	.350	8.981	.000	.122
การสัมภาษณ์เพื่อปฏิบัติการเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน					
<i>ประสพการณ์การทำงาน</i>					
ความรู้/ความสามารถ	.432	.365	9.422	.000	.133
ความตั้งใจ	.458	.363	9.361	.000	.131
ทักษะ	.415	.322	8.190	.000	.104

2) วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิบัติการเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดันสามารถทำนายหรือพยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียน (การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน, กิจกรรมนอกหลักสูตร, ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวัดจากค่า (B) พบว่าวิธีการสัมภาษณ์ที่พยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียนได้ดีที่สุด คือ การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิบัติการเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียน

วิธีการสัมภาษณ์	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.201	.181	4.427	.000	.033
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.268	.246	6.118	.000	.061
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.330	.291	7.323	.000	.085
การสัมภาษณ์กลุ่ม					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.267	.216	5.331	.000	.047
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.325	.269	6.719	.000	.072
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.221	.176	4.296	.000	.031
การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.327	.350	9.003	.000	.123
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.284	.311	7.876	.000	.097
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.302	.318	8.057	.000	.101
การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.272	.232	5.727	.000	.054
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.291	.253	6.299	.000	.064
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.287	.240	5.962	.000	.058
การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.208	.166	4.047	.000	.028
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.258	.210	5.178	.000	.044
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.122	.095	2.301	.022	.009
การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.325	.300	7.561	.000	.090
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.302	.284	7.138	.000	.081
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.360	.326	8.294	.000	.106
การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน					
<i>ความสำเร็จทางการเรียน</i>					
การมีส่วนร่วมในงานระหว่างเรียน	.342	.324	8.238	.000	.105
กิจกรรมนอกหลักสูตร	.346	.335	8.550	.000	.112
ความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน	.367	.341	8.728	.000	.116

3) วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคล จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน การสัมภาษณ์เพื่อคุปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดันสามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ ไม่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ ในขณะที่การสัมภาษณ์กลุ่ม สามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้เพียงเรื่อง การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการมีมนุษยสัมพันธ์ ส่วนความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่นไม่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ได้ เมื่อวัดจากค่า (B) พบว่า วิธีการสัมภาษณ์ที่พยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดีที่สุด คือ การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

วิธีการสัมภาษณ์	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว					
<u>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</u>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.451	.343	8.787	.000	.118
การมีมนุษยสัมพันธ์	.436	.312	7.910	.000	.098
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.334	.262	6.536	.000	.069
การสัมภาษณ์กลุ่ม					
<u>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</u>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.191	.131	3.176	.002	.017
การมีมนุษยสัมพันธ์	.165	.106	2.565	.011	.011
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.101	.072	1.730	.084	.005
การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ					
<u>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</u>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.474	.428	11.411	.000	.184
การมีมนุษยสัมพันธ์	.498	.424	11.278	.000	.180
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.412	.385	10.046	.000	.148
การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ					
<u>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</u>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.361	.260	6.480	.000	.068
การมีมนุษยสัมพันธ์	.345	.234	5.798	.000	.055
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.360	.268	6.685	.000	.072

ตารางที่ 12 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ต่อ)

วิธีการสัมภาษณ์	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ					
<i>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</i>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.028	.019	.450	.653	.000
การมีมนุษยสัมพันธ์	-.058	-.037	-.037	-.884	.377
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.069	.048	1.158	.247	.002
การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน					
<i>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</i>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.417	.325	8.255	.000	.105
การมีมนุษยสัมพันธ์	.432	.316	8.028	.000	.100
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.384	.309	7.816	.000	.095
การสัมภาษณ์เพื่อคุปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน					
<i>ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</i>					
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	.434	.347	8.894	.000	.120
การมีมนุษยสัมพันธ์	.378	.285	7.152	.000	.081
ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น	.388	.321	8.157	.000	.103

4) วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคล จากผล การวิจัย พบว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ การ สัมภาษณ์หลายรูปแบบ การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน การ สัมภาษณ์เพื่อคุปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดันสามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของ บุคคล (ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป ความสามารถในการพูด การใช้คำศัพท์ กิริยาท่าทาง การปรับตัว พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ ความสามารถในการเป็นผู้นำได้อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มไม่สามารถทำนายหรือพยากรณ์ คุณภาพของบุคคลในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ และการสัมภาษณ์ผ่าน วิดีโอ ไม่สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคลในด้านกิริยาท่าทาง การปรับตัว พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำ) เมื่อวัดจากค่า (B) พบว่า วิธีการ สัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคลได้ดีที่สุด มีดังนี้ การสัมภาษณ์ ในรูปของคณะกรรมการ สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคลในด้านลักษณะที่ มองเห็นได้โดยทั่วไป ความสามารถในการพูด และกิริยาท่าทางได้ดีที่สุด ส่วนการสัมภาษณ์ โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของ บุคคลในด้านการปรับตัว และพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ได้ดีที่สุด ส่วนการ สัมภาษณ์เพื่อคุปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพ ของบุคคลในด้านการใช้คำศัพท์และความสามารถในการเป็นผู้นำได้ดีที่สุด ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคล

วิธีการสัมภาษณ์	B	Beta	t	p	R ²
การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.339	.268	6.700	.000	.072
ความสามารถในการพูด	.367	.274	6.861	.000	.075
การใช้คำศัพท์	.349	.295	7.442	.000	.087
กิริยาท่าทาง	.391	.294	7.400	.000	.086
การปรับตัว	.418	.313	7.930	.000	.098
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.367	.276	6.914	.000	.076
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.370	.296	7.454	.000	.088
การสัมภาษณ์กลุ่ม					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.170	.121	2.921	.004	.015
ความสามารถในการพูด	.129	.087	2.100	.036	.008
การใช้คำศัพท์	.233	.177	4.329	.000	.031
กิริยาท่าทาง	.180	.122	2.946	.003	.015
การปรับตัว	.162	.109	2.634	.009	.012
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.075	.051	1.222	.222	.003
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.134	.096	2.328	.020	.009
การสัมภาษณ์ในรูปของคณะกรรมการ					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.473	.445	11.960	.000	.198
ความสามารถในการพูด	.460	.409	10.796	.000	.168
การใช้คำศัพท์	.331	.333	8.506	.000	.111
กิริยาท่าทาง	.469	.419	11.115	.000	.176
การปรับตัว	.444	.396	10.365	.000	.157
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.412	.369	9.564	.000	.136
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.383	.364	9.411	.000	.133
การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.421	.315	7.998	.000	.099

ตารางที่ 13 วิธีการสัมภาษณ์ที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์คุณภาพของบุคคล (ต่อ)

การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.421	.315	7.998	.000	.099
ความสามารถในการพูด	.378	.268	6.700	.000	.072
การใช้คำศัพท์	.228	.231	5.704	.000	.053
กิริยาท่าทาง	.393	.280	7.008	.000	.078
การปรับตัว	.350	.248	6.162	.000	.062
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.221	.158	3.841	.000	.025
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.270	.205	5.027	.000	.042
การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอ					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.178	.124	3.019	.003	.015
ความสามารถในการพูด	.176	.117	2.828	.005	.014
การใช้คำศัพท์	.271	.203	4.991	.000	.041
กิริยาท่าทาง	.069	.046	1.111	.267	.002
การปรับตัว	.106	.070	1.700	.090	.005
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.059	.039	.939	.348	.002
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.109	.077	1.863	.063	.006
การสัมภาษณ์โดยการให้ข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบของงาน					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.415	.336	8.583	.000	.113
ความสามารถในการพูด	.412	.316	8.005	.000	.100
การใช้คำศัพท์	.343	.297	7.479	.000	.088
กิริยาท่าทาง	.424	.326	8.297	.000	.106
การปรับตัว	.452	.346	8.888	.000	.120
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.432	.333	8.494	.000	.111
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.398	.326	8.301	.000	.106
การสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิกิริยาเมื่ออยู่ภายใต้ความกดดัน					
<i>คุณภาพของบุคคล</i>					
ลักษณะที่มองเห็นได้โดยทั่วไป	.371	.309	7.805	.000	.095
ความสามารถในการพูด	.415	.327	8.327	.000	.107
การใช้คำศัพท์	.405	.361	9.308	.000	.130
กิริยาท่าทาง	.435	.344	8.821	.000	.118
การปรับตัว	.451	.355	9.136	.000	.126
พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์	.385	.305	7.693	.000	.093
ความสามารถในการเป็นผู้นำ	.438	.368	9.535	.000	.136

3. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการคัดเลือกการรถไฟควรมานำใช้มากที่สุดคือ การประเมินแบบศูนย์ประเมินเพราะมีความเป็นมาตรฐานภาวะวิสัย และความเป็นบรรทัดฐานมากที่สุด เนื่องจากการประเมินวิธีนี้เป็นวิธีการที่เป็นระบบที่สามารถถ่วงถ่วงให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อให้แน่ใจว่าได้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการ วิธีการของการประเมินแบบศูนย์ประเมินจึงใช้เทคนิคอย่างหลากหลาย รวมถึงการใช้ผู้สังเกตการณ์และผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญสูง ซึ่งการใช้เครื่องมือที่หลากหลายและผู้ประเมินหลายคนด้วยวิธีการนี้จึงสร้างความยุติธรรมและลดความลำเอียงและอคติที่เกิดจากการคัดเลือก ทำให้การคัดเลือกมีความเที่ยงตรงสูงเมื่อเทียบกับเครื่องมืออื่น ๆ [2-6]

สรุปผลการวิจัย

มาตรฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถมีความเชื่อถือได้ มากที่สุด ส่วนวิธีการคัดเลือกที่เหมาะสมมากที่สุด คือ การทดสอบความรู้ในงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานคือ กรณีผู้สัมภาษณ์พบผู้สมัครที่ไม่มีความสามารถหลาย ๆ คน และคนต่อมามีความสามารถมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกันทำให้သူผู้สมัครคนหลังดีกว่าคนแรก ๆ ส่วนทางเลือกในการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทยควรใช้การประเมินแบบศูนย์ประเมิน เพราะมีความเป็นมาตรฐานภาวะวิสัย และความเป็นบรรทัดฐานมากที่สุด และควรใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กัน เพราะการสัมภาษณ์มีความเชื่อถือได้ และมีความแม่นยำตรง

คำขอขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณผู้บริหาร พนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย คณะกรรมการติดตามโครงการ ตลอดจนคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สกล บุญสิน. (2558). **เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารแรงงาน**. เชียงใหม่ :
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [2] เดลินิวส์. (2557). **ตั้งคณะกรรมการสอบพนักงานการรถไฟฟ้า**. กรุงเทพฯ: เดลินิวส์. สืบค้น
เมื่อ 25 มีนาคม 2558, จาก <http://www.dailynews.co.th/regional/251505>.
- [3] Dessler, Gary. (2009). **A framework for human resource management**.
Upper Saddle River, N.J. :Pearson/Prentice Hall.
- [4] Lucio, Miguel Martinez. (2014). **International human resource management :
an employment relations perspective**. Thousand Oaks, CA : SAGE
Publications Ltd.
- [5] Mondy, R. Wayne. (2014). **Human Resource Management**. Upper Saddle
River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- [6] Rees, Gary. and Smith, Paul E. (2014). **Strategic human resource
management : an international perspective**.Thousand Oaks, CA :
SAGE Publications.
- [7] Wilton, Nick. (2013). **An introduction to human resource management**.
Thousand Oaks, CA : Sage Publications.

ภูมิหลังทางครอบครัวคู่สมรสมุสลิม ที่มี
พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว :
กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

Family Background of Muslim Spouses through
Domestic Violence Behavior : Case Study
in Muang District, Satun

นุรไลลาห์ หลังปูเต๊ะ¹ และเกษตรชัย และหีม²

Nurlaila Langputeh¹ and Kasatchai Leahheem²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
สงขลา 90110

²ผศ.ดร., ภาควิชาสารัตถะ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา 90110

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของคู่สมรสไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักใน 3 กลุ่ม ได้แก่ ภรรยา (ผู้ถูกกระทำ) บิดาหรือมารดา และญาติของคู่สมรส มีกรณีศึกษาจำนวน 8 ครอบครัว จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้หลักการเทียบเคียงแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยควบคู่บริบท

การวิจัยพบว่าคู่สมรสไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวนั้นมีภูมิหลังการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์การใช้ความรุนแรง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในครอบครัว ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว โดยการอบรมเลี้ยงดูมีลักษณะแบบอัตตาธิปไตย มีประสบการณ์ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม และบุคคลที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้านเป็นลักษณะผู้ชายเป็นใหญ่ โดยผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อไป

คำสำคัญ : ความรุนแรงในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์การใช้ความรุนแรง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในครอบครัว

Abstract

The objectives of this study were to investigate family background among married Thai Muslim couples in Mounq District, Satun Province through domestic violence behavior. The informants of this study consisted of 8 family including spouses experiencing domestic violence, parents and relatives of the spouses. The data were collected through discussions and in-depth interviews, and then analyzed using comparative logic of concepts, theories, research reports, and context. The study found that married Thai Muslim couples in Satun Province through domestic violence behavior were

those who had authoritarian upbringing, experienced violence in direct and indirect violence and authority relationship.

Keywords : Domestic Violence, Upbringing, Experience of Violence, Authority Relationship.

บทนำ

ปรากฏการณ์ความรุนแรงในสถาบันครอบครัวเกิดขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทศนคติของคนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับว่าปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยว แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐ ครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรง จะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวได้เนื่องจากสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้าเป็นหลักในครอบครัว คือสามี ภรรยา หรือพ่อแม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ ครอบครัวไม่สงบสุข เห็นห่าง ขาดความรัก ความผูกพันสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน แดกร้าวครอบครัวลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินอยู่อย่างปกติสุขในสังคมได้

สถาบันครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันแรกและเป็นสถาบันหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนซึ่งโดยธรรมชาติของครอบครัวจะเน้นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้มีความใกล้ชิดผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลเอาใจใส่ และเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน ทว่าปัจจุบันครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ สถาบันครอบครัวจึงมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมเช่นกัน จากครอบครัวขยาย (Extended family) มาเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) เพิ่มมากขึ้น เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวต้องเผชิญด้วยตนเองไม่มีผู้เข้ามาใกล้ชิดปัญหาขาดการควบคุมอารมณ์และทักษะในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ [1] ซึ่งสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากครอบครัวประเมินจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ความไม่พร้อมทั้งร่างกายจิตใจและวุฒิภาวะของหญิงและชายที่จะสร้างครอบครัว หรือการไม่ได้เตรียมความพร้อมของครอบครัวซึ่งมีผลต่อทัศนคติและค่านิยมที่ผิด ๆ ในเรื่องบทบาทของสามีและภรรยา [2] โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวทำให้ไม่เข้าใจกันขาดทักษะในการแก้ปัญหา

อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความขัดแย้งและหาคะสมความขัดแย้งเป็นเวลานาน ความขัดแย้งนั้นอาจขยายเป็นความรุนแรงในครอบครัวในที่สุด ส่งผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และการหย่าร้างตามมาได้ เมื่อมีปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวก็จะส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวที่ดีได้

ความรุนแรงในครอบครัว เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม (Social phenomenon) ที่มีเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และความเชื่อ เป็นปัจจัยกำหนด และหล่อเลี้ยงให้ปรากฏการณ์นี้ดำรงอยู่บนความสัมพันธ์ของมนุษย์ในครอบครัว และสังคมมาเป็นเวลานาน [3] หากแต่สังคมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวเท่าที่ควร จะเห็นได้จากความรุนแรงในครอบครัวที่มักถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นปัญหาเฉพาะสมาชิกในครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรไปยุ่งเกี่ยว และขาดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญห ความรุนแรงในครอบครัวในฐานะอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ส่งผลให้ความรุนแรงในครอบครัวยังคงเป็นปัญหาซ่อนเร้นต่อไปในทุกสังคม และเป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันความรุนแรงในครอบครัว จัดเป็นหนึ่งในปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐซึ่งกระทบต่อสตรีและเด็กเป็นวงกว้างที่สุด [4] เพราะความรุนแรงในยุคโลกาภิวัตน์มี 2 รูปแบบ คือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงในเชิงกายภาพ ความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นความรุนแรงทางกายภาพที่มีความเชื่อมโยงกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างอย่างใกล้ชิด โดยความรุนแรงแบบไม่ลงมือหรือความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้านหนึ่ง คือ อคติ ได้แก่ อคติทางเพศ ทางเชื้อชาติ สีผิว การเก็บกดและการกดขี่ที่มีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม ศาสนา และการเมือง รวมทั้งลัทธิถือเพศ (Sexism) ถือเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อสตรี ทำลายความกลมกลืนในการร่วมมือกันทางเพศ สร้างสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ซึ่งมีลักษณะนิยมความรุนแรงและชอบการแข่งขัน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อทัศนคติ ค่านิยมของบุคคล ไปจนถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แม้ว่าเป็นการปฏิบัติที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันตามปกติ แต่เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไข ส่งผลให้ความรุนแรงบางเรื่อง โดยเฉพาะความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มความสลับซับซ้อนมากขึ้นและกลายเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากไปด้วย

ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีปรากฏการณ์หลายอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าการทำร้ายร่างกายภรรยาทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ผู้ที่ทำร้ายมาจากทุกฐานะเศรษฐกิจ ทุกอาชีพ ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา และผู้ที่ทำร้ายร่างกายภรรยาก็มีประสบการณ์การกระทำความรุนแรงในช่วงที่เป็นความสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน และมี

จำนวนมากที่ใช้ความรุนแรงนั้นนอกบ้าน ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยา นอกจากส่งผลกระทบ ต่อชีวิตร่างกาย และจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อแล้ว ยังได้ก่อให้เกิด ความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม บั่นทอน ความปกติสุขของครอบครัว โดยเฉพาะ สมาชิกในครอบครัวที่ยังเป็นเด็ก พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากหลายสาเหตุ ด้วยกันแต่สาเหตุที่เป็นรากฐานของปัญหาคือค่านิยมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ผ่าน มา ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยาไม่ได้รับการแก้ไขเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐและสังคมมองว่าความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะคู่กรณีที่มีความ สัมพันธ์อันใกล้ชิดสามีภรรยาเป็นเรื่องความขัดแย้งระดับส่วนตัว จากข้อมูลรายงานสถิติความ รุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่ปี 2548 ถึง กุมภาพันธ์ 2551 ของ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว โดยจำแนกตามผู้กระทำความผิดและลักษณะของการ กระทำ พบว่า ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่เป็นการ ถูกทำร้ายทางด้านร่างกายจากผู้เป็นสามีมากถึง 1,425 ราย [5]

จากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่นับวันยังมีจำนวนมากขึ้นทำให้องค์กรต่าง ๆ ที่ มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหานี้โดยเฉพาะรัฐบาล จึงได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติ คຸ້ມຄອງຜູ້ຖືກກະທຳດ້ວຍຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ พ.ศ.2550 มาตรา 3 (ใช้บังคับวันที่ 13 พฤศจิกายน 2550) ได้ให้ความหมาย “ความรุนแรงในครอบครัว” ไว้ว่าเป็นการกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพ หรือกระทำความผิดในลักษณะ ที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือ ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการหรือ ยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท [6]

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของความรุนแรงในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีมากมายหลายสาเหตุและเกิดขึ้นได้ใน ทุกระดับของสังคม ทั้งสาเหตุด้านตัวบุคคลสาเหตุด้านครอบครัว สาเหตุด้านสังคม และ สาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ [7] นอกจากนี้ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติที่มีต่อการ กระทำความรุนแรงในครอบครัวในทัศนะของคู่สมรสหรือสามีภรณายังพบว่า สามีภรณายังมี ทัศนะที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายเกี่ยวกับการกระทำ รุนแรงในครอบครัวถือเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิภาสธรรมาธิมุต อัมพร ปริมุตโต [8] ที่พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งในครอบครัวที่สำคัญ มี 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เกิดจากปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น

ปัญหาความแตกต่างด้านลักษณะนิสัย ทศนคติ หรือบุคลิกภาพที่เป็นเชิงปัจเจกบุคคล หรือผ่านการอบรมเลี้ยงดูมาจากครอบครัวเดิม ประการที่ 2 เกิดจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของครอบครัว เช่น ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาของบุคคลในครอบครัวที่ไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และประการที่ 3 เกิดจากปัญหาความขัดแย้งในระดับบูรณแรงของครอบครัว เช่น การนอกใจ การไปมีภรรยาหรือสามีใหม่ การทะเลาะเบาะแว้งขึ้นรุนแรงที่นำไปสู่การทำร้ายซึ่งกันและกัน หรือนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว จนไม่สามารถประคับประคองสภาพครอบครัวให้อยู่รอดมันคงได้ และจากการศึกษาของ Straus [8] ได้ศึกษาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยาว่ามีสาเหตุที่เป็นปัจจัยรุนแรงที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาท4 ประการ คือ 1) การบ่มเพาะความอึดอัดไม่พอใจระหว่างสามีภรรยาเป็นเวลานาน 2) กิจกรรมของครอบครัวและความสนใจของสามีภรรยาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เวลาของสามีและภรรยาไม่ตรงกันในการกระทำกิจกรรมของครอบครัว 3) เวลาของสามีและภรรยาไม่ตรงกันในการทำงานเฉพาะกิจของตนเอง ขาดความเอาใจใส่กันและกัน และ 4) ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่สามีจะแสดงบทบาทผู้มีอำนาจเหนือกว่า ต้องการให้ภรรยาสมยอมในทุกเรื่อง และทำให้ภรรยาต้องอยู่ในภาวะพึ่งพาสามีโดยเห็นว่าการหย่าร้างจะนำผลร้ายมาสู่ลูก ๆ

จากการอธิบายสาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มักเกิดขึ้นกับภรรยา ส่งผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล และนำไปสู่การเผชิญปัญหาที่สลับซับซ้อนหลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาผู้สูงอายุขาดการดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อคู่สมรส การทำร้ายร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากการหย่าร้าง ผลจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้เป็นภัยต่อสังคมในทุกภาคส่วน ทุกครั้งที่เกิดความรุนแรงย่อมนำมาซึ่งความสูญเสียต่อเหยื่อซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวซึ่งความสูญเสียที่กล่าวนี้เป็นความสูญเสียทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม จากการศึกษางานวิจัยของ ธัญภา พรหมรักษ์ [9] ศึกษาพบว่า ความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผลกระทบต่อตนเอง (ฝ่ายหญิงที่ถูกทำร้าย) โดยผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย นอกจากบาดเจ็บภายนอกที่ต้องรักษาแล้ว ยังได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นบาดเจ็บที่ซ่อนอยู่ภายในฝังใจไปตลอดชีวิต ความเจ็บป่วยทางใจนี้ ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเยียวยา บำบัดรักษาให้ตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง ส่วนที่ 2 ผลกระทบต่อครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวที่ฝ่ายชายกระทำต่อฝ่ายหญิง ส่งผลร้ายต่อสมาชิกในครอบครัว

โดยเฉพาะบุตร ทั้งที่อยู่ในวัยเยาว์หรือวัยรุ่น ได้รับผลกระทบทางจิตใจโดยตรงและรุนแรง เกิดภาพลบในเรื่องสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ส่งผลต่อคุณค่าชีวิต ทำให้บุตรมีพฤติกรรม เก็บกด ก้าวร้าว เกราะและไม่ตั้งใจเรียน และส่วนที่ 3 ผลกระทบต่อสังคม/ชุมชน ถ้าเป็นครอบครัว ระดับล่าง ทั้งในกรณีที่พ่อแม่แยกทาง หย่าร้างและไม่หย่าร้างกัน เด็กอาจหนีออกจากบ้าน ออกเร่ร่อนกลายเป็นปัญหาของสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สตูลเป็นจังหวัดชายแดนใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย มีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ประชากรที่เป็นชาวไทยมุสลิมคิดเป็นร้อยละ 80 [10] มีความแตกต่างกันใน ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม โดยชาวไทยมุสลิมจะดำเนินชีวิตตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตและรูปแบบการปฏิบัติตามหลักคำสอนของท่าน ศาสดามุฮัมมัด ซึ่งผู้ที่มีความศรัทธาในศาสนามากจะมีการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด โดยมีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารองค์กร ศาสนาตามหลักการอิสลามและเป็นองค์กรนำในการพัฒนาสังคมมุสลิมให้เป็นสังคมแห่ง การเรียนรู้คู่คุณธรรม มีความเข้มแข็งเป็นเอกภาพใฝ่หาสันติและความยุติธรรม โดยหนึ่งใน หน้าที่ที่รับผิดชอบคือ เป็นศูนย์กลางในการบริหารองค์กรมุสลิม มัสยิด วินิจฉัยปัญหาศาสนา ประนีประนอมข้อพิพาทในเรื่องครอบครัวและมรดก ตลอดจนให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อภาครัฐและเอกชนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามตามพระราชบัญญัติองค์กร บริหารศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มีหน้าที่คอยกำกับ ดูแล สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชากร ในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการส่งเสริมความ มั่นคงในสถาบันครอบครัวที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้นได้ดำเนินการ โดยการจัดทะเบียนคู่สมรส (ใบนิกะห์) การอบรมให้ความรู้เรื่องหลักการศาสนา และการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในครอบครัว เป็นต้น [11]

จากการรับเรื่องของผู้ที่เข้ามาร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดสตูล เพื่อให้เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใน ครอบครัว หรือชี้แนะและหาทางออก พบว่าตั้งแต่พ.ศ.2552-2554 มีปัญหาการร้องเรียนที่ เกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัว เช่น ความรุนแรงในคู่สมรส มีอัตราการร้องเรียนเพิ่มสูง ขึ้นอย่างต่อเนื่อง [12] และรายงานผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม 76 จังหวัด ปี 2556 จังหวัดสตูลติด 1 ใน 10 อันดับความรุนแรงในครอบครัวโดยพิจารณา ประเด็นดังต่อไปนี้ 1. มีบุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์ไม่อบอุ่น 2. มีบุคคลที่มีอารมณ์ รุนแรงหรือชอบใช้กำลังในครอบครัว 3. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมามีผู้เคยถูกกระทำความรุนแรง

(ทางกาย /จิตใจ/ทางเพศ) จากบุคคลในครอบครัว [13] จากข้อมูลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมาจากหลากหลายสาเหตุ และส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและจังหวัดสตูล เช่น ปัญหาการหย่าร้าง เด็กและเยาวชนขาดการดูแล ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

ปัจจุบันแม้ว่าหลายหน่วยงานได้เล็งเห็นความสำคัญและพยายามเร่งรัดแก้ไขสถานการณ์ปัญหาข้างต้น แต่การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวก็ยังเป็นเรื่องยากที่จะเข้าถึง หากไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่า การละเลยแ่่งมของสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวคู่สมรสสมรสที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เพื่อทราบว่ คู่สมรสสมรสที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีภูมิหลังทางครอบครัวเกี่ยวกับสภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูอย่างไร เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวในลักษณะใด ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการกำหนดนโยบายในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ก่อนที่ปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นจนยากต่อการแก้ไขในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคู่สมรสสมรสในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการหาคำตอบเกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง “ภูมิหลังทางครอบครัวคู่สมรสสมรสที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” โดยการนำแนวคิดที่สำคัญมาใช้ในการศึกษา 3 แนวคิด คือ แนวคิดการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ความรุนแรง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในคู่สมรส ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจเรื่องรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์

ความรุนแรง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในคู่สมรส การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ คือ คู่สมรสมุสลิมที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเน้นที่ ภรรยา เนื่องจากเป็นผู้ถูกระงับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลรอง คือ บิดาหรือมารดา ลูก ญาติพี่น้องของคู่สมรสฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการศึกษาออกเป็น 3 ประการ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ คือ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษานิยามหลังการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว เป็นการศึกษาสภาพครอบครัวและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสบการณ์การใช้ความรุนแรง เป็นการศึกษาถึงประสบการณ์ความรุนแรงทั้งจากการเคยถูกล่วงละเมิดในวัยเด็กอย่างรุนแรง และเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะดบตี ทำร้ายกันในวัยเด็ก

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคู่สมรสมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นการศึกษาถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสที่มีทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การเป็นใหญ่ของชาย และสถานภาพด้อยกว่าของหญิง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาปรากฏการณ์ภาคสนามนี้ ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non participant observation) เพื่อทำการสังเกตเกี่ยวกับการเข้ามา ร้องเรียนและขอความช่วยเหลือของสามีหรือภรรยาที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หลังจากที่ได้ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณากรณีศึกษาที่มีความรุนแรงในคู่สมรส ผ่านสำนักงานอิสลามประจำจังหวัดสตูลและสัมภาษณ์คณะกรรมการฯ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม One Stop Crisis Center (OSCC) โรงพยาบาลสตูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการศึกษาผ่านการพูดคุย สันทนา สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ข้อมูลได้เปิดใจ เล่าเรื่อง และระบายในสิ่งที่เกิดขึ้น หรือให้ข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมถึงการสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้น การศึกษาคนที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว [14] ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งคำถามตรง ๆ ทั้งหมด แต่เลือกที่จะพูดคุยในลักษณะเปิดกว้างและมีช่องทางในการพูดคุยหลายลักษณะตามสถานการณ์ เช่น

เข้าไปเยี่ยมเยียนและทำความสนิทสนม และทำให้เขารู้สึกร่วมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตเขา เห็นใจ สงสาร และเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ให้กำลังใจ โดยพยายามรับฟังเรื่องเล่า คำพูดที่สะท้อนสาระสำคัญเรื่องราวที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นแจ้งจุดประสงค์ของการศึกษา ขออนุญาต ชักถามและการจดบันทึกข้อมูล (Note taking) การศึกษาปรากฏการณ์ในภาคสนามครั้งนี้เน้นวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและเข้าใจปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ผู้วิจัยจะเตรียมคำถามมาล่วงหน้าสำหรับการพูดคุยและรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่เปิดกว้างไม่จำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการจดบันทึกข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยในฐานะที่อยู่ในเขตพื้นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล ศูนย์ช่วยเหลือสังคม One Stop Crisis Center (OSCC) โรงพยาบาลสตูล และ สถานีตำรวจฉลุง จึงมีความคุ้นเคยต่อสถานที่และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินพบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งแต่ละสถานการณ์ได้พูดคุยและสังเกตการณ์ตามประเด็นการวิจัย หลังจากได้เข้าสู่สนามและเก็บข้อมูลแล้วข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาตีความและวิเคราะห์กรณีศึกษาต่อไป

หน่วยการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระดับครอบครัว ได้แก่

1) คู่สมรส muslim ในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่ประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยผ่านการพูดคุย สัมภาษณ์ คู่สมรส ภรรยา (ผู้ถูกกระทำ) 8 คน สามี 2 คน

2) บิดาหรือมารดา ลูก และญาติพี่น้องของคู่สมรสที่ประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยผ่านการพูดคุย สัมภาษณ์ มารดาของคู่สมรส 3 คน ญาติพี่น้อง 3 คน และลูก 1 คน

2. ระดับบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยผ่านการพูดคุย สัมภาษณ์ สอบถามและสังเกตการณ์ ผู้นำศาสนา 3 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม One Stop Crisis Center (OSCC) โรงพยาบาลสตูล 1 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจตำบลลุง 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย เรื่อง ภูมิหลังทางครอบครัวของคู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ถึงภูมิหลังและสภาพการเลี้ยงดูของครอบครัว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและประสบการณ์ความรุนแรง ที่นำไปสู่ความรุนแรงของคู่สมรสในครอบครัว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยผ่านการพูดคุย การสัมภาษณ์ การสังเกต ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสำนักงาน ผู้วิจัยได้นำแนวคิด มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู
2. วิเคราะห์ประสบการณ์การใช้ความรุนแรง
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

เพื่อถอดรหัสตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการพูดคุย สัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาวิเคราะห์ แยกประเด็นและนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมารวบรวมเพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

ผลการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวในด้านสภาพครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์การใช้ความรุนแรง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยค้นพบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู

จากผลการวิจัย พบว่า คู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีสภาพครอบครัวที่มีปัญหา คู่สมรสส่วนใหญ่มีลักษณะสภาพครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน หรือบิดามีภรรยา

หลายคน สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปในทางที่ไม่ดี มีความตึงเครียดระหว่างสามีและภรรยา จึงทำให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว สามีภรรยาขาดความรัก ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่รู้จักผ่อนหนักเป็นเบา อดทน ให้อภัยซึ่งกันและกัน และไม่รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน อีกทั้งยังแสดงพฤติกรรมนอกใจ หรือมีภรรยาหลายคน เมื่อประสบปัญหาความขัดแย้งไม่ช่วยกันแก้ปัญหา หรือหันหน้าเข้าหากัน เพื่อช่วยหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างสันติวิธี แต่กลับใช้ความรุนแรง ทะเลาะ ด่าทอ และลงไม้ลงมือ ทำให้อีกฝ่ายได้รับความเจ็บปวดและบาดเจ็บ เช่น ดุด่า ตะคอก ทูตตี ตบ

ปัญหาสภาพเศรษฐกิจไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และปัญหาสุรา ยาเสพติด พบว่าครอบครัวมุสลิมส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจในครอบครัว การไม่มีรายได้เพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัว การไม่ตระหนักถึงความรับผิดชอบของสามี ภรรยาหลายคนยังพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นแม่บ้าน จึงไม่มีรายได้เพียงพอที่จะแบกรับภาระเลี้ยงลูกได้เองตามลำพัง และภรรยาหลายคนที่ประสบปัญหาดังกล่าวจำต้องทนแบกรับความทุกข์ไว้ลำพัง หากเมื่อพูดออกมาเหมือนเป็นการชวนทะเลาะ เมื่อปัญหาเหล่านี้สะสมนานก็เกิดความขัดแย้งขึ้นมาในที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรง ส่วนปัญหาการดื่มสุรา ยาเสพติด การเมาสุราและสารเสพติดเป็นสาเหตุร่วมค่อนข้างสูง เนื่องจากทำให้ความรู้ตัวน้อยลง การควบคุมตัวเอง การตัดสินใจลดน้อยลง เมื่อมีอาการเมาสุราจะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และจะกระทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลในครอบครัว เช่น ภรรยาและลูก ๆ อีกทั้งยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ขาดแคลนเงินทองในบ้าน เป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งตามมา

พฤติกรรมความรุนแรงในคู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล จากกรณีศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่แต่ละครอบครัวประสบปัญหาเดียวกัน คือ มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ควบคุม จากบิดามากเกินไป เนื่องจากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่ยึดติดการเลี้ยงลูกแบบโบราณ มีความเชื่อว่า การเลี้ยงลูกแบบบังคับและเข้มงวดเป็นการควบคุมลูกที่ดีที่สุด ส่วนใหญ่พ่อแม่มีสิทธิทุกอย่างภายในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิด ทัศนคติ การใช้ชีวิตของบุคคลในครอบครัว และจะแสดงออกด้วยการออกคำสั่ง และการห้ามปรามแบบเผด็จการ แม้กระทั่งมารดาที่ไม่มีสิทธิแสดงความคิดเห็น จึงทำให้เกิดช่องว่างในครอบครัว ในขณะที่เดียวกับบางครอบครัวที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันคือ มีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง และแบบตามใจ

จนมากเกินไป เกิดจากที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก เนื่องจากต่างมีภาระ จึงปรนเปรอลูกด้วยการให้เงินทอง ไม่มีเวลาพูดคุย สักสอน ให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อลูก ทำให้ลูกเกิดความเหินห่าง ไม่อบอุ่น ไม่เข้าใจว่าสิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ ไม่มีความรับผิดชอบในตนเอง เมื่อมีครอบครัวจึงไม่สามารถดูแลครอบครัวของตนเองให้เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ได้

2. ประสบการณ์ความรุนแรง

จากผลการวิจัย พบว่า คู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้รับประสบการณ์ความรุนแรงทั้งจากการเคยถูกล่วงโทษในวัยเด็กอย่างรุนแรง และเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะตบตีทำร้ายกันในวัยเด็กเนื่องจากคู่สมรสได้รับประสบการณ์การถูกล่วงโทษในวัยเด็ก ทั้งจากการดุด่า ทุบตีจากแม่หยาบ ไม้มะยม และการถูกมัดไว้กับเชือกที่ต้นมะม่วง ล้วนเป็นประสบการณ์อันเจ็บปวดที่ฝังใจต่อตนเอง และการได้รับประสบการณ์จากการเห็นการกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัว พ่อแม่ต่างอาบ ทะเลาะเบาะแว้งกัน และพบเห็นบิดาทำร้ายร่างกายมารดา ประสบการณ์ความรุนแรงดังกล่าวข้างต้นล้วนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และนำไปสู่การเลียนแบบ และยอมรับการกระทำความรุนแรงมากขึ้น และหากการกระทำบางอย่างสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการกระทำความรุนแรงเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ เช่น มองว่าสามารถควบคุมคนในครอบครัวได้ จะยิ่งเป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

จากผลการวิจัย พบว่า ภูมิหลังพฤติกรรมความรุนแรง คือ การได้มีประสบการณ์ทั้งจากการเคยถูกล่วงโทษในวัยเด็กอย่างรุนแรง และเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะตบตี ทำร้ายกันในวัยเด็กคู่สมรสได้รับรู้วิธีการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวโดยใช้ความรุนแรงจากคนในครอบครัว ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลในครอบครัว เนื่องจากประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็กของรุ่นพ่อแม่ส่งต่อมาถึงลูก การที่แต่ละครอบครัวมีปัญหาความรุนแรงต่อกัน จึงเป็นการต่อวงจรของความรุนแรงให้ยืดยาวไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไป ดังนั้น หากพ่อแม่มีความรุนแรงให้ลูกได้รับรู้ จึงย่อมส่งผลกระทบต่อลูกทั้งในปัจจุบันและอนาคต บุคคลที่มีประสบการณ์ความรุนแรงทั้งประสบการณ์จากการเคยถูกล่วงโทษในวัยเด็กอย่างรุนแรง ในฐานะผู้ถูกรุกรานความรุนแรง และประสบการณ์จากการเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะตบตี ทำร้ายกันในวัยเด็กในฐานะผู้สังเกตการณ์ความรุนแรงตั้งแต่เด็ก จะเรียนรู้บรรทัดฐานที่ยอมรับการใช้ความรุนแรง และตัวแบบบทบาทที่ใช้ความรุนแรง เมื่อเกิดความขัดแย้งกับคู่สมรสของตนก็จะเลียนแบบพฤติกรรมโดยใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการในการแก้ปัญหา เพราะในวัยเด็กเขาเรียนรู้ในบริบทของสถานการณ์ที่มีลักษณะเชิงอารมณ์ เด็กมีความใกล้ชิดกับบิดามารดาจะมีความผูกพัน

ทางอารมณ์กับบิดามารดามากกว่าบุคคลอื่น จึงเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบบทบาทของบิดามารดามากกว่าบุคคลอื่น แม้ว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้น

3. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

สำหรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดความคิดของชายเป็นใหญ่ และการมีสถานภาพด้อยกว่าของผู้หญิงเกิดขึ้นกับคู่สมรสมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูลที่มีพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว ผลจากการศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวที่แสดงออกในรูปแบบของการทำร้ายทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย พบว่า เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คือ เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้าน ความเชื่อและค่านิยมของครอบครัวที่แตกต่างกัน และเกิดจากความเป็นใหญ่ของชายในบ้าน คู่สมรสบางครอบครัวมีความแตกต่างในด้านความรู้ สภาพเศรษฐกิจ สามีทำงานนอกบ้าน ส่วนภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูก และมีสภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน บางครอบครัวของคู่สมรสในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ยังยึดวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาที่เชื่อสามีต้องเป็นใหญ่ในบ้าน มีอำนาจเหนือภรรยา ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง ทั้งการครอบครองทรัพย์สิน เงินทอง และสามีต้องการมีอำนาจในการจัดการเหนือกว่าคนอื่นในครอบครัว แต่มีการศึกษาน้อย มีรายได้ที่ต่ำกว่าภรรยา จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่สมดุลกัน และการไม่พูดจาสื่อสารระหว่างกันของสามีภรรยาและคนในบ้าน

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชีวิตแต่งงาน เพราะหลายครอบครัวมีความเชื่อว่าสามีมีหน้าที่ในการปกครองในฐานะหัวหน้าครอบครัว ภรรยาและลูกอยู่ในอำนาจปกครองของสามี ภรรยาจึงอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่า ครอบครัวที่มีลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงสูงมากต่อการถูกระงับการกระทำรุนแรง ซึ่งปัจจัยร่วมในระดับความสัมพันธ์ของบุคคลในบ้านที่พบบ่อยในเรื่องพฤติกรรมความรุนแรงของครอบครัวที่มีต่อผู้หญิง ได้แก่ สภาพที่คู่สมรสอยู่กันตามลำพังแยกจากคนอื่น และมีการควบคุมโดยสังคมน้อย หรือไม่มีใครมายุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเลย ลักษณะแบบนี้จะเกิดความรุนแรงในครอบครัวได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่เกิดขึ้นโดยปราศจากความพร้อม

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากผลสรุปดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู

จากผลสรุปดังกล่าวข้างต้น พบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันระดับจุลภาคที่มีความสำคัญมากในสังคม เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวจะเห็นได้ว่าบิดามารดาเป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลที่ยิ่งใหญ่ของลูก บิดามารดาสามารถสร้างแบบแผนพฤติกรรมให้ลูกได้โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู และบทบาทหน้าที่ที่ทำตัวแบบให้กับเด็กทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ไม่แตกต่างกัน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นอยู่ที่ว่าบิดามารดาเลี้ยงเด็กให้แตกต่างกัน บิดามารดาคือคนที่พิมพ์ทุกอย่างลงไปในชีวิตของบุตร ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า บิดามารดาจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ซึ่งได้แบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูลูก ออกเป็น 3 แบบ คือ แบบอัตตาธิปไตย แบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล และแบบปล่อยตามใจ

นอกจากนี้ บุตรินทร์ คล่องพยาบาล [17] ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีสภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเดิมจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาสู่ครอบครัวของตนเอง ซึ่งรูปแบบการเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีลักษณะของความเข้มงวด พ่อมีอำนาจ สิทธิทุกอย่างภายในบ้าน แม้กระทั่งการตัดสินใจแทนสมาชิกในครอบครัว จนทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีอิสระไม่เป็นตัวของตัวเองไม่ได้ทำในสิ่งที่ต้องการต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่กำหนดไว้และเด็กจะหาวิธีการลดความรู้สึกดังกล่าวจนมีการแสดงออกด้วยการใช้ความรุนแรงเรื่อยมาจนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่ และ Bandura, A.T. [18] ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลจากการใช้ความรุนแรง เกิดช่องว่างระหว่างลูกกับพ่อแม่ ขาดความรักความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดความกดดัน ไขว่คว้าใจใครมอง โลกในแง่ร้าย และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้และทำให้กลายเป็นคนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหนึ่งที่ทำให้มีพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว โดยเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้พฤติกรรมจากสิ่งแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของวันนีญ วาสิกะสิน [19] กล่าวว่า ภูมิหลังของครอบครัวได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่มากเกินไป เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูโดยการแสดงออกคำสั่ง การห้ามปราม และควบคุมสมาชิกในบ้าน ทำให้เกิดช่องว่าง ขาดความรัก ความอบอุ่น สัมพันธภาพในครอบครัวถูกทำลาย ครอบครัวจะ

ไม่มีความสุข เกิดความรำคาญ บุคคลที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้จะไม่สามารถสร้างครอบครัวของตนเองให้ดำเนินอย่างสงบสุขได้

นอกจากนี้ สภาพครอบครัวของคู่สมรสสมรสในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีปัญหาด้านสภาพเศรษฐกิจในครอบครัวไม่ดี มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว ประกอบกับค่าครองชีพในปัจจุบันมีอัตราสูงยิ่งขึ้น ทำให้ครอบครัวต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดมากขึ้น เมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดความเครียดขึ้นในครอบครัว นำมาซึ่งการทะเลาะ มีปากเถียงกัน และนำไปสู่การระบายอารมณ์ด้วยความรุนแรงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูนิภาสธรรมาธิมุต อัมพร ปริมุตโต [8] ได้กล่าวว่า ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากสภาพครอบครัวที่มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของครอบครัว เช่น ปัญหาด้านการเงิน การใช้จ่ายในครอบครัวที่ไม่เพียงพอ ปัญหาคุณภาพชีวิต ความไม่พร้อมของพ่อแม่ สุราและยาเสพติด และปัญหาของบุคคลในครอบครัวที่ไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และพบว่า ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจในกลุ่มผู้ใช้แรงงานชอบใช้การลงโทษทางกายคนในครอบครัว นอกจากนี้ เวลาว่างสำหรับครอบครัวจะลดน้อยลง ส่งผลให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวลดลงด้วยนอกจากนั้น การติดสุรา ยาเสพติด ของสามียังเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ เพราะมีพฤติกรรมดุนประสาทสมอง ทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง หรือทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ไม่สามารถตัดสินใจ หรือใช้เหตุผล และเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

2. ประสบการณ์ความรุนแรง

จากการศึกษาพบว่า คู่สมรสสมรสในอำเภอเมือง จังหวัดสตูลที่มีพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวเคยมีประสบการณ์ความรุนแรง ทั้งจากการเคยถูกลงโทษในวัยเด็กอย่างรุนแรง และเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะดบตี ทำร้ายกันในวัยเด็ก ซึ่งการลงโทษเด็กก็เป็นส่วนหนึ่งที่บิดามารดาใช้ในการเลี้ยงดู ควบคุม อบรม สั่งสอนลูก ผู้ใหญ่หลายชั่วอายุคนมาแล้ว ที่ใช้วิธีที่ง่ายและเร็วการอธิบาย หรือการให้เหตุผล โดยวิธีการลงโทษนั้นหวังให้เด็กไม่กล้าประพฤติดูเช่นนั้นอีก ซึ่งผลกระทบจากการความรุนแรงที่เกิดต่อทั้งร่างกายและจิตใจของเด็ก เช่น กรณีเห็นพ่อทุบตีแม่ การถูกทุบตีหรือถูกลงโทษ หรือเห็นความรุนแรงอยู่เสมอ ๆ จะฝังใจเรื่องความรุนแรง และอาจเข้าใจว่าปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง ซึ่งแท้จริงแล้วทุกปัญหาควรแก้ไขด้วยเหตุผล นอกจากนี้ เด็กจะซึมซับเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงโดยไม่รู้ตัว ประสบการณ์ความรุนแรงที่บุคคลได้รับตั้งแต่วัยเด็กทำให้บุคคลเรียนรู้การใช้ความรุนแรง

บทบาทของสามีหรือภรรยาที่ต้องใช้ความรุนแรงต่อกัน และทำให้บุคคลมีทัศนคติที่ยอมรับการใช้ความรุนแรง เป็นวิธีการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว สำหรับประสบการณ์ความรุนแรงทางอ้อมนั้นเกิดจากการที่บุคคลได้เรียนรู้จากการมองเห็นรูปแบบการทะเลาะ ตบตี ต่ำว่า หรือการใช้ความรุนแรงของบิดามารดาหรือคนในครอบครัว จึงได้ซึมซับรูปแบบการทำร้ายร่างกายและความรุนแรง ดังนั้น ประสบการณ์ความรุนแรงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรุนแรงของบุคคล ซึ่งเป็นอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมของบุคคลจนทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมโดยการสังเกตจากตัวแบบจนซึมซับพฤติกรรมดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่พบเห็นตามปกติ จนในที่สุดบุคคลนั้นก็就会ใช้ความรุนแรงต่อบุคคลรอบข้างในชีวิตประจำวันของเขาหรือคิดว่าการใช้ความรุนแรงสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

ดังที่ผลการศึกษาที่พบว่า ประสบการณ์ความรุนแรงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการเลียนแบบ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีลักษณะเชิงความรู้สึกและอารมณ์ที่มักเกิดขึ้นในวัยเด็ก ซึ่งพร้อมที่จะเรียนรู้ตัวแบบจากบุคคลอื่น จนทำให้การเรียนรู้นั้นถูกซึมซับเข้าสู่บุคลิกภาพของบุคคลและจะยังคงอยู่อย่างมั่นคงต่อไปแม้ว่าเขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อมีการลงโทษทางจิต (การใช้วาจา ดุด่า ว่ากล่าว) เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา ประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูจึงถูกถ่ายทอดไปโดยที่บุตรไม่รู้ตัว เพราะเด็กได้เรียนรู้การมีประสบการณ์ความรุนแรงและการตัดสินใจใช้ความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวจนทำให้เด็กเรียนรู้บรรทัดฐานที่ยอมรับการใช้ความรุนแรงจากตัวแบบที่ใช้ความรุนแรง เมื่อเกิดความขัดแย้งกับคู่สมรสก็จะเลียนแบบพฤติกรรมโดยใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการในการแก้ปัญหา อันนำไปสู่บรรทัดฐานที่ยอมรับการใช้ความรุนแรงและนำไปสู่บทบาทของการกระทำความรุนแรงต่อคู่สมรสของตนในอนาคตอย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฏจักร ดังนั้น ภูมิหลังพฤติกรรมความรุนแรงในคู่สมรสสุสลิในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล คือ การได้มีประสบการณ์ความรุนแรงทั้งจากการเคยถูกล่วงละเมิดในวัยเด็กอย่างรุนแรง และเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะตบตี ทำร้ายกันในวัยเด็กคู่สมรสได้รับรู้วิธีการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวโดยใช้ความรุนแรงจากคนในครอบครัว ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลในครอบครัว เนื่องจากประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็กของรุ่นพ่อแม่ส่งต่อมาถึงลูก การในแต่ละครอบครัวมีปัญหาความรุนแรงต่อกัน จึงเป็นการต่อวงจรของความรุนแรงให้ยืดเยื้อไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไป ดังนั้น หากพ่อแม่มีความรุนแรงให้ลูกได้รับรู้ จึงย่อมส่งผลต่อลูกทั้งในปัจจุบันและอนาคต บุคคลที่มีประสบการณ์ความรุนแรงทั้งประสบการณ์จากการเคยถูกล่วงละเมิดในวัยเด็ก

อย่างรุนแรง ในฐานะผู้ถูกระทำรุนแรง และประสบการณ์จากการเคยเห็นพ่อแม่ทะเลาะ ตบตี ทำร้ายกันในวัยเด็กในฐานะผู้สังเกตการณ์ความรุนแรงตั้งแต่เด็ก จะเรียนรู้บรรทัดฐานที่ยอมรับการใช้ความรุนแรง และตัวแบบบทบาทที่ใช้ความรุนแรง เมื่อเกิดความขัดแย้งกับ คู่สมรสของตนก็จะเลียนแบบพฤติกรรมโดยใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการในการแก้ปัญหา เพราะ ในวัยเด็กเขาเรียนรู้ในบริบทของสถานการณ์ที่มีลักษณะเชิงอารมณ์ เด็กมีความใกล้ชิดกับ บิดามารดาจะมีความผูกพันทางอารมณ์กับบิดามารดามากกว่าบุคคลอื่น จึงเรียนรู้พฤติกรรม จากตัวแบบบทบาทของบิดามารดามากกว่าบุคคลอื่น แม้ว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้น

3. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

สำหรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความคิดของชายเป็นใหญ่ และการมีสถานภาพด้อยกว่าของผู้หญิง พบว่า เกิดขึ้นกับคู่สมรสสมรสในอำเภอเมือง จังหวัด สตูลที่มีพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว ผลจากการศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงใน ครอบครัวที่แสดงออกในรูปแบบของการทำร้ายทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย เกิดจากความ สัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณชัย คงสกุล และนฤมล โพธิ์แจ่ม [4] กล่าวว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้าน ความเชื่อและ ค่านิยมของครอบครัวที่แตกต่างกัน เกิดจากความเป็นใหญ่ของชายในบ้าน บางครอบครัว ของคู่สมรสในจังหวัดสตูล ยังมีวัฒนธรรมที่สามีต้องเป็นใหญ่ในบ้าน ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้ การควบคุมของตนเอง โดยเฉพาะการครอบครองทรัพย์สิน และอำนาจในการจัดการเรื่อง ในครอบครัวทุกด้าน การไม่พูดจาสื่อสารของสามีภรรยาและคนในบ้าน และความขัดแย้ง ในชีวิตแต่งงาน ครอบครัวที่มีลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงมีโอกาเสี่ยงสูงมากต่อการถูก กระทำรุนแรง ซึ่งปัจจัยร่วมในระดับความสัมพันธ์ของบุคคลในบ้านที่พบบ่อยในเรื่อง พฤติกรรมความรุนแรงของครอบครัวที่มีต่อผู้หญิง ได้แก่ สภาวะที่คู่สมรสอยู่กันตามลำพัง แยกจากคนอื่น และมีการควบคุมโดยสังคมน้อย หรือไม่มีใครมายุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเลย ลักษณะแบบนี้จะเกิดความรุนแรงในครอบครัวได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ เกิดขึ้นโดยปราศจากความพร้อม [20] ความแตกต่างเชิงอำนาจ คนที่อำนาจเหนือกว่าจะ ใช้อำนาจบังคับเอากับผู้ที่อ่อนแอกว่า ยิ่งอำนาจแตกต่างกันมาก ความรุนแรงก็ยิ่งเกิดขึ้น มาก ถัดจากความแตกต่างเชิงอำนาจนี้ได้ ความรุนแรงจะลดลง ชายที่ไม่มีอำนาจควบคุมใน ที่ทำงานหรือในสังคมเลย แต่มีอำนาจควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวได้ จะแสดง อำนาจในครอบครัวต่อภรรยาและบุตรซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปการใช้ความรุนแรงใน

ครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา Babcook, A.C and et al. [21] พบว่า การใช้ความรุนแรงทางร่างกายต่อภรรยาแตกต่างกันตามลักษณะในการสื่อสารของสามีและความแตกต่างของรายได้ระหว่างสามีและภรรยา กล่าวคือ สามีที่กระทำความรุนแรงต่อภรรยามีทักษะในการสื่อสารต่ำ และมีรายได้สูงกว่าภรรยามาก ซึ่งทักษะในการสื่อสารและรายได้ของสามีและภรรยาที่แตกต่างกันเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้อำนาจ

ภาพรวมของผลการศึกษา พบว่า ภูมิหลังพฤติกรรมความรุนแรงในคู่สมรสสุสลิมนในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล มาจากการได้รับอิทธิพลทางความเชื่อและค่านิยมของครอบครัวที่แตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวนี้ มีผลต่อการจัดการกับความขัดแย้งทุกระดับตั้งแต่ความขัดแย้งระดับเล็กน้อย ความขัดแย้งทางด้านความคิดและทัศนคติ จนถึงความขัดแย้งที่ซับซ้อนและนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด โดยหากเรามองย้อนไปจะเห็นว่าแต่ละคนมีที่มาที่แตกต่างกัน ทั้งครอบครัว สังคมที่เจริญเติบโต วัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกัน วิธีการคิดหรือการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันไป เช่น ความเชื่อในอดีต ที่ยกย่องให้เพศชายเป็นผู้ที่มีอำนาจดูแลตัดสินใจ เป็นผู้นำปกครองครอบครัวแบบเบ็ดเสร็จ แต่ในปัจจุบันความคิดดังกล่าวนี้หากฝ่ายชายยังคงยึดติดกับความคิดเดิม ความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสก็จะมากยิ่งขึ้น การปรับทัศนคติ และเปิดโอกาสให้คู่สมรสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงบทบาทหน้าที่ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ก็จะลดความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวลงได้ [22] นอกจากนี้ องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญและร่วมมือกัน ส่งเสริมให้มีการสร้างครอบครัวสุขสันต์ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการณรงค์ให้หยุดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม เป็นรากฐานของสังคมและเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะช่วยจรรโลงให้ทุกคนในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ถ้าครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจกัน มีคากล่าวว่า บ้านธรรมดา ๆ สร้างจากอิฐ หิน ดิน ทราย แต่บ้านที่มีความสุขนั้น สร้างจากความรักและความเข้าใจ ครอบครัวเกิดจากคนสองคนที่มาจากต่างถิ่นฐานบ้านช่อง บางครั้งต่างชาติต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม แต่เมื่อเขาและเธอสองคนมีใจตรงกันที่จะมาใช้ชีวิตร่วมกันด้วยความรัก ความผูกพันแล้ว ครอบครัวที่พวกเขาสร้างขึ้นจะเปี่ยมไปด้วยพลัง ฉะนั้น คู่สมรสจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยสร้างชีวิตครอบครัว โดยคู่สมรสนั้นควรสร้างสัมพันธภาพของครอบครัว ด้วยการวางแผนและมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะในเรื่องของความรัก ความรู้สึกว่ามีคุณค่า มีศักดิ์ศรี ที่ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้สัมพันธภาพคงไว้ซึ่งความยืดหยุ่น และมีส่วนของความเป็นอิสระในการตัดสินใจ

ใจในเรื่องครอบครัวที่มีระดับไม่เท่าเทียมกัน หรือมีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน คู่สมรสควรมีการตระหนักถึงการเคารพสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของคู่สมรส สัมพันธภาพของคู่สมรสอาจเกิดความขัดแย้งกันได้ หากต่างฝ่ายต่างล่วงล้ำสิทธิและไม่ยอมให้อีกฝ่ายเป็นของตัวเอง ซึ่งการปฏิบัติต่อกันแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรานั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

ดังนั้น สิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ ให้ความสนใจ และให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อให้ความช่วยเหลือและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อป้องกันและหาทางแก้ไขไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้นต่อไป โดยประการที่หนึ่ง ส่งเสริมบรรณกิจให้ครอบครัวหันมาให้ความสนใจ ดูแลบุตรหลานในครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ปลูกฝังค่านิยมการใช้เหตุผลมากกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และสร้างค่านิยมใหม่ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันระหว่างกันไม่ว่าหญิงหรือชาย ประการที่สอง การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาโดยรัฐ เอกชน องค์กรศาสนา องค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยน และต่อยอดประสบการณ์ ร่วมกันหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปรับเปลี่ยนระบบความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว เช่น ร่วมสร้างวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับความรุนแรง เป็นต้น ประการที่สาม ควรสอดแทรกแนวคิดและหลักการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และมุมมองมิติหญิงชายในการเรียนการสอนในการศึกษาทุกระดับชั้น และประการสุดท้าย การสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจเรื่องความรุนแรงและสันติศึกษา เพื่อเสริมความรู้และทักษะให้แก่เด็กและเยาวชนการเรียนรู้กับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ การเคารพและยอมรับความแตกต่าง โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยและการเผยแพร่ข้อมูลสันติศึกษา ที่มีทิศทางเชิงรุกมุ่งสู่การให้ศึกษาสาธารณะและการทำงานเชิงคุ้มครองป้องกัน รวมถึงการจัดทำหลักสูตร “สันติศึกษาป้องกันความรุนแรงในครอบครัว” เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- [1] อภิญา เวชชัย. (2551). **การพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [2] ภาสกริ เอี่ยมทิม. (2548). **ทักษะของคู่สมรสในชุมชนเมืองต่อแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- [3] เพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว สถานะของงานวิจัยและข้อเสนอเพื่อพัฒนาระบบวิจัยในอนาคต Family violence State of the Art Review and Research Promoting System in the Future**. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- [4] รณชัย คงสกนธ์ และนฤมล โพธิ์แจ่ม. (2551). **ความรุนแรงในครอบครัว ทฤษฎีผลกระทบ กฎหมาย**. กรุงเทพฯ : สหประชาพานิชย์.
- [5] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. (2550). กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.violence.in.th/publicweb/>.
- [6] สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2546). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ.2547-2556**. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- [7] วชิรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว Evaluation of the criminalistics response to family violence**. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- [8] พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต). (2553). **การแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- [8] Gelles, R and Straus M. (1979). “Determinants of Violence in the Family : toward a theoretical Integration”, in **Contemporary Theories Family Volume 1**.

- [9] ัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2545). **สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- [10] วิลาส ชูช่วย. (2543). **สังคมกรมการเมืองของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา).
- [11] สำนักงานคณะกรรมการกลางแห่งประเทศไทย. (2540). **พระราชบัญญัติองค์กรบริหารศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540**. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.cicot.or.th/2011/main/content.php?page=news&category=11&id=22>.
- [12] สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด. (2554). สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2553, จาก <http://www.islamicsatun.net/>.
- [13] ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). **ผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม 76 จังหวัด ปี 2556**. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2557, จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/11400/15717.pdf.
- [14] สุภางค์ จันทวานิช. (2530) **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [15] นิศา ชูโต. (2545). **การวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แม่ทัพสัปปยท์.
- [16] จันจิรา โต๊ะหมาด (ผู้ให้สัมภาษณ์), นูร์ไลลาห์ หลิงปูเต๊ะ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ (สงวนบ้านเลขที่) หมู่ 11 ต.ควนขัน อ.เมือง จ.สตูล, เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2556.
- [17] บุศรินทร์ คล่องพยาบาล. (2542). **ความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการถูกทำร้ายภรรยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [18] Bandura, A. T. (1977). **Social learning theory**. Englewood Cliffs : Prentice Hall. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2555,
- [19] วันหนีย วาสิกสิน. (2541). **สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- [20] กฤตยา อาชวนิจกุล. (2544). **การสัมมนาวิชาการและรณรงค์เพื่อร่วมสร้างรักและสันติในชีวิตคู่**. กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คู่มือประชาชนสิทธิประโยชน์และหน้าที่ตามพ.ร.บ. 3 ฉบับ . (ม.ป.พ.).
- [21] Babcook, A.C. and et al. (1993). “Power and Violence: The relation between communication patterns, power discrepancies and domestic violence”, **Journal of Consulting and Clinical Phychology**. 61, 40-50.
- [22] อังคนา ช่วยคำชู. (2555). “ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางให้ความช่วยเหลือ”, **วารสารธรรมศาสตร์**. 31(3)

ตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีก ประเภทต่าง ๆ : กรณีศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Market Positioning of Various Retail Formats :
Case Study of Hatyai District Songkhla Province

सानิตย์ ศรีชูเกียรติ¹ สมพงศ์ พรหมสะอาด²

และนิจกานต์ หนูอุไร¹

Sanit Srichookiat¹, Sompong Promsa-ad²

and Nichakarn Noourai¹

¹ อ., สาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ.ดร., สาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมค้าปลีกทั่วโลกได้ถูกวิวัฒนาการไปสู่ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ปรากฏการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของร้านค้าปลีกดั้งเดิม ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องมีการปรับตัว ทั้งนี้ พื้นฐานเบื้องต้นในการวางกลยุทธ์เพื่อสร้างความอยู่รอดให้กับร้านค้าปลีกดั้งเดิมนั้น จำเป็นต้องระบุตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ เพื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของคู่แข่ง และนำไปสู่การพัฒนาจุดแข็งที่มีอยู่ให้โดดเด่นขึ้นต่อไป บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ ที่รวมทั้งร้านค้าปลีกประเภทดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน โดยใช้เทคนิค Multidimensional Scaling ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาด ผลการวิจัยโดยรวมพบว่ากลยุทธ์ที่เป็นจุดแข็งของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ แตกต่างจากร้านค้าปลีกดั้งเดิม และสามารถทำได้โดดเด่นกว่า สำหรับร้านโชห่วยควรรักษาและเสริมสร้างจุดแข็งที่มีอยู่ให้โดดเด่นขึ้น อาทิเช่น การเพิ่มความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับลูกค้า เรียนรู้ความต้องการลูกค้าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้พบว่าจุดแข็งในเรื่องดังกล่าวยังคงขาดความโดดเด่นเมื่อเทียบกับคู่แข่ง

คำสำคัญ : ตำแหน่งทางการตลาด ส่วนประสมทางการค้าปลีก ร้านค้าปลีกดั้งเดิม

Abstract

Today, the retail industries in many countries have been transforming to modernization. Such transformation has caused traditional retailers lost in competitive advantage of the retail business. To properly frame the competitive strategies, traditional retailers need to firstly realize the market positioning of all retail formats. This would let the traditional retailers to learn strong/weak positions and further consolidate their strong position against competitors. Therefore, this paper aims exploring market positioning of ten retail formats, which include both traditional and modern retailers. Multidimensional Scaling was applied because of its powerful approach for positioning analysis. The result clarified that the strategies strongly held by

various format of modern retailers are distinctly different from the traditional retailers. Mom-and-pop stores are advised to consolidate their current positioning such as to form relationship with intimacy, and to understand clienteles' desire.

Keywords : Market Positioning, Retail Mix, Traditional Retail

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา วิวัฒนาการอุตสาหกรรมค้าปลีกในประเทศไทย ถือว่ามีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมาก เมื่อเทียบกับชาติตะวันตก อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการค้าปลีกตั้งแต่ในยุคสงครามกลางเมืองซึ่งใช้เวลาประมาณหนึ่งศตวรรษ [1] โดยรูปแบบวิวัฒนาการดังกล่าวถูกพัฒนาไปในลักษณะที่ทันสมัย (Modernization) ดังจะเห็นได้จากความหลากหลายของรูปแบบร้านค้าปลีก (Retail format) และลักษณะทางกายภาพที่ทันสมัย อาทิเช่น สิงคโปร์ [2] ไต้หวัน [3] และ ประเทศไทย [4] เป็นต้น ผลกระทบส่วนหนึ่งจากวิวัฒนาการดังกล่าวโดยเฉพาะในประเทศไทยที่ใช้เวลาอันสั้น ส่งผลให้ร้านค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional retailers) โดยเฉพาะร้านโชห่วย (Mom-and-pop stores) ไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ทันและนำไปสู่การปิดตัวลงของธุรกิจ [5] หนึ่งในหลายเหตุผลที่รูปแบบร้านค้าปลีกมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น เนื่องจากร้านค้าปลีกมีความพยายามที่จะสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งเดิมโดยเน้นการตอบสนองพฤติกรรมการบริโภคของลูกค้าเฉพาะกลุ่มให้มากขึ้น [6] โดย Levy & Weitz [7] ได้ให้แนวทางในการสร้างกลยุทธ์ให้กับร้านค้าปลีกคือ 1) ระบุกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้สอดคล้องกับทรัพยากรร้านที่มีอยู่ จากนั้น 2) ออกแบบส่วนประสมทางการค้าปลีกและรูปแบบของร้านค้าปลีกให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และสุดท้ายคือ 3) การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาในขั้นตอนที่สองของการสร้างกลยุทธ์ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบร้านค้าปลีกที่แตกต่างกันจะมีลักษณะส่วนประสมทางการค้าปลีกที่แตกต่างด้วยเช่นกัน จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาแม้จะพบเบาะแสความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบร้านค้าปลีกและส่วนประสมทางการค้าปลีก แต่ก็มียานวิจัยส่วนน้อยที่มุ่งเน้นศึกษาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าร้านค้าปลีกในแต่ละรูปแบบได้มุ่งเน้นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการค้าปลีกใด

บ้างที่แตกต่างกัน หรือการศึกษาตำแหน่งทางการตลาด (Market positioning) ของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ นั้นเอง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้เติมเต็มคุณค่าทางวิชาการจากงานวิจัยในอดีต คือ การศึกษารูปแบบส่วนประสมทางการค้าปลีกของร้านค้าปลีกในแต่ละประเภทในคราวเดียวกันจากข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้ได้ศึกษารวมทั้งร้านค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional trade) และสมัยใหม่ (Modern trade) เข้าด้วยกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาตำแหน่งทางการตลาดของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ส่วนประสมทางการค้าปลีก

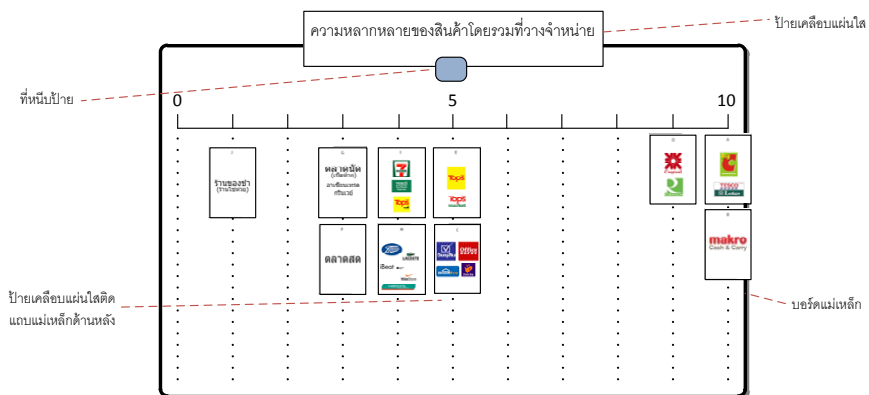
ระเบียบวิธีการศึกษา

จากคำถามวิจัยที่ว่าร้านค้าปลีกแต่ละประเภทมีกลยุทธ์ส่วนประสมทางการค้าปลีกใดบ้างที่เป็นจุดแข็ง เทคนิค Multidimensional Scaling ได้ถูกนำมาใช้ในการหาคำตอบ เพราะเป็นเทคนิคที่นิยมนำมาวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาด (Market positioning) (อาทิเช่น งานวิจัยของ Kim & Agrusa และ Seongseop Kim, Chun, & Petrick [8-9]) เนื่องจากการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดครั้งนี้เป็นการแสดงตำแหน่งของ 2 ตัวแปรในคราวเดียวกันบนแผนภาพ 2 มิติ คือ 1) ส่วนประสมทางการค้าปลีก และ 2) รูปแบบร้านค้าปลีก ดังนั้น เทคนิค Unfolding Multidimensional Scaling จึงถูกเลือกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ [10] จากเทคนิคดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่มีความเฉพาะเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากส่วนประสมทางการค้าปลีกและรูปแบบร้านค้าต่าง ๆ ได้ภายในครั้งเดียว

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า ตัวแปรส่วนประสมทางการค้าปลีกประกอบไปด้วย 10 ตัวแปรดังนี้ คือ 1) ความหลากหลายของสินค้า (Assortment variety) 2) คุณภาพของสินค้า (Product quality) 3) ความเฉพาะของสินค้าที่ไม่เหมือนร้านอื่น ๆ

(Unlike-other product) 4) ความสวยงามสภาพบรรยากาศ (Aesthetic environment) 5) ความเป็นระเบียบในการจัดสินค้า (Organized assortment display) 6) ความถี่ความน่าสนใจของโฆษณา (Advertisement frequency) 7) ความน่าสนใจของการส่งเสริมการขาย (Attractive promotion) 8) ความเป็นกันเองเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ (Salesperson intimacy) 9) ความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ (Location convenience) และ 10) ราคาสินค้าที่ไม่แพง (Inexpensive pricing) สำหรับประเภทร้านค้าปลีก (Retail format) ที่จะนำเข้ามาวิเคราะห์ประกอบไปด้วย 10 รูปแบบ โดยแบ่งเป็นรูปแบบค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional trade) 1) ร้านโชห่วย (Mom-and-pop store) 2) ตลาดสด (Fresh market) 3) ตลาดนัดเปิดท้าย (flea market) และรูปแบบค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern trade) 4) ห้างไฮเปอร์มาร์เก็ต (Hypermarket) เช่น เทสโก้โลตัส 5) ร้านค้าปลีกในรูปแบบค้าส่ง (Cash and Carry) เช่น แม็คโคร 6) แคตทิกรี้คิลเลอร์ (Category killer) เช่น โฮมโปร 7) ห้างสรรพสินค้า (Department store) เช่น ห้างเซ็นทรัล 8) ซูเปอร์มาร์เก็ต (Supermarket) เช่น ท็อปซูเปอร์มาร์เก็ต 9) สินค้าเฉพาะอย่าง (Specialty store) เช่น วัดสัน 10) ร้านสะดวกซื้อ (Convenience store) เช่น เซเว่นอีเลฟเว่น เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลบอร์ด (มีลักษณะตามภาพที่ 1) ถูกออกแบบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลโดยตัวแปรส่วนประสมทางการค้าปลีกถูกนำเสนอในรูปแบบของข้อความติดไว้ด้านบนสุดของบอร์ด และรูปแบบร้านค้าปลีกถูกนำเสนอด้วยโลโก้ (logo) ร่วมกับข้อความของร้านค้าปลีกประเภทดังกล่าวในลักษณะของป้ายเคลือบใส (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ทั้งนี้ผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการใช้รูปภาพในการนำเสนอเนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงการชี้นำผู้ตอบ ดังนั้น ผู้ตอบต้องอาศัยประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาในการให้คะแนน กระบวนการให้ข้อมูลเริ่มจากผู้ตอบต้องให้คะแนนส่วนประสมทางการค้าปลีกที่ถูกแสดงขึ้นบนบอร์ดในแต่ละร้านค้า โดยการวางการ์ดของร้านค้าปลีกแต่ละประเภทลงบนสเกลคะแนนตั้งแต่ 0-10 โดย 0 หมายถึง น้อยที่สุด และ 10 หมายถึง มากที่สุด ยกเว้นคุณลักษณะด้านราคา 0 บ่งชี้ว่า แพงที่สุด 10 บ่งชี้ว่า ถูกที่สุด เช่น ผู้ตอบให้คะแนนความหลากหลายของสินค้าโดยรวมที่วางจำหน่ายสำหรับห้างสรรพสินค้าเท่ากับ 9 คะแนน ร้านโชห่วยเท่ากับ 1 คะแนน เป็นต้น ขั้นตอนดังกล่าวจะถูกทำไปเรื่อย ๆ จนครบส่วนประสมทางการค้าปลีกทั้ง 10 ด้าน ดังนั้น ผู้ตอบ 1 คนจะให้คะแนนร้านค้าปลีกทั้ง 10 รูปแบบ ครบส่วนประสมทางการค้าปลีกทั้ง 10 ด้าน ซึ่งข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบของเมตริกซ์ดังแสดงในนิพจน์! ไม่พบแหล่งการอ้างอิง

ตารางที่ 1 ข้อมูลเมตริกซ์สำหรับผู้ตอบ 1 ท่าน

	โฮปเปอร์มาเก็ต	ร้านค้าปลีกโม	รูปแบบขายส่ง	เนกเกอร์ดีลีแออร์	ห้างสรรพสินค้า	ซูเปอร์มาร์เก็ต	ตลาดสด	ตลาดเปิดท้าย	ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง	ร้านสะดวกซื้อ	ร้านโชห่วย
ความหลากหลายของสินค้า	x_{11}	x_{12}	x_{13}	-	-	-	-	-	-	x_{19}	$x_{1,10}$
คุณภาพสินค้า	x_{21}	x_{22}									$x_{2,10}$
ความเฉพาะ/ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า	x_{31}		x_{33}								-
สภาพบรรยากาศ ความสวยงาม การตกแต่ง	-				-						-
ความเป็นระเบียบในการจัดสินค้าบนชั้นวาง	-					-					-
ความถี่/ความน่าสนใจของการโฆษณา	-						-				-
ความน่าสนใจของโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย	-										-
ความเป็นกันเองและเอาใจใส่ดูแลของผู้ขาย	-								x_{88}		$x_{8,10}$
ความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการร้านค้า	x_{91}									x_{99}	$x_{9,10}$
ราคาสินค้าที่ไม่แพง	$x_{10,1}$	$x_{10,2}$	-	-	-	-	-	-	$x_{10,8}$	$x_{10,9}$	$x_{10,10}$

สำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้การทดสอบซ้ำ (Test-Retest reliability) โดยใช้นักศึกษาจำนวน 30 คน ทดสอบและเว้นประมาณ 1 สัปดาห์ และทำซ้ำอีกครั้ง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างครั้งที่ 1 และ 2 ได้ถูกนำมาใช้ในการวัดความน่าเชื่อถือ [11] จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันชี้ให้เห็นว่า คะแนนการทดสอบครั้งที่ 1 และ 2 ของแต่ละมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติ 0.01 โดยมีค่าต่ำสุดที่ 0.701 และค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ที่ 0.84

ขอบเขตประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

อำเภอหาดใหญ่ถูกเลือกเป็นพื้นที่วิจัย เพราะ เป็นหัวเมืองที่สำคัญทางเศรษฐกิจของภาคใต้ มีความหลากหลายในรูปแบบร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ อีกทั้งร้านค้าปลีกดั้งเดิมยังคงได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของร้านค้าปลีกสมัยใหม่เช่นเดียวกับในพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย [12] ที่สำคัญพบว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการเข้าใช้บริการของประชากรในแต่ละภาคในประเทศไทยนั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ [13] ดังนั้นประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคทั่วไปในเขตอำเภอหาดใหญ่ที่เคยเข้าใช้บริการในร้านค้าปลีกทั้ง 10 รูปแบบ โดยตัวอย่างจะถูกสุ่มโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-random sampling) ด้วยวิธีตามสะดวก (Convenience Sampling) [14] ตามร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้ผู้ช่วยวิจัยเพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล โดยมีการฝึกฝนก่อนการลงเก็บข้อมูลจริง เพราะมีขั้นตอนในการเก็บที่ค่อนข้างซับซ้อน ผู้วิจัยให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้กรอกข้อมูลหลังจากที่ผู้ตอบให้คะแนนบนบอร์ดเสร็จแล้ว จากนั้นก็จะมีการกรอกข้อมูลลงในโปรแกรม Excel เพราะสะดวกต่อการจัดการข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบเมตริกซ์ระยะทาง (Proximity Matrix) เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Unfolding Multidimensional Scaling ต่อไป ก่อนทำการสอบถามจะมีคำถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบเบื้องต้นว่าเคยเข้าใช้บริการในร้านค้าปลีกทั้ง 10 ประเภทหรือไม่ เนื่องจากต้องมั่นใจว่าผู้ตอบมีความรู้เพียงพอในการให้ข้อมูลจากร้านค้าปลีกทั้ง 10 ประเภท จากการเก็บตัวอย่างจำนวน 398 ราย และตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้น พบว่าสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้ 395 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นเพศชาย 200 คน หญิง 195 คน ค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ 32.45 ปี ต่ำสุดเท่ากับ 16 ปี และสูงสุดเท่ากับ 63 ปี ผู้ตอบประมาณร้อยละ 50 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี

ผลการวิจัย

จากเมตริกซ์ระยะทาง (Proximity Matrix) ของแต่ละผู้ตอบจำนวน 395 คน จะถูกนำมาเฉลี่ยอีกครั้ง (ตารางที่ 2) เพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Unfolding Multidimensional Scaling ต่อไป โดยค่าข้อมูลทางบนเมตริกซ์ระยะทางดังกล่าวจะวิเคราะห์ในลักษณะ Similarity กล่าวคือ ค่าในเมตริกซ์ยิ่งมากก็จะส่งผลให้ค่าที่พล็อตบนพิภพยิ่งใกล้กัน เพื่อ

ตรวจสอบว่าข้อมูลจากเมตริกซ์ระยะทาง สามารถพล็อต (Plot) ลงบนแผนภาพที่มีมิติจึงจะมีความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบค่าความเครียด (Stress) หรือค่าความผิดพลาดระหว่างค่าในเมตริกซ์ระยะทางเปรียบเทียบกับค่าที่สามารถพล็อตได้จริงบนระบบพิกัดคาร์ทีเซียน (Cartesian coordinate system) โดยใช้ Scree Plot พบว่า การพล็อตบนแกน 5 มิติขึ้นไป ค่าความเครียดไม่ได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ต่อเพื่อให้ได้ค่าพิกัดบนแกน 5 มิติ ดังแสดงในตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างค่าในเมตริกซ์ระยะทางที่ถูกแปลงค่าแล้ว (Transformed Proximity) กับ ระยะทางจริงบนแกน 5 มิติ เท่ากับ 0.993 ซึ่งถือว่าสอดคล้องกันดี

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยส่วนประสมทางการค้าปลีกของร้านค้าประเภทต่าง ๆ

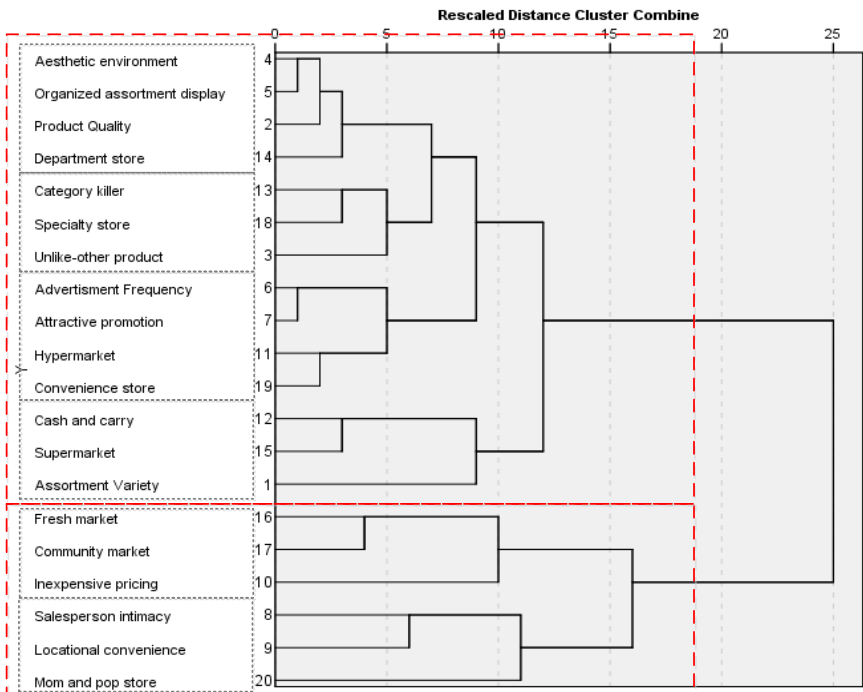
	ไฮปอร์มาร์เก็ต	ร้านค้าปลีกในรูปแบบขายส่ง	แคทอรีลเลอร์	ห้างสรรพสินค้า	ซูเปอร์มาร์เก็ต	ตลาดสด	ตลาดเปิดท้าย	ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง	ร้านสะดวกซื้อ	ร้านโชห่วย
ความหลากหลายของสินค้า	8.94	8.22	5.03	8.10	6.78	6.23	6.33	4.80	7.33	4.44
คุณภาพสินค้า	8.08	7.63	7.71	9.06	7.46	4.81	4.90	7.81	7.49	3.97
ความเฉพาะ/ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า	6.93	7.41	8.30	7.48	6.90	4.74	5.78	8.69	6.82	3.99
สภาพบรรยากาศ ความสวยงาม การตกแต่ง	8.27	7.60	8.17	9.26	7.00	2.95	4.17	8.23	7.39	3.72
ความเป็นระเบียบในการจัดสินค้าบนชั้นวาง	8.40	7.58	8.16	9.29	7.17	2.88	3.95	8.33	7.52	3.96
ความถี่/ความน่าสนใจของการโฆษณา	8.80	6.62	7.33	7.75	6.23	2.99	3.74	7.58	8.39	3.05
ความน่าสนใจของโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย	8.72	6.70	6.70	6.95	6.37	3.13	3.75	7.59	8.56	2.88
ความเป็นกันเองและเอาใจใส่ดูแลของผู้ขาย	7.35	6.14	6.71	5.82	5.49	7.00	7.10	7.34	6.26	7.23
ความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการร้านค้า	8.17	7.03	6.92	7.16	6.92	6.05	5.40	6.40	8.10	7.26
ราคาสินค้าที่ไม่แพง	6.64	6.45	3.61	1.80	5.13	7.46	7.09	2.73	5.74	6.79

ตารางที่ 3 ค่าพิกัดบนแกน 5 มิติ จากการวิเคราะห์ด้วย Unfolding Multidimensional Scaling

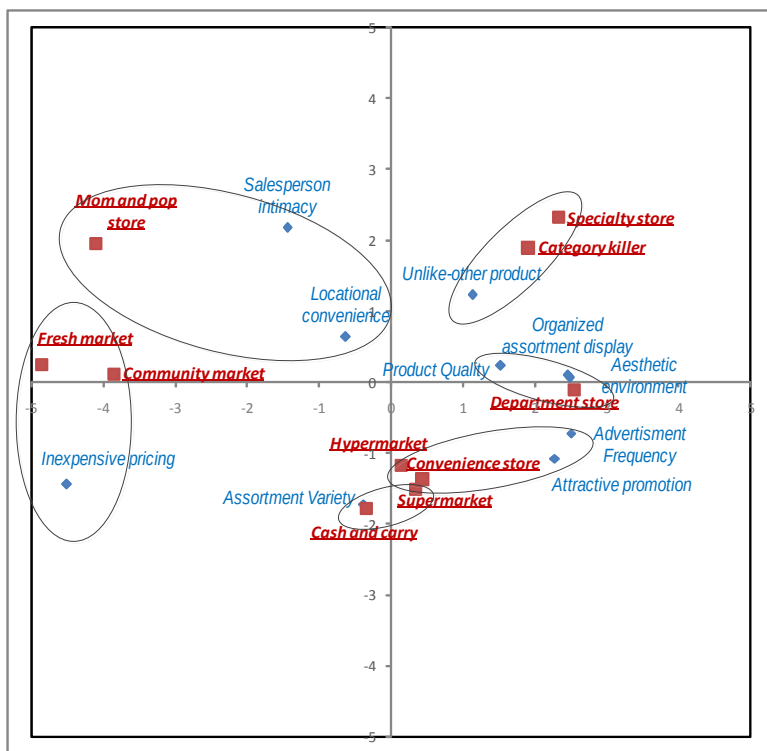
		มิติ (dimension)				
		1	2	3	4	5
ประเภทสินค้า	ความหลากหลายของสินค้า - Assortment variety	-0.383	-1.719	-1.651	1.092	-0.347
	คุณภาพสินค้า - Product quality	1.520	0.239	-1.122	-0.075	-0.658
	ความเฉพาะ/ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า - Unlike-other product	1.128	1.235	-1.099	-1.466	0.088
	สภาพบรรยากาศ ความสวยงาม การตกแต่ง - Aesthetic atmosphere	2.481	0.070	-0.404	0.068	-0.308
	ความเป็นระเบียบในการจัดสินค้าบนชั้นวาง - Organized assortment display	2.448	0.094	-0.164	0.243	-0.417
	ความถี่/ความน่าสนใจของการโฆษณา- Advertisement Frequency	2.498	-0.722	0.550	0.698	1.300
	ความน่าสนใจของโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย - Attractive promotion	2.274	-1.078	0.742	0.277	1.827
	ความเป็นกันเองและเอาใจใส่ดูแลของผู้ขาย/พนักงานขาย - Salesperson intimacy	-1.440	2.176	-0.319	0.361	0.626
ประเภทร้าน	ความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการร้านค้า - Location convenience	-0.630	0.637	0.737	1.527	-0.959
	ราคาของสินค้าโดยภาพรวม - Price	-4.503	-1.438	1.476	-0.641	0.786
	ไฮเปอร์มาร์เก็ต - Hypermarket	0.145	-1.180	0.307	0.595	0.654
	ร้านค้าปลีกในรูปแบบขายส่ง - Cash and Carry	-0.332	-1.795	-0.091	-1.248	-0.767
	แคทิกอรีคิลเลอร์ - Category killer	1.910	1.891	1.376	-1.230	-0.399
	ห้างสรรพสินค้า - Department store	2.550	-0.119	-1.616	1.314	-0.960
	ซูเปอร์มาร์เก็ต Super market	0.353	-1.521	0.930	-1.645	-1.968
	ตลาดสด - Fresh market	-4.848	0.237	-1.413	0.334	0.091
	ตลาดนัดเปิดท้าย - Flea market	-3.846	0.103	-2.007	-1.165	1.029
	ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง - Specialty store	2.331	2.321	0.236	-0.628	1.024
	ร้านสะดวกซื้อ - Convenience store	0.439	-1.378	1.709	0.407	0.425
	ร้านโชห่วย - Mom-and-pop stores	-4.096	1.944	1.824	1.184	-1.068

จากผลพิกัด 20 จุด (ส่วนประสมทางการค้าปลีก 10 จุด และ ประเภทร้านค้าปลีก 10 จุด) บนแกน 5 มิติ แสดงให้เห็นว่า พิกัดที่ใกล้กันจะแสดงถึงตำแหน่งที่แข็งแกร่งของร้านค้าปลีกในส่วนประสมทางการค้าปลีกนั้น ๆ เนื่องจากมนุษย์มีความสามารถในการมองมิติได้เพียงแค่ 3 มิติ ดังนั้น การแสดงแผนภาพบนแกน 5 มิติจึงไม่สามารถทำได้ จึงต้องอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์การจัดกลุ่ม (Cluster Analysis) มาช่วยจัดกลุ่มพิกัดบนแกน 5 มิติ จากผลการวิเคราะห์การจัดกลุ่มด้วยเทคนิค Hierarchical Cluster Analysis ดังแสดงในภาพที่ 2 พบว่า ร้านค้าปลีกถูกจัดกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ 1) ร้านค้าปลีกดั้งเดิม โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยคือ 1.1) ร้านโชห่วย มีจุดแข็งคือ ความใกล้ชิดของผู้ขาย และการเข้าถึงสะดวก 1.2) ตลาดสดและตลาดนัดเปิดท้าย มีจุดแข็งคือ ราคาสินค้าที่ไม่แพง และ 2) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ 2.1) ห้างสรรพสินค้า มีจุดแข็งคือ ความสวยงามของสภาพบรรยากาศ การจัดวางสินค้าที่เป็นระเบียบ และคุณภาพของสินค้า 2.2) แคทิกอรีคิลเลอร์ และ ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง มีจุดแข็งคือ ความเฉพาะ/ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า 2.3) ห้างไฮเปอร์มาร์เก็ตและร้านสะดวกซื้อ มีจุดแข็งคือ การโฆษณา

และการทำโปรโมชัน 2.4) ร้านค้าปลีกในรูปแบบขายส่งและซูเปอร์มาร์เก็ต มีจุดแข็งคือ ความหลากหลายของสินค้า เพื่อความสะดวกในการเปรียบเทียบ ตำแหน่งพิกัดจะถูกนำเสนอในแกน 2 มิติ ด้วยมิติที่ 1 และ 2 เนื่องจากเทคนิคการวิเคราะห์ Multidimensional Scaling จะให้ค่าความแปรปรวนของพิกัดมากที่สุดในแกนที่ 1 และลดน้อยลงตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ผลการจัดกลุ่มจาก 20 พิกัด ด้วยวิธี Hierarchical clustering

ภาพที่ 3 แผนที่ตำแหน่งทางการตลาด 2 มิติ สำหรับแกนที่ 1 และ 2
จากการวิเคราะห์ด้วย Unfolding Multidimensional Scaling

หลังจากการจัดกลุ่มประเภทร้านค้าปลีกและกลยุทธ์ส่วนประสมทางการค้าปลีกเข้าด้วยกันแล้ว ยังมีข้อสังเกตอีกประการคือ ความแข็งแกร่งของจุดแข็งดังกล่าวนั้นมีมากหรือน้อยเพียงใด จาก

ภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าร้านโชห่วยจะมีจุดแข็งในเรื่อง ความเป็นกันเองของผู้ขาย และ ความสะดวกในการเข้าใช้บริการ แต่ก็ไม่ได้โดดเด่นมากเมื่อเทียบกับร้านค้าปลีกประเภทอื่น ๆ โดยสังเกตจากตำแหน่งพิกัดที่ยังคงห่างกันมากบนแผนที่ และหากสังเกตเพิ่มเติมในจุดแข็งของตลาดสดและตลาดนัดเปิดท้าย ก็พบว่าขาดความโดดเด่นเช่นกัน โดยภาพรวม

อาจจะสรุปได้ว่าร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern retailers) สามารถสร้างตำแหน่งทางการตลาดของตนเองได้โดดเด่นกว่าร้านค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional retailers) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ส่วนใหญ่จะดำเนินธุรกิจในลักษณะสาขาภายใต้ brand ของกิจการ (Chain stores) จึงมีรูปแบบการจัดการที่ดีกว่า ดังนั้น ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมจึงควรที่จะต้องรักษาจุดแข็งไว้และพัฒนาให้มีความโดดเด่นมากขึ้นเมื่อเทียบกับร้านค้าปลีกประเภทอื่น ๆ

สรุปและการอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับวรรณกรรมที่ทบทวนมาเป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น ห้างไฮเปอร์มาร์เก็ตมักจะเน้นความคุ้มค่าราคาของสินค้า [15] ซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงความโดดเด่นในเรื่องความน่าสนใจของการส่งเสริมการขาย เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยที่งานวิจัยไม่สอดคล้องกับวรรณกรรมที่ทบทวนมา เช่น ห้างสรรพสินค้าควรจะมีจุดเด่นในเรื่องของความเอาใจใส่ ความเป็นกันเองในการให้บริการ [16] รวมถึงซูเปอร์มาร์เก็ตที่การให้บริการควรจะต้องโดดเด่นอยู่ในระดับกลาง [17] แต่ผลวิจัยพบว่าร้านค้าปลีกทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับท้ายเมื่อเทียบกับร้านค้าประเภทอื่น ๆ สำหรับแคตีกอรีอิเล็กทรอนิกส์จากวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าร้านค้าปลีกประเภทนี้ออกแบบมาเพื่อการขายสินค้าเฉพาะอย่างที่หลากหลาย จึงทำให้สินค้ามีราคาที่ถูก [7] แต่ผลวิจัยกลับไม่พบว่าเป็นเช่นนั้นซึ่งสอดคล้องกับ Gable [18] ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคมองว่าราคาส่วนใหญ่ในห้างแคตีกอรีอิเล็กทรอนิกส์มีราคาที่สูง

บทความฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งทางการตลาดหรือการวางกลยุทธ์ส่วนประสมทางการค้าปลีกของร้านค้าปลีกประเภทต่าง ๆ โดยศึกษาผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์จากมุมมองของผู้บริโภคในปัจจุบัน ผลวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกับวรรณกรรมที่ทบทวนมา สำหรับร้านค้าปลีกดั้งเดิมควรพัฒนาจุดแข็งที่ตนเองมีอยู่ให้โดดเด่นมากขึ้นกว่าเดิม เพราะผลวิจัยพบว่าจุดแข็งดังกล่าวได้เปรียบคู่แข่งอยู่ไม่มาก อาทิเช่น ร้านโชห่วยควรต้องพัฒนา ความเอาใจใส่และเป็นกันเองของผู้ขาย อีกทั้งร้านโชห่วยควรให้ความสำคัญกับลูกค้าที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่ของร้านค้า จุดด้อยที่สุดของร้านโชห่วย คือการทำโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย ซึ่งร้านโชห่วยสามารถนำสินค้าที่มีสภาพใกล้หมดอายุหรือขายออกขำมาทำการส่งเสริมการขายเพื่อระบายสินค้าในสต็อกให้ได้เงินสดกลับคืนมา ในทำนองเดียวกันกับตลาดสด และ ตลาดนัดเปิดท้าย

ควรรักษาจุดเด่นเรื่องระดับราคาสินค้าให้ถูกกว่าร้านค้าปลีกประเภทอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เรื่องราคาอาจเป็นเรื่องที่จัดการลำบากเพราะอำนาจการต่อรองกับซัพพลายเออร์อาจจะน้อยจึงทำให้ต้นทุนสูง ตลาดสดอาจจะหันมาพัฒนาจุดด้อยที่สุดของตนเอง นั่นคือ เรื่องของบรรยากาศสภาพแวดล้อมและความเป็นระเบียบในการจัดเรียงสินค้า

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภทเงินรายได้ (พ.ศ. 2556) ขอขอบคุณ ทางมหาวิทยาลัยทักษิณผู้สนับสนุนทุน และ ดร.อิศรภรณ์ รินไธสง ในฐานะที่ปรึกษาโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Carden, A. (2012). Retail Innovations in American Economic History : The Rise of Mass-Market Merchandisers. **The Independent Institute**. Retrieved from http://www.independent.org/pdf/working_papers/78_retail_innovations.pdf.
- [2] Yap, C. (1996). “Retailing and the retail space market in Singapore”, **International Journal of Retail & Distribution Management**. 24(8), 17–24.
- [3] Trappey, C. V. and Lai, M. K. (1996). “Retailing in Taiwan: modernization and the emergence of new formats”, **International Journal of Retail & Distribution Management**. 24(8), 31–37.
- [4] Kongarchapatara, B. and Shannon, R. (2014). “Transformation in Thailand’s retailing landscape”, In M. Mukherjee, R. Cuthbertson, & E. Howard (Eds.), *Retailing in Emerging Markets: A policy and strategy perspective*, Abingdon, Oxon: Routledge.

- [5] สุจินดา เจียมศรีพงษ์. (2553). “ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม (ร้านโชห่วย): ปัญหาและทางแก้ไข”, **วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 6(1).
- [6] Rousey, S. P. and Morganosky, M. A. (1996). “Retail format change in US markets”, **International Journal of Retail & Distribution Management**. 24(3), 8–16.
- [7] Levy, M. and Weitz, B. A. (2012). **Retailing management** (8th ed.). New York: McGraw-Hill/Irwin.
- [8] Kim, S. S. and Agrusa, J. (2005). “The positioning of overseas honeymoon destinations”, **Annals of Tourism Research**. 32(4), 887–904.
- [9] Seongseop Kim, S., Chun, H. and Petrick, J. F. (2005). “Positioning analysis of overseas golf tour destinations by Korean golf tourists”, **Tourism Management**. 26(6), 905–917.
- [10] Borg, I. and Groenen, P. (2005). **Modern Multidimensional Scaling: Theory and Applications** (2nd ed.). New York: Springer.
- [11] Singh, K. (2007). **Quantitative Social Research Methods**. Los Angeles : SAGE Publications Pvt. Ltd.
- [12] Songsom, A. and Trichun, C. (2013). “Structural Equation Model of Customer Loyalty: Case Study of Traditional Retail Shop Customers in Hatyai District, Songkhla Province, Thailand”, **Journal of Management Research**, 5(1), 128–137.
- [13] Kelly, M., Seubsman, S., Banwell, C., Dixon, J. and Sleight, A. (2015). “Traditional, modern or mixed? Perspectives on social, economic, and health impacts of evolving food retail in Thailand”, **Agriculture and Human Values**, 32(3), 445–460.
- [14] Mitchell, M. L. and Jolley, J. M. (2009). **Research Design Explained** (7 edition.). Belmont, CA: Cengage Learning.

- [15] Farhangmehr, M., Marques, S. and Silva, J. (2001). “Hypermarkets versus traditional retail stores — consumers’ and retailers’ perspectives in Braga: a case study”, **Journal of Retailing and Consumer Services**. 8(4), 189–198.
- [16] Grace, D. and O’Cass, A. (2005). “An examination of the antecedents of repatronage intentions across different retail store formats”, **Journal of Retailing and Consumer Services**. 12(4), 227–243.
- [17] Kumar, A., Trivedi, M., Bezawada, R. and Sridhar, K. (2012). “A comparative analysis of differential consumer response across supermarket and specialty store in the candy category”, **Journal of Retailing and Consumer Services**. 19(6), 561–569.
- [18] Gable, M., Topol, M. T., Lala, V. and Fiorito, S. S. (2008). “Differing perceptions of category killers and discount stores”, **International Journal of Retail & Distribution Management**. 36(10), 780–811.

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลองค์ประกอบกำไร และราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship between Earnings Component
Information and Stock Price of Listed Firms
in the Stock Exchange of Thailand

กฤตพงศ์ วัชรานุกุล¹ และกนกอร แก้วประภา²

Krittaphong Watcharanukul¹ and Kanok-on Kaewprapa²

¹อ., คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ สกลนคร 47000

บทคัดย่อ

กำไรเป็นข้อมูลสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ใช้การเงิน แต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรายงานกำไรในปัจจุบันทำให้กำไรมีส่วนประกอบมากขึ้น ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องในมูลค่าขององค์ประกอบกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 452 บริษัท เป็นระยะเวลา 2 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2554-2555 โดยประยุกต์ใช้โมเดลการประเมินมูลค่าของ Ohlson ผลการศึกษาพบว่า กำไรขาดทุนสุทธิ (NEI) และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม (COI) มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 โดย NEI มีความเกี่ยวข้องในมูลค่ามากกว่า COI แต่ COI สามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่มต่อการตัดสินใจของนักลงทุนได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับ NEI เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะคุณภาพของ COI ถูกบั่นทอนด้วยรายการชั่วคราวที่รวมไว้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ไม่มีคุณค่าต่อราคาหลักทรัพย์ นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าและให้ข้อมูลส่วนเพิ่มต่อการตัดสินใจของนักลงทุนเมื่อนำไปใช้ควบคู่กับกำไรขาดทุนสุทธิ

คำสำคัญ : องค์ประกอบกำไร ความเกี่ยวข้องในมูลค่า กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ
ราคาหลักทรัพย์

Abstract

Earnings are important information for making users' decision. However, the change in financial statement formats affects reporting earnings component information. The objective of this study was to examine the value relevance of earnings components on stock price of Thai-listed firms, totally 452 firms, during 2011-2012. The valuation model of Ohlson was applied to explain this relationship. The results showed that net income (NEI) and comprehensive income (COI) related significantly to stock price at 0.01 levels. Thus, NEI has more value relevance than COI but COI enhances the incremental information when compared with NEI. This is because

the earnings quality of COI is diminished by transitory items contained in other comprehensive income which has no value relevance on stock price. Also, this study showed that cash flow from operation is relevant and incremental information to investor when is used together with NEI.

Keywords : Earnings Component, Value Relevance, Comprehensive Income, Stock Price

บทนำ

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันย่อมต้องอาศัยข้อมูลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล ข้อมูลในงบการเงินถือเป็นแหล่งข้อมูลสาธารณะที่นักลงทุนสามารถนำมาวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนได้ โดยงบการเงินมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจแก่ผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะข้อมูลกำไรที่สามารถนำมาพิจารณาถึงผลการดำเนินงานของกิจการและความสามารถของฝ่ายบริหารในการสร้างความมั่งคั่งให้กับผู้ถือหุ้นในช่วงเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตาม มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี 2554 เป็นต้นมา เป็นผลทำให้บริษัทจำกัด (มหาชน) ต้องรายงานกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมในระหว่างงวด โดยนำรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น² ซึ่งจากเดิมเคยถูกแสดงไว้ในงบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นมารวมไว้ในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (comprehensive income) เป็นแนวคิดการวัดผลกำไรทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยวัดจากทุกรายการที่ส่งผลทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเปลี่ยนแปลงไปในระหว่างงวด (โดยไม่รวมรายการที่เกิดขึ้นกับผู้เป็นเจ้าของ เช่น เพิ่มทุน การจ่ายปันผล เป็นต้น) ซึ่งเรียกว่า แนวคิดการรักษาระดับทุน ที่มุ่งวัดผลกำไรทั้งหมด ประกอบด้วยผลการ

¹ Other Comprehensive Income (OCI) ของประเทศไทยมี 5 รายการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์, ผลกำไรและขาดทุนจากการประมาณการตามหลักคณิตศาสตร์ประกันภัยตามโครงการผลประโยชน์ของพนักงาน, ผลกำไรและขาดทุนจากการแปลงค่าบการเงินของการดำเนินงานในต่างประเทศ, ผลกำไรและขาดทุนจากการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อขาย, และส่วนของผลกำไรและขาดทุนที่มีประสิทธิภาพจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงในการป้องกันความเสี่ยงกระแสเงินสด

ดำเนินงาน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกิดจากการบริหารสินทรัพย์สุทธิที่ก่อให้เกิดรายได้และส่วนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าของสินทรัพย์สุทธิที่ถือครองไว้ [1] จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จซึ่งแยกแสดงเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กำไรขาดทุนสุทธิ (net income) ซึ่งวัดผลจากรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (other comprehensive income) ซึ่งวัดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สินระยะยาวในงบแสดงฐานะการเงิน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและสะท้อนภาพรวมมูลค่าเชิงเศรษฐกิจขององค์กรอย่างโปร่งใสมากขึ้น แต่แนวคิดนี้ก็นำไปสู่ประเด็นข้อโต้แย้งหลายประการ ได้แก่ 1) วิธีการวัดสินทรัพย์และหนี้สินของธุรกิจ (ราคาทุนเดิม vs. มูลค่ายุติธรรม) แบบใดสามารถให้ข้อมูลดีกว่ากัน 2) วิธีการประเมินความมั่งคั่งของส่วนของผู้ถือหุ้นในระหว่างงวด (ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน vs. กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม) แบบใดสะท้อนภาพผลการดำเนินงานแท้จริงขององค์กรได้ดีกว่า และ 3) งบการเงินที่ใช้ในการรายงานการเปลี่ยนแปลงความมั่งคั่งของส่วนของผู้ถือหุ้นดังกล่าวแบบใด (แบบ clean surplus vs. แบบ dirty surplus) สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ดีกว่า [2]

ในวรรณกรรมทางด้านบัญชีก่อนหน้านี้ได้ศึกษาข้อมูลองค์ประกอบกำไรหลาย ๆ ประเภทที่มีผลการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของนักลงทุนแต่ผลการศึกษายังไม่สอดคล้องกัน เพราะนักลงทุนมักให้ความสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะและสภาพการณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของข้อมูลในด้านเกี่ยวข้องในมูลค่าและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ [3] อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการประเมินมูลค่าบนพื้นฐานข้อมูลทางการเงิน (accounting-based valuation theory) อธิบายว่า การประเมินมูลค่าของกิจการโดยเน้นแล้วกำไรหลักของกิจการ (core income) ควรมีคุณภาพกำไรที่สูงกว่ากำไรชั่วคราว (transitory income) ทั้งนี้ เนื่องจากกำไรหลักมีความแน่นอนและชัดเจนต่อการเกิดขึ้นซ้ำในอนาคต ดังนั้น จึงมีความเกี่ยวข้องในมูลค่ามากกว่ากำไรชั่วคราว เพราะสามารถนำไปใช้พยากรณ์กำไรในอนาคตได้ แต่ Ohlson [4] กล่าวว่ากำไรชั่วคราวเป็นองค์ประกอบหนึ่งของมูลค่าของกิจการ เพราะมีผลทำให้สินทรัพย์สุทธิของกิจการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น อาจเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้การเงินหากการให้ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลใหม่ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนภายใต้ตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น Nichols and Wahlen [3] ให้เหตุผลว่าหากข้อมูลการบัญชีช่วยในการคาดการณ์กระแสเงินสดและเงินปันผล

รับได้ย่อมมีคุณค่าต่อการนำมาประเมินมูลค่าปัจจุบันของกิจการหรือราคาหลักทรัพย์เพราะมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าและสามารถนำไปคาดการณ์กระแสเงินสดที่ปรับความเสี่ยงเพื่อคาดการณ์มูลค่าหลักทรัพย์ได้ ย่อมแสดงว่าข้อมูลนั้นมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องในมูลค่า (Value relevance) และข้อมูลส่วนเพิ่ม (incremental information) ขององค์ประกอบกำไรที่แสดงอยู่ในงบการเงินว่ามีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาความสำคัญและความเกี่ยวข้องในมูลค่าของข้อมูลกำไรที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้กับผู้ใช้งบการเงิน ตลอดจนเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและตำแหน่งของการรายงานกำไรขาดทุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

การพัฒนาสมมติฐาน (Hypothesis Development)

1) ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและราคาหลักทรัพย์

กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานถือเป็นแหล่งเงินทุนที่กิจการสร้างขึ้นภายในกิจการ ซึ่งผู้ใช้งบการเงินโดยส่วนใหญ่ นำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์สภาพคล่อง ความสามารถในการจ่ายเงินกู้ยืมหรือเงินปันผล รวมทั้งข้อมูลกระแสเงินสดสามารถตกแต่งรายการผ่านรายการคงค้างได้ยาก ดังนั้น มุมมองของผู้ใช้งบการเงินบางกลุ่มจึงมองถึงคุณภาพกำไรที่เป็นเงินสด สามารถนำมาวิเคราะห์กระแสเงินสดในอนาคตเพื่อประเมินมูลค่าของกิจการหรือราคาหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้าง อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมมองหนึ่งได้อธิบายว่ากระแสเงินสดมีจุดด้อยในเรื่องของการจับคู่รายได้และค่าใช้จ่ายจึงทำให้สูญเสียคุณภาพข้อมูลในเรื่องของความทันเวลาและความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ดังนั้น กระแสเงินสดจึงอาจเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งที่นักลงทุนจะนำมาใช้ในการประเมินมูลค่ากิจการ โดยนำไปใช้ร่วมกับข้อมูลอื่นเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนที่คาดหวังและประเมินราคาหลักทรัพย์ [5-6] หรือมักถูกนำไปใช้ประเมินราคาหลักทรัพย์ในบางสถานการณ์ เช่น วิฤตการณ์ทางการเงิน สภาพทางเศรษฐกิจไม่เสถียรภาพ หรือวิเคราะห์โอกาสในการลงทุน เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากตกแต่งกำไรจากรายการคงค้างที่อาจเกิดขึ้นจากการพยายามเกลี้ยกำไรของฝ่ายบริหารของกิจการ [7-8] จึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานดังนี้

H1 : กระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์

2) ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรขาดทุนสุทธิและราคาหลักทรัพย์

ข้อมูลกำไรขาดทุนสุทธิแสดงถึงผลการดำเนินงานหลักของกิจการซึ่งสะท้อนความมั่งคั่งของส่วนของเจ้าของได้ดีกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานหรือกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม [9-10] โดย Nichols and Wahlen [3] ให้เหตุผลว่า 1) ข้อมูลกำไรขาดทุนสุทธิอธิบายความสามารถในการทำกำไรทั้งปัจจุบันและอนาคตที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งได้ดีกว่า และ 2) ความสามารถในการทำกำไรสะท้อนความสามารถในการจ่ายเงินปันผลของกิจการไปยังผู้มีส่วนได้เสียได้ดีกว่า ดังนั้น กำไรขาดทุนสุทธิจึงมักถูกใช้เป็นข้อกำหนดในสัญญาต่าง ๆ รวมถึงการใช้ประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ด้วย นอกจากนี้ การศึกษาก่อนหน้าหลายงานพบว่า ข้อมูลกำไรขาดทุนสุทธิเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อผู้ใช้งบการเงินค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับกำไรตามเกณฑ์คงค้างรายการอื่น ทั้งนี้ เพราะกำไรขาดทุนสุทธิเป็นกำไรที่เกิดจากกิจกรรมหลัก มักเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต มีความยั่งยืนสูง และสามารถใช้ทำนายได้ดีกว่า จึงสามารถนำไปพยากรณ์กระแสเงินสดเพื่อคำนวณมูลค่าหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้างรายการอื่นด้วย ตลอดจนมีคุณค่าต่อการตัดสินใจสูง [9-12] จึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานดังนี้

H2 : กำไรขาดทุนสุทธิมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์

3) ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นและราคาหลักทรัพย์

ลักษณะของรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น มักเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณค่าของข้อมูลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน โดย Chamber [13] อธิบายเหตุผลว่า 1) คุณลักษณะกำไรนี้เป็นแบบชั่วคราว จึงทำให้พยากรณ์ยาก ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพกำไรต่ำลง และ 2) กำไรประเภทนี้เกิดจากการวัดมูลค่าใหม่ของสินทรัพย์หรือหนี้สินระยะยาว อันเกิดจากปัจจัยตลาดภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของกิจการ ดังนั้น จึงไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ [4] ในขณะที่ Biddle and Choi [14] และ Kanagaretnam et al. [2] พบว่าองค์ประกอบของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นบางตัวมีประโยชน์ เช่น กำไรขาดทุนจากหลักทรัพย์เผื่อขาย และกำไรขาดทุนจากประสิทธิผลการป้องกันความเสี่ยงในกระแสเงินสด เป็นต้น เพราะกำไรขาดทุนบางตัวสะท้อนกระแสเงินสดของกิจการได้ แม้ว่าจะเพียงชั่วคราวแต่ก็มีผลทำให้ส่วนของเจ้าของเปลี่ยนแปลงไป [4] ดังนั้น จึงอาจส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนหากเป็นข้อมูลใหม่ที่ถูกละเลยในตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพ

H3 : กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์

4) ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมและราคาหลักทรัพย์

รายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมเป็นผลรวมระหว่าง 1) กำไรขาดทุนสุทธิ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกำไรหลักของกิจการ และ 2) กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ซึ่งเป็นกำไรชั่วคราว ที่ถูกรวมไว้ด้วยกัน การรวมกำไรทั้งสองส่วนนี้เข้าด้วยกันมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันไป โดยข้อดีของการรวมแบบ (all-inclusive items) คือ 1) ช่วยสะท้อนความมั่งคั่งทั้งหมดของกิจการได้อย่างครบถ้วน 2) สร้างความโปร่งใสจากการจัดการกำไรผ่านรายการค้าต่าง ๆ และ 3) สอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินมูลค่าซึ่งควรจะเป็นกำไรโดยรวมทั้งหมดที่ถูกใช้ในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ [15-16] อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นที่ถูกรวมไว้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมนี้อาจลดทอนคุณภาพกำไรลง เนื่องจากรายการดังกล่าวเป็นรายการชั่วคราวและบางรายการเกิดจากการตีมูลค่ารายการใหม่ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดสำหรับนำไปใช้ประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ได้ ดังนั้น จึงอาจทำให้คุณภาพของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจลดลงไป อย่างไรก็ตาม การศึกษาก่อนหน้านี้ก็ได้พบว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของกิจการได้ดีที่สุด เพราะสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานภาพรวมของกิจการได้ทั้งในด้านการบริหารสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการดำเนินงานและจากการถือครองสินทรัพย์ไว้ [2, 14, 17] จึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน ดังนี้

H4 : กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์

ระเบียบวิธีการศึกษา

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 452 บริษัทที่มีการรายงานข้อมูลกำไรและราคาหลักทรัพย์ครบถ้วน โดยแยกเป็น 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง จำนวน 93 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 20.58 กลุ่มบริการ จำนวน 93 บริษัท ร้อยละ 20.58 กลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 77 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 17.04 กลุ่มธุรกิจการเงินและประกันภัย จำนวน 50 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 11.06 กลุ่มเกษตรและ

อุตสาหกรรม 42 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 9.29 กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 34 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 7.52 กลุ่มทรัพยากร จำนวน 28 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 6.19 และกลุ่มเทคโนโลยี จำนวน 25 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 7.74 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินประจำปีของบริษัท ประกอบด้วย ข้อมูลกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน กำไรขาดทุนสุทธิ กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม สินทรัพย์สุทธิรวมจากงบการเงินของบริษัทย้อนหลัง 2 ปี ตั้งแต่ปี 2554 - 2555 รวมจำนวนทั้งสิ้น 904 ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลราคาหุ้นสามัญที่ออกและเรียกชำระเต็มจำนวนแล้ว โดยใช้ราคาปิดของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันสิ้นงวด โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บรวบรวมจากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.set.co.th และ www.sec.co.th)

นอกจากนั้น การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (correlation analysis) และความถดถอย (regression analysis) เพื่อวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องในมูลค่าและข้อมูลส่วนเพิ่มขององค์ประกอบกำไร โดยประยุกต์ใช้โมเดลการประเมินมูลค่า (valuation model) ของ Ohlson [4] อธิบายว่า มูลค่าตลาดของกิจการถูกกำหนดโดยมูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรเกินปกติในอนาคต (future abnormal return) ของกิจการ โดยกำไรเกินปกติคือกำไรส่วนที่เหลือหลังจากหักต้นทุนทางการเงินแล้ว ดังนั้น หากข้อมูลทางบัญชีมีการรายงานไว้ในงบการเงินอย่างครบถ้วนและมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินอย่างแท้จริงก็ย่อมถูกนำมาใช้ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ได้อย่างสมบูรณ์โดยรูปแบบโมเดลการประเมินมูลค่ามีดังนี้

$$MVE_{it} = a + b_1 BVE_{it} + b_2 ABR_{it} + \varepsilon_{it}$$

จากโมเดลหลักข้างต้นสามารถนำมาพัฒนาเป็นโมเดลย่อย 6 โมเดลเพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยมีหลักการพิจารณาผลจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย (β) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติจะสะท้อนว่าข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าและค่า R^2 change ใช้ในการพิจารณาความสามารถในการให้ข้อมูลส่วนเพิ่มของข้อมูลด้วย ดังนี้

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 OCF_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 NEI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 OCI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 COI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 OCF_{it} + b_3 NEI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

$$PRICE_{it} = a_0 + b_1 BVE_{it} + b_2 OCF_{it} + b_3 NEI_{it} + b_3 OCI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

โดยกำหนดให้ :-

MVE_{it} = มูลค่าตามราคาตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้นต่อหุ้นของบริษัท I ในปี t ;
 BVE_{it} = มูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นต่อหุ้นของบริษัท I ในปี t ; ABR_{it} = กำไรเกิน
 ปกติของบริษัท I ในปี t ; $PRICE_{it}$ = ราคาปิดของหลักทรัพย์ของบริษัท I ณ ปี t ; OCF_{it}
 = กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหุ้นของบริษัท I ในปี t ; NEI_{it} = กำไรขาดทุนสุทธิต่อ
 หุ้นของบริษัท I ในปี t ; OCI_{it} = กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นต่อหุ้นของบริษัท I ในปี t ;
 COI_{it} = กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมต่อหุ้นของบริษัท I ในปี t ; a = ค่าคงที่ ; b = ค่า
 สัมประสิทธิ์การถดถอย ; ε_{it} = ค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการศึกษา

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากข้อมูลในช่วงระหว่างปี 2554-2555 สามารถ
 แสดงได้ในตาราง 1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

(หน่วย: พันบาท)

Variables	ปี 2554				ปี 2555			
	Min	Max	Mean	S.D.	Min	Max	Mean	S.D.
BVE	0.382	134.269	4.250	65.158	0.123	135.807	4.406	65.719
OCF	-1.308	12.484	0.674	1.115	-3.955	19.127	0.415	0.908
NEI	-0.012	7.623	2.033	0.686	-0.233	9.490	2.302	0.727
OCI	-0.902	5.800	-0.151	4.181	-1.424	2.000	-0.292	0.658
COI	-0.305	14.616	2.330	0.886	-0.054	11.364	2.675	0.715
PRICE	0	0.782	0.026	0.066	0	1.576	0.380	0.103

จากตารางที่ 1 พบว่า ราคาหลักทรัพย์โดยเฉลี่ยปี 2554 ($x_{Price54}=0.026$;s.d.=0.066) ต่ำกว่าปี 2555 ($x_{Price55}=0.380$;s.d.=0.103) เล็กน้อย แต่ปี 2555 ราคาหลักทรัพย์โดยเฉลี่ยเริ่มปรับตัวและกระจายตัวมากขึ้น ส่วนมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ย ($x_{BVE55}=4.406$;s.d.=65.719) และกำไรขาดทุนสุทธิเฉลี่ยของปี 2555 ($x_{NEI55}=2.033$;s.d.=0.686) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ($x_{NEI54}=2.033$;s.d.=0.686) ไม่มาก ในขณะที่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเฉลี่ยของปี 2555 ($x_{OCF55}=0.415$;s.d.=0.908) เป็นบวกแต่มีการกระจายตัวลดลงจากปี 2554 ($x_{OCF54}=0.674$;s.d.=1.115) ในขณะที่ยำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จจึ้นเฉลี่ยติดลบทั้ง 2 ปี ($x_{OCI55}=-0.292$;s.d.=0.658)แต่จะมีการกระจายตัวของข้อมูลค่อนข้างมากในช่วงปี 2554 ($x_{OCI55}=-0.151$;s.d.=4.181)

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและแนวโน้มการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเบื้องต้น สามารถแสดงผลการศึกษาในตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

Variable	BE	OCF	NEI	OCI	COI	Price
BVE	1.000					
OCF	0.579**	1.000				
NEI	0.619**	0.313**	1.000			
OCI	-0.299**	-0.219**	-0.113**	1.000		
COI	0.659**	0.559**	0.634**	-0.691**	1.000	
Price	0.764**	0.283**	0.518**	-0.183**	0.581**	1.000

Note:- ** Correlation is significant at the 0.01 level

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระอยู่ในช่วง 0.113 - 0.659 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลางและมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.01 นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์สุทธิ ($r_{BVE}=0.764$), กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ($r_{OCF}=0.283$), กำไรขาดทุนสุทธิ ($r_{NEI}=0.518$), กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ($r_{COI}=0.581$) มีความสัมพันธ์ต่อราคาหลักทรัพย์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.01 ในขณะที่กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ($r_{OCI}=-0.183$) เป็นเพียงรายการเดียวที่มีความสัมพันธ์ต่อราคาหลักทรัพย์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เนื่องจากคุณลักษณะของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นเป็นแบบชั่วคราวและเกิดจากการวัดมูลค่าของรายการใหม่ จึงทำให้ง่ายต่อการตกแต่งกำไรรวม [5, 14] นอกจากนั้น ยังพบว่ากำไรขาดทุนสุทธิและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์มากกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน จึงบอกเป็นนัยว่ากำไรขาดทุนสุทธิและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมเป็นตัววัดผลการดำเนินงานและใช้ในการคาดการณ์ผลตอบแทนในอนาคตที่ดีกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

3) การวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องในมูลค่าและข้อมูลส่วนเพิ่มขององค์ประกอบกำไร

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องในมูลค่าขององค์ประกอบกำไรต่อราคาหลักทรัพย์

Variables	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		Model 6	
	β	t-value	β	t-value	β	t-value	β	t-value	β	t-value	β	t-value
β	37.11*	7.86	31.30*	11.15	31.45**	11.20	37.11**	7.84	9.31**	3.75	2.40**	17.98
BVE	9.31**	3.75	8.25**	3.57	9.89**	3.88	9.52**	3.61	9.47**	3.78	9.78**	3.65
OCF	0.02	1.67							0.44**	7.26		
NEI			12.19*	37.20					12.18**	36.97	10.36**	48.99
OCI					-0.27	-1.16					-0.14	-1.85
COI							10.35**	49.01				
N	904		904		904		904		904		904	
F-test	124.716		131.172		16.600		158.200		218.503		239.949	
Adj. R ²	12.1%		44.4%		3.20%		52.9%		80.33%		73.1%	
Durbin-Watson	1.944		1.902		1.919		1.920		1.827		1.844	

Note:- ** Correlation is significant at the 0.01 level ; * Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 3 (โมเดล 1-4) พบว่าราคาตามบัญชีของสินทรัพย์สุทธิ (BVE) มีผลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ทุกโมเดล ดังนั้น จึงถือเป็นปัจจัยหลักต่อการประเมินมูลค่าของนักลงทุน แต่องค์ประกอบที่ไม่มีเพียงบางรายการที่มีผลบวกต่อราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ได้แก่ กำไรขาดทุนสุทธิ ($\beta_{NEI} = 12.191$; $p < 0.01$) (โมเดลที่ 2) และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ($\beta_{COI} = 10.354$; $p < 0.01$) (โมเดลที่ 4) ซึ่งแสดงว่าทั้งสองรายการนี้มีความเกี่ยวข้องในมูลค่าต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจของนักลงทุนเพื่อประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดหวัง **ดังนั้น สมมติฐานที่ 2 และสมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุน** และเมื่อพิจารณาความสามารถในเชิงเทียบ (relative ability) จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า กำไรขาดทุนสุทธิมีความสำคัญต่อการตัดสินใจมากกว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ทั้งนี้ เพราะกำไรขาดทุนสุทธิเป็นกำไรที่เกิดจากกิจกรรมหลักที่มีความยั่งยืนและใช้ในการทำนายได้ดีกว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ซึ่งมีส่วนประกอบของรายการชั่วคราวปะปนอยู่จึงทำให้ลดคุณภาพของกำไรโดยรวมลง นอกจากนี้ หากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ($R^2_{COI} = 52.9\%$) สามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ ($R^2_{NEI} = 44.4\%$) ทั้งนี้ เพราะกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมสะท้อนภาพผลการดำเนินงานรวมทั้งในด้านบริหารสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้และด้านการเปลี่ยนแปลงมูลค่าจากการถือครองสินทรัพย์ของกิจการได้ดีกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ [1] ดังนั้น การรายงานกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมนอกจากมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจแล้ว ยังสามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่มต่อการตัดสินใจของนักลงทุนได้ดีขึ้นด้วย

ในทางตรงกันข้าม กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (OCF) ($\beta_{OCF} = 0.023$; $p > 0.05$) มีผลบวกต่อราคาหลักทรัพย์แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานเพียงอย่างเดียวไม่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น สมมติฐานที่ 1 ไม่ได้รับการสนับสนุน ทั้งนี้ เพราะกระแสเงินสดมีจุดด้อยในเรื่องของการจับคู่รายได้และค่าใช้จ่ายในระหว่างงวดและระยะเวลาในการรับรู้รายการ [7] จึงทำให้สะท้อนภาพการดำเนินงานของกิจการและนำไปใช้ในการประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนในอนาคตได้ยาก แต่หากพิจารณาผลการทดสอบร่วมกับข้อมูลอื่น (โมเดลที่ 5) กลับพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ($\beta_{OCF} = 0.441$; $p < 0.01$) และกำไรขาดทุนสุทธิ ($\beta_{NEI} = 12.177$; $p < 0.01$) มีผลบวกต่อราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น กระแสเงินสดจาก

การดำเนินงานมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจและสามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่มจากกำไรขาดทุนสุทธิได้เมื่อมีการใช้ข้อมูลร่วมกัน เพื่อใช้ประเมินความเสี่ยง กระแสเงินสด และสภาพคล่องของกิจการร่วมกับการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามเกณฑ์คงค้าง

นอกจากนั้น กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (OCI) ($\beta_{OCI} = -0.273$; $p > 0.05$) มีผลต่อราคาหลักทรัพย์แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นไม่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ **ดังนั้น สมมติฐานที่ 3 ไม่ได้รับการสนับสนุน** ทั้งนี้ เพราะคุณลักษณะกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นยากต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตเพื่อกำหนดราคาหลักทรัพย์ โดย Chamber [13] อธิบายข้อด้อยของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นไว้ 2 ประการ คือ 1) เป็นรายการแบบชั่วคราวจึงเป็นตัวลบกวน (noise) คุณภาพกำไรโดยรวมลง และ 2) เกิดจากการวัดมูลค่าใหม่ของสินทรัพย์หรือหนี้สินระยะยาว ซึ่งมักเกิดจากปัจจัยตลาดภายนอกเหนือการควบคุมของกิจการ ดังนั้น ข้อมูลนี้จึงไม่ควรใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์เพียงลำพัง

รวมทั้งเมื่อพิจารณาผลการทดสอบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นร่วมกับข้อมูลอื่น (โมเดลที่ 6) พบว่า กำไรขาดทุนสุทธิ ($\beta_{NEI} = 10.357$; $p < 0.05$) มีผลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แต่กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ($\beta_{OCI} = -0.135$; $p > 0.05$) ไม่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นที่ใช้ร่วมกับกำไรขาดทุนสุทธิ ($R^2_{NEI+OCI} = 73.1\%$) เพิ่มขึ้นจากการพิจารณากำไรขาดทุนสุทธิเพียงอย่างเดียว (โมเดลที่ 2) ($R^2_{NEI} = 44.4\%$) หรือ กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม (โมเดลที่ 4) ($R^2_{COI} = 52.9\%$) ดังนั้น จึงบอกเป็นนัยว่าการวิเคราะห์รายการกำไรขาดทุนสุทธิตร่วมกับกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นสามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้มากขึ้น แม้ว่ารายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นจะไม่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากนักลงทุนสามารถวิเคราะห์แยกรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นที่มีความเกี่ยวข้องต่อผลตอบแทนที่คาดการณ์และกระแสเงินสดที่ใช้ในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ได้อย่างละเอียดมากขึ้น มากกว่าจะใช้เพียงรายการกำไรขาดทุนสุทธิหรือกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมเพียงรายการเดียว

การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่ามูลค่าตามบัญชีของส่วนผู้ถือหุ้น, กำไรขาดทุนสุทธิ,

และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม เป็นองค์ประกอบกำไรที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน หรือกล่าวได้ว่ามีความเกี่ยวข้องในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ โดยเฉพาะกำไรขาดทุนสุทธิ มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องในมูลค่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบกำไรอื่น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตหลายงานที่ผ่านมา ซึ่งพบว่ากำไรขาดทุนสุทธิ เป็นองค์ประกอบกำไรที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจของนักลงทุนมากที่สุด เพราะเป็นกำไรที่เกิดจากกิจกรรมหลัก (core operating earnings) ที่มีคุณลักษณะเกิดขึ้นซ้ำ อีกในอนาคต (recurring) มีความยั่งยืนสูง (persistent) และสามารถใช้นำนายได้ดี (predictability) [2, 10-12, 18] ดังนั้นจึงช่วยให้ นักลงทุนสามารถคาดการณ์เงินปันผลและกระแสเงินสดรับ ในอนาคตได้ดีกว่าข้อมูลอื่น

นอกจากนั้น การศึกษานี้พบว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องในมูลค่ารองลงมาจากกำไรขาดทุนสุทธิเล็กน้อย และสามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่ม (incremental information) มากขึ้นเมื่อเทียบกับกำไรขาดทุนสุทธิ ทั้งนี้ เพราะกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมสามารถให้ข้อมูลผลการดำเนินงานในภาพรวม (all-inclusive income) ของกิจการได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้าของ Dhaliwal et al. [19] อธิบายว่า ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมอาจต่อยกกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ เนื่องจากกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จได้รวมเอารายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นเพียงรายการชั่วคราวและเกิดจากการวัดมูลค่ารายการใหม่เข้าไว้ด้วย ดังนั้น จึงทำให้ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมสูญเสียไปเพราะทำให้การพยากรณ์กระแสเงินสดเพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ทำได้ยากขึ้น รวมทั้ง การศึกษาของ Newberry [1] อธิบายด้วยว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้ดีกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ เพราะสามารถให้ข้อมูลทั้งด้านการบริหารสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้และการเปลี่ยนแปลงมูลค่าอันเนื่องมาจากการถือครองสินทรัพย์นั้น ดังนั้น จึงทำให้กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม สามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่มได้ดีกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ก็ขัดแย้งกับการศึกษาของ Wang Buijink and Eken [20] Dastgir and Velashani [21] และ Kanagaretnam Mathieu and Shehata [2] ซึ่งพบว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นบางรายการ มีความเกี่ยวข้องในมูลค่าและสามารถให้ข้อมูลส่วนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับกำไรขาดทุนสุทธิซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดของ Ohlson [4] อธิบายว่ากำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น แม้ว่าจะเป็นเพียงกำไรชั่วคราวแต่ก็ถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ถูกรวมไว้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมแต่ก็มีผลทำให้ส่วนของเจ้าของกิจการ

เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ข้อมูลส่วนเพิ่มนี้ย่อมมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ทางการเงินได้หากช่วยสะท้อนความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดการณ์ดีขึ้น

ในอีกด้านหนึ่ง การศึกษาชี้พบว่าข้อมูลกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเพียงอย่างเดียวไม่มีความเกี่ยวข้องในมูลค่า แต่ช่วยเพิ่มความสามารถในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ดีขึ้นเมื่อนำไปใช้ควบคู่กับข้อมูลอื่นในการวิเคราะห์และประเมินกระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Charitou, Clubb, and Andreou [22] Subramanyam and Venkatachalam [23] และ Bepari, Rahman, and Mollik [24] พบว่า กำไรขาดทุนสุทธิมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าสูงกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน โดยเฉพาะ Bepari, Rahman, and Mollik [24] อธิบายเหตุผลว่า กำไรสุทธิเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ดีและง่ายกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เพราะสามารถอธิบายกระแสเงินสดทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างต่อเนื่องและทันเวลา แต่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานอธิบายได้เพียงเงินสดรับและจ่ายเพียงในปัจจุบันเท่านั้น นอกจากนี้ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานยังสามารถปรับแต่งได้จากการจัดการผ่านกิจกรรมการลงทุนขององค์กร นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับ Vichitsarawong [8] ที่ศึกษาความเกี่ยวข้องในคุณค่าของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และกำไรขาดทุนสุทธิในบริบทของประเทศไทย พบว่า ในสถานการณ์ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน (ก่อนปี 2543) กำไรขาดทุนสุทธิมีความเกี่ยวข้องในมูลค่าดีกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน แต่ในช่วงระหว่างการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน กระแสเงินสดจากการดำเนินงานกลับมีความเกี่ยวข้องในมูลค่ามากกว่ากำไรขาดทุนสุทธิ ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารมีแนวโน้มตกแต่งกำไรขาดทุนสุทธิผ่านรายการคงค้างมากขึ้น ในขณะที่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานตกแต่งรายการได้ยากและยังสามารถสะท้อนถึงสภาพคล่องได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Kumar and Krishnan [7] อธิบายว่า คุณสมบัติของกำไรระหว่างกำไรขาดทุนสุทธิและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและลักษณะเฉพาะของกิจการด้วย

สำหรับการศึกษานี้มีข้อจำกัดและข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งต่อไปสามประเด็น ได้แก่ 1) การศึกษานี้เก็บข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาเพียง 2 ปี ซึ่งเป็นช่วงหลังการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ปรับปรุงปี 2552) เรื่องการนำเสนอการเงินเท่านั้น จึงอาจส่งผลให้ผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างจากผลการศึกษาก่อนหน้านี้บางประเด็น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังการปรับปรุงมาตรฐานการ

บัญชีฉบับนี้ และควรมีการเก็บข้อมูลหลายปีมากขึ้นเพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความเกี่ยวข้องในมูลค่าขององค์ประกอบกำไรมากขึ้น 2) การศึกษานี้เก็บข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์รวมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งลักษณะการดำเนินงานและสภาพแวดล้อมภายในแต่ละอุตสาหกรรมอาจส่งผลต่อการนำเสนอข้อมูลและการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์แตกต่างกันออกไป ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาแยกกลุ่มอุตสาหกรรมหรือศึกษาเฉพาะกลุ่มบริษัทที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 เป็นต้น และ 3) การศึกษานี้ศึกษาความเกี่ยวข้องในมูลค่าของรายการกำไรเพียง 4 องค์ประกอบที่มีการรายงานอยู่ในงบการเงินเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษารายการอื่น เช่น สินทรัพย์ไม่มีตัวตน, กำไรต่อหุ้น, หรือมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น หรืออาจเปลี่ยนตัววัดความเกี่ยวข้องในมูลค่า เช่น ผลตอบแทนที่เกินปกติ เป็นต้น

สรุปผลการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรายงานกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จในปี 2554 ได้นำไปสู่ประเด็นข้อสงสัยหลายประการเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลกำไรที่ถูกแสดงไว้ในงบการเงิน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ คือ เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องในมูลค่าและข้อมูลส่วนเพิ่มขององค์ประกอบกำไร ประกอบด้วย กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กำไรขาดทุนสุทธิ กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม ที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ซึ่งใช้เป็นตัวแทน (Proxy) ที่สะท้อนความเกี่ยวข้องในมูลค่าหรือการตัดสินใจของนักลงทุน โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงินและราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 452 บริษัท ระยะเวลา 2 ปี รวมเป็น 904 ข้อมูล ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากำไรขาดทุนสุทธิและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมเป็นองค์ประกอบกำไรที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนทั้งในมุมมองของความเกี่ยวข้องในมูลค่าและการให้ข้อมูลส่วนเพิ่ม ในขณะที่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นองค์ประกอบที่ต้องใช้ร่วมกับข้อมูลกำไรขาดทุนสุทธิเพื่อเพิ่มประโยชน์ของข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ ทั้งนี้ เพราะกระแสเงินสดมีจุดอ่อนในเรื่องการจับคู่รายได้และค่าใช้จ่าย รวมทั้งระยะเวลาในการรับรู้ แต่กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นเป็นองค์ประกอบที่ต้องใช้ร่วมกับข้อมูลกำไรขาดทุนสุทธิอย่างระมัดระวัง เพราะคุณลักษณะของรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นเป็นเพียงรายการชั่วคราวและเกิดจากการวัดมูลค่าใหม่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของข้อมูลที่ลดลง

เอกสารอ้างอิง

- [1] Newberry, S. (2003). “Reporting Performance: Comprehensive Income and Its Components”, **Abacus**. 39(3), 325-339.
- [2] Kanagaretnum, K., Mathieu, R. and Shehata, M. (2009). “Usefulness of Comprehensive Income Reporting in Canada”, **Journal of Account Public Policy**. 28, 349-365.
- [3] Nichols, D. C. and Wahlen, J. M. (2004). “How do Earnings Numbers Relate to Stock Returns? A Review of Classic Accounting Research with Updated Evidence”, **Accounting Horizons**. 18(4), 263-286.
- [4] Ohlson, J.A. (1999). “Discussion of an Analysis of Historical and Future-Oriented Information in Accounting-Based Security Valuation Models”, **Contemporary Accounting Research**. 16(2), 381-384.
- [5] Dechow, P. M. (1994). “Accounting Earnings and Cash Flows as Measures of Finance Performance: The Role of Accounting Accruals”, **Journal of Accounting and Economics**. 18, 3-42.
- [6] Bepari, M. K., Rahman, S. F. and Mollik, A. T. (2013). “Value Relevance of Earnings and Cash Flows during the Global Financial Crisis”, **Review of Accounting and Finance**. 12(3), 226-251.
- [7] Vichitsarawong, T. (2011). “The Value Relevance of Earnings and Cash Flows: Evidence from Thailand”, **Journal of Accounting Profession**. 7(19), 39-53.
- [8] Kumar, K. R. and Krishnan, G. V. (2008). “The Value-Relevance of Cash Flows and Accruals: the Role of Investment Opportunities”, **The Accounting Review**. 83(4), 997-1040.
- [9] Chen, S. and Wang, Y. (2004). “Evidence from China on the Value Relevance of Operating Income VS. Below the Line Items”, **The International Journal of Accounting**. 39(4), 339-364.

- [10] Lin, S., Ramond, O. and Casta, J. (2007). **Value Relevance of Comprehensive Income and its Components: Evidence from major European Capital Markets**. Doctoral Dissertation. Florida University.
- [11] Bradshaw, M. T. and Sloan, R. G. (2002). "GAAP versus the street : An Empirical Assessment of Two Alternative Definitions of Earnings", **Journal of Accounting Research**. 40(1), 41-66.
- [12] Cheng, A., Cheung J. and Gopalakrishnan, V. (1993). "On the Usefulness of Operating Income, Net Income and Comprehensive Income in Explaining Security Returns", **Accounting and Business Research**. 23, 195-203.
- [13] Chambers, D. J., Linsmeier, T. J., Shakespeare, C. and Sougiannis, T. (2007). "An Evaluation of SFAS No. 130 Comprehensive Income Disclosures", **Review of Accounting Studies**. 12, 557-593.
- [14] Biddle, G. and Choi J. (2006). "Is Comprehensive Income Irrelevant?", **Journal of Contemporary Accounting and Economics**. Forthcoming.
- [15] Cope, A. T., Johnson, L. T. and Reither, C. L. (1996). "The Call for Reporting Comprehensive Income", **Financial Analysts Journal**. 7-12.
- [16] Hunton, J. E., Libby, R. and Mazza, C. L. (2006). "Financial Reporting Transparency and Earnings Management", **Accounting Review**. 81, 135-157.
- [17] Cahan, S.F., Courtenay, S.M., Gronewoller, P.L, and Upton, D.R. (2000). "Value relevance of mandated comprehensive income disclosures", **Journal of Business Finance and Accounting**. 27(9), 1273-1301.
- [18] Chen, S. and Wang, Y. (2004). "Evidence from China on the Value Relevance of Operating Income VS. Below the Line Items", **The International Journal of Accounting**. 39(4), 339-364.

- [19] Dhaliwal, D., Subramanyam, K.R. and Trezevant, R. (1999). “Is Comprehensive Income Superior to Net Income as a Measure of Firm Performance?”, **Journal of Accounting and Economics**. 26, 43-67.
- [20] Wang, Y., Buijing, W. and Eken, R. (2006). “The value relevance of dirty surplus accounting flows in The Netherlands”, **The International Journal of Accounting**. 41(4), 387-405.
- [21] Dastgir, M. and Velashani, A.S. (2008). “Comprehensive income and net income as measures of performance: some evidence for scale effect”, **European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences**. 12, 123-133.
- [22] Charitou, A., Clubb, C., and Andreou, A. (2001). “The effect of earnings permanence, growth and firm size on the usefulness of cash flows in explaining security returns: empirical evidence for the UK”, **Journal of Business Finance and Accounting**. 28(5), 563-594.
- [23] Subramanyam, K.R. and Venkatachalam, M. (2007). “Earnings, Cash Flows, and Ex post Intrinsic Value of Equity”, **The Accounting Review**. 82(2), 457-481.
- [24] Bepari, M.K., Rahman S.F., and Mollik A.T. (2013). “Value Relevance of Earnings and Cash Flows during the Global Financial Crisis”, **Review of Accounting and Finance**. 12(3), 226-251.

พัฒนาการทางการผลิตและราคากับ การตอบสนองต่อนโยบายราคา ของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

Development of Production and Price with
The Response to Pricing Policies
of Major Rice in Thailand

ปริยากร บุญส่ง¹ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล²
และอยุต นิสสภา³

Priyakorn Bunsong¹ Somboon Charernjiratragul²
and Ayut Nissapa³

¹อ., โปรแกรมวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 90000

²รศ.ดร., สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
สงขลา 90112

³รศ.ดร., ภาควิชาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
สงขลา 90112

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางการผลิตราคา และการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์พัฒนาการทางการผลิตและราคาและใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (OLS) ในการวิเคราะห์การตอบสนองต่อนโยบายราคา ผลการศึกษาพบว่าเดิมการเพาะปลูกข้าวเพียง 1 ครั้ง/ปี เรียกว่าข้าวนาปี โดยอาศัยเพียงน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ต่อมามีการพัฒนาจนสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี เรียกว่าข้าวนาปี และนาปรัง โดยใช้ระบบชลประทานเป็นหลักข้าวเปลือกนาปีจำหน่ายได้ราคาดีและมีคุณภาพดีกว่าข้าวนาปรัง ทั้งนี้ ราคาข้าวเปลือกมีความผันผวนและตกต่ำในช่วงที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตทำให้ภาครัฐต้องแทรกแซงราคาข้าว ซึ่งผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อการแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\alpha = 0.01$) ทั้งนี้ ภาครัฐควรมีการส่งเสริมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตและนโยบายราคาควบคู่กัน เพื่อให้ข้าวไทยสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

คำสำคัญ : พัฒนาการทางการผลิต พัฒนาการของราคา นโยบายราคา

Abstract

The objectives of this research were to investigate the development of production and price with the response to pricing policies of major rice in Thailand. useSecondary data. Descriptive statistics were used to analyze the developmentof production and prices. and use of ordinary least squares (OLS) analysis in response to price policies. The resultsshowedpreviously, rice farming in Thailand was cultivated once a year which was so called as major rice and using water from natural sources only. Later, a development that can be grown throughout the year.Called off-season crop and irrigation system using as a base. Paddy rice sold for a good price and better quality rice. The grain price fluctuations and a decline in the harvest. Government must intervene prices, which yield paddy crop in the current year in response to

the intervention of the government mortgage scheme paddy in the same direction, with statistical significance ($\alpha = 0.01$). The government should have production policies and pricing policies in order that Thailand rice to be competitive in the global market.

Keywords : Development of Production, Development of Price, Pricing Policies

บทนำ

ในปัจจุบันชาวนายังคงเป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากข้าวเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย แต่ข้าวไทยนั้นต้องเผชิญกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำในฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต ราคามีความผันผวนทำให้ภาครัฐต้องเข้าแทรกแซงเพื่อพยุงราคาข้าวไม่ให้ตกต่ำ โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ ปัญหาด้านราคาข้าวที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวนา ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในเวทีโลก โดยเฉพาะในการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ที่เกิดขึ้น

การผลิตข้าวของประเทศไทยแบ่งเป็นสองฤดู คือ การผลิตข้าวนาปีเป็นการทำนาในฤดูกาลผลิตเพาะปลูกในฤดูฝนอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และการผลิตข้าวนาปรังเป็นการผลิตข้าวนอกฤดูกาลผลิตเพาะปลูกในฤดูแล้ง อาศัยน้ำจากการชลประทานเป็นหลัก [1] ผลผลิตส่วนใหญ่ของประเทศจึงเป็นผลผลิตข้าวเปลือกนาปีมีช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ของทุกปีช่วงเวลาดังกล่าวผลผลิตข้าวเปลือกนาปีออกสู่ตลาดจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศตกต่ำ จึงนำมาสู่การแทรกแซงราคาข้าวเปลือกของรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาโดยใช้นโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายด้านราคา ทั้งการพยุงราคาข้าว การประกันราคา และโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งราคาข้าวที่เกิดจากการแทรกแซงราคาของรัฐบาลโดยใช้นโยบายต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการตัดสินใจเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งสิ้น

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาพัฒนาการทางการผลิตและราคากับการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกในประเทศไทยเพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรได้รับ

จากอดีตถึงปัจจุบันว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตลอดจนศึกษาการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีของชาวนาในการผลิตข้าวนาปี ผลการศึกษาที่ได้คาดว่าจะประโยชน์ในการวางแผนการเพาะปลูกข้าวนาปีรอบถัดไปของเกษตรกร การวางแผนและการตัดสินใจเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การลดต้นทุนการผลิต การพึ่งตนเองของเกษตรกร นำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และเป็นแนวทางในการปรับตัว แนวทางในการวางแผนนโยบายการผลิตข้าวของประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

วัตถุประสงค์

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางการผลิตรายการ และการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยรวบรวมจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิตและราคาข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย และนโยบายการแทรกแซงของภาครัฐที่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาใช้เครื่องมือหรือค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าความถี่ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดต่ำสุด และค่าร้อยละเป็นต้นแล้วนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอแบบ Time Line โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางและกราฟ เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการการผลิตและราคาตามช่วง

ในการวิเคราะห์การตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (OLS) มาประมาณการการพึ่งกันอุปทานข้าว เพื่อให้ค่าประมาณที่ได้จากตัวอย่างมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด เพื่อศึกษาการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปี ในแบบจำลองตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูก และการตอบสนองของอุปทานผลผลิต โดยมีแบบจำลองดังนี้

แบบจำลองการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูก

$$\text{PadA}_t = b_0 + b_1 \text{PadP}_{t-1} + b_2 \text{RF}_t + b_3 \text{PadY}_{t-1} - b_4 \text{CFP}_t - b_5 \text{RubP}_{t-1} - b_6 \text{SCP}_{t-1} + b_7 I + b_8 \text{Policy} + e_t$$

แบบจำลองการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวนาปี

$$\text{PadY}_t = b_0 + b_1 \text{PadP}_{t-1} + b_2 \text{HA}_t + b_3 \text{PadA}_{t-1} + b_4 \text{RF}_t - b_5 \text{CFP}_t - b_6 \text{RubP}_{t-1} - b_7 \text{SCP}_{t-1} + b_8 I + b_9 \text{Policy} + e_t$$

โดยกำหนดให้

PadA_t	คือ	พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน (ไร่)
PadY_t	คือ	ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน (ตัน)
PadY_{t-1}	คือ	ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา (ตัน)
PadP_{t-1}	คือ	ราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา (บาท/ตัน)
HA_t	คือ	พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปีในปีปัจจุบัน (ไร่)
PadA_{t-1}	คือ	พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีในปีที่ผ่านมา (ไร่)
RF_t	คือ	ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบัน (มิลลิเมตร)
CFP_t	คือ	ราคาปุ๋ยเคมีในปีปัจจุบัน (บาท/ตัน)
RubP_{t-1}	คือ	ราคายางพาราในปีที่ผ่านมา (บาท/ตัน)
SCP_{t-1}	คือ	ราคาอ้อยในปีที่ผ่านมา (บาท/ตัน)
I	คือ	ความผิดปกติในการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกนาปี
Policy	คือ	การแทรกแซงของภาครัฐโดยใช้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก
e_t	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อน ณ ปีปัจจุบัน

โดยมีสมมติฐานในการวิจัยว่าการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยในการแทรกแซงของภาครัฐโดยใช้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกจะตอบสนองต่ออุปทานพื้นที่เพาะปลูก และจะตอบสนองต่ออุปทานผลผลิตข้าวนาปีในทิศทางเดียวกัน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาพัฒนาการทางการผลิตข้าวเปลือกในประเทศไทย พบว่า การเพาะปลูกข้าวในระยะแรกสันนิษฐานว่าเป็นการปลูก “แบบเลื่อนลอย” การเพาะปลูกข้าว โดยอาศัยเพียงน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสมเท่านั้น วิธีการปลูกใช้การนำเมล็ดพันธุ์หว่านลงไปบนดิน ปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่ผลิตได้อยู่ในระดับต่ำ เมื่อมีการเพาะปลูกเป็นระยะเวลาหนึ่งปีหรือสองปีก็จะย้ายที่เพาะปลูกใหม่ เนื่องจากดินในพื้นที่เพาะปลูกเดิมนั้นขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นเช่นนี้วนเวียนไปรอบ ๆ ที่อยู่อาศัย

ในยุคก่อนการปฏิวัติเขียวประเทศไทยมีการปลูกข้าวเพียงปีละ 1 ครั้ง ในช่วงฤดูฝน หรือ ในช่วงประมาณเดือนมิถุนายน ถึง พฤศจิกายน ส่วนใหญ่เรียกว่าข้าวนาปี เนื่องจากการเพาะปลูกข้าวต้องใช้น้ำในปริมาณที่มากกว่าพืชชนิดอื่น ๆ จึงต้องอาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการเพาะปลูก ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตจะเป็นช่วงเวลาที่ย่ำแย่ที่สุดฤดูฝน เมล็ดข้าวที่กำลังสุกแก่จะไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำฝน ส่งผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำ อีกทั้งพันธุ์ข้าวของประเทศไทยที่มีอยู่ในอดีตสามารถเพาะปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวชนิดไวต่อแสง

เมื่อเข้าสู่ยุคปฏิวัติเขียว พ.ศ.2509 มีการจัดตั้งสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) ขึ้นที่ประเทศฟิลิปปินส์ มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าวคือพันธุ์ IRR8 สามารถปลูกได้ตลอดปีหากมีน้ำในปริมาณที่เพียงพอ ประเทศไทยได้นำข้าวพันธุ์ดังกล่าวมาปรับปรุงพันธุ์กับข้าวไทย ได้พันธุ์ผสมที่มีคุณภาพสูงดีกว่าพันธุ์ IRR8 และที่สำคัญสามารถปลูกข้าวพันธุ์นี้ได้ในช่วงนอกฤดูฝน ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม เรียกว่าการปลูกข้าวนาปรัง ทำให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มผลผลิตจากการทำนาได้มากกว่าปีละ 1 ครั้ง แต่จำกัดเฉพาะในเขตที่มีการชลประทานที่มีระบบการให้น้ำที่ดี ได้แก่เขตภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางของประเทศ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีระบบชลประทานที่ดี หรือในเขตที่สามารถสูบน้ำจากได้แหล่งธรรมชาติ ในภาพรวมจึงทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้ในแต่ละปีเพิ่มขึ้น [2]

จากพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีที่ได้รับการพัฒนาจนสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ประกอบกับการมีระบบชลประทานที่ดี ส่งผลให้การผลิตข้าวในประเทศไทยในปัจจุบัน จึงสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี จนไม่สามารถแยกออกได้ว่าเป็นข้าวเปลือกฤดูนาปี หรือข้าวเปลือกฤดูนาปรัง ประกอบกับภาครัฐมีมาตรการรองรับเพื่อช่วยเหลือชาวนา หากราคาผลผลิตตกต่ำ รวมทั้งมีแหล่งรองรับผลผลิตที่ออกสู่ตลาด มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตมากขึ้น ชาวนาจึง

หันมาปลูกข้าวตลอดทั้งปี ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตข้าวของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสามารถสรุปพัฒนาการทางการข้าวเปลือกในประเทศไทย รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของการผลิตข้าวเปลือกในประเทศไทยนับจากการเพาะปลูกใน พ.ศ.2546 - พ.ศ.2555 ซึ่งประกอบด้วย (1) พื้นที่เพาะปลูก (2) พื้นที่เก็บเกี่ยว (3) ผลผลิตข้าวรวม และ (4) ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า

1.การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูก เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูกข้าวในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย ซึ่งเป็นการทำนาหลักในฤดูกาลผลิต มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในสัดส่วนที่ค่อนข้างคงที่มีเพียงการเพาะปลูกใน พ.ศ.2553 เท่านั้นที่พื้นที่ปลูกข้าวนาปีมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.31 ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คงที่ และมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่สูง โดยการเพาะปลูกใน พ.ศ.2550 มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.07 ในขณะที่ยการเพาะปลูกใน พ.ศ.2555 พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังมีการลดลงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 18.14 ทั้งนี้หากปีใดมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีนั้น ๆ เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีค่อนข้างคงที่ในทุกปีนั่นเอง รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 1

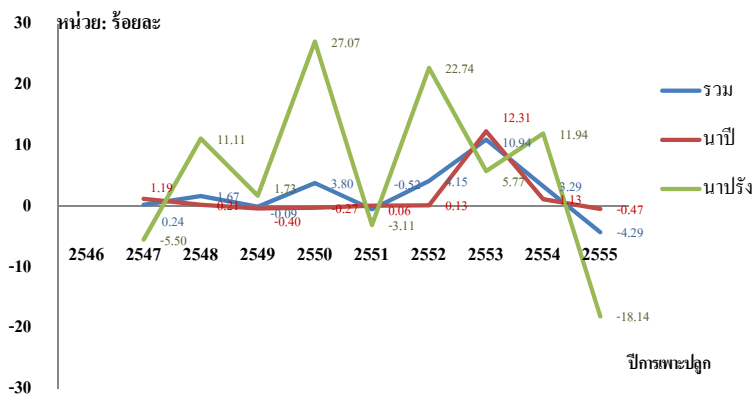
2. การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เก็บเกี่ยว การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวในประเทศไทยนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปีมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างคงที่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปีสูงที่สุดการเพาะปลูกใน พ.ศ.2553 คิดเป็นร้อยละ 9.04 ในขณะที่ยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรังมีการเปลี่ยนแปลงสูงโดยแปรผันตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูกในปีนั้น ๆ ซึ่งการเพาะปลูกใน พ.ศ.2550 มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เก็บเกี่ยวสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.48 รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 2

ตารางที่ 1 พัฒนาการทางการผลิตข้าวเปลือกในประเทศไทย

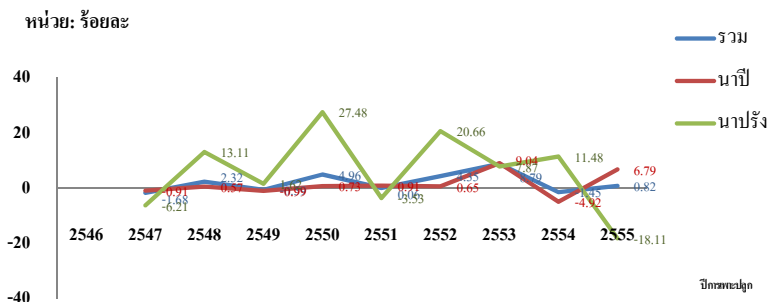
พัฒนาการ	ช่วงเวลา			
	อดีตกาล	ก่อนปฏิวัติเขียว	ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 จนถึง พ.ศ. 2530	ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 จนถึง พ.ศ. 2555
การเพาะปลูก/ปี	1 ครั้ง/ปีหรือ 1 ครั้ง/สองปี	1 ครั้ง/ปี (นาปี)	มากกว่า 1 ครั้ง/ปี (นาปี และ นาปรัง)	มากกว่า 1 ครั้ง/ปี (นาปี และ นาปรัง)
ลักษณะการ เพาะปลูก	อาศัยน้ำจากแหล่ง ธรรมชาติ และความ อุดมสมบูรณ์ของดิน ตามธรรมชาติ	อาศัยน้ำฝน เป็นหลัก	อาศัยน้ำฝน และ การชลประทาน	อาศัยน้ำฝน และ การชลประทาน
พันธุ์ข้าว	ข้าวไทยพันธุ์ดั้งเดิม	พันธุ์ข้าวไทยชนิด ไวต่อแสง	ข้าวพันธุ์ดี ปรับปรุงจากพันธุ์ IR88 กับข้าวไทย	-----(+++)----->
การผลิต	ใช้แรงงานคนเพียง เพียงอย่างเดียว	ใช้แรงงานคนและ เครื่องมืออย่างง่าย	ใช้แรงงานคนและเครื่องจักร	-----(+++)----->
พื้นที่เพาะปลูก	ย้ายไปเรื่อย ๆ รอบที่อยู่อาศัย	มีการทำนาเป็นหลัก แหล่ง	-----(+)->	-----(++)->
พื้นที่เก็บเกี่ยว	ค่อนข้างน้อยเป็นไป ในทางเดียวกับพื้นที่ เพาะปลูก	เป็นไปในทางเดียวกับ พื้นที่เพาะปลูก	-----(+)->	-----> (++)
ผลผลิตรวม	ผลผลิตข้าวรวมทั้ง ประเทศค่อนข้างต่ำ	-----(+)->	-----(++)->	-----(+++)->
ผลผลิต/ไร่	ผลผลิตต่อไร่ค่อนข้าง ต่ำ	-----(+)->	-----(++)->	-----(+++)->

หมายเหตุ: -----(+++)----->หมายถึง เป็นเช่นเดียวกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาโดยเพิ่มขึ้นมาก
 -----(++)->หมายถึง เป็นเช่นเดียวกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาโดยเพิ่มขึ้นปานกลาง
 -----(+)->หมายถึง เป็นเช่นเดียวกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาโดยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

3. การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตข้าวรวมทั้งประเทศ พบว่า ทั้งผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังมีความผันผวน การเปลี่ยนแปลงผลผลิตข้าวเปลือกนาปรังมีความผันผวนมากกว่าผลผลิตข้าวเปลือกนาปี ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรัง โดยผลผลิตข้าวเปลือกนาปีมีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุดในการเพาะปลูกใน พ.ศ.2553 คิดเป็นร้อยละ 9.88 ในขณะที่ผลผลิตข้าวเปลือกนาปรังมีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุด ในการเพาะปลูกในพ.ศ.2550 คิดเป็นร้อยละ 29.24 เป็นไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่เก็บเกี่ยว รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 3

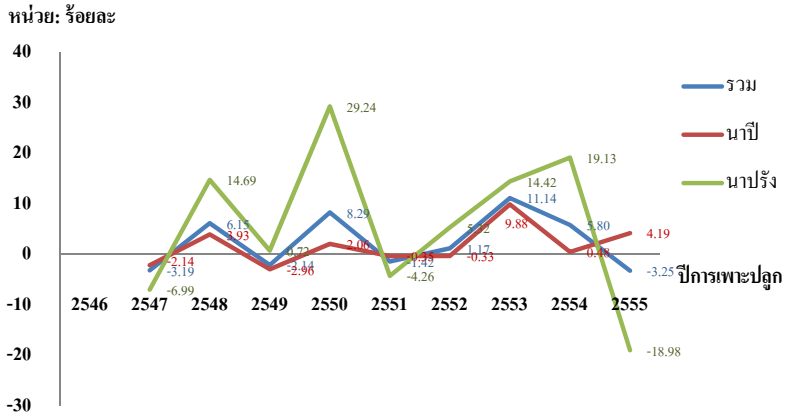
ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกข้าวในประเทศไทย

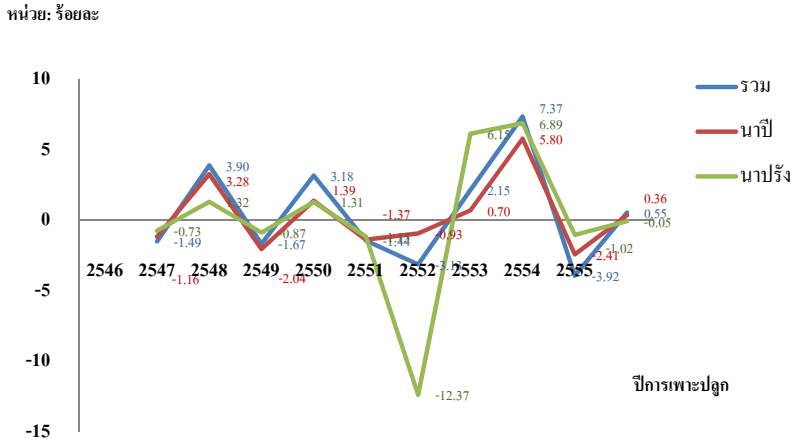
ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวในประเทศไทย

4. การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ แม้ว่า การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่ข้าวเปลือกนาปีจะค่อนข้างคงที่ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ผลผลิตข้าวเปลือกในประเทศที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นผลสืบเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรังที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงผลผลิตข้าวต่อไร่ในประเทศไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่ต่ำ การเปลี่ยนแปลงบางช่วงมีแนวโน้มลดลง การเพาะปลูกใน พ.ศ.2554 นับเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกภายใต้โครงการรับจำนำ

ของรัฐบาล ภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทย การเปลี่ยนแปลงผลผลิตต่อไร่ที่เพิ่มขึ้นของข้าวรวมในประเทศ ข้าวเปลือกนาปี และข้าวเปลือกนาปรัง คิดเป็นร้อยละ 7.37 ร้อยละ 5.80 และร้อยละ 5.80 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 3 การเปลี่ยนแปลงผลผลิตข้าวเปลือกในประเทศไทย

ภาพที่ 4 การเปลี่ยนแปลงผลผลิตข้าวต่อไร่ในประเทศไทย

จากการศึกษาพัฒนาการของราคาข้าวเปลือกในประเทศไทย โดยเป็นราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับ พบว่า ราคาข้าวเปลือกนาปีและนาปรังมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพราะผลผลิตข้าวนาปีเป็นข้าวในฤดูกาลผลิตเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพดี เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี มีสภาพการเพาะปลูกเหมาะสม ได้รับปริมาณน้ำในฤดูฝนอย่างเพียงพอ ส่งผลให้จำหน่ายได้ราคาดี ซึ่งแตกต่างจากข้าวนอกฤดูการผลิตอย่างข้าวนาปรังที่มีคุณภาพด้อยกว่าข้าวนาปี ทั้งนี้เพราะที่เป็นข้าวพันธุ์ผสม มักได้รับผลกระทบในช่วงต้นระยะเก็บเกี่ยวที่เป็นต้นฤดูฝน ข้าวมีความชื้นสูง ส่งผลให้จำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำ ทั้งนี้ราคาข้าวเปลือกในแต่ละปียังขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการซื้อและปริมาณความต้องการขายข้าวเปลือกจากทุกประเทศในตลาดโลกอีกด้วย เนื่องจากผลผลิตที่ผลิตได้ภายในประเทศที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศ จะส่งออกไปจำหน่ายในตลาดโลก ปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำทำให้รัฐบาลต้องเข้าแทรกแซงเพื่อพยุงราคาข้าวเปลือก โดยใช้มาตรการต่าง ๆ ทั้งโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวเปลือกดังเช่นในปัจจุบัน [1]

การแทรกแซงของรัฐบาลนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้สามารถสรุปพัฒนาการของราคาข้าวเปลือกในประเทศไทยจากนโยบายการแทรกแซงของรัฐบาล รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาการของราคาข้าวเปลือกในประเทศไทย

พ.ศ.	เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการราคาข้าวเปลือกในประเทศไทย
พ.ศ.2524/25	ธนาคาร ธ.ก.ส. รับจำนำข้าวเปลือกในราคาร้อยละ 80 โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี เป็นเงินไม่เกิน 100,000 บาท
พ.ศ.2529/30	มีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรต้องชำระคืนแก่ ธนาคาร ธ.ก.ส. ดังนี้ 1. คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี (จำนำในช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนมิถุนายน) 2. คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี (จำนำในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม)
พ.ศ.2533/34	มีการเพิ่มวงเงินกู้ให้แก่เกษตรกรจากร้อยละ 80 เป็นร้อยละ 90 ของราคารับจำนำ เพื่อจูงใจให้ชาวนาเข้าร่วมโครงการรับจำนำ
พ.ศ.2536/37	เปิดรับจำนำใน 2 รูปแบบ คือการรับจำนำข้าวเปลือกที่ยังฉางและการรับจำนำใบประทวนสินค้า
พ.ศ.2541/42	เพิ่มวงเงินกู้ให้แก่เกษตรกรจากร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายนำ
พ.ศ.2544/45	เพิ่มวงเงินกู้ให้แก่เกษตรกรจากร้อยละ 95 เป็นร้อยละ 100 ของราคาเป้าหมายนำเพิ่มเป้าหมายการรับจำนำจาก 2.5 ล้านตัน เป็น 8.7 ล้านตันมีการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังเป็นครั้งแรก
พ.ศ.2547/48	กำหนดราคาเป้าหมายนำหรือราคารับจำนำให้สูงกว่าราคาตลาดร้อยละ 30เพิ่มเป้าหมายการรับจำนำเป็น 9 ล้านตัน
พ.ศ.2549/50	รัฐบาลนายสุรยุทธ์ จุลานนท์ ปรับลดราคารับจำนำให้ใกล้เคียงกับราคาตลาดอีกครั้ง
พ.ศ.2551	รัฐบาลนายสมคิด สุนทรเวช ปรับขึ้นราคารับจำนำจนราคาสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ข้าวนาปรังในพ.ศ.2551 ราคาตันละ 14,000 บาท ข้าวนาปีในพ.ศ.2551/52 ราคาตันละ 12,000 บาท
พ.ศ.2552	รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ราคาตันละ 11,800 บาท ต่อมา มีการปรับขึ้นนโยบายประกันราคาแทนโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
พ.ศ.2554/55	รัฐบาลภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทยนำโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกลับมาใช้อีกครั้ง พร้อมทั้งเพิ่มปริมาณเป้าหมายของข้าวเปลือกในการรับจำนำ และยกระดับราคาเป้าหมายนำสูงขึ้นจนกว่าจะโคจรลงสูงกว่าราคาตลาด

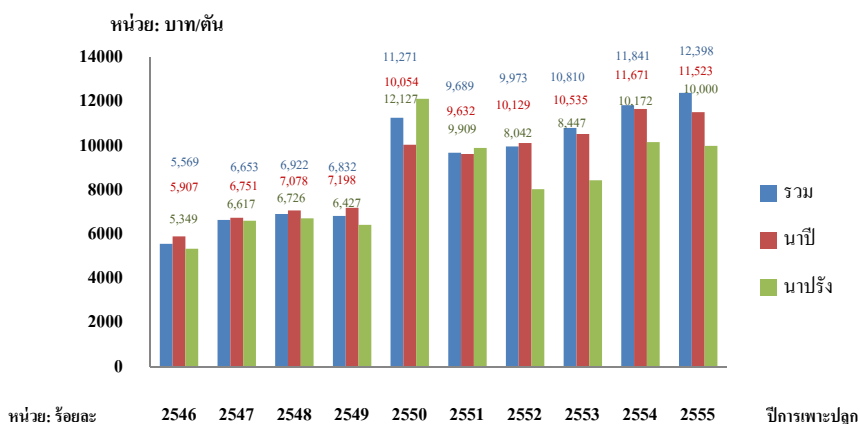
ที่มา: ดัดแปลงจากสมพร อิศวิลานนท์, 2554 [3-4]

แม้ว่าราคาข้าวเปลือกจากการแทรกแซงของรัฐบาลจะสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด แต่ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับนั้นไม่ได้สูงเท่าราคาที่รัฐบาลตั้งไว้ เนื่องจากถูกหักความชื้นข้าวไม่มีคุณภาพทั้งนี้เป็นเพราะชาวนาเร่งจำหน่ายผลผลิตทันทีที่เก็บเกี่ยวแล้วเสร็จ ประกอบกับการเร่งผลิตเพื่อนำผลผลิตเข้าร่วมโครงการโดยไม่ได้นับถึงคุณภาพของข้าวเปลือกที่ผลิตได้ เมื่อพิจารณาราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับ นับจากการเพาะปลูกใน พ.ศ.2546-พ.ศ.2555 พบว่าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับค่อนข้างมีราคาต่ำในช่วงก่อน พ.ศ.2549 เมื่อเข้าสู่การเพาะปลูกในพ.ศ.2550 ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ราคาข้าวเปลือกรวมที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 11,271 บาท/ตัน ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 10,054 บาท/ตัน และราคาข้าวเปลือกนาปรังที่เกษตรกรได้รับมีค่าเท่ากับ 12,127 บาท/ตัน จากนั้นแม้ว่าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับจะมีราคา

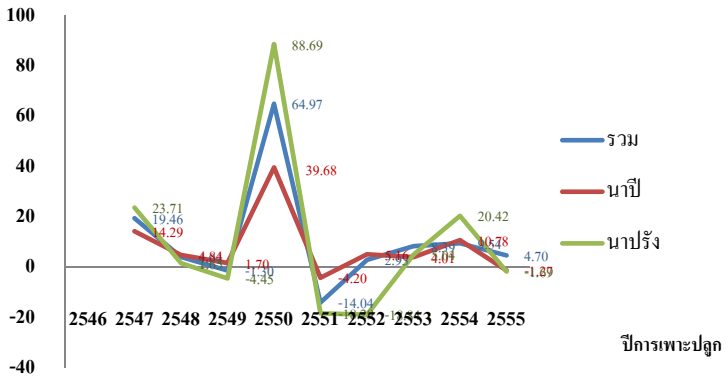
ต่ำกว่าราคาที่ได้รับใน พ.ศ.2550 แต่ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับนั้นมีค่าสูงกว่าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับในช่วงก่อนการเพาะปลูกใน พ.ศ.2549 โดยราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับทั้งข้าวรวม ข้าวเปลือกนาปี และข้าวเปลือกนาปรัง มีราคาอยู่ระหว่าง 8,000–10,000 บาทต่อตัน

ทั้งนี้ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่การเพาะปลูกใน พ.ศ.2552 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นผลจากการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกของภาครัฐโดยการใช้นโยบายต่าง ๆ จนกระทั่งในการเพาะปลูกใน พ.ศ.2555 ราคาข้าวเปลือกรวมที่เกษตรกรได้รับมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 12,398 บาท/ตัน ในขณะที่ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรได้รับมีค่าสูงที่สุดใน พ.ศ.2554 มีค่าเท่ากับ 11,671 บาท/ตัน และราคาข้าวเปลือกนาปรังที่เกษตรกรได้รับมีค่าสูงที่สุดใน พ.ศ.2550 มีค่าเท่ากับ 12,127 บาท/ตัน รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 5

จากราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้นั้นพบว่า การเพาะปลูกใน พ.ศ.2550 ซึ่งราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดนั้น ราคาข้าวเปลือกรวมที่เกษตรกรได้รับสูงกว่าราคาในปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 64.97 ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรได้รับสูงกว่าราคาในปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 39.68 และราคาข้าวเปลือกนาปรังที่เกษตรกรได้รับสูงกว่าปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 88.69 เห็นได้ว่าราคาข้าวเปลือกนาปรังที่เกษตรกรได้รับมีการเปลี่ยนแปลง และมีความผันผวนมากกว่าราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรได้รับ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากผลผลิตข้าวเปลือกนาปรังที่มีความผันผวนมากกว่าข้าวเปลือกนาปี ประกอบกับปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกนาปรังมีสัดส่วนน้อยกว่าผลผลิตข้าวเปลือกนาปีซึ่งเป็นผลผลิตหลักของประเทศ รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 5 ราคาที่เกษตรกรได้รับในประเทศไทย

ภาพที่ 6 การเปลี่ยนแปลงราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับ

แม้ว่าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี แต่ราคาข้าวเปลือกนั้นมีความผันผวนของราคาค่อนข้างสูง โดยนโยบายของภาครัฐที่ใช้ในการพยุงราคาข้าวเปลือกที่ตกต่ำภายในประเทศเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับ เนื่องจากราคาเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเพาะปลูกข้าวในแต่ละฤดูกาลผลิต แต่อย่างไรก็ตามคุณภาพของผลผลิตที่เกษตรกรนำไปจำหน่ายย่อมส่งผลโดยตรงกับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรจะได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตการที่เกษตรกรเร่งเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อจำหน่ายย่อมส่งผลต่อราคาที่ได้รับหลังหักความชื้น รวมทั้งปริมาณผลผลิตในแต่ละปีที่มีความไม่แน่นอนยากต่อการควบคุม เมื่อราคาข้าวในตลาดสูงส่งผลอุปทานข้าวออกสู่ตลาดจำนวนมากทั้งจากการเร่งการผลิตของชาวนาเอง และสวมรอยข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาจำหน่ายในตลาดข้าวไทยการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกในแต่ละปีจึงมีความผันผวน

ผลการวิเคราะห์การตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย ซึ่งพบว่า ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อการแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\alpha=0.01$) กล่าวคือ หากนโยบายการแทรกแซงราคา เพื่อพยุงราคาผลผลิตไม่ให้ตกต่ำในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต หากราคาผลผลิตจากการแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.150 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ดังแสดงในแบบจำลองการตอบสนองของ

อุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

$$\text{LnPadY}_t = 7.996 + 0.239 \text{LnPadP}_{t-1} + 0.763 \text{LnHA}_t - 0.407 \text{LnPadA}_{t-1} + 0.063 \text{LnRF}_t + 0.150 \text{Policy}$$

(1.042)* (4.371)** (2.240)* (-1.082)^{ns} (0.638)^{ns} (0.531)**
 $R^2 = 0.900$ $R^2 = 0.873$ D.W. = 2.004 F-statistic = 34.053

หมายเหตุ : **ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

*ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

^{ns} ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าสถิติ t

ทั้งนี้เพราะหากราคาอยู่ในระดับที่เกษตรกรพึงพอใจ ย่อมส่งผลให้เกษตรกรเร่งเพาะปลูกเพื่อที่จะนำผลผลิตเข้าร่วมโครงการดังกล่าว [5] ในขณะที่การวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในแบบจำลองที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์นโยบายราคาหรือการแทรกแซงของภาครัฐไม่ถูกระบุอยู่ในแบบจำลองทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่เพาะปลูกมีจำกัด ดังนั้น การขยายพื้นที่เพาะปลูกจึงเป็นไปได้ยาก ซึ่งผลการศึกษาของ วรณวิภา เกษม ได้ศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทยพบว่าการตอบสนองของพื้นที่เพาะปลูก และการตอบสนองของผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังตอบสนองต่อราคาข้าวและปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปริมาณน้ำฝน และพื้นที่ชลประทานในทิศทางบวกเมื่อราคาข้าวดีขึ้น ปัจจัยการผลิตเอื้ออำนวยก็จะผลิตหรือเพาะปลูกมากขึ้น [6] ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนของภาครัฐในนโยบายอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทานก็มีผลต่อการตอบสนองของอุปทานหรือการตัดสินใจเพาะปลูกเช่นกัน ไม่ใช่การใช้นโยบายราคาเพียงอย่างเดียว นโยบายการแทรกแซงราคาของภาครัฐจึงไม่ถูกระบุอยู่ในแบบจำลอง ในขณะที่ผลการศึกษาของ อภากรวี สุจิตาภรณ์ในการศึกษาเรื่องส่วนเกินผู้ผลิตและเงินอุดหนุนของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีผลการศึกษาพบว่าพบว่าราคาข้าวเปลือกทั้งในและนอกฤดูปลูกเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์กับราคารับจำนำข้าวเปลือกในปีปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับราคารับจำนำข้าวเปลือกในปีก่อนหน้าด้วยค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R_2) ค่อนข้างต่ำ ส่วนเงินอุดหนุนของรัฐบาลซึ่งแบ่งออกตามวิธีหรือรูปแบบการรับจำนำ คือ การรับจำนำแบบยุ้งฉางและแบบใบประทวน และการถ่ถอนข้าวเปลือกนาปีที่นำมาจำนำ พบว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ในปีการผลิต 2539/40-2548/49

มีทั้งความคุ้มค่าและไม่คุ้มค่า ขึ้นอยู่กับราคารับจำนำข้าวเปลือก [7] ดังนั้น สอดคล้องกับ ผลการศึกษาการตอบสนองต่อนโยบายราคาของข้าวเปลือกนาปี เนื่องจากราคาข้าวเปลือก ในปีที่ผ่านมาสอดคล้องกับการตัดสินใจในการเพาะปลูกข้าวปีปัจจุบันของเกษตรกร ถ้าในปีที่ผ่านมาข้าวราคาดีก็จะเพาะปลูกในปีปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพัฒนาการทางการผลิตข้าวเปลือกในประเทศไทย พบว่า เดิมการเพาะปลูกข้าวในอาศัยเพียงน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสม มีการปลูกข้าวเพียงปีละ 1 ครั้ง ในช่วงฤดูฝน หลังจากมีการจัดตั้งสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) ขึ้น มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าวจนสามารถปลูกข้าวได้ในช่วงนอกฤดูฝน ส่งผลให้ปัจจุบันสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี จนไม่สามารถแยกออกได้ว่าเป็นข้าวเปลือกฤดูนาปีหรือนาปรัง ประกอบกับภาครัฐมีมาตรการรองรับเพื่อช่วยเหลือชาวนา หากราคาผลผลิตตกต่ำ มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตมากขึ้น ชาวนาจึงหันมาปลูกข้าวตลอดทั้งปี ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตข้าวของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ส่วนราคาข้าวเปลือกในประเทศไทย พบว่า ราคาข้าวเปลือกนาปีและนาปรังมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผลผลิตข้าวนาปีเป็นข้าวในฤดูกาลผลิตเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพดี เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดี มีสภาพการเพาะปลูกเหมาะสม ได้รับปริมาณน้ำในฤดูฝนอย่างเพียงพอ ส่งผลให้จำหน่ายได้ราคาดี ซึ่งแตกต่างจากข้าวนาปรังที่มีคุณภาพด้อยกว่าข้าวนาปี ทั้งนี้ เพราะที่เป็นข้าวพันธุ์ผสม มักได้รับผลกระทบในช่วงต้นระยะเก็บเกี่ยวที่เป็นต้นฤดูฝน ข้าวมีความชื้นสูง ส่งผลให้จำหน่ายผลผลิตได้ราคาต่ำ ทั้งนี้ ราคาข้าวเปลือกในแต่ละปียังขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการซื้อและปริมาณความต้องการขายข้าวเปลือกจากทุกประเทศในตลาดโลกอีกด้วย ปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำทำให้รัฐบาลต้องเข้าแทรกแซงเพื่อพยุงราคาข้าวเปลือก โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่นโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

การแทรกแซงของรัฐบาลนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกในประเทศไทย นอกจากนั้นนโยบายอื่น ๆ ของภาครัฐเช่นการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ระบบชลประทานต่าง ๆ ก็เป็นที่ต้องการของชาวนา เนื่องจากต้องการน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก เพื่อที่จะไม่ต้องเผชิญกับปัญหาแห้งแล้ง น้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ดังนั้นภาครัฐควรมี

นโยบายสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานให้แก่ชาวนาเช่นกัน ไม่ใช่มุ่งเน้นแต่การแทรกแซงราคาเพียงอย่างเดียวการสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตควบคู่กับนโยบายราคาจะส่งผลให้การทำนาในประเทศไทยมีความสามารถแข่งขันในเวทีโลก

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณการสนับสนุนข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมการข้าว ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการข้าว. (2555). **เส้นทางสู่อนาคตข้าวไทย**. กรุงเทพฯ : กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- [2] มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). **รู้เรื่องข้าว: จุดกำเนิดและประวัติศาสตร์ข้าวไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก http://www.thairice.org/html/aboutrice/about_rice.htm.
- [3] สมพร อิศวิลานนท์. (2539). “การวิเคราะห์อุปทานการผลิตข้าว”, **วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 2(1), 33-44
- [4] สมพรอิจวิลานนท์ และศานิต แก้วเอี่ยม. (2552). **ความเป็นพลวัตของเศรษฐกิจการผลิตข้าวของไทยและการมองไปข้างหน้า**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [5] ปรียากร บุญส่ง สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล และอยุทธิ์ นิสสภ. (2557). “การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีและแนวทางการปรับตัวภายใต้การแปลงของราคาของชาวนาไทย”, **วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 27(3) (ฉบับพิเศษ), 192-204.

- [6] วรณวิภา เกษม. 2553. ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [7] อาภาวี สุจิตาภรณ์. (2554). ส่วนเกินผู้ผลิตและเงินอุดหนุนโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหม

Product Design from Waste Silks Paper

สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์¹ สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ¹

และชิตชัย สายเชื้อ²

Suwatchai Chaiyaphan¹ Sitthisak Ratanapraphawan¹

and Chidchai Saichuae²

¹ อ., คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา 30000

² ผศ., คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา 30000

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม ได้นำเอาเศษวัสดุที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตผ้าไหมของกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตผ้าไหมและกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหม-บาติก ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มาแปรรูปใช้ใหม่ด้วยการรีไซเคิลลดของเสียจากกระบวนการผลิตผ้าไหม การทดสอบคุณสมบัติทางกลตามมาตรฐานการทดสอบกระดาษ ISO536:1995 และTAPPI มีความต้านแรงดึงสูงสุดระหว่าง 31-644N/m² ความหนาอยู่ระหว่าง 0.082875-0.39475mm ค่าน้ำหนักมาตรฐานระหว่าง 568.2488- 1740.9452 g/m² มีความหนาแน่นระหว่าง 0.12633- 0.47199g/cm³ ค่าปริมาตรจำเพาะระหว่าง 2.11866-7.915817cm³/g นำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 ประเภทได้แก่ กรอบรูป โคมไฟ นาฬิกาแขวน ตุ๊กตา และบรรจุภัณฑ์ โดยมีผลการประเมินการออกแบบจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนับจำนวน 75 คน มีค่าเฉลี่ย 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการจำนวน 35 คนได้ค่าเฉลี่ย 4.42 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ผลอยู่ในเกณฑ์ระดับดี

คำสำคัญ : การออกแบบผลิตภัณฑ์ แผ่นเศษเส้นไหม คุณสมบัติทางกล

Abstract

This research was designed of handicrafts products and embraced the waste from the production of silks. That was derived from Thai silk industries and a group of entrepreneur's silk fabric-batik from Tumbol Takhu, Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province. New privatization by recycling for reduced of wastes from the production. The waste silks paper was tested the mechanical properties according to the standard of ISO536:1995 and TAPPI. It was found that the thickness are between 0.082875-0.39475 mm, the Basis weight or Grammage of 568.2488-1740.9452 g/m², density of 0.12633-0.47199 g/cm³, specific volume ranges of 2.11866-7.915817 cm³/g. Maximum of the tensile strength of 644 N/m². It was into the process of new products design 5 types, picture frame, lamps, wall clocks, dolls and

the packaging. The design assessment of the satisfaction of many travelers 75 people with an average 4.22 standard deviation 0.79 remained at a good level. Guests receive a technology transfer workshop with 35 people on average 4.42 standard deviation of 0.56 results in a good level.

Keywords : Product Design, Waste Silks Paper, Mechanical Property

บทนำ

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหมมีแนวความคิดในการออกแบบมาจากรูปทรงสมัยใหม่ (Modern Forms) โดยนำรูปทรงทางคณิตศาสตร์ (Geometric Form) ได้แก่ รูปทรงพีระมิด สามเหลี่ยม ทรงกรวย มาเป็นรูปทรงพื้นฐานในการออกแบบ ส่วนลวดลายและพื้นผิวจะเน้นสีสันจากธรรมชาติของวัสดุของเศษเส้นไหม โดยใช้หลักทางด้านศิลปะและการออกแบบผลิตภัณฑ์มาสรรค์สร้างผสมผสานกับจินตนาการให้เกิดความหรูหราและความกลมกลืนของรูปทรง พื้นผิว สีสัน และเนื้อของวัสดุจากการแปรสภาพจากเศษเส้นไหม ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเส้นไหมแบบพื้นบ้าน ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ ความงามแบบเรียบหรูของรูปทรง และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ที่คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย (Function) ความสะดวกในการหยิบจับตามหลักการของเอร์โกโนมิกส์ (Ergonomics) และความงาม (Aesthetics)

อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพที่มีชื่อเสียงมายาวนาน จัดจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รูปแบบการผลิตมีทั้งแบบหัตถกรรมและอุตสาหกรรม กลุ่มทอผ้าไหมมีอยู่หลายตำบล จากการสำรวจของผู้วิจัยในกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม และกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหม-บาติก ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัยพบว่าในกระบวนการผลิตผ้าไหมจะเกิดของเสียจากกระบวนการผลิตในหลายขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการสาวไหมด้วยเครื่องจักรเพื่อเตรียมเส้นไหมไปทอนั้นจะมีเศษเส้นไหมที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตเส้นไหมมากถึง 35-40 กิโลกรัม ต่อวัน จึงเป็นกากของเสียจากกระบวนการผลิตผ้าไหม เศษไหมที่เหลือทิ้งในประเทศไทยมีมากถึง 300 ตันต่อปี [1] ซึ่งมีมูลค่ากว่า 100 ล้านบาทต่อปี ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรม

ลดของเสียจากกระบวนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการนำกากอุตสาหกรรมไปใช้ประโยชน์ ตามหลัก 3Rs คือ Reduce (ลดการใช้หรือใช้น้อยเท่าที่จำเป็น) Reuse (การใช้ซ้ำ) และ Recycle (แปรรูปมาใช้ใหม่) ตามนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco-Industry) โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อุตสาหกรรมและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข [2]

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแปรรูปเศษเส้นไหมโดยวิธีการขึ้นรูปแบบกระดาษสาใช้กาวลาเท็กซ์ผสมกับน้ำเป็นตัวประสาน ในการแปรรูปเป็นแผ่น
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหมที่สนองประโยชน์ใช้สอย และ ความงาม
3. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปเศษเส้นไหม การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมผ้าไหม และผู้ที่สนใจ

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. ขั้นตอนแปรรูปเศษเส้นไหมเป็นแผ่น โดยนำวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตผ้าไหมของกลุ่มหัตถกรรม ผ้าไหม และกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหม-บาติก ตำบลตะคุ อำเภอ ปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เศษเส้นไหมละเอียด เศษเส้นไหมหยาบ เศษไหมบาง และเศษไหมหนา นำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) เป็นแผ่นโดยใช้วิธีการขึ้นรูปแบบกระดาษสาใช้กาวลาเท็กซ์ผสมกับน้ำเป็นตัวประสาน ในการแปรรูปเป็นแผ่นของเศษเส้นไหม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 นำเศษเส้นไหมที่ปะปนกันมาคัดแยกประเภทของเส้นไหม ซึ่งได้แก่ เศษเส้นไหมละเอียด เศษเส้นไหมหยาบ เศษไหมบาง และเศษไหม และคัดแยกสี

ภาพที่ 1 แสดงเศษเส้นไหมที่เป็นของเสียจากการ

ภาพที่ 2 แสดงคัดแยกประเภทเศษเส้นไหมผลิตผ้าไหมของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม

ภาพที่ 3 แสดงคัดแยกประเภทและสีเศษเส้นไหม

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะประเภทเศษเส้นไหมละเอียด

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะประเภทเศษเส้นไหมหยาบ

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะประเภทของเศษซีไหม

1.2 การทดลองการแปรสภาพเศษเส้นไหมเส้นละเอียด เศษเส้นไหมหยาบ และซีไหม จากแยกประเภท โดยการชั่งน้ำหนัก และผสมปริมาณการเวลาเท็กซ์ 64-192 ออนซ์ กับน้ำสะอาด 40 ลิตร ในตะแกรงมุ้งลวดขนาด 55 x 90 เซนติเมตร ตามอัตราส่วนในการทดลองตามลำดับตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของแผ่นเศษเส้นไหมและปริมาณกาวลาเท็กซ์ในส่วนผสม

ลำดับที่	รหัส	ประเภทของแผ่นเศษเส้นไหม	ปริมาณกาวลาเท็กซ์ ในส่วนผสม(ออนซ์)	เทคนิคพิเศษในการเคลือบกาวลาเท็กซ์ บนแผ่นเศษเส้นไหม
1	A1	เศษเส้นไหมละเอียด	64	-
2	A2	เศษเส้นไหมละเอียด	96	-
3	A3	เศษเส้นไหมละเอียด	128	-
4	A4	เศษเส้นไหมละเอียด	160	-
5	A5	เศษเส้นไหมละเอียด	192	-
6	B1	เศษเส้นไหมละเอียด	160	เคลือบกาวลาเท็กซ์ ขณะเปียก
7	B2	เศษเส้นไหมละเอียด	160	เคลือบกาวลาเท็กซ์ ขณะหมาด
8	B3	เศษเส้นไหมละเอียด	160	เคลือบกาวลาเท็กซ์ขณะแห้ง 1 ด้าน (ด้านหน้า)
9	B4	เศษเส้นไหมละเอียด	160	เคลือบกาวลาเท็กซ์ขณะแห้ง 2 ด้าน (ด้านหน้า และด้านหลัง)
10	C	เศษเส้นไหมหยาบ	160	-
11	D1	เศษไหมบาง	160	-
12	D2	เศษไหมหนา	160	-
13	E	เศษเส้นไหมหยาบผสมเศษเส้นไหม ละเอียด	160	-

1.3 จากการชั่งน้ำหนักเศษเส้นไหม และผสมปริมาณกาวลาเท็กซ์ 64-192 ออนซ์ กับน้ำสะอาด 40 ลิตร ชำ้ตันโดยผสมในกระบะน้ำ นำมาแปรสภาพเป็นแผ่นในกรอบตาข่ายพลาสติกขนาด 55 x 90 เซนติเมตร โดยการใช้มือสาง ให้เกิดการกระจายตัวของเศษเส้นไหม โดยชั่งน้ำหนักเศษเส้นไหมแต่ละประเภทตามลำดับดังนี้

1.3.1 การแปรสภาพเศษเส้นไหมเส้นละเอียด โดยการชั่งน้ำหนักซึ่งกำหนด ความหนา ความบาง สามระดับ ได้แก่ แผ่นบาง 103 กรัม แผ่นปานกลาง 121 กรัม และ แผ่นหนา 202 กรัม

1.3.2 การแปรสภาพเศษไหมหยาบ โดยการชั่งน้ำหนักซึ่งกำหนด ความหนา ความบาง ได้แก่ แผ่นบาง 232 กรัม และแผ่นหนา 246 กรัม

1.3.3 การแปรสภาพเศษเส้นไหมหยาบผสมเศษเส้นไหมละเอียด โดยการชั่งน้ำหนักซึ่งกำหนดความหนา ความบาง สองระดับได้แก่ แผ่นบาง 140 กรัม และ แผ่นหนา 232 กรัม

1.3.4 การเคลือบแผ่นเศษเส้นไหมละเอียด ด้วยเทคนิคการเคลือบด้วย กาวลาเท็กซ์ผู้วิจัยได้ทดลองการแปรสภาพเพื่อหาวิธีที่คาดว่าจะเส้นทางเลือกในการ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เป็นการเคลือบด้วยกาวลาเท็กซ์ เพื่อให้แผ่นเศษเส้นไหมมีความแข็งแรง โดยการเคลือบ 3 วิธี คือ การเคลือบกาวลาเท็กซ์ขณะเปียก การเคลือบกาวลาเท็กซ์ขณะ หมด โดยแผ่นเศษเส้นไหมอยู่ในกรอบแล้วเคลือบทา กาวลาเท็กซ์ด้วยมือ และการเคลือบ กาวลาเท็กซ์ขณะแผ่นเศษเส้นไหมแห้งสนิท โดยเคลือบด้านหน้าด้านเดียว และเคลือบด้าน หน้าเคลือบด้านหลัง ซึ่งทาเคลือบกาวลาเท็กซ์ด้วยแปรงขนอ่อน

1.4 เทเศษเส้นไหมที่ผ่านการทอผสมลงบนตะแกรงมุ้งลวด 55 x 90 เซนติเมตร ใช้มือเกลี่ยเศษเส้นไหมให้มีความหนาของแผ่นที่สม่ำเสมอ ให้เต็มตะแกรงมุ้งลวด

1.5 นำตะแกรงมุ้งลวดเศษเส้นไหมไปตากแดด 1-2 วัน จนแห้งสนิทแกะแผ่นเศษ เส้นไหมออก

ภาพที่ 7 แสดงการสาางเศษเส้นไหมให้ยึดโยงกัน

ภาพที่ 8 แสดงการผสมน้ำกับกาวลาเท็กซ์ในกระบะ

ภาพที่ 9 แสดงการนำเศษเส้นไหมแช่ในกระบะ

ภาพที่ 10 แสดงแผ่นเศษเส้นไหมที่นำมาตากแดด

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะแผ่นเศษเส้นไหมละเอียด

ภาพที่ 12 แสดงลักษณะแผ่นเศษขี้ไหม

ภาพที่ 13 แสดงลักษณะแผ่นเศษเส้นไหมหยาบ

ภาพที่ 14 แสดงแผ่นเศษเส้นไหมเคลือบ
ลาเท็กซ์ด้านหน้าด้านเดียว

ภาพที่ 15 แสดงแผ่นเศษเส้นไหมเคลือบกาวลาเท็กซ์ ด้านหน้า ด้านหลัง

2. ขั้นตอนการทดสอบคุณสมบัติเชิงกลของวัสดุ โดยใช้หลักการในการทดสอบของกระดาษ ตามองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน ISO (International Organization for standardization) [3] โดยทำการศึกษาคำนวณน้ำหนักมาตรฐาน ความหนา ความหนาแน่น ปริมาตรจำเพาะ ค่าความต้านแรงดึงตามมาตรฐาน ISO3781: 1983 โครงสร้างทางจุลภาคของแผ่นเศษเส้นไหม และกระดาษจากเศษเส้นไหม ตามมาตรฐาน ISO536: 1995 และ TAPPI ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบคุณสมบัติทางกลของแผ่นเศษเส้นไหม

รหัส	ประเภทแผ่นเศษเส้นไหม	ความหนา (mm)	น้ำหนักมาตรฐาน (g/m^2)	ความหนาแน่น (g/cm^3)	ปริมาณจำเพาะ (cm^3/g)	ค่าความต้านแรงดึง (N/m^2)
A1	เศษเส้นไหมละเอียด	0.082875	568.2488	0.395080127	2.531132125	108.03
A2	เศษเส้นไหมละเอียด	0.12375	1015.49	0.410716377	2.434770211	538.96
A3	เศษเส้นไหมละเอียด	0.10125	845.586	0.471996993	2.118657564	38.332
A4	เศษเส้นไหมละเอียด	0.08875	684.7592	0.347026046	2.881628083	39.287
A5	เศษเส้นไหมละเอียด	0.13125	879.0668	0.359373976	2.782616625	322.57
B1	เศษเส้นไหมละเอียด	0.088875	709.806	0.347793663	2.875268027	643.69
B2	เศษเส้นไหมละเอียด	0.12	928.8536	0.345495691	2.894392104	376.79
B3	เศษเส้นไหมละเอียด	0.135125	1017.4384	0.366001472	2.732229448	241.31
B4	เศษเส้นไหมละเอียด	0.195875	1272.6268	0.405718999	2.464760098	502.76
C	เศษเส้นไหมหยาบ	0.085125	640.4708	0.463535141	2.157333739	36.337
D1	เศษไหมบาง	0.15625	869.322	0.329632339	3.033682928	71.088
D2	เศษไหมหนา	0.39475	1740.9452	0.164887347	6.064746744	30.988
E	เศษเส้นไหมหยาบผสมเศษเส้นไหมละเอียด	0.2835	1040.5492	0.126329353	7.915816671	70.983

3. ขั้นตอนการสร้างสรค์ออกแบบผลิตภัณฑ์

3.1 การตีปัญหา (Problem Identification) ในขั้นตอนนี้เป็นการนำสถิติวิเคราะห์ข้อมูล และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหม มาจัดหมวดหมู่ตามความสำคัญตามหลักการออกแบบคือ หน้าที่ที่ใช้สอย (Function) ความปลอดภัย (Safety) ความสะดวกสบายในการใช้ (Ergonomics) [4] และวัสดุและกรรมวิธีการผลิต (Materials and Production) และสรุปเป็นแนวทางในการออกแบบ (Concept of Design)

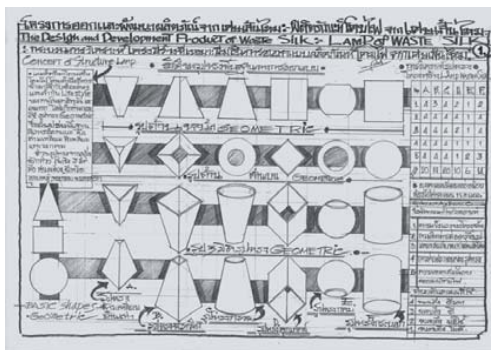
3.2 การสร้างความริเริ่มเบื้องต้น (Preliminary Ideas) ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่าง ๆ กับความคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหม โดยการสเก็ตช์และจดบันทึก (Sketching and Notes) เป็นแบบร่าง 2 มิติ หรือ 3 มิติ

3.3 การกลั่นกรองการออกแบบ (Design Refinement) ในขั้นตอนนี้เป็นการกลั่นกรองคัดเลือกแบบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหม จากภาพร่างและหุ่นจำลองเพื่อการศึกษาถ่ายทอดข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรม

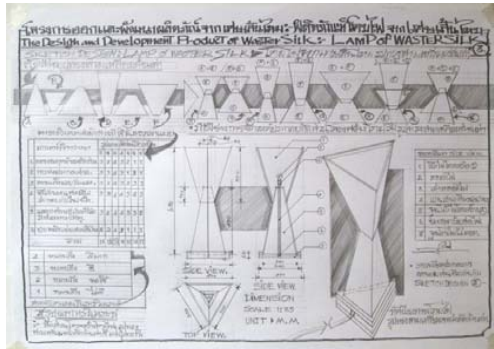
3.4 การวิเคราะห์ (Analysis) ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลจากขั้นตอนที่ 3 มาสร้างหุ่นจำลองเพื่อการวิเคราะห์เพื่อนำไปตัดสินใจ

3.5 การตัดสินใจ (Decision) เป็นกระบวนการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของปัจจัยทางด้านการออกแบบ โดยนำหุ่นจำลองนำมาพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขและนำไปสู่การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหม

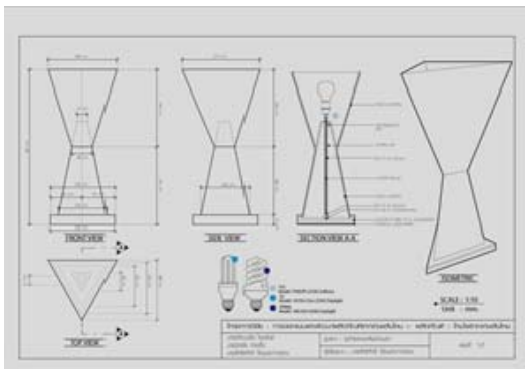
3.6 การทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จ (Implementation) ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลในขั้นการตัดสินใจ นำมาสร้างต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วย ภาพเขียนแบบเพื่อการผลิต ภาพแสดงรายละเอียดการใช้งาน ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหม 4. ขั้นตอนการประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหมและวิเคราะห์

ภาพที่ 16 ภาพร่างกระบวนการวิเคราะห์โครงสร้างที่เหมาะสม

ภาพที่ 17 ภาพร่างโคมไฟรูปทรงสามเหลี่ยมในการออกแบบโคมไฟจากเศษเส้นไหม

ภาพที่ 18 แบบโคมไฟรูปทรงสามเหลี่ยมเพื่อการผลิต

ภาพที่ 19 ภาพหุ่นจำลองรูปทรงสามเหลี่ยม

ภาพที่ 20 ต้นแบบร่างตุ๊กตา

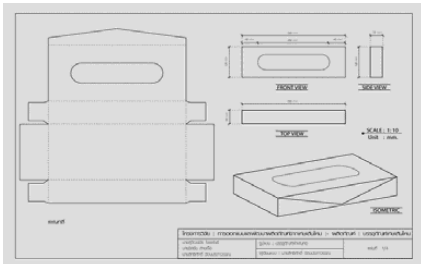
ภาพที่ 21 การฉีกแผ่นเศษเส้นไหมเข้ากับโครงไม้จริง

ภาพที่ 22 แบบร่าง 3 มิติ นาฬิกาจากเศษเส้นไหม

ภาพที่ 23 การกรู๋หม่ผนึกแผ่นเศษเส้นไหมกับโครงไม้

ภาพที่ 24 แบบเพื่อการผลิตแผ่นคลี่บรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 25 ตกแต่งโดยการประดิษฐ์ดอกไม้ไปไม้

4.1 หลักเกณฑ์ในการประเมินผลของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหมมีดังนี้คือ

- 4.1.1 ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ
- 4.1.2 ความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- 4.1.3 ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์กับเศษเส้นไหม
- 4.1.4 การสร้างมูลค่าให้แก่เศษเส้นไหม
- 4.1.5 ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ในการนำไปจัดจำหน่าย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามหาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าการคำนวณเทียบกับเกณฑ์ และจัดอันดับความสำคัญ โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับดีมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับน้อยมาก

ภาพที่ 26 ภาพแสดงแผ่นเศษเส้นไหมที่ผ่าน
การแปรรูปภาพ

ภาพที่ 27 ภาพแสดงการออกนิทรรศการเผยแพร่

ภาพที่ 28 ภาพการถ่ายทอดเทคโนโลยีการ
แปรรูปภาพเศษเส้น

ภาพที่ 29 การบรรยายการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ชุมชน

5. ขั้นตอนการอบรมเชิงปฏิบัติการในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปเศษเส้นไหม การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหมสู่ชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการ หัตถกรรมผ้าไหม จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ การถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ จำนวน 23 คน ($N = 23$) และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 คน ($N = 12$) รวมทั้งสิ้น 35 คน

อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการแปรรูปเศษเส้นไหม และการออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหมมีดังนี้

1. กระบะอลูมิเนียมขนาดกว้าง 60 เซนติเมตร ยาว 100 เซนติเมตร และสูง 10 เซนติเมตร
2. ตระแกรงมุ้งลวด ขนาดกว้าง 55 เซนติเมตร ยาว 90 เซนติเมตร จำนวน 10 ตระแกรง
3. เครื่องชั่งดิจิตอล Mettler Toledo ทศนิยมสี่ตำแหน่ง
4. น้ำสะอาด กาวน้ำใส และกาวลาเท็กซ์
5. เครื่องทดสอบแรงดึงของบริษัท LLOYD Instrument An AMETEK company
6. เครื่องมือวัดละเอียดเวอร์เนียร์ ดิจิตอลคาลิเปอร์ (Vernier Digital Caliper) Mitutoyo Digital Caliper series 500 ของบริษัทมิตูดิโอ
7. กล้องจุลทรรศน์ Optical Microscope
8. คอมพิวเตอร์

สรุปและอภิปรายผล

การแปรรูปจากเศษเส้นไหมมาสู่แผ่นเศษเส้นไหม เป็นการนำเอาเศษเส้นไหมจากกระบวนการผลิตผ้าไหมของกลุ่มหัตถกรรม และอุตสาหกรรมการผลิตผ้าไหมมาแปรรูปใช้ใหม่ ตามนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมในการลดของเสียจากกระบวนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการนำกากอุตสาหกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่ม

ผลการทดลองการแปรรูปเศษเส้นไหมสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ ผลการแยกประเภทลักษณะเศษเส้นไหม จากจำนวน 100 กิโลกรัม ปรากฏเศษเส้นไหมแบ่งได้ 4 ลักษณะโดยประมาณ ได้แก่ เศษเส้นไหมละเอียดจำนวน 65 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 65 เศษเส้นไหมหยาบจำนวน 10 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 10 เศษเส้นไหมจำนวน 15 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 15 และเศษเส้นไหมหยาบปนเศษเส้นไหมหยาบจำนวน 10 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 10 โดยสรุปแผ่นเศษเส้นไหมมีจุดเด่นของพื้นผิวโครงสร้าง สีที่สวยงามและเอกลักษณ์เฉพาะตัวเหมาะสม

แผ่นเศษเส้นไหมจากงานวิจัยที่เหมาะสมกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือแผ่นเศษเส้นไหมละเอียดรหัส A2-B1 ที่ผสมด้วยกาวลาเท็กซ์ 160 ออนซ์ ผสมกับน้ำ 40 ลิตร และใช้

เศษเส้นไหมโดยการชั่งแผ่นบาง 103 กรัม แผ่นปานกลาง 121 กรัมและแผ่นหนา 202 กรัม โดยผ่านกระบวนการทดสอบคุณสมบัติทางกล ตามมาตรฐานในการทดสอบกระดาษ ISO536:1995 และ TAPPI ของแผ่นเศษเส้นไหม รหัส A2-B1 มีค่าความต้านแรงดึงสูงสุดอยู่ระหว่าง 31-644 N/m² มีความหนาอยู่ระหว่าง 0.082875 - 0.39475 mm ค่าน้ำหนักมาตรฐาน (Basis weight or Grammage) อยู่ระหว่าง 568.2488-1740.9452 g/m² มีความหนาแน่น (Density) อยู่ระหว่าง 0.12633- 0.47199g/cm³ มีค่าปริมาณจำเพาะอยู่ระหว่าง 2.11866-7.915817 cm³/g โดยสามารถขึ้นรูปทรงและผนึกกับวัสดุอื่นได้ดี และง่ายต่อการผลิตผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 ประเภท

กระบวนการออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ มีด้วยกัน 5 ประเภทได้แก่ กรอบรูป โคมไฟ นาฬิกาแขวน ตุ๊กตา และบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ผ้าไหม โดยการประเมินความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดนครราชสีมา 11-13 กรกฎาคม 2557 จำนวน 75 คน (N=75) ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยแยกแยะผลการประเมินผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์โคมไฟ และตุ๊กตา มีค่า ($\bar{x}$) = 4.24 ค่า SD = 0.81 ผลการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ในเกณฑ์ที่ดี ผลิตภัณฑ์กรอบรูป มีค่า ($\bar{x}$) = 4.31 ค่า SD = 0.79 ผลการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ในเกณฑ์ที่ดี ผลิตภัณฑ์นาฬิกา มีค่า ($\bar{x}$) = 4.14 ค่า SD = 0.83 ผลการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ในเกณฑ์ที่ดี ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์จากเศษเส้นไหม ได้แก่ บรรจุภัณฑ์เน็คไทร์ มีค่า ($\bar{x}$) = 4.15 ค่า SD = 0.82 และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพันคอไหม มีค่า ($\bar{x}$) = 4.23 ค่า SD = 0.81 โดยการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์จากเศษเส้นไหมโดยรวม มีค่า ($\bar{x}$) = 4.19 ค่า SD = 0.81 ผลการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ในเกณฑ์ที่ดี

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากงานวิจัย สู่ชุมชน นักศึกษา และกลุ่มผู้สนใจ จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ การถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ จำนวน 23 คน (N = 23) โดยมีค่า ($\bar{x}$) = 4.45 และค่า SD = 0.59 ปรากฏผลอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 คน (N = 12) มีค่า ($\bar{x}$) = 4.42 มีค่า SD = 0.56 ผลการประเมินความพึงพอใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากแผ่นเศษเส้นไหมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมทั้ง 2 ครั้ง ปรากฏความสำคัญจากประเด็นพิจารณาความคิดเห็น โดยประเด็นที่มีระดับความพึงพอใจ

ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ การเพิ่มพูนมูลค่า ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ และความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ มีค่า ($\bar{x}$) = 4.91 , = 4.65, และ = 4.78 ตามลำดับ ปรากฏผลอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก และมีผลความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่คิดว่าจะนำไปผลิตเพื่อการค้าได้แก่ โคมไฟ คิดเป็นร้อยละ 26.00 กรอบรูป คิดเป็นร้อยละ 23.45 ตุ๊กตา คิดเป็นร้อยละ 17.95 นาฬิกา คิดเป็นร้อยละ 17.80 และบรรจุภัณฑ์ผ้าไหมจากเศษเส้นไหม คิดเป็นร้อยละ 14.605

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ เศษเส้นไหมที่ผ่านการแปรสภาพเป็นแผ่นเศษเส้นไหมที่มีรูปแบบงานศิลปะนามธรรม (Abstract Art) นำภาพเข้ากรอบเป็นงานศิลปะสำหรับประดับตกแต่งอาคารสถานที่ภายในอาคาร โคมไฟใช้เป็นสินค้าของตกแต่งบ้านโดยใช้หลอดเกลียวระยัดพลังงาน ตุ๊กตาจากเศษเส้นไหมนำไปเป็นแบบฝึกทักษะสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์การเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาลและประถมศึกษา กรอบรูปและนาฬิกาจากเศษเส้นไหมใช้เป็นสินค้าของตกแต่งบ้านของขวัญและของที่ระลึก บรรจุภัณฑ์สามารถนำไปใช้ในการบรรจุกระดาษชำระ หรือของขวัญ ผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหมที่ควรส่งเสริมเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) โดยแสดงข้อบ่งชี้อัตลักษณ์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ การแปรสภาพเศษเส้นไหมเป็นแผ่นเศษเส้นไหมพัฒนาให้สามารถควบคุมและกำหนดน้ำหนักขนาดและความหนาของแผ่นเศษเส้นไหมให้ได้มาตรฐานเดียวกัน การแปรสภาพเศษเส้นไหมโดยการผสมสาร Polymers ให้มีคุณสมบัติทางโครงสร้างในรูปแบบเคลือบแข็ง ในรูปแบบอ่อนยืดหยุ่นและในรูปแบบเป็นเส้นขนาดต่าง ๆ ที่มีสีสันทนของเศษเส้นไหมโดยผ่านกระบวนการผลิตแปรสภาพด้วยเครื่องจักรอุตสาหกรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษเส้นไหมครั้งต่อไป พัฒนารูปแบบและการขึ้นรูปด้วยกระบวนการกรรมวิธีการผลิตโดยแม่พิมพ์ (mold) และใช้เศษเส้นไหมที่ผ่านการแปรสภาพเป็นแผ่นในรูปแบบงานศิลปะหรือรูปแบบวัสดุสีพื้นสีเดียว โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อการควบคุมรูปแบบ ขนาดสัดส่วนให้ได้มาตรฐานตามระบบและกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม (Mass Product) ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] บุญญา สุดาทิศ. (2554). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนิวเคลียร์เพื่อเพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมหม่อนไหม. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2556, จาก <http://www.dailynews.co.th> :21.55น.
- [2] สำนักบริหารจัดการกากอุตสาหกรรม, กรมโรงงานอุตสาหกรรม. คู่มือ 3RS กับการจัดการของเสียภายในโรงงาน. (2555)4-6.
- [3] สมชาย มณีวรรณ. (2550). “การศึกษาสมบัติทางกายภาพของกระดาษสาสำหรับระบบทำความเย็นแบบระเหย”, วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(2), 63-72.
- [4] สุทธิ ศรีบุรพา. (2535). เออร์กอนอมิกส์:วิศวกรรมมนุษย์ปัจจัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ผลงานสร้างสรรค์

ชื่อผลงานการออกแบบชิ้นที่ 1 : โคมไฟรูปทรงสามเหลี่ยมหน้าตัดเฉียงเจาะช่องแสง

ชื่อนักออกแบบ : สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์

เทคนิค : แผ่นเศษเส้นไหมพนักเคลือบแผ่นผ้าขาว ตามแบบแผ่นคลี่รูปทรงสามเหลี่ยม

ขนาด : กว้าง 36 X ยาว 36 X สูง 62 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ : 2556

ชื่อผลงานการออกแบบชิ้นที่ 2 : ชูตตุ๊กตา

ชื่อนักออกแบบ : สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์

เทคนิค : ปูหุ้มแผ่นเศษเส้นไหมกับหุ่นตุ๊กตาจากโฟมรองรับเครื่องใช้ไฟฟ้า
ฉีกด้วยกาวลาเท็กซ์

ขนาด : กว้าง 11 X ยาว 8 X สูง 28 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ : 2557

ชื่อผลงานการออกแบบชั้นที่ 3 : การออกแบบกรอบรูป

ชื่อนักออกแบบ : สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์

เทคนิค : การปูหุ้มแผ่นเศษเส้นไหมกับโครงสร้างไม้ยางพาราที่บากเจาะร่อง
และการปูหุ้มแผ่นเศษเส้นไหมกับกับกระดาษแข็ง ด้วยกาวยาง

ขนาด : กว้าง 20 - 69 X สูง 25 - 48 หน้า 2 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ : 2557

ชื่อผลงานการออกแบบชิ้นที่ 4 : การออกแบบนาฬิกา

ชื่อนักออกแบบ : สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์

เทคนิค : การปู้หุ้มแผ่นเศษเส้นไหมกับโครงสร้างไม้ MBF รูปทรงเรขาคณิตผืนปักด้วยกาวยาง

ขนาด : กว้าง 29-36 X ยาว 29 – 42 หน้า 5 X 7 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ : 2557

ชื่อผลงานการออกแบบขั้นที่ 5 : การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ้าพันคอ และเน็คไทร์

ชื่อนักออกแบบ : สุวัฒน์ชัย ไชยพันธ์

เทคนิค : ผนึกผ้าเข้ากับแผ่นเศษเส้นไหมโดยทาเคลือบกาวลาเท็กซ์ทั้งสองแผ่นรีดด้วยเตารีดให้กาวผนึกสนิทแน่น และเย็บขอบมุมด้วยจักรเย็บ

ขนาด : บรรจุภัณฑ์ผ้าพันคอขนาดกว้าง 15 ยาว 30 สูง 4, ขนาดกว้าง 15 ยาว 30 สูง 8, ขนาดกว้าง 12 ยาว 25 สูง 4 เซนติเมตร และบรรจุภัณฑ์เน็คไทร์ ขนาดกว้าง 14 ยาว 24 สูง 2.5, และกว้าง 6 ยาว 25 สูง 2.5 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ : 2557

การพยากรณ์ความต้องการสินค้า
สำหรับการวางแผนการผลิต :
กรณีศึกษาการผลิตชุดสะอาด

Demand Forecasting for Production Planning :
A Case Study of Cleanroom Apparel

ลักขณา ฤกษ์เกษม¹

Lakkana Ruekkasaem¹

¹อ., คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพฯ 10220

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ สำหรับการพยากรณ์ความต้องการการใช้ผ้าสำหรับการผลิตชุดปฏิบัติการสำหรับห้องสะอาดโดยใช้ข้อมูลจำนวน 12 เดือนของพ.ศ.2556 เพื่อหาวิธีการพยากรณ์ล่วงหน้าที่เหมาะสมที่สุด วิธีการพยากรณ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้มี 4 วิธี คือ วิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average) วิธีปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Simple Exponential Smoothing) วิธีพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเตอร์ (Winter's Linear and Seasonal Exponential Smoothing) และวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) การเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (Mean Absolute Percent Error, MAPE) ที่ต่ำที่สุด ผลการศึกษาพบว่าวิธีการพยากรณ์ที่ให้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายให้ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่น้อยที่สุด

คำสำคัญ : วิธีการพยากรณ์ ชุดปฏิบัติการสำหรับห้องสะอาด

Abstract

The objective of this research was to study and compare the forecasting methods for demand of fabric for cleanroom suit in clean room garment industry. We collected data for 12 months in 2013 to use in 4 forecasting methods included 1) moving average method, 2) simple exponential smoothing method, 3) winter's linear and seasonal exponential smoothing method 4) simple regression analysis method. Then we selected the best forecasting method by considering the smallest value of Mean Absolute Percent Error (MAPE). We found that simple regression analysis method was the best method due to its lowest MAPE.

Keywords : Forecasting Method, Cleanroom Suit

บทนำ

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันนี้มีสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจเป็นไปอย่างรุนแรง และมีการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่รวดเร็ว ดังนั้นหลาย ๆ องค์กรจึงต้องมีการหาหลักการหรือวิธีการบริหารจัดการหน่วยงานในองค์กรให้สามารถอยู่รอดในธุรกิจ สามารถลดต้นทุนพร้อมทั้งสามารถสร้างจุดแข็งและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้เหนือกว่าคู่ต่อสู้ได้ แต่ยังคงคำนึงถึงผลกำไรและความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้าเป็นสำคัญ ซึ่งเทคนิคการพยากรณ์เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้หลักการทางคณิตศาสตร์และสถิติมาประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ การพยากรณ์ยังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับการผลิตหรือยอดขายของอนาคต ดังนั้น การพยากรณ์จึงมีบทบาทสำคัญทั้งในงานของภาครัฐและภาคเอกชน โดยการคำนวณวิธีการพยากรณ์แต่ละวิธีนั้นมีประสิทธิภาพการพิจารณาจากค่าความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดของการพยากรณ์ ซึ่งการเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมควรพิจารณาจากหลาย ๆ ปัจจัย ได้แก่ ช่วงการพยากรณ์ที่ต้องการ เวลาที่ใช้ในการพยากรณ์ ลักษณะข้อมูลอนุกรมเวลา และขนาดอนุกรมเวลา สำหรับวิธีการพยากรณ์อนุกรมเวลาที่นิยมใช้มีหลายวิธี ได้แก่ วิธีถ่วงเฉลี่ยอย่างง่าย วิธีเอ็กโปเนนเชียล การวิเคราะห์การถดถอย และวิธีของบ็อกซ์-เจนกินส์ เป็นต้น แต่เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบอนุกรมเวลาจากข้อมูลที่เกิดขึ้นในอดีต อาจจะได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ข้อมูลไม่แน่นอน หรือข้อมูลมีความคลุมเครือ ส่งผลทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์สูง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวและนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการพยากรณ์ความต้องการสินค้าของบริษัทผู้ผลิตชุดปฏิบัติการสำหรับห้องสะอาด ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการนำเสนอโนบายในการวางแผนและการควบคุมการผลิตอย่างเป็นระบบและมีความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันบริษัทกรณีศึกษาได้ดำเนินธุรกิจในส่วนการผลิตและจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุดปฏิบัติการในห้องสะอาด (Clean Room) พบว่าปัญหาในเรื่องของการผลิต และปัญหาการส่งของไม่ทันตามความต้องการของลูกค้า อันมีผลมาจากปัญหาทางด้านของวัตถุดิบ กล่าวคือไม่มีวัตถุดิบสำหรับผลิตสินค้า และการผลิตสินค้าที่มีความล่าช้าในหลายจุด รวมทั้งการจัดจ้างผู้รับเหมาที่มีปริมาณสูงเนื่องจากทำภายในโรงงานไม่ทัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพยากรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า ใช้วิธีการพยากรณ์ ทั้งหมด 4 รูปแบบ เพื่อลดปัญหาสินค้าคงคลังและนำเสนอแผนการพยากรณ์ที่เหมาะสมในการผลิต

สินค้า ทำให้การดำเนินงานของบริษัทสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ระเบียบวิธีการศึกษา

ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์ใช้เทคนิคของการพยากรณ์สำหรับการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมกับประเภทของธุรกิจ นอกจากสามารถผลิตสินค้าได้ใกล้เคียงกับความต้องการของลูกค้า ยังสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเตรียมความพร้อมของวัตถุดิบในกระบวนการผลิต ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของรวีพิมพ์ ฉวีสุข และธนิกานต์ จุฑาเจริญวงศ์ [1] ได้เปรียบเทียบเทคนิคการพยากรณ์แบบอนุกรมเวลาทั้งหมด 8 วิธี สำหรับพยากรณ์ปริมาณความต้องการและวางแผนการผลิตขึ้นส่วนไก่สำหรับผลิตภัณฑ์ไก่แปรรูปแช่แข็งเพื่อวางแผนในการหาจำนวนของไข่และกำหนดการไข่เข้าฟัก ซึ่งพบว่าวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมสำหรับสินค้าที่ใช้ขึ้นส่วนเนื้อไก่เป็นวัตถุดิบได้แก่ วิธีปรับให้เรียบแบบไฮลท์และวินเทอร์สที่มีฤดูกาล โดยพิจารณาจากค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ Root mean squared error (RMSE), Mean absolute deviation (MAD) และ Mean absolute percentage error (MAPE) นอกจากนั้น การพยากรณ์ที่เหมาะสมสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตได้ จากงานวิจัยของณรงค์เดช เดชวิสุทธิ [2] ได้ประยุกต์ใช้เทคนิคของการพยากรณ์ร่วมกับการวางแผนการจัดตารางการผลิตหลักในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้ เมื่อนำค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อน (MAPE) มาพิจารณา พบว่าเฟอร์นิเจอร์ไม้แต่ละชนิดมีความเหมาะสมสำหรับเทคนิคของการพยากรณ์ที่แตกต่างกัน และการนำโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดตารางการผลิตหลักพบว่าประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิมมีประสิทธิภาพการผลิตเพียง 51.57 เปอร์เซ็นต์เพิ่มขึ้นเป็น 90.73 เปอร์เซ็นต์ หรือประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น 39.16 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ การพยากรณ์สำหรับการวางแผนการผลิตยังสามารถช่วยลดขนาดของความคลาดเคลื่อนในการวางแผนการผลิตของผลิตภัณฑ์ได้ จากงานวิจัยของจุฑามาศ ศุภนคร [3] หาวิธีพยากรณ์ที่เหมาะสมกับอนุกรมเวลายอดขายรายเดือนของชิ้นส่วนประกอบผลิตภัณฑ์แบริ่งชนิดโลหะผง ชนิดสแตนเลส และชนิดพลาสติก เพื่อลดขนาดของความคลาดเคลื่อนในการวางแผนการผลิตของโรงงานกรณีศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวิธีพยากรณ์ที่เหมาะสมกับอนุกรมเวลายอดขายรายเดือนของชิ้นส่วนประกอบผลิตภัณฑ์

แบร์ริงชนิดโลหะผงและชนิดพลาสติก คือ วิธีการปรับเรียบด้วยเอ็กซีโปเนนเชียลแบบเส้นตรง ส่วนชนิดสแตนเลสคือ วิธีการปรับเรียบด้วยเอ็กซีโปเนนเชียลสองชั้น อีกทั้งการพยากรณ์ยังมีส่วนในการช่วยตัดสินใจสำหรับการวางระบบการวางแผนการผลิตรวมที่เหมาะสม [4-5] และสามารถช่วยในเรื่องของการลดต้นทุนในการจัดเก็บและระบบของการกระจายสินค้าด้วย [6]

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าเทคนิคของการพยากรณ์ที่เหมาะสมนั้นสามารถช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความแปรปรวนและสามารถลดต้นทุนในกระบวนการผลิตได้ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพยากรณ์ที่เหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์ เพื่อหาวิธีการพยากรณ์ความต้องการที่เหมาะสมสำหรับกรณีศึกษา

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลของทางบริษัทและสภาพปัจจุบันของสินค้าสำเร็จรูป

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการผลิตและจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ผลิตชุดปฏิบัติการให้ห้องอิเล็กทรอนิกส์โดยสามารถแบ่งตามชนิดและลักษณะงาน คือ ชุดกราวด์ (Smock) และชุดหมี (Jumpsuit) ที่บริษัททำการผลิต ของพ.ศ.2556 ประกอบไปด้วย ปริมาณความต้องการสินค้า โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการจัดเก็บข้อมูล มาพิจารณาเพื่อศึกษาปัญหาด้านการวางแผนสั่งซื้อวัตถุดิบเนื่องจากผ้าที่นำมาตัดเย็บนั้นมีคุณลักษณะที่พิเศษเพื่อป้องกันการเกิดไฟฟ้าสถิต ซึ่งมีจำหน่ายในประเทศไทยในกรณีนำเข้าจากต่างประเทศ มีช่วงเวลานำส่งประมาณ 2 เดือนต้นทุนถูกกว่า แต่ต้องนำเข้าในปริมาณที่มาก

วิเคราะห์ข้อมูลการใช้ผ้าสำหรับการตัดเย็บชุดในอดีตเพื่อหารูปแบบการพยากรณ์ที่เหมาะสม

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยจะใช้ข้อมูลจากรายงานของบริษัทกรณีศึกษา จากการศึกษากับผู้รับผิดชอบทางด้านการเบิกจ่ายสินค้าของบริษัทกรณีศึกษาพบว่าข้อมูลในอดีตที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้คือ ข้อมูลยอดขายในพ.ศ.2556 และพ.ศ.2557 ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการการใช้ผ้าและยอดขาย ต่อเดือนของบริษัท กรณีศึกษาของ
พ.ศ.2556 และ พ.ศ.2557

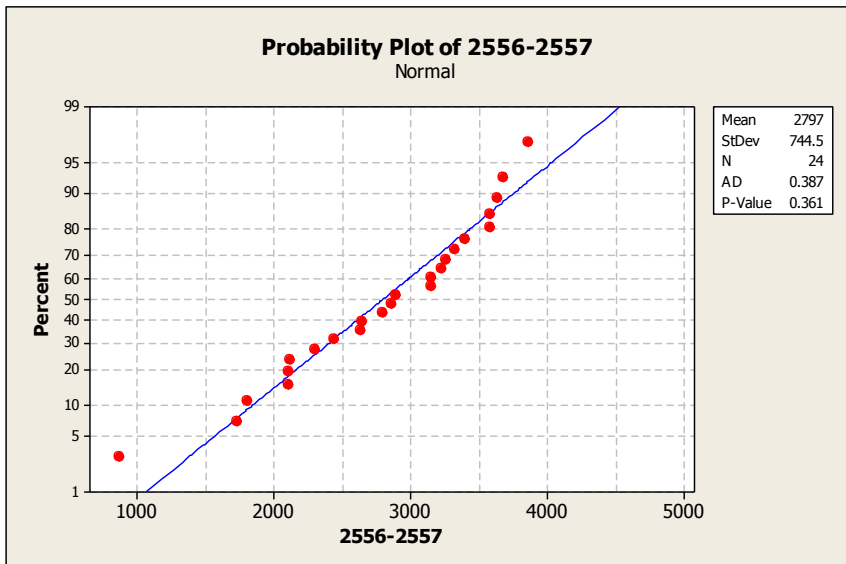
เดือน	ความต้องการ การใช้ผ้า พ.ศ.2556 (ตัว)	ความต้องการ การใช้ผ้า พ.ศ.2557 (ตัว)	ยอดขายของบริษัท พ.ศ.2556 (บาท)	ยอดขายของบริษัท พ.ศ.2557 (บาท)
มกราคม	3,326.00	3,392.90	1,713,000.13	1,800,123.15
กุมภาพันธ์	2,797.60	3,580.80	1,673,800.43	2,184,834.26
มีนาคม	3,151.00	2,856.60	956,200.50	950,638.91
เมษายน	3,681.50	3,147.50	1,103,600.77	1,020,306.80
พฤษภาคม	2,105.90	3,577.80	366,900.15	638,948.16
มิถุนายน	3,631.90	3,856.00	802,800.22	881,258.41
กรกฎาคม	2,895.50	2,113.30	1,500,198.48	1,158,084.81
สิงหาคม	1,736.00	1,805.30	1,051,766.53	1,118,737.29
กันยายน	2,442.00	3,222.40	779,330.38	1,073,352.47
ตุลาคม	2,298.10	876.40	718,653.56	290,076.40
พฤศจิกายน	3,254.20	2,644.60	570,689.01	510,173.34
ธันวาคม	2,112.30	2,633.20	472,367.13	649,348.94

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของข้อมูล
ยอดขายปี พ.ศ.2556-2557

ปีพ.ศ.	ช่วงเวลา	ระยะเวลา (เดือน)	ยอดขาย (ตัว)	ค่าเฉลี่ย (ตัว)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า สัมประสิทธิ์ การกระจาย
2556	ม.ค. - ธ.ค.	12	33,432	2,786	643	23.08
2557	ม.ค. - ธ.ค.	12	33,707	2,809	863	30.73

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์การกระจายค่าเฉลี่ยของยอดขายพ.ศ.2556 และพ.ศ.2557 เท่ากับ 2,786 ตัวต่อเดือนและ 2,809 ตัวต่อเดือนตามลำดับ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าค่อนข้างมากคือ 23.08 และ 30.73 แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงยอดขายในแต่ละช่วงเวลามีรูปแบบของแนวโน้มและฤดูกาล ซึ่งอาจมีผลต่อยอดขาย นอกจากนี้เมื่อนำข้อมูลพ.ศ.2556 และพ.ศ.2557 มาวาดกราฟเพื่อ

หาการกระจายตัว โดยใช้ MINITAB จะได้กราฟดังภาพที่ 1 จากภาพที่ 1 ผลจากหาค่าสถิติ โดยใช้ โปรแกรม MINITAB การแจกแจงดังกล่าวมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2,797 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 744 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับ 26.61

ศึกษาวิธีการพยากรณ์เพื่อหาเทคนิคการพยากรณ์ที่เหมาะสมสำหรับกรณีศึกษาการพยากรณ์ (Forecasting) หมายถึงการประมาณการหรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่ยังไม่ได้เกิดขึ้น โดยการคาดคะเนนั้นต้องอาศัยข้อมูลจากปัจจุบันหรืออดีตมาเป็นแนวทางแล้ววิเคราะห์เพื่อดูว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร [7] โดยเทคนิคการพยากรณ์สำหรับงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. การพยากรณ์แบบถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average Method)

โดยวิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ที่อย่างง่ายนั้น เป็นการเลือกข้อมูลที่มีความทันสมัยบางส่วนมาหาค่าเฉลี่ย และกำหนดระยะเวลาสำหรับการพยากรณ์ เช่น 3 เดือน หรือ 5 เดือน ขึ้นอยู่กับนักพยากรณ์ว่าต้องการให้ข้อมูลมีความราบเรียบมากน้อยเพียงใด เนื่องจากข้อมูลมีปริมาณมาก ก็จะทำให้มีความราบเรียบมากขึ้นด้วย [8] หลังจากได้ค่าพยากรณ์จากการหา

ค่าเฉลี่ยได้หนึ่งค่า ก็จะสามารถหาค่าพยากรณ์ค่าต่อไป โดยการตัดข้อมูลในช่วงเวลาแรกสุดของข้อมูลชุดเดิมออกไป แล้วนำข้อมูลตัวใหม่ที่ต่อเนื่องกันเข้ามาแทน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลชุดใหม่นี้มาหาค่าเฉลี่ย ดำเนินการแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ค่าพยากรณ์ที่ต้องการ

$$F_t = \frac{\sum_{t=1}^n D_{t-1}}{n}$$

โดยที่ F_t = ค่าพยากรณ์แบบถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่สำหรับช่วงเวลา t
 D_t = ยอดขายจริงของช่วงเวลา t
 D_{t-1} = ยอดขายจริงของช่วงเวลา $t-1$
 n = จำนวนจุดของข้อมูลในการหาค่าถัวเฉลี่ย

2. การพยากรณ์แบบปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียล (Exponential Smoothing Method)

เป็นการเทคนิคพยากรณ์ที่ได้รับความนิยมมากวิธีการหนึ่ง เนื่องจากใช้ข้อมูลน้อย กล่าวคือใช้เพียงค่าของข้อมูล ค่าการพยากรณ์ก่อนหน้า ค่าความต้องการในปัจจุบันและค่าปัจจัยที่เรียกว่า ค่าถ่วงน้ำหนักปรับเรียบ [8] การพยากรณ์แบบปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียลสามารถคำนวณได้จาก

$$F_{T+1} = \alpha d_T + (1 - \alpha)F_T$$

โดยที่ F_{T+1} = ค่าพยากรณ์ในช่วงเวลาต่อไป
 d_T = ค่าความต้องการจริงในช่วงเวลาปัจจุบัน
 F_T = ค่าพยากรณ์ในช่วงเวลาปัจจุบัน
 α = ค่าถ่วงน้ำหนักปรับเรียบ

3. การพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเตอร์ (Winter's Linear and Seasonal Exponential Smoothing Method)

การพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเตอร์จะให้ค่าพยากรณ์ที่ดีเหมือนการปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียล แต่จะมีข้อได้เปรียบที่เหนือกว่า คือ สามารถพยากรณ์กับข้อมูลที่เป็นฤดูกาล หรือแบบแนวทิศทางหรือทั้งสองแบบ ดังนั้น การพยากรณ์จึงต้องการข้อมูลอย่างน้อย 2 ฤดูกาล และจะมีรูปแบบที่ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนปรับเรียบ (S) ส่วนของแนวโน้ม (b) และส่วนของฤดูกาล (It) ซึ่งสามารถจะแยกเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ [9]

$$S_t = \alpha (X_t/I_{(t-L)}) + (1-\alpha) (S_{(t-1)} + b_{(t-1)})$$

$$b_t = \gamma (S_t - S_{(t-1)}) + (1-\gamma) b_{(t-1)}$$

$$I_t = \beta (X_t/S_t + (1-\beta) I_{(t-1)})$$

โดยที่

X_t = ข้อมูลที่เวลา t

S_t = ค่าปรับเรียบที่เวลา t

b_t = ความชันของข้อมูลที่เวลา t

I_t = ดัชนีฤดูกาลที่เวลา t

L = ช่วงเวลาใน 1 ฤดูกาล (เป็นจำนวนเดือนหรือควอเตอร์ใน 1 ปี)

α, γ, β = พารามิเตอร์ของการพยากรณ์ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1

4. การพยากรณ์แบบวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis Method)

เป็นวิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เช่น ความต้องการสินค้ากับปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการสินค้าในอดีต ซึ่งสามารถนำมาพยากรณ์ความต้องการสำหรับอนาคตได้ โดยหาได้จากสมการเส้นตรง [4, 10-11]

$$y = a + bx$$

โดยที่ y = ตัวแปรตาม

a = ค่าตัดแกน

b = ค่าความชันของเส้นกราฟ

x = ตัวแปรอิสระที่ทำให้เกิดความ

นอกจากนั้น ใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Techniques) สำหรับการ
ใช้ในวัดการคาดคะเนแนวโน้ม (Trend Projection) และหาค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ได้

$$b = \frac{\sum xy - n\bar{x}\bar{y}}{\sum x^2 - n\bar{x}}$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x}$$

โดยที่ n = จำนวนช่วงเวลา

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ

$\bar{y}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม

5. การวัดค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์

ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อน (Mean Absolute Percent Error, MAPE) [10-11]

การใช้ค่า MAPE แทนซึ่งคำนวณจาก ผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของค่าที่เกิดขึ้นจริงลบด้วยค่าที่พยากรณ์หารด้วยค่าที่เกิดขึ้นจริงคูณร้อยและหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด

$$MAPE = \frac{(\sum |ค่าที่เกิดขึ้นจริง - ค่าที่พยากรณ์| / ค่าที่เกิดขึ้นจริง)}{n}$$

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลยอดขายของบริษัทจำนวน 12 เดือน ในปี 2556 นำมาพยากรณ์ในปี 2557 โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ นำข้อมูลมาทำการพยากรณ์ด้วยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย พร้อมทั้งคำนวณหาความผิดพลาดสัมบูรณ์เฉลี่ยค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ โดยในตารางที่ 3 แสดงค่าจากการคำนวณด้วยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 2 ช่วงเวลา คือ 3 เดือนและ 5 เดือน วิธีปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียล ใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.9 และ ค่า MAPE แสดงในตารางที่ 4 การพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเตอร์โดยใช้ค่า α ที่ 0.12 β ที่ 0.05 และ γ ที่ 1 พร้อมทั้งค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ ส่วนตารางที่ 5 แสดงค่าจากการคำนวณการพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเตอร์ และในตารางที่ 6 วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) พร้อมทั้งค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มาทำการวิเคราะห์หาตัวแบบสมการเชิงเส้น ได้สมการดังนี้ $Y = 2,309 - 0.00048X$

ตารางที่ 3 แสดงค่าจากการคำนวณด้วยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 2 ช่วงเวลา คือ 3 เดือน และ 5 เดือน

เดือน	ความต้องการ พ.ศ.2557	ค่าพยากรณ์ (3เดือน)	ค่าพยากรณ์ (5เดือน)	MAPE(3เดือน)	MAPE(5เดือน)
1	3392.893	2555	2369	0.25	0.30
2	3580.793	2920	2700	0.18	0.25
3	2856.576	3029	2928	0.06	0.02
4	3147.549	3277	3039	0.04	0.03
5	3577.763	3195	3018	0.11	0.16
6	3855.995	3194	3311	0.17	0.14
7	2113.269	3527	3404	0.67	0.61
8	1805.337	3182	3110	0.76	0.72
9	3222.434	2592	2900	0.20	0.10
10	876.4292	2380	2915	1.72	2.33
11	2644.552	1968	2375	0.26	0.10
12	2633.211	2248	2132	0.15	0.19
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน				<u>0.38</u>	<u>0.41</u>

ตารางที่ 4 แสดงค่าจากการคำนวณด้วยวิธีปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียลใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.9 และค่า MAPE

เดือน	ความ ต้องการ พ.ศ.2557	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.1	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.5	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.9	MAPE ค่า α ที่ 0.1	MAPE ค่า α ที่ 0.5	MAPE ค่า α ที่ 0.9
1	3393	2112	2112	3130	0.38	0.38	0.08
2	3581	2240	2753	4283	0.37	0.23	0.20
3	2857	2374	3581	5028	0.17	0.25	0.76
4	3148	2422	3219	4377	0.23	0.02	0.39
5	3578	2495	3148	4313	0.30	0.12	0.21
6	3856	2603	3363	4700	0.32	0.13	0.22
7	2113	2728	3856	5144	0.29	0.82	1.43
8	1805	2667	2985	3575	0.48	0.65	0.98
9	3222	2581	1805	2514	0.20	0.44	0.22
10	876	2645	2514	3789	2.02	1.87	3.32
11	2645	2468	876	2316	0.07	0.67	0.12
12	2633	2486	1760	3907	0.06	0.33	0.48
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน					<u>0.41</u>	<u>0.49</u>	<u>0.70</u>

ตารางที่ 5 แสดงค่าจากการคำนวณการพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเตอร์

เดือน	ความต้องการ พ.ศ.2557	ค่าพยากรณ์ ด้วยวิธีวินเตอร์	MAPE
1	3392.893	2065	0.39
2	3580.793	3413	0.05
3	2856.576	4345	0.52
4	3147.549	2855	0.09
5	3577.763	2846	0.20
6	3855.995	3588	0.07
7	2113.269	4392	1.08
8	1805.337	2002	0.11
9	3222.434	1832	0.43
10	876.4292	2560	1.92
11	2644.552	1515	0.43
12	2633.211	2669	0.01
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน			<u>0.44</u>

ตารางที่ 6 วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย
(Simple Regression Analysis)

เดือน	พ.ศ.2557	วิธีการพยากรณ์การถดถอย เชิงเส้นอย่างง่าย	MAPE
1	3393	3189.26	0.0600
2	3581	3377.38	0.0568
3	2857	2773.86	0.0289
4	3148	2807.93	0.1078
5	3578	2621.44	0.2672
6	3856	2739.93	0.2894
7	2113	2875.30	0.3605
8	1805	2856.06	0.5820
9	3222	2833.86	0.1205
10	876	2450.84	1.7964
11	2645	2558.47	0.0325
12	2633	2626.53	0.0025
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน			<u>0.3087</u>

เกณฑ์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพวิธีการพยากรณ์ในการศึกษาครั้งนี้ เปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ 4 วิธีดังกล่าว โดยพิจารณาจากค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย ซึ่งการวัดความคลาดเคลื่อนระหว่างค่าจริงและค่าพยากรณ์ ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยนี้ไม่มีหน่วย และมีค่าเป็นบวกเสมอจากการคำนวณพบว่า วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่ายช่วงเวลา 3 เดือน ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.38 และวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย ช่วงเวลา 5 เดือน ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.41 วิธีปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียล ใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.9 ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.41 0.49 และ 0.70 ตามลำดับ วิธีรีนเตอร์โดยใช้ค่า α ที่ 0.12 β ที่ 0.05 และ y ที่ 1 ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.44 วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.3087

สรุปและการอภิปรายผล

ในการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ 4 วิธี [10-11] สำหรับการพยากรณ์ความต้องการการใช้ผ้าซึ่งผลการวิเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ ซึ่งพิจารณาจากค่า MAPE พบว่า ทั้ง 4 วิธี ให้ค่า MAPE ใกล้เคียงกัน ซึ่งวิธีที่ศึกษาแต่ละวิธีต่างเป็นวิธีการพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพ แต่วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 5 ช่วงเวลา เป็นวิธีที่ให้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุด และเมื่อนำรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดมาพยากรณ์ล่วงหน้า 12 เดือน พบว่าวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ให้ค่า MAPE ที่น้อยที่สุดคือ 0.3087 รองลงมาคือวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 3 ช่วงเวลา ให้ค่า MAPE อยู่ก็คือ 0.38 และวิธีปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียลที่ $\alpha = 0.1$ ให้ค่า MAPE = 0.41 อย่างไรก็ตาม ค่าพารามิเตอร์ของแต่ละวิธีการมีผลต่อการพยากรณ์ ดังนั้น การปรับค่าพารามิเตอร์ α ของ วิธีปรับเรียบเอ็กซ์โปเนนเชียล อาจทำให้ได้คำตอบของการพยากรณ์ที่ดีกว่าก็อาจเป็นไปได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เอกสารอ้างอิง

- [1] รวิพิมพ์ ฉวีสุข และธนิกานต์ จูฑาเจริญวงศ์. (2553). “การพยากรณ์ปริมาณความต้องการและวางแผนการผลิตชิ้นส่วนไก่สำหรับผลิตภัณฑ์ไก่แปรรูปแช่แข็ง : กรณีศึกษา กลุ่มบริษัทธุรกิจการผลิตไก่ครบวงจร”, ใน **การจัดการอุตสาหกรรมเกษตร : กรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร.
- [2] ณรงค์เดช เดชทวีสุทธิ. (2555). “การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ด้วยวิธีการพยากรณ์ความต้องการ”, **วารสาร มวก.วิชาการ**. 15(30), 107-117.
- [3] จุฑามาศ ศุภนคร (2554). “การพยากรณ์อนุกรมเวลาสำหรับการวางแผนการผลิตชิ้นส่วนประกอบผลิตภัณฑ์เบร้ง”, **วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 21(3), 595-606.
- [4] วชิรินทร์ เปียสกุล และธนัญญา วสุศรี. (2550). “การพยากรณ์และการวางแผนการผลิตรวม : กรณีศึกษาบริษัทผลิตกะทิสด”, ใน **การประชุมสัมมนาวิชาการด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ครั้งที่ 7**. 321- 334.
วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- [5] David C. Heath and Peter L. Jackson. (1994). “Modeling the Evolution of DemandForecasts ITH Application to Safety Stock Analysis in Production/Distribution Systems”, **IIE Transactions**. 26(3), 17-30.
- [6] Gabriel R. Bitran, Elizabeth A. Haas and Hirofumi Matsuo. (1986). “Production Planning of Style Goods with High Setup Costs and Forecast Revisions”, **Operations Research**. 34(2), 226 – 236.
- [7] วิชัย แหวนเพชร. (2547). **การวางแผนและควบคุมการผลิต**. กรุงเทพฯ : หจก.ธรรมกมลการพิมพ์.
- [8] บุษบา พงกษาพันธุ์รัตน์. (2552). **การวางแผนและควบคุมการผลิต**. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.

- [9] จักรินทร์ กลั่นเงิน และประภาพรณ เกษราพงศ์. (2555). “การพยากรณ์ปริมาณความต้องการสินค้าเพื่อควบคุมสินค้าคงคลัง : กรณีศึกษา ธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก”, ใน **การประชุมวิชาการขายงานวิศวกรรมอุตสาหกรรม ประจำปี พ.ศ.2555**. วันที่ 17-19 ตุลาคม 2555 ณ โรงแรมเมธาวลัย ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.
- [10] ชุมพล ศฤงคารศิริ. (2546). **การวางแผนและควบคุมการผลิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).
- [11] พิภพ ลลิตาภรณ์. (2549). **ระบบการวางแผนและควบคุมการผลิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

การเปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของ การลงทุนในการทำสวนยางพาราระหว่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ของไทย

Comparative of The Return on Investment
of Para-Rubber Planting
between Northeastern and Southern Thailand

เดียนรุ่ง ช่วยเรือง¹ และนัทธ์หทัย หลงสะ²

Duanrung Chouyruang¹ and Nat-hathai Longsa²

¹อ., สาขาศึกษาทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ตรัง 92150

²อ., สาขาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพฯ 10300

บทคัดย่อ

การเปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในการทำสวนยางพารา ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ของไทย ใช้พื้นที่ขนาด 20 ไร่ อายุโครงการ 25 ปี อัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 8 ต่อปี โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present – Value : NPV) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost – Ratio : BCR) และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (Internal Rate of Return : IRR) ผลการวิเคราะห์พบว่า ผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุน โดยภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคใต้มีค่า NPV, BCR และ IRR มากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้ 1) NPV ภาคใต้ มีค่าเท่ากับ 251,808.50 บาทภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับ 165,834.50 บาท 2) BCR ภาคใต้มีค่าเท่ากับ 1.10 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า เท่ากับ 1.08 และ 3) IRR ภาคใต้มีค่าเท่ากับร้อยละ 10.90 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับร้อยละ 10.09

คำสำคัญ : ผลตอบแทนทางการเงิน ยางพารา

Abstract

Comparativen study on financial analysis of this returns on investment of para – rubber planting between Northeastern and Southern regions of Thailand was studied by using the area of 20 acres, and project life of 25 years, as was as a discount rate of 8 percent per year. The net present value (NPV), benefit cost ratio (BCR), and internal rate of return of investment (IRR) are employed to evaluate the investment of para – rubber planting. The results showed that the financial rewards of investing in para – rubber planting are worth both regions. Particularly, the South region has higher returns on investment than the north region with NPV of 251,808.50(165,834.50) baht,

the BCR of 1.10 (1.08), and the IRR of 10.90 (10.09) percent, for southern (Northeastern) Thailand.

Keywords : Financial Analysis Para-Rubber

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและมีส่วนช่วยให้เกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ มีงานทำมากขึ้นเนื่องจากยางพาราสามารถปลูกได้กับทุกสภาพพื้นที่และขายได้ราคาดี นอกจากนี้ ตลาดโลกยังมีความต้องการใช้ยางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น เช่น จีน มาเลเซีย และญี่ปุ่นรัฐบาลจึงมีนโยบายขยายพื้นที่ปลูกไปยังภาคต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มปริมาณการผลิตยางธรรมชาติเพื่อรองรับความต้องการของตลาดโลก แต่ในปี 2554 เศรษฐกิจโลกเริ่มชะลอตัวส่งผลกระทบต่ออุปสงค์และอุปทานยางพารา นั่นคือ อุปทานเพิ่มขึ้น อุปสงค์ลดลง เนื่องจากความต้องการผลิตภัณฑ์ยางเพื่อนำไปใช้ผลิตรถยนต์และถุงมือยางลดลง ขณะที่สต็อกยางพาราของไทยและของโลกกลับเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อราคายางพาราในตลาดโลกและราคายางในประเทศลดลง และมีผลกระทบต่อผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับในแต่ละภาคของประเทศ เนื่องจากราคาที่ดินค่าจ้างแรงงานและค่าขนส่งในแต่ละภูมิภาคไม่เท่ากัน ทำให้ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับมีความแตกต่างกันจากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ว่าคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่ช่วยประกอบการตัดสินใจของเกษตรกร และผู้ที่สนใจจะลงทุนทำสวนยางพาราทั้ง 2 ภาคดังกล่าว รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำหนดมาตรการหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนจากการลงทุนของการทำสวนยางพาราระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 600 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 300 ราย และเกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในภาคใต้ 300 ราย ใช้พื้นที่ขนาด 20 ไร่ อายุโครงการ 25 ปี อัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 8 เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนการทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : BCR) อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (Internal Rate of Return : IRR) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ [1]

1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนลบด้วยต้นทุนหรือผลตอบแทนสุทธิ เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$NPV = \frac{B_0 - C_0}{(1+r)^0} + \frac{B_1 - C_1}{(1+r)^1} + \frac{B_2 - C_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{B_n - C_n}{(1+r)^n}$$

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

เมื่อ	B_t	คือ	ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี t
	C_t	คือ	ต้นทุนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี t
	r	คือ	อัตราคิดลด
	t	คือ	ปีที่คำนวณ (มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง n)
	n	คือ	อายุของโครงการ

$B_1 - C_1$ คือ ค่าของผลตอบแทนสุทธิที่เกิดขึ้นแต่ละปี เมื่อเทียบเป็นมูลค่าปัจจุบันต้องคูณด้วยอัตราคิดลด(discount factor) $1/(1+r)^t$ ก็จะได้เป็นผลตอบแทนสุทธิในแต่ละปีที่มีค่าเป็นมูลค่าปัจจุบัน เมื่อบวกค่าผลตอบแทนสุทธิในแต่ละปีเข้าด้วยกันจะได้ค่าผลตอบแทนสุทธิรวมของโครงการซึ่งมีค่าปัจจุบันมีหลักเกณฑ์การพิจารณา คือ ถ้า NPV มีค่าเป็นบวก หมายความว่า ผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการนั้นมีค่ามากกว่าต้นทุนของโครงการใช้ทรัพยากรในโครงการนั้น ๆ ให้ผลคุ้มค่าหรืออีกนัยหนึ่งคือ โครงการนั้นไม่กำไรผ่านการประเมินในขั้นต้นถ้า NPV มีค่าเป็นลบ หมายความว่า โครงการนั้นไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุนถ้า NPV มีค่าเท่ากับ 0 หมายความว่าโครงการนั้นให้ผลตอบแทนเท่ากับต้นทุนที่เกิดขึ้น

2. อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : BCR) หมายถึง อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมดตลอดอายุโครงการ เขียนเป็นสมการ ได้ดังนี้ [2]

$$BCR = \left(\sum_{t=0}^n \frac{(B_t)}{(1+r)^t} \right) / \left(\sum_{t=0}^n \frac{(C_t)}{(1+r)^t} \right)$$

เมื่อ	B_1	คือ	ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี t
	C_1	คือ	ต้นทุนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี t
	r	คือ	อัตราคิดลด
	t	คือ	ปีที่คำนวณ (มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง n)
	n	คือ	อายุของโครงการ

มีหลักเกณฑ์การพิจารณาตัดสินใจ ดังนี้

$BCR > 1$ แสดงว่า โครงการเป็นที่ยอมรับ

$BCR < 1$ แสดงว่า โครงการไม่เป็นที่ยอมรับ

$BCR = 1$ แสดงว่า ไม่ว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ไม่มีผลกระทบ

3. อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return : IRR) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยหรืออัตราคิดลดสูงสุดที่โครงการจะสามารถจ่ายให้กับทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งเมื่อจ่ายแล้วโครงการนั้นจะยังคงมีผลตอบแทนเท่ากับต้นทุนทั้งหมดพอดี โดยการหาอัตราคิดลดที่จะมีผลให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนเท่ากับต้นทุน เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+i)^t} = \sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+i)^t}$$

$$IRR = i_1 + (i_u - i_1) \frac{NPV_{i_1}}{NPV_{i_1} - NPV_{i_u}}$$

เมื่อ	i_1	คือ	อัตราส่วนลดตัวต่ำ (NPV มีค่าบวก)
	i_u	คือ	อัตราส่วนลดตัวสูง (NPV มีค่าติดลบ)
	NPV_{i_1}	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่คำนวณได้จากอัตราส่วนลดตัวต่ำ
	NPV_{i_u}	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่คำนวณได้จากอัตราส่วนลดตัวสูง

หลักเกณฑ์ในการคำนวณ IRR จากค่าของ NPV และอัตราส่วนลด คือ

1. จะต้องคำนวณ NPV อย่างน้อยสามค่าจากอัตราส่วนลดสามอัตรา
2. อัตราส่วนลดที่ใช้ในการคำนวณ NPV นี้จะต้องมีค่าห่างกันไม่เกิน ร้อยละ 5
3. NPV ดังกล่าวจะต้องมีค่าทั้งบวกและลบ กล่าวคือ อย่างน้อยจะต้องมีค่าเป็นบวกหนึ่งค่าและเป็นลบอย่างน้อยหนึ่งค่า

หลักเกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุนในโครงการมีดังนี้

$IRR > i$ แสดงว่า คำนวณการลงทุนยอมรับข้อเสนอของโครงการ

$IRR < i$ แสดงว่า ไม่คำนวณการลงทุนไม่ยอมรับข้อเสนอของโครงการ

$IRR = i$ แสดงว่า ให้ผลตอบแทนเท่ากับเงินทุน

ข้อจำกัด

1. ถึงแม้ว่า IRR จะเป็นเกณฑ์การตัดสินใจที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในสถาบันการเงิน แต่มีจุดอ่อนคืออัตราผลตอบแทนภายในโครงการอาจมีได้มากกว่า 1 ค่า ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์

2. ค่าอัตราผลตอบแทนภายในมีความอ่อนไหวสูงต่อช่วงเวลาที่เกิดต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ ถ้าเปรียบเทียบโครงการอิสระที่มีอายุทางเศรษฐกิจต่างกัน เมื่อพิจารณาจากค่า IRR แล้ว มักลำเอียงเข้าข้างโครงการที่มีอายุของโครงการสั้นหรือมีผลตอบแทนในช่วงต้นของโครงการ ส่วนโครงการที่มีอายุของโครงการยาวหรือมีระยะเวลาที่ต้องรอคอยการเกิดผลตอบแทนนานมักมีค่า IRR ต่ำกว่า แต่โครงการที่มีค่า IRR สูงกว่ามิได้หมายความว่าดีกว่าเสมอไป

การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (project sensitivity analysis)

ต้นทุนและผลตอบแทนที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงการเป็นสิ่งที่ได้จากการคาดคะเนทั้งสิ้น เนื่องจากการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ และส่งผลต่อความเป็นไปได้ของการลงทุน แม้ว่าจะได้ประมาณค่าที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด จุดประสงค์ของการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการจึงต้องยอมรับความไม่แน่นอน ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งสิ้น ดังนั้น จึงต้องวิเคราะห์ความอ่อนไหวภายใต้ความไม่แน่นอนว่า โครงการจะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้วิเคราะห์การตอบสนองของโครงการต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ด้านต้นทุน พิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของต้นทุน โดยศึกษาจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนร้อยละ 10 และ 15 จากราคาที่สูงขึ้นของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เมื่อรายได้คงที่
2. ด้านผลตอบแทน พิจารณาถึงการลดลงของรายได้โดยศึกษาจากการลดลงของรายได้

ได้ร้อยละ 10 และ 15 จากรายได้ทั้งหมด เมื่อต้นทุนคงที่

3. ด้านต้นทุน และผลตอบแทน พิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของต้นทุนและการลดลงของรายได้ร้อยละ 10 และ 15

การทดสอบค่าความเปลี่ยนแปลง (switching value test) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ (percentage change) ของปัจจัยที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อความเป็นไปได้ของโครงการ ซึ่งทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์ ดังนั้น ระดับความเสี่ยงภัยในโครงการจึงถูกกำหนดโดยขนาดของค่าความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การทดสอบค่าความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุน (SVT_C) หมายความว่า ต้นทุนของโครงการสามารถเพิ่มขึ้นได้ร้อยละเท่าไร ก่อนที่จะทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์

$$SVT_C = \frac{NPV}{PVC} \times 100$$

เมื่อ	SVT_C	คือ	Switching Value Test
	NPV	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ
	PVC	คือ	มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน

2. การทดสอบค่าความเปลี่ยนแปลงด้านผลตอบแทน (SVT_B) หมายความว่า ผลตอบแทนของโครงการสามารถลดลงได้ร้อยละเท่าไร ก่อนที่จะทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์

$$SVT_B = \frac{NPV}{PVB} \times 100$$

เมื่อ	SVT_B	คือ	Switching Value Test
	NPV	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ
	PVC	คือ	มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน

สรุปได้ว่า หลังจากที่วิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการแล้ว หากผลที่ได้รับทำให้โครงการยอมรับได้ จะต้องทดสอบโดยใช้ Switching Value Test เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรสำคัญจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด โดยที่โครงการยังยอมรับ

ได้ในระดับต่ำสุด ซึ่งชี้วัดจากเกณฑ์วัดค่าโครงการเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง เช่น ผลตอบแทนลดลงได้มากที่สุดเท่าใด และต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นได้มากที่สุดเท่าใด

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนระหว่างการทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 600 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 300 ราย และเกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในภาคใต้ 300 ราย ใช้พื้นที่ขนาด 20 ไร่ อายุโครงการ 25 ปี ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 10 ปี 5 เดือน เงินทุนที่เกษตรกรใช้ในการทำสวนยางพารา คือ การกู้ยืมเงิน พันธุ์ยางพาราที่เกษตรกรใช้ปลูกและปลูกซ่อมเป็นพันธุ์ RRIM 600 ผลิตเป็นน้ำยางสด ระดับราคาโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับคือ 71 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นระดับราคาที่สูงกว่าในภาคใต้ เนื่องจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตยางพาราเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ปัญหาที่สำคัญในการทำสวนยางพาราคือขาดแคลนแรงงานและการจำหน่ายผลผลิต เนื่องจากการขนส่งไม่สะดวก สำหรับภาคใต้พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 21 ปี เงินทุนที่เกษตรกรใช้ในการทำสวนยางพาราคือการได้รับการจัดสรรจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พันธุ์ยางพาราที่เกษตรกรใช้ปลูกและปลูกซ่อมเป็นพันธุ์ RRIM 600 ผลิตเป็นน้ำยางสด ระดับราคาโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับคือ 69 บาทต่อกิโลกรัม ปัญหาที่สำคัญในการทำสวนยางพาราคือพ่อค้าคนกลางกดราคา สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุนการทำสวนยางพาราระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เป็นดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนของสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2556

หน่วย : บาท			
ปีที่	รายรับ	ค่าใช้จ่าย	ผลตอบแทนสุทธิ
1	0	295,255.48	-295,255.48
2	0	82,453.35	-82,453.35
3	0	83,453.35	-83,453.35
4	0	83,453.35	-83,453.35
5	0	83,453.35	-83,453.35
6	0	85,155.30	-85,155.30
7	358,848.00	334,390.34	24,457.66
8	358,848.00	249,708.91	109,139.09
9	358,848.00	252,734.35	106,113.65
10	358,848.00	249,708.91	109,139.09
11	403,200.00	275,418.37	127,781.63
12	403,200.00	269,667.31	133,532.69
13	403,200.00	272,692.75	130,507.25
14	403,200.00	269,984.12	133,215.88
15	403,200.00	288,694.63	114,505.37
16	362,880.00	298,295.26	64,584.74
17	362,880.00	254,548.75	108,331.25
18	362,880.00	257,394.15	105,485.85
19	362,880.00	255,502.41	107,377.57
20	362,880.00	251,523.31	111,356.69
21	330,220.80	241,940.87	88,279.93
22	330,220.80	236,826.67	93,394.13
23	330,220.80	255,853.99	74,366.81
24	330,220.80	236,826.67	93,394.13
25	1,253,820.80	237,464.11	1,016,356.69
NPV	2,369,149.64	2,203,315.14	165,834.50
BCR			1.08
IRR			10.09%

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า การลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 165,834.50 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.08 อัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 10.09 ซึ่งจากผลการวิเคราะห์จะเห็นว่าการทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเป็นไปได้ในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่ามากกว่าศูนย์ หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่าผลตอบแทนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน สูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายตลอดอายุโครงการ ทำให้เกิดกำไร ส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่ามูลค่าปัจจุบันของรายได้มีค่ามากกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่าย นั่นคือ เมื่อลงทุน 1 บาท จะได้ผลตอบแทนกลับมา 1.08 บาท หรือได้กำไร 0.08 บาท สำหรับ IRR พบว่า อัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของรายได้เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายเท่ากับ ร้อยละ 10.09 ซึ่งสูงกว่าอัตราคิดลด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลพรรณ สกุลเพชร [3] ที่พบผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกยางพาราในจังหวัดนครราชสีมา มีความคุ้มค่าในการลงทุน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนสวนยางพาราในภาคใต้ ปี 2556

หน่วย : บาท			
ปีที่	รายรับ	รายจ่าย	ผลตอบแทนสุทธิ
1	0	286,710.63	-286,710.63
2	0	96,210.36	-96,210.36
3	0	97,710.36	-97,710.36
4	0	97,710.36	-97,710.36
5	0	97,710.36	-97,710.36
6	0	100,001.45	-100,001.45
7	418,656.00	381,860.55	36,795.45
8	418,656.00	291,543.17	127,112.83
9	418,656.00	293,767.38	124,888.62
10	418,656.00	291,543.17	127,112.83
11	470,400.00	319,996.17	150,403.83
12	470,400.00	314,827.97	155,572.03
13	470,400.00	317,052.18	153,347.82
14	470,400.00	315,144.93	155,255.07
15	470,400.00	329,586.35	140,813.65
16	423,360.00	340,951.06	82,408.94
17	423,360.00	295,884.18	127,475.82
18	423,360.00	293,659.97	129,700.03
19	423,360.00	281,346.16	126,822.92
20	423,360.00	276,513.89	129,700.03
21	385,257.60	291,272.27	103,911.44
22	385,257.60	276,513.89	108,743.71
23	385,257.60	291,272.27	93,985.33
24	385,257.60	276,513.89	108,743.71
25	1,408,857.60	276,988.10	1,131,869.50
NPV	2,756,132.68	2,504,324.18	251,808.50
BCR			1.10
IRR			10.90%

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้ พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 251,808.50 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.10 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 10.90 แสดงว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้มีความเป็นไปได้ในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่ามากกว่าศูนย์ หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่าผลตอบแทนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน มีค่าสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายตลอดอายุโครงการทำให้เกิดกำไร ส่วน BCR มีค่าเท่ากับ 1.10 ซึ่งมากกว่า 1 แสดงว่าเมื่อลงทุน 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนกลับมา 1.10 บาท หรือได้กำไรเท่ากับ 0.10 บาท และหากพิจารณา IRR จะเห็นว่าอัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของรายได้มีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายมีค่าสูงกว่าอัตราคิดลด ซึ่งทำให้โครงการนี้มีความคุ้มค่าในการลงทุนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอริสรา จันทร์แก้ว [4] ที่พบว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีความคุ้มค่าในการลงทุน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ปี 2556

รายการ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV)	165,834.50	251,808.50
มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR)	1.08	1.10
อัตราผลตอบแทนภายในการลงทุน(IRR)	10.09%	10.90%

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนระหว่างการทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ผลการวิเคราะห์พบว่าผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุน โดยภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคใต้มีค่า NPV, BCR และ IRR มากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั่นคือ NPV ภาคใต้มีค่าเท่ากับ 251,808.50 บาทภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับ 165,834.50 บาท แสดงว่ามูลค่าปัจจุบันของกำไรจากการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้มีค่ามากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหากพิจารณา BCR ภาคใต้มีค่าเท่ากับ 1.10 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับ 1.08 นั่นคือเมื่อลงทุน 1 บาท ภาคใต้จะได้รับ

ผลตอบแทนกลับมา 1.10 บาท หรือได้กำไร 0.10 บาท ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับผลตอบแทนกลับมา 1.08 หรือได้รับกำไร 0.08 บาท นอกจากนี้เมื่อพิจารณา IRR จะเห็นว่าอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนของภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่ามากกว่าอัตราคิดลด โดยอัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของรายได้เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายในการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้จะมีค่ามากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั่นคือ ภาคใต้มีอัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ 10.90 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับร้อยละ 10.09

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวในการลงทุนทำสวนยางพารา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2556

รายการ	PVB (บาท)	PVC (บาท)	NPV (บาท)	BCR	IRR (%)
ก่อนการเปลี่ยนแปลง	2,369,149.64	2,203,315.14	165,834.50	1.08	10.09
ต้นทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญสูงขึ้นร้อยละ 10	2,369,149.64	2,248,731.48	120,418.16	1.05	9.52
ต้นทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญสูงขึ้นร้อยละ 15	2,369,149.64	2,271,439.66	97,709.98	1.04	9.23
รายได้ลดลงร้อยละ 10	2,132,234.67	2,203,315.14	-71,080.46	0.97	7.02
รายได้ลดลงร้อยละ 15	2,013,777.19	2,203,315.14	-189,537.94	0.91	5.26
ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10	2,132,234.67	2,248,731.48	-116,496.81	0.95	6.40
ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15	2,013,777.19	2,271,439.66	-257,662.46	0.89	4.26

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เมื่อค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช และน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ จะได้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 120,418.16 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.05 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 9.52 และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจ่ายของปัจจัยการผลิตที่สำคัญเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 โดยกำหนดให้รายได้คงที่มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 97,709.98 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน

ต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 1.04 มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 9.23 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีค่าใช้จ่ายของปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และ 15 การลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากจากเมื่อพิจารณาแล้ว NPV มีค่าเป็นบวก BCR มีค่ามากกว่า 1 และ IRR มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 8 ในกรณีที่รายได้ลดลงร้อยละ 10 และ 15 จะทำให้การลงทุนการทำสวนยางพาราไม่เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่าน้อยกว่าศูนย์ BCR มีค่าน้อยกว่า 1 และ IRR มีค่าน้อยกว่าร้อยละ 8 นั่นคือ ถ้ารายได้ลดลงร้อยละ 10 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -71,080.46 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 0.97 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 7.02 และถ้ารายได้ลดลงร้อยละ 15 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -189,537.94 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 0.91 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 5.26 ในกรณีที่ค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 และในกรณีที่ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15 พบว่าทั้งสองกรณีไม่มีความเป็นไปได้ในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่าน้อยกว่าศูนย์ BCR มีค่าน้อยกว่า 1 และ IRR มีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 8 นั่นคือ ถ้าค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -116,496.81 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 0.95 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 6.40 และในกรณีที่ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -257,662.46 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้านทุน (BCR) เท่ากับ 0.89 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 4.26

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวในการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้ ปี 2556

รายการ	PVB (บาท)	PVC (บาท)	NPV (บาท)	BCR	IRR (%)
ก่อนการเปลี่ยนแปลง	2,756,132.68	2,504,324.18	251,808.50	1.10	10.90
ต้นทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญสูงขึ้นร้อยละ 10	2,756,132.68	2,579,431.91	176,700.77	1.07	10.00
ต้นทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญสูงขึ้นร้อยละ 15	2,756,132.68	2,616,985.77	139,146.91	1.05	9.56
รายได้ลดลงร้อยละ 10	2,480,519.41	2,504,324.18	-23,804.77	0.99	7.70
รายได้ลดลงร้อยละ 15	2,342,712.78	2,504,324.18	-161,611.40	0.94	5.86
ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10	2,480,519.41	2,579,431.91	-98,912.50	0.96	6.78
ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15	2,342,712.78	2,616,985.77	-274,272.99	0.90	4.46

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้พบว่า เมื่อค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช และน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ จะได้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 176,700.77 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.07 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 10.00 และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายของปัจจัยการผลิตที่สำคัญเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 โดยกำหนดให้รายได้คงที่มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 139,146.91 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 1.05 มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 9.56 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีค่าใช้จ่ายของปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และ 15 การลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้ก็ยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากจากเมื่อพิจารณาแล้ว NPV มีค่าเป็นบวก BCR มีค่ามากกว่า 1 และ IRR มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 8 ในกรณีที่รายได้ลดลงร้อยละ 10 และ 15 จะทำให้การลงทุนการทำสวนยางพาราไม่เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่าน้อยกว่าศูนย์ BCR มีค่าน้อยกว่า 1 และ IRR มีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 8 นั่นคือ ถ้ารายได้ลดลงร้อยละ 10 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -23,804.77 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 0.99 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 7.70 และถ้ารายได้ลดลงร้อยละ 15

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -161,611.40 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 0.94 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 5.86 ในกรณีที่ค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 และในกรณีที่ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15 พบว่าทั้งสองกรณีไม่มีความเป็นไปได้ในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่าน้อยกว่าศูนย์ BCR มีค่าน้อยกว่า 1 และ IRR มีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 8 นั่นคือ ถ้าค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -98,912.50 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 0.96 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 6.78 และในกรณีที่ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และรายได้ลดลงร้อยละ 15 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ -274,272.99 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) เท่ากับ 0.90 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 4.46

ตารางที่ 6 การทดสอบค่าความเปลี่ยนแปลง (Switching value test) ของการลงทุน ทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

หน่วย: ร้อยละ		
รายการ	STV _c	STV _B
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7.53	7.00
ภาคใต้	10.05	9.17

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุน (STV_c) ในกรณีการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ สามารถเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 7.53 และ 10.05 ตามลำดับก่อนที่จะทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้จะมีความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุนสูงกว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้มีความเสี่ยงภัยในระดับที่ต่ำกว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านผลตอบแทน (STV_B) ในกรณีการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ พบว่าสามารถลดลงได้ร้อยละ 7.00 และ 9.14 ตามลำดับก่อนที่จะทำให้ค่า NPV มีค่าเท่ากับศูนย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าความเปลี่ยนแปลงด้านผล

ตอบแทนในการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้มีค่าสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงว่าความเสี่ยงของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคใต้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุป

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนระหว่างการทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ ผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุน โดยภาคใต้ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังพบว่าการลงทุนทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาปุ๋ยปลอมและมีราคาแพง ซึ่งส่งผลกระทบต่อต้นทุนและปริมาณผลผลิต ดังนั้น หน่วยงานของราชการที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาจัดการดูแลเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ในขณะเดียวกันเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกัน โดยอยู่ในรูปของสหกรณ์เพื่อจัดหาปุ๋ยราคาถูก ซึ่งจะสามารถช่วยลดต้นทุนได้ สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยอื่นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น วิธีการผลิต การตลาด และประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาทางการเงินเท่านั้น จึงเป็นตัวชี้วัดได้เพียงส่วนเดียว นอกจากนี้ยางพาราเป็นพืชสวนที่เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 7 ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาถึงชนิดของพืชที่ปลูกแซมระหว่างแถวที่เหมาะสม เพื่อแนะนำให้เกษตรกรปลูกเพื่อเสริมรายได้ในช่วงที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร งบประมาณแผ่นดิน (พ.ศ.2556) ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง สถาบันวิจัยและพัฒนาที่ได้ให้คำปรึกษา กระตุ้นและส่งเสริม ตลอดจนอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านแก่ผู้วิจัย สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ที่ช่วยตอบแบบสัมภาษณ์ และได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] Gittinger, J. P. (1982). **Economic analysis of agricultural project** (2nd ed.). Baltimore, MD: The John Hopkins University Press.
- [2] Boardman, A.E., Greenberg, D.H., Vining, A. R. and Weimer, D. L. (2001). **Cost-Benefit analysis: Concepts and practice** (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- [3] วิมลพรรณ สกุลเพชร. (2552). **วิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินระหว่าง การปลูกยางพารากับมันสำปะหลัง จังหวัดนครราชสีมา**.
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [4] อริสรา จันทร์แก้ว. (2549). **วิเคราะห์ต้นทุนการลงการทำสวนยางพาราของเกษตรกร อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต

The Creation of Fine Arts : A Chapter of Life Series

ศุภชัย ศรีขวัณแก้ว¹

Supphachai Srihwankaew¹

¹อ., สาขาวิชาจิตรกรรม สาขาศิลปกรรมและออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา 90000

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม ชุด “บริบทหนึ่งของชีวิต” เป็นการนำเสนอเรื่องราวมุมมองความเป็นส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์จากการประสบการณ์ชีวิตที่สัมพันธ์กับสังคมสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวส่งผลต่อรูปแบบทางความคิด รูปแบบทางอารมณ์ เสนอผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และหลักการทางศิลปะเป็นผลงานจิตรกรรม 2 มิติ รูปแบบจิตรกรรมกึ่งเหมือนจริงโดยการนำรูปทรงที่มีอยู่จริงในธรรมชาติ มาเพิ่มเติม และตัดทอน สร้างเป็นรูปสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความคิด ความรู้สึก การแสดงออก และจินตนาการ โดยใช้กลวิธีจิตรกรรมเทคนิคผสม เพื่อถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน ให้ตระหนักถึงความเจริญและความสำคัญทางจิตใจ ความรัก ความเอื้ออาทร การเป็นมิตรที่ดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์

คำสำคัญ : บริบทหนึ่งของชีวิต จิตรกรรมกึ่งเหมือนจริง จิตรกรรมเทคนิคผสม

Abstract

The Creation of Fine Arts “A Chapter of Life Series” is based on the creator’s personal perspective derived from his past experience on the surroundings, which influences the way of thinking and emotion. The creation used creative process and principal of arts in creating the 2 dimension painting in the form of semi-realistic Fine Art. It added and remove the natural shapes for creating the signs that represented thoughts, feelings, expressions and imaginations by using technique mixed with painting. The Fine Art tell the story of the way people live in the globalization regime and reminds them of the importance of soul, love, generosity and friendships, which are the basic principal of humanity.

Keywords : A Chapter of Life Serie, Semi Realistic Painting, Mixed Painting

บทนำ

การสร้างสรรคผลงานทางศิลปะเพื่อให้เกิดเป็นภาพผลงานที่ทรงคุณค่านั้น ต้องประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ มากมาย และส่วนประกอบหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งคือ การค้นหาข้อมูลเพื่อสร้างสรรคผลงาน ข้อมูลที่ผู้สร้างสรรคใช้อาจได้มาจากประสบการณ์จริงได้มาจากการค้นคว้าจากลักษณะอื่น ๆ ตามแต่ประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค ข้อมูลที่หามาได้จะถูกเลือกสรร จัดสรร และคัดสรรตามความจำเป็นให้เหมาะสมต่อการใช้งานและการแสดงออกซึ่งปรากฏอยู่ในการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม ชูต บริบทหนึ่งของชีวิต

มนุษย์ เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีทั้งสติปัญญาและเหตุผลมีทั้งความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน หากแต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของสังคมปัจจุบันสิ่งที่ได้กล่าวนี้อาจแทบไม่มีให้เห็นในทุกวันนี้ มนุษย์ต้องการชีวิตสะดวกสบาย ต้องการเงินทอง อำนาจเกียรติยศชื่อเสียง และการที่จะได้มาด้วยสิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องแข่งขันแย่งชิง ผู้ที่เข้มแข็งย่อมเอารัดเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าตัวเอง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสังคมนี้เอง ได้เปลี่ยนแปลงจิตใจและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม ชูต บริบทหนึ่งของชีวิต เป็นการนำเสนอมุมมองที่เป็นส่วนตัวของผู้สร้างสรรคแสดงออกผ่านกระบวนการกลวิธีทางศิลปะโดยอาศัยเนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน ทำให้ทุกชีวิตต่อสู้ดิ้นรน ไหว่คว้า แสวงหาโอกาสแสวงหาความเท่าเทียมกัน ความสุข ความสำเร็จ อันเป็นสิ่งที่เกิดมาจากข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ไม่ต้องการเพียงแต่มีชีวิตรอดเท่านั้น แต่ต้องอยู่อย่างมีความสุขสบายในสังคม โดยการนำรูปทรงที่มีอยู่จริงในธรรมชาติ มาเพิ่มเติม และดัดทอน สร้างเป็นรูปสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความคิด ความรู้สึก การแสดงออก และจินตนาการของผู้สร้างสรรคให้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดที่ต้องการนำเสนอ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงแนวทางและเทคนิคการสร้างสรรคงานศิลปะที่เป็นเรื่องสนองอารมณ์ความรู้สึก
2. เพื่อต้องการให้ตระหนักถึงความหมายที่ออกมาแล้วเกี่ยวข้องกับความรัก ความเอื้ออาทร การเป็นมิตรที่ดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์

3. เพื่อศึกษาค้นคว้ารูปแบบ การสร้างสรรค์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของข้าพเจ้า ให้ความสอดคล้องกับแนวความคิด

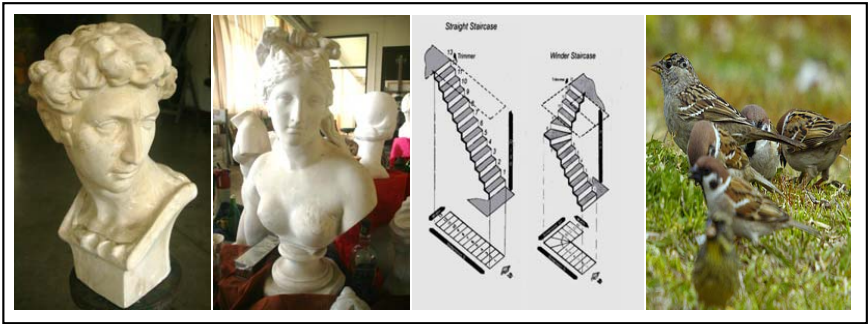
ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้สร้างสรรค์ได้มาจากการสัมผัส การสังเกต การบันทึกจดจำจากประสบการณ์จริงภายในสังคมรอบตัว หรือได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ หรือมาจากลักษณะอื่น ๆ ตามแต่ประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ ข้อมูลที่หามาได้จะถูกเลือกสรร จัดสรร และคัดสรรตามความจำเป็นให้เหมาะสมต่อการใช้งานและการแสดงออก ซึ่งปรากฏอยู่ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต (The Creation of Fine Arts : A Chapter of Life Serie) ผู้สร้างสรรค์ได้จำแนกแหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการค้นหาและรวบรวมข้อมูลเพื่อประโยชน์ของการสร้างสรรค์ผลงานไว้ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของมนุษย์มนุษย์ดำรงชีวิตภายใต้กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้เป็นแบบแผนร่วมกัน แต่เนื่องจากแต่ละสังคมประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก การแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ตนต้องการบางอย่าง ซึ่งแสดงออกทางกาย วาจา และใจ รวมทั้งแสดงออกมาทั้งภายนอกและภายใน อาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกันซึ่งเกิดเป็นอิทธิพลของพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกันเอง

สัณนิทธานเป็นทฤษฎีที่นำมาอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ว่า การสื่อสารคือจุดกำเนิดของความหมาย ซึ่งการศึกษาแนวนี้จะไม่สนใจความล้มเหลวของการสื่อสาร และไม่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและความถูกต้อง แต่เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบภาษา วัฒนธรรม และความความเป็นจริงที่ไม่สามารถแสดงผลเป็นลูกศรหรือเป็นเส้นตรงของกระแสการไหลของข่าวสาร แต่เป็นการศึกษาเชิงโครงสร้าง โดยมุ่งความสนใจไปที่การวิเคราะห์โครงสร้างที่กลุ่มความสัมพันธ์ที่ทำให้สาร หมายถึง บางสิ่งที่มันสร้างเครื่องหมายบนกระดาษหรือเสียง ไปยังสารที่จะถูกส่งออกไปในการสื่อสารแต่ละครั้ง ดังนั้น การศึกษาแนวสัณนิทธานนี้ถือว่าตัวกำหนดของการสื่อสารขึ้นอยู่กับสังคมและสิ่งรอบตัวบนโลกของมนุษย์ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสื่อสาร แต่ระบบสัญญาณทำการควบคุมการสร้าง ความหมายของตัวบทให้เป็นไปอย่างมีความสลับซับซ้อนอย่างแผ่เร้น และต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต โดยมีการเก็บบันทึกจากภาพถ่าย และการค้นคว้าหารูปทรงต่าง ๆ เพิ่มเติมจากเอกสาร นิติสาร ตำรา บทความหรืออินเทอร์เน็ต เช่น รูปทรงของรูปปั้นเดวิด รูปทรงของรูปปั้นวินัส รูปทรงเรขาคณิต นก ปลา ต้นไม้ ใบไม้ โครงสร้างของบันได สัญลักษณ์จักรวาล สัญลักษณ์ที่แสดงความหมายในทางศิลปะ เป็นต้น แต่ถ้าหากไม่มีศึกษาค้นคว้าการบันทึกก็อาจส่งปัญหาถึงขั้นตอนในการสร้างภาพร่างและการสร้างสรรค์ผลงานจริง เพราะรายละเอียดเหล่านี้ไม่อาจนึกหรือคิดจินตนาการเองได้ทั้งหมดหากไม่มีข้อมูลจริงเป็นพื้นฐาน ถือได้ว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ผลงานของผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะรูปทรงที่ใช้เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์

อิทธิพลที่ได้รับจากผลงานศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต ได้รับอิทธิพลจากการสร้างสรรค์ของศิลปินในรูปแบบลัทธิเซอร์เรียลลิสม์ (Surrealism) การสร้างสรรค์ความฝันหรือความรู้สึกภายในที่แสดงออกภายใต้อิทธิพลของจิตเพื่อตอบสนองด้านจิตใจ เรื่องของความงาม เส้นสี รูปทรง และความรู้สึกที่แสดงออกมาให้ผู้ชมได้รับรู้ และรูปแบบของลัทธิสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) ในผลงานทางศิลปกรรม บางสิ่งบางอย่างที่ถูกอธิบายและมันอาจมาทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ได้เช่นกัน สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในงานศิลปะและในคำต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ร่วมกันเกี่ยวกับการแบกรับความหมายเอาไว้ และคำอธิบายเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ให้ไว้ ณ ที่นี้ จะแสดงให้เห็นภาพลักษณ์ร่วมกันดังกล่าว ก่อนความพยายามที่จะสร้างหลักนิยามความหมายขึ้นมาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในงานศิลปะ สัญลักษณ์เป็นวิธีการอันหนึ่งของการถ่ายทอดความหมาย

ซึ่งใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยการนำเอารูปทรงที่อยู่ในการดำเนินชีวิตภายในสังคมมาใช้ให้เกิดความหมายโดยนัยที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะถ่ายทอดได้ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการนำรูปสัญลักษณ์นั้นไปใช้และการรับรู้ของผู้เสพงานศิลปะเช่นกัน

ภาพที่ 2 แสดงผลงานของ จอร์จ ทูคเกอร์ (George Tooker) [1]

ภาพที่ 3 แสดงผลงานของ กุสตาฟ คลิม (Gustav Klimt) [2]

การสร้างภาพร่างหรือภาพต้นแบบ เมื่อกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษามีมากพอต่อความต้องการในการสร้างภาพร่างผลงานกระบวนการสร้างสรรค์โดยรวมเนื้อหาในทั้งหมด ผู้สร้างสรรค์กำหนดโครงสร้างหลักของภาพ จากรูปทรงของหุ่นปูน

ผู้ชายหรือผู้หญิง โดยมีรูปทรงของสามเหลี่ยม บ้าน บ้านโด นก และสัญลักษณ์อื่น ๆ ประกอบ ซึ่งสามารถเพิ่มเติม ทอนลด ตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์โดยใช้ข้อมูลจากภาพถ่าย หรือเอกสารจากการการค้นคว้ารูปทรงต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเทคนิค กลวิธี และองค์ประกอบ ผลงาน เพื่อให้ภาพร่างที่ออกมาดูแล้วสมบูรณ์ที่สุด โดยวิธีดังกล่าวนี้ผู้สร้างสรรค์สามารถ กำหนดรูปทรงในการสร้างสรรค์ในผลงานและสามารถแก้ไขส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ของ ภาพได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งสามารถสร้างสรรค์จินตนาการต่าง ๆ ลงในภาพร่างและเพิ่มเติม ในผลงานได้ง่าย ดังนั้น จำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างของภาพและของสี่ขึ้นมาคร่าว ๆ เพื่อให้เห็นถึงสิ่งที่จะสื่อออกมาในการสร้างบรรยากาศของภาพในผลงานมีความสอดคล้องและ เชื่อมโยงมีความสัมพันธ์กันรวมทั้งแนวคิดในที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจึงถือได้ว่าภาพร่างดังกล่าวมีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะนำไปเป็นต้นแบบเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานจริงต่อไป

ภาพที่ 4 แสดงภาพร่างผลงาน

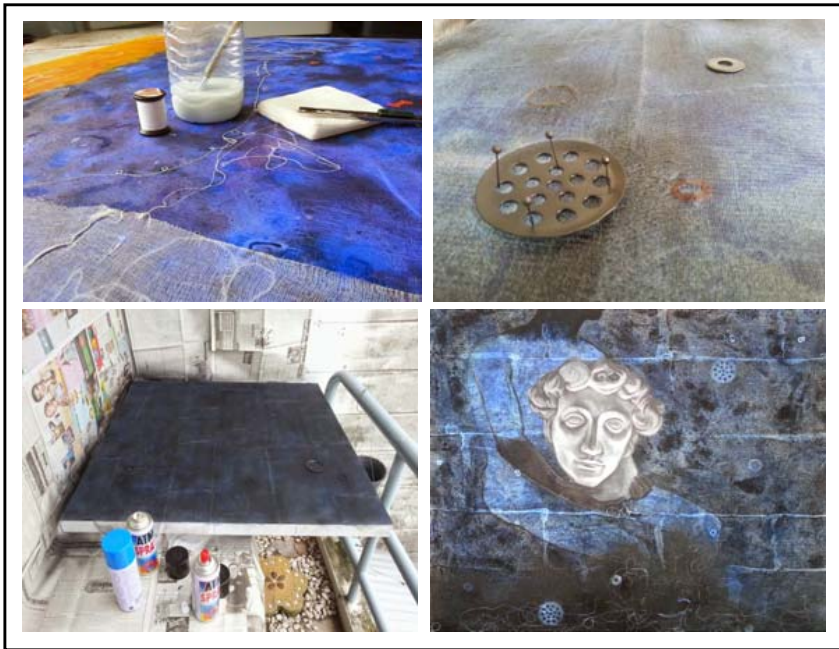
การสร้างสรรค์ผลงานจริง การสร้างสรรค์ศิลปะมีจุดเริ่มต้น มีการพัฒนา และมีที่สิ้นสุด เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องต่อเนื่องกันซึ่งกล่าวได้ว่าความคิดหรือมโนคติ ก่อตัวขึ้นจากปฏิกิริยาของผู้สร้างสรรค์ต่อสภาพแวดล้อม จากปรัชญาหรือจากประสบการณ์ที่เรียกว่าแรงบันดาลใจและความคิดหลาย ๆ ความคิดของสิ่งหนึ่งที่รวมตัวเข้าด้วยกันแล้วพัฒนาขึ้นจนถึงระดับหนึ่งที่พอจะเรียกว่าเป็นจุดมุ่งหมาย หรือแนวความคิดได้นำมาสร้างรูปทรง อาจจะเรียกว่าสัญลักษณ์ก็ได้ ที่สอดคล้องกับอารมณ์ส่วนตัวและจุดมุ่งหมายหรือแนวความคิดจะปรากฏขึ้นต่าง ๆ เป็นรูปที่สัมผัสด้วยการมองเห็นหรือรูปในนามธรรม อาจเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน และผสมผสานกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์เกิดเป็นภาพร่างที่มีรูปทรงสัญลักษณ์ขึ้นมาใหม่ ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้เทคนิคกลวิธีการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมแปลความรู้สึกจากภายในออกมาเป็นรูปธรรมภายนอกโดยกระบวนการนี้จะทำให้จินตภาพปรากฏตัวขึ้นเป็นต่าง ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปสู่ความเด่นชัดและสมบูรณ์ในขั้นตอนสุดท้าย ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่งของชีวิต ผู้สร้างสรรค์เองเมื่อได้ภาพร่างหรือต้นแบบตามกระบวนการสร้างสรรค์จะเลือกภาพร่างที่ตรงต่อความรู้สึกและมีความสมบูรณ์ที่สุด เพื่อนำไปเป็นต้นแบบขยายเป็นผลงานจริงต่อไป

อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุดบริบทหนึ่งของชีวิต วัสดุอุปกรณ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อสร้างให้เกิดความรู้สึกความน่าสนใจจากพื้นผิวด้วยเทคนิคกลวิธีทางจิตรกรรมตอบสนองต่อการสร้างสรรค์ที่มีความซับซ้อนของผลงาน

ภาพที่ 5 แสดงภาพอุปกรณ์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด บริบทหนึ่ง
ของชีวิต ชุดนี้ถูกสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีทางจิตรกรรมเทคนิคผสม สื่อถึงการแสดงออก
ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สร้างสรรค์ได้ดีที่สุด ขั้นตอนการ
ทำงานของผู้สร้างสรรค์เริ่มจากการร่างภาพลงบนเฟรมผ้าใบ จากนั้นเตรียมพื้นด้วยสีอะคริลิค
ตามโครงสร้างที่ได้จากภาพร่าง และเริ่มสร้างพื้นผิว ร่องรอยด้วยการวางวัสดุตามที่ผู้สร้างสรรค์
เห็นว่าสามารถตอบสนองต่อแนวความคิดที่ต้องการได้ ถัดมาใช้สีสเปรย์กระพ่นพ่นทับ
ลงไปเพื่อสร้างให้เกิดร่องรอยและจังหวะน้ำหนักจากวัสดุที่วางทับลงไป เมื่อได้ร่องรอย
และ น้ำหนักส่วนรวมตามที่พอใจแล้วก็เริ่มลงสีรูปทรงหลัก ๆ ของภาพก่อนทำการเก็บ
รายละเอียดทุกรูปทรงภายในภาพ จนกระทั่งผลงานที่ออกมามีความสมบูรณ์มากที่สุด
นอกจากนี้สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ผลงานมีความสมบูรณ์ตรงแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 6 แสดงภาพเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลการศึกษา

เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมด้วยการเริ่มต้นวิเคราะห์จากรูปทรงส่วนรวมหรือโครงสร้างของภาพ และวิเคราะห์กลุ่มรูปทรงต่าง ๆ

1. ผลการวิเคราะห์จากรูปทรงส่วนรวมหรือโครงสร้างของภาพ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด “บริบทหนึ่งของชีวิต” สามารถแยกแยะตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบของศิลปะได้ดังนี้

เรื่อง นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีทั้งสติปัญญาและเหตุผลมีทั้งความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน หากแต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของสังคมปัจจุบันสิ่งที่ได้กล่าวมานี้อาจแทบไม่มีให้เห็นในทุกวันนี้ มนุษย์ต้องการชีวิตสะดวกสบาย ต้องการเงินทอง อำนาจเกียรติยศ ชื่อเสียง และการที่จะได้มาด้วยสิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องแข่งขันแย่งชิง ผู้ที่เข้มแข็งย่อมเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าตัวเอง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสังคมนี้อาจได้เปลี่ยนแปลงจิตใจและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน

แนวเรื่อง แสดงให้เห็นถึงมุมมองส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์สะท้อนรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน ตระหนักถึงความเจริญและความสำคัญทางจิตใจ ความรัก ความเอื้ออาทร การเป็นมิตรที่ดีต่อกันอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นการค้นคว้า พัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์ และต้องการเผยแพร่องค์ความรู้ของงานสร้างสรรค์ต่อไป

เนื้อหา เกิดจากการประสานกันของทัศนธาตุต่าง ๆ อันได้แก่ จุด เส้น สี น้ำหนัก ที่ว่าง และลักษณะพื้นผิว เกิดเป็นรูปทรงของ มนุษย์ ผู้ชาย ผู้หญิง นก ต้นไม้ พื้นผิว ร่องรอย และรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นจากกลวิธีในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบจิตรกรรมเทคนิคผสม แสดงออกถึงวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน โดยการสร้างและตัดทอนรูปทรงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงจินตนาการจากตีความเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรู้สึกภายในที่สะท้อนออกถึงพฤติกรรมภายนอก ผ่านความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ให้มีความสอดคล้องกัน โดยอาศัยกระบวนการและหลักการทางศิลปะประสานกลมกลืนกับแนวความคิดและการแสดงออกภายใต้กฎเกณฑ์ของความเป็นเอกภาพ

2. การวิเคราะห์กลุ่มรูปทรงต่าง ๆ ของภาพ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด “บริบทหนึ่งของชีวิต” เกิดขึ้นหลังจากการวิเคราะห์จากรูปทรงส่วนรวมหรือโครงสร้างของภาพในขั้นตอนก่อนหน้านี้ กลุ่มรูปทรงต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์นำมาใช้ประกอบกันสร้างเป็นเรื่องราวภายในภาพผลงานประสานกันอย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุ สร้างให้เนื้อหาเกี่ยวกับรูปทรงและสัญลักษณ์ให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด แต่ถ้าหากรูปทรงขาดเอกภาพที่สมบูรณ์แล้วย่อมส่งผลให้รูปทรงนั้นขาดชีวิต ไม่สามารถสื่อความหมายถึงเนื้อหาได้ รูปทรงได้ถูกสร้างขึ้นให้เป็นโครงสร้างหลักของภาพ พร้อมทั้งใช้เป็นส่วนประกอบของรายละเอียดปลีกย่อยที่กระจายอยู่โดยทั่วไปในภาพผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้มีการใช้รูปทรงอยู่ 3 ลักษณะ สามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

รูปทรงของวัตถุ (Material Form) ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้รูปทรงของวัตถุเป็นโครงสร้างหลักในการสร้างองค์ประกอบของภาพ ดังนั้น รูปทรงวัตถุที่เป็นส่วนสำคัญ คือ รูปทรงของหุ่นปูนผู้หญิง หุ่นปูนผู้ชาย รูปทรงดังกล่าวผู้สร้างสรรค์ใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงมนุษย์ผู้หญิง-ผู้ชาย ในปัจจุบันที่สะท้อนถึงพฤติกรรม ความรู้สึก และสภาวะอารมณ์ที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในปัจจุบัน

รูปทรงอินทรีย์รูป (Organic Form) การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้รูปทรงอินทรีย์รูปมีความสำคัญไม่แพ้รูปทรงของวัตถุ เนื่องจากการหยิบยกตัวอย่างบ่งบอกถึงการเปรียบเทียบระหว่างรูปทรงที่มีชีวิตและรูปทรงที่ไม่มีชีวิต เพื่อส่งเสริมแนวความคิดภายในภาพให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งขึ้นอยู่กับการตีความและให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์แต่ละรูปทรงโดยรูปทรงที่ผู้สร้างสรรค์นำมาใช้ ได้แก่ ต้นไม้และสัตว์

รูปทรงอิสระ (Free Form) ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในลักษณะเดียวกับรูปทรงของวัตถุและรูปทรงอินทรีย์รูป สำหรับผลงานชุดนี้มีการใช้รูปทรงอิสระที่เกิดกระบวนการทางเทคนิคโดยวัสดุ อาทิเช่น เชือกขนาดต่าง ๆ ก้อนหิน ใบไม้ ลวดลายของผ้าลูกไม้ เป็นตัวสร้างให้เกิดพื้นผิวและร่องรอยต่าง ๆ เพื่อสร้างให้เกิดจินตนาการและการตีความภายใต้แนวความคิดที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการ

สรุปและการอภิปรายผล

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุด “บริบทหนึ่งของชีวิต” เป็นการนำเสนอเรื่องราว มุมมองความเป็นส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์จากการซึมซับ การสังเกต การตีความ และการบันทึกจดจำจากเรื่องราวในประสบการณ์จริง จากความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับสังคม สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ส่งผลต่อรูปแบบทางความคิดและรูปแบบทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สร้างสรรค์เอง โดยเสนอผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวและหลักการทางศิลปะเป็นผลงานจิตรกรรม 2 มิติ รูปแบบจิตรกรรมกึ่งเหมือนจริง เทคนิคจิตรกรรมผสม ถ่ายทอดเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญก้าวหน้าของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ตระหนักถึงความเจริญและความสำคัญทางจิตใจที่เกิดจากความรัก ความเอื้ออาทร การเป็นมิตรที่ดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- [1] The Culture Trip. **George Tooker**. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2557, จาก <http://theculturetrip.com/north-america/usa/articles/george-tooker-capturing-modern-anxieties>.
- [2] Wikipedia. **Portrait of Adele Bloch-Bauer I**. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2557, จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_of_Adele_Bloch-Bauer_I.

ผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 7 ชื่อผลงานสร้างสรรค์ ชีวิตคู่ : ผู้หญิง

ชื่อศิลปิน นายศุภชัย ศรีขวัญแก้ว

เทคนิค จิตรกรรมผสม, ขนาด 100 x 90 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ 2557

ภาพที่ 7 ชื่อผลงานสร้างสรรค์ ชีวิตคู่ : ผู้ชาย

ชื่อศิลปิน นายศุภชัย ศรีขวัญแก้ว

เทคนิค จิตรกรรมผสม, ขนาด 100 x 90 เซนติเมตร

ปีที่สร้างงานสร้างสรรค์ 2557

วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ
Parichart Journal, Thaksin University

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader)

ต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารปริชาต ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) ผลงานจากการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 25 ประจำปี 2558 ได้รับการตรวจแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิดังรายนามต่อไปนี้

1. ศ.ดร.ครองชัย หัตถา	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ศ.ดร.มนัส สุวรรณ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. ศ.ดร.วิชัย ศรีคำ	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ศ.อำนาจ ยัสโยธา	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสงขลา
5. รศ.ดร.กาญจนา โชคถาวร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. รศ.ดร.ณัฐรา เลหากุลจิตต์	คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
7. รศ.ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัณฑ์	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รศ.ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต	วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
9. รศ.ดร.ธีรพงศ์ แก่นอินทร์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
10. รศ.ดร.คณิดา นิจจรัลกุล	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
11. รศ.ดร.ยงยุทธ ชูแว่น	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
12. รศ.ดร.วันชัย ธรรมสังการ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13. ผศ.ดร.ม.ล.บุศยมาศ นันทวัน	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง
14. ผศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
15. ผศ.ดร.สุใจ สวนไพโรจน์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
16. ผศ.ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

17. ผศ.ดร.ป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง	คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
18. ผศ.ดร.บุษมอริ ยี่หมะ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
19. ผศ.ดร.ธีรศักดิ์ จินดาบถ	คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
20. ผศ.ดร.ชูสิทธิ์น คงเรือง	สำนักวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
21. ผศ.ดร.พิเชษฐ์ พรหมใหม่	คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
22. ผศ.พิสิฐ คลังกุล	คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
23. ผศ.เกื้อกูล สุนันทเกษม	คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
24. อ.ดร.ปิยะ ปานผู้มีทรัพย์	สำนักวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ข้อมูลทั่วไปขอวารสารปริชาต

ลักษณะของวารสาร

วารสารปริชาต เป็นวารสารเผยแพร่ผลงานวิจัย/บทความทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์ ของบุคลากร นักวิจัยในมหาวิทยาลัยทักษิณและหน่วยงานต่าง ๆ

ข้อแนะนำทั่วไป

1. เรื่องที่รับพิมพ์ในวารสารวิจัยนี้ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. ผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องเป็นสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยทักษิณเท่านั้น ยกเว้นบทความพิเศษที่กองบรรณาธิการพิจารณาให้ได้รับการยกเว้น
3. ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ถ้าเป็นผลงานการวิจัยต้องมีบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. เนื้อหา บทความ หรือข้อคิดเห็นที่พิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
5. ต้นฉบับจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์

ประเภทของผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles)
2. บทความวิชาการ (Articles)
3. บทความวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
4. บทความปริทรรศน์ (Review Article)

รูปแบบการเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาว ขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว ใส่เลขหน้ากำกับหน้าทุกหน้า โดยใช้แบบอักษร Angsana New ขนาดตัวอักษร 14 ถ้ามีภาพประกอบ ควรเป็น

ภาพถ่าย ชาว-ดำที่ชัดเจน นอกจากจำเป็นจึงควรใช้ภาพสี และถ้ามีภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาว โดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อหา รวมภาพตาราง ไม่ควรเกิน 15 หน้า

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) ขนาด 1.00” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) ขนาด 1.00” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) ขนาด 1.50” หรือ 3.00 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) ขนาด 1.00” หรือ 2.54 เซนติเมตร

3. การส่งต้นฉบับ มี 3 ช่อง ดังนี้

ช่องทางที่ 1 ส่งทางไปรษณีย์ ส่งต้นฉบับ (เอกสาร) จำนวน 1 ชุด พร้อมแนบแผ่นบันทึกข้อมูล (CD) ประกอบด้วยไฟล์ข้อมูลเรื่องเต็มรูปแบบ WORD. และ PDF. อย่างละ 1 ไฟล์ พร้อมใบสมัครสมาชิกมายังกองบรรณาธิการวารสารปริชาต สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่ 222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านชะยา จังหวัดพัทลุง 93210

ช่องทางที่ 2 ส่งทาง E-mail address: research.tsu@gmail.com ให้แนบไฟล์ข้อมูลเรื่องเต็มรูปแบบ WORD. และ PDF. อย่างละ 1 ไฟล์ พร้อมใบสมัครสมาชิก

ช่องทางที่ 3 ส่งทางระบบวารสารปริชาต (e-journal) สามารถเข้าไปได้ <http://www.rdi.tsu.ac.th/parichart/main/>

ส่วนเอกสารการชำระเงินให้ส่งทางไปรษณีย์มายังกองบรรณาธิการ วารสารปริชาต สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่ 222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านชะยา จังหวัดพัทลุง 93210 โทรศัพท์ 074-609600 ต่อ 7242 โทรสาร 074-609654-5

รายละเอียดการเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัยให้เรียงลำดับตามองค์ประกอบดังนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา

2. **ชื่อผู้เขียน (Authors)** ครบทุกคน และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดอยู่กึ่งกลางของหน้ากระดาษ โดยให้กำกับหมายเลขยกกำลังไว้ต่อท้ายด้วย สำหรับชื่อตำแหน่งหรือตำแหน่งวิชาการและหน่วยงานให้พิมพ์ไว้ในส่วนของเชิงอรรถ (หน้าที่ 1) โดยพิมพ์ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดระดับภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือจากงานย่อยถึงระดับสูงให้ตรงกับตัวเลขยกกำลังที่กำกับไว้ในหน้าเดียวกัน

3. **บทคัดย่อ และ Abstract** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 200 คำ และอยู่ในบทความหน้าที่ 1 เท่านั้น และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ

4. **คำสำคัญ (Keywords)** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความไม่เกิน 3 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ Keywords ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะ

5. **เนื้อเรื่อง (Main Body)** ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์

- **หัวข้อใหญ่** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
- **หัวข้อย่อย** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
- **เนื้อความ** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ บรรทัดแรกของทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้ว

ของบรรทัดถัดไป และประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1) **บทนำ (Introduction)** บอกความสำคัญหรือที่มาของปัญหาของสิ่งที่ทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือสร้างสรรค์ผลงาน และอาจรวมการสำรวจเอกสาร (Review of Related Literature)

2) **วัตถุประสงค์ (Objective)** บอกถึงเป้าหมายของสิ่งที่ศึกษา

* บทนำและวัตถุประสงค์ อาจเขียนรวมกันได้

3) **ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)** บอกรายละเอียดในวิธีการศึกษา การดำเนินการให้ได้มาถึงสิ่งที่ค้นคว้า สร้างสรรค์ เป็นต้น

4) **ผลการศึกษา (Results)** บอกถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าวิจัย หรือผลการสร้างสรรค์ และอาจให้แนวทางถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

5) **สรุปและการอภิปรายผล (Discussion)** ให้แสดงถึงการสรุปผลที่ได้ถึงการศึกษาและการให้เหตุผลว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าวิจัย หรือสร้างสรรค์ ได้มาอย่างไร และเหตุใดจึงได้ผลดังกล่าว

* 4) และ 5) อาจเขียนรวมกันได้

6) การอ้างอิง (References) แบบตัวเลข

การอ้างอิงแบบตัวเลข ใช้วิธีการดังนี้

1. ใส่ตัวเลขกำกับไว้ในเครื่องหมาย [] ท้ายข้อความหรือชื่อบุคคลที่อ้างอิง โดยให้ตัวเลขอยู่ในระดับบรรทัดเดียวกันกับเนื้อหา เช่น [1]
2. ให้ใส่ตัวเลขอ้างอิงเรียงลำดับตั้งแต่เลข 1 เป็นต้นไป ต่อเนื่องกัน และในกรณีที่มีการอ้างอิงซ้ำให้ใช้ตัวเลขเดิมที่เคยใช้อ้างมาก่อนแล้ว
3. แหล่งที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดในบทความจะไปปรากฏอยู่ในเอกสารอ้างอิง (references) ท้ายบทความ โดยเรียงลำดับตามหมายเลข และพิมพ์หมายเลขอยู่ในเครื่องหมาย []
4. กรณีที่อ้างอิงเอกสารหลายรายการในคราวเดียวกัน
 - 4.1 อ้างอิงไม่เกิน 2 รายการให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น เช่น [1, 5]
 - 4.2 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการที่ต่อเนื่องกัน ให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับ โดยใส่เครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่น เช่น [1-3] หรือ [1-5]
 - 4.3 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการทั้งต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง ให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับ โดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นในกรณีไม่ต่อเนื่อง และเครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่นในกรณีต่อเนื่อง เช่น [1, 4-5]

การอ้างอิง ในเนื้อเรื่อง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้ระบบตัวเลขอยู่ในวงเล็บ “[]” หลังข้อความที่อ้างถึง โดยตัวเลขดังกล่าวเรียงตามลำดับการอ้างอิง

ตัวอย่าง

1. โดยได้รับการสนับสนุนทุกทางจากภาครัฐการ [1]...
2. Strong security measures for sustainable peace on the Korean peninsula [2]

การอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

[1] สุพัตรา สุภาพ. (2545). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

[2] Norman, D, A. (2002). **The design of everyday things**.

New York : Basic books.

* กรณีผู้แต่งคนไทย เขียนหนังสือภาษาอังกฤษ ให้ลงชื่อผู้แต่งเหมือนคนไทยที่แต่งหนังสือภาษาไทย

* กรณีหนังสือที่พิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง ให้ระบุครั้งที่พิมพ์ด้วย โดยเขียนรูปแบบบรรณานุกรม ดังนี้

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)/ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

[3] สุพัตรา สุภาพ. (2545). **สังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ “ชื่อบทความ”./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

[4] ปรีชา นุ่นสุข. (2547). “มหิษมรรตินี เทพีแห่งมณฑลละโว้เขาหลวง”, **เมืองโบราณ**. 30(1), 97-104.

[5] Garder, J. w. (1987). “The tasks of leadership”, **New Management**. 4(4), 9-14.

3) บทความในรายงานการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// “ชื่อเรื่อง”, ใน/ชื่อการประชุม./เลขหน้า./
วันที่/เดือน/ปี/สถานที่ประชุม./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

[6] พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2554). “การจัดการความรู้จากห้องเรียนสู่ชุมชน : การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของเยาวชน”, ใน **การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2554**, 140. วันที่ 25-28 พฤษภาคม 2554 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

4) บทความในหนังสือ

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// “ชื่อบทหรือบทความในหนังสือ”, ใน/ชื่อผู้แต่งหรือผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ(ถ้ามี).// **ชื่อหนังสือ**,/เลขหน้า./
เมืองที่พิมพ์./:สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

[7] อรณถ จันทโรภากร. (2550). “คอนเสิร์ตเดี่ยวจะเข้”, ใน **เวรวัติ อักษรแก้ว (บรรณาธิการ). Music talk**, 4-7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์.

5) บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน).// “ชื่อบทความ”,/
ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า

ตัวอย่าง

[8] ดวงศักดิ์ ชื่นสินธุ์. (2552, 6 มกราคม). “เที่ยวตามรอยพระพุทธร่องค์สิริมงคลรับปีใหม่”, **มติชน**. 23.

6) วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ระดับของวิทยานิพนธ์/
ชื่อปริญญา.//เมืองที่พิมพ์.//ชื่อสถานการศึกษา.

ตัวอย่าง

[9] เพ็ญพิชชา แสงดอกไม้. (2548). การพัฒนารูปแบบพอร์ทโฟลิโอ (portfolio) สำหรับการวัดประเมินเพื่อยอมรับความรู้และประสบการณ์. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[10] Paungfoo, C. (2003). Use of molecular biology techniques in studying the nitrifying bacteria community from shrimp farming system. Doctoral dissertation. Prince of Songkla University.

7) เอกสารที่สืบค้นจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เอกสารจากอินเทอร์เน็ต มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดังนั้นรูปแบบการเขียนรายการบรรณานุกรม จึงใช้รูปแบบเดียวกับสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ได้ เพียงแต่เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้น

ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง.//เมืองที่พิมพ์.//สำนักพิมพ์.//
สืบค้นเมื่อ...../จาก <http://www.....>

ตัวอย่าง

[10] มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2546). กรอบคิดหลักของแผนแม่บทมหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2548, จาก http://tsu.ac.th/news/does/TSU_Plan.pdf.

[11] Einstein, A. (2000). Relativity : The special and generate theory (Trans by Lawson, R.W.). New York : Bartleby. Retrieved August 21, 2002, from <http://www.Bartleby.com>.

8) รูปแบบการเขียนบุคลากรกรม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ผู้ให้สัมภาษณ์),/ชื่อผู้สัมภาษณ์/(ผู้สัมภาษณ์),/สถานที่
สัมภาษณ์,/ เมื่อวันที่วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

[12] โกวิทย์ มณีโชติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), วิทยา บุษบงศ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่
40 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะตุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช,
เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2548.

6. การใช้คำย่อ สัญลักษณ์ คำย่อที่ใช้ในบทความจะต้องมีคำเต็มเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความหลังจากนั้นสามารถใช้คำย่อเหล่านั้นได้ตามปกติความใช้ให้เหมาะสม หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อที่ชื่อเรื่องและในบทคัดย่อ ไม่แนะนำให้ใช้คำย่อเกิน 4 ครั้ง ใน 1 บทความ สำหรับสัญลักษณ์ที่ใช้ในบทความจะต้องมีคำจำกัดความหรือคำอธิบายเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความหลังจากนั้นไม่จำเป็นต้องมีคำจำกัดความหรือคำอธิบาย

7. รูปภาพ จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ

8. ตาราง จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายตารางพิมพ์ไว้ด้านบนของหัวข้อตาราง และใช้ตัวอักษร ขนาด 14 ตัวปกติ

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Parichart Journal, Thaksin University

ใบสมัครสมาชิก

วารสารปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

วันรับสมัคร.....

หมายเลขสมาชิก.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่ทางไปรษณีย์ที่ต้องการให้จัดส่งวารสาร.....

.....

อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์เป็นสมาชิกวารสารปาริชาติ จำนวน.....ปี (ปีละ 200 บาท)

พร้อมนี้ได้ส่งค่าสมาชิก จำนวน.....บาท (.....)

โดย

☐ ธานีติ ส่งจ่ายในนามกองจัดการวารสารปาริชาติ ปณ.ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม
จ.พัทลุง 93210

(ลงชื่อ).....

(.....)

...../...../.....

สำนักงานวารสารปาริชาติ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242 โทรสาร 0-7460-9654-5

E-mail Address: research.tsu@gmail.com

